

STOPINJE

19

90

TI RAKTAR

2/19

Izdalo Pomursko pastoračno področje:
Alfonz Korbun, Martin Poredoš, Franc Tement

Uredil uredniški odbor:
Lojze Kozar, Lojze Kozar ml., Vilko Novak, Franc Puncer,
Jože Smej, Jože Zadavec

Naslovna stran ovitka:
Marija Zrim — Nežna sinjina, olje

Zadnja stran ovitka:
Tvoja beseda je luč na naši poti (posnetek Jože Ftičar)

454889

matulation

STOPINJE
1990

130-letnica prenosa škofijskega sedeža v Maribor

»Pozdravljeno, mesto Maribor, ovenčano z zelenimi goricami. Danes obhajaš svoj praznik, kakor ga tvoji očetje niso videli in ga tvoji otroci ne bodo doživeli. — Pozdravljena, nova stolnica, ki blestiš v slovesnem okrasju. Gospod te je povzdignil za svoj Sion med vsemi cerkvami lavantinske škofije. — Pozdravljena, novo urejena lavantinska škofija, ki se veseliš, da so izpolnjene tvoje dolgoletne želje in je škofovski sedež postavljen v tvojo sredino...«

Tako je začel škof Slomšek nagovor v stolnici, 4. septembra 1859, potem ko je pri vratih sprejel ključe stolnice in bil pri sedežu ustoličen za prvega mariborskega škofa. Maribor je postal škofijsko mesto; mestna in župnijska cerkev sv. Janeza Krstnika je postala stolnica; nekdanja lavantinska škofija je dobila novo podobo, saj je bila popolnoma preurejena, tako rekoč na novo ustanovljena.

130 let je minilo od tega dogodka. S tem jubilejem je zaznamovano letošnje življenje naše škofije.

Škof Slomšek je rad primerjal božje kraljestvo veliki večerji ali gostiji. Bog je gostitelj, posamezni narodi so gostje, povabljeni in poklicani po božjih poslancih.

Za naš mali slovenski narod moremo reči, da je vstopil v obednico božjega kraljestva bolj pozno. Mnogo gostov je bilo že zbranih, veliko mest že zasedenih. Toda nekaj mest je bilo prostih tudi pri glavni mizi, kakor da so bila rezervirana za nas. Dolgo časa so nas zastopali pripadniki tujih narodov, iz Salzburga, Ogleja, Karantanije. Med slednjimi je bil morda kak Slovenec, a je svoje ime in rod sramežljivo skrival in zamolčal. Naposled sta prišla dva tujca, Grka po rodu, a imela sta srce za Slovane. Ta dva sta nas zastopala odločno in prepričljivo, kakor redkokeri predstavnik s slovenskim imenom. Imela sta jasne in čiste pojme o pravičnosti v božjem kraljestvu, saj sta povedala zbranim gostom marsikaj važnega o takrat še skupnem slovanskem narodu: da je enakoveren in enakopraven drugim narodom, da ima svoj jezik in kulturo, da je njegovo življenje razsvetljeno z lučjo vere in evangelijem... V sedeže ob glavni mizi sta neizbrisno vklesala slovansko ime in misel, tako da je ostalo vidno in živo še danes.

Prihod našega naroda v božje kraljestvo se pričinja nekam čudno, a se pričinja in nadaljuje skoz zgodovino po božji previdnosti.

V preteklem stoletju so bili hudi časi za naš narod. Vsa stoletja so nas obdajali močnejši in večji sosedje. Ni čudno, če je nastala v tem delu naše domovine nevarnost, da izgubimo svoj jezik, svojo kulturo in z njima tudi vero svojih očetov. Bila je nevarnost, da tonemo v pozabo in izgubimo svoj prostor pod soncem.

Mnogi so obračali našo zgodovino, a Bog jo je obrnil po svoje. V našem narodu je obudil Slomška, moža s preroškim duhom in uvidom. Po njem nam je bilo rečeno in storjeno: Vzajem vas izmed sosednjih narodov, zberem vas v vaši — slovenski deželi, Dam vam novo srce — novo središče škofije. Novega duha vlijem v vašo notranjost. Svojega duha, božjega duha, duha evangelija vdihnem v notranjost vaše vere in kulture, v bit samega naroda. Prebivali boste v deželi, ki sem jo dal vašim očetom, da boste moje ljudstvo in jaz bom vaš Bog (prim. Ezk 36, 24-28).

To se je uresničilo pred 130 leti, ko je Slomšek prenesel sedež škofije od St. Andraža v Labotski dolini v Maribor, iz nemškega obrobja svoje škofije v njeno slovensko sredino.

Ne smemo misliti, da se zgodovina našega naroda začinja šele pred 50 leti, ali morda z nami. Naše korenine segajo do sv. bratov Cirila in Metoda. Po božji previdnosti poganjajo in rastejo skoz zgodovino, čeprav so mnogokrat nevidne in v rasti zavirane.

Slomšek je te korenine na novo odkril, ozdravil, poživil, jih s prenosom škofijskega sedeža presadil in tako omogočil novo rast.

S tem dejanjem, ki je krona vseh njegovih del, je zbral v novi škofiji skoraj vse slovenske vernike na Spodnjem Stajerskem in jim ohranil vero, jezik, kulturo, dom in rod.

V preroškem duhu je gledal usodo slovenskega naroda in njegovega verskega življenja ne samo za svoj čas, marveč za stoletja naprej, saj je s prenosom škofijskega sedeža posredno pripomogel, da je bilo v našem stoletju (1923) dokončno pridruženo njegovi škofiji slovensko Prekmurje, Mežiška dolina in še nekaj slovenskih župnij iz graške škofije.

Upravičeno trdijo poznavalci naše preteklosti, da si je Slomšek kot duhovnik in škof zaslužil v slovenski zgodovini prvo mesto za Cirilom in Metodom.

Jubilej, ki ga obhajamo, ne sme biti samo hvaležen spomin na zgodovinski dogodek v prejšnjem stoletju, marveč jubilej, ki nas obvezuje, da v naši sedanjosti pozivimo tiste verske, kulturne in narodnostne korenine, iz katerih rastemo kot narod ob severni meji in kot krajevna Cerkev od Save pa prek Mure.

K temu naj pomaga tudi pričujoči devetnajsti letnik STOPINJ!

1 P NOVO LETO, OSMINA BOŽIČA, BOŽJA MATI MARIJA (1)

2 T Bazilij Veliki in Gregor Nac., škofa in cerkv. uč. (3) D

3 S Genovefa Pariška, dev.; Anter, papež, muč.

4 Č Angela Folinjska, redovnica, Gregor Langreški, škof

5 P Simeon Stilit, pušč.; Emilijana (Milena), dev.

6 S Gospodovo razglašenje, sv. Trije kralji (1)

7 N JEZUSOV KRST (2); Rajmund Penjafortski, duh.

Ta je moj ljubljeni sin (Mt 3, 13-17)

8 P Severin Noriški, opat; Erhard, škof; Jurij iz Hozibe, red.

9 T Julijan in Bazilisa, mučenca; Hadrijan, opat

10 S Viljem iz Bourgesa, škof; Agaton, papež

11 Č Pavlin Oglejski, škof (3); Teodozij, opat E

12 P Alfred, opat; Tatjana (Tanja), muč.; Ernest, muč.

13 S Hilarij, škof in cerkv. uč. (4); Veronika Milanska, dev.

14 N 2. NAVADNA (2); Feliks (Srečko) Nolanski, duh.

Janez Krstnik pričuje o Jezusu (Jn 1, 29-34)

15 P Pavel Puščavnik; Maver, opat; Habakuk, prerok

16 T Marcel, papež; Berard in tov., franč. muč.

17 S Anton (Zvonko), pušč. (3); Marijan, diakon, muč.

18 Č Marjeta Ogrska, red.; Priska, muč. F

19 P Kanut (Knut), kralj; Germanik, muč.; Arsen, red.

20 S Fabijan, papež in Boštjan (Sebastijan), muč. (4) Pečarovci

21 N 3. NAVADNA (2); Neža (Agnes, Janja), dev., muč.

Jezus začne učiti (Mt 4, 12-23)

22 P Vincenc (Vinko), diakon, muč. (4); Teodolinda, kralj.

23 T Emerenciana, muč.; Ildefonz, škof

24 S Francišek Saleški, škof, cerkv. uč. (3); Felicijan, muč.

25 Č Spreobrnitev apostola Pavla (2); Ananija, muč.

26 P Timotej in Tit, škofa (3); Robert, Alberik, Štefan, red. ust. G

27 S Angela Merici, dev. (4); Vitalijan, papež

28 N 4. NAVADNA (2); Tomaž Akvinski, duh., cerkv. uč.

Osmero blagrov (Mt 5, 1-12)

29 P Valerij, škof; Julijan Ubogi, spokornik

30 T Martina, dev., muč.; Hijacinta (Jacinta) Marescotti

31 S Janez Bosko, red. ust. (3); Marcela, vdova

- 1 Č Brigita Irska, dev.; Pionij, muč.
 2 P Jezusovo darovanje, Svečnica (2); Simeon in Ana D
 3 S Blaž, škof, muč.; Oskar (Ansgar), škof (4)
-

4 N 5. NAVADNA (2); Andrej Corsini, škof
Naloga Jezusovih učencev (Mt 5, 13-16)

- 5 P Agata, dev., muč. (3); Ingenuin in Albuin, škofa
 6 T Pavel Miki in tov., muč. (3); Amand Belgijski, škof
 7 S Nivard, red.; Adavkt in frigijski mučenci
 8 Č Hieronim Emiliani (4); Janez de Matha; Prešernov dan
 9 P Apolonija, dev., muč.; Nikefor, muč. Ⓜ
 10 S Sholastika, dev. (3); Viljem Veliki, muč.
-

11 N 6. NAVADNA (2); Lurška Mati Božja
Jezus dopolnjuje postavo (Mt 5, 17-35)

- 12 P Evlalija, muč.; Benedikt Anianski, opat
 13 T Katarina de Ricci, red.; Gregor II., papež
 14 S Valentin (Zdravko), muč. (4); Bruno Kverfurtski, muč.
 15 Č Klavdij Colombière, red.; Georgija, dev.; Agapa, dev., muč.
 16 P Julijana, muč.; Onezim, škof
 17 S Sedem ustanoviteljev servitov (4); Francišek Clet, muč. Ⓜ
-

18 N 7. NAVADNA (2); Simeon Jeruzalemski, škof, muč.
Ljubite svoje sovražnike (Mt 5, 38-48)

- 19 P Konrad iz Piacenze, spok.; Barbat, škof
 20 T Sadot in tov., muč.; Evherij, škof
 21 S Peter Damiani, škof, c. uč. (4); Maksimilijan Puljski, škof
 22 Č Sedež apostola Petra (2); Marjeta Kortonska, spok.
 23 P Polikarp, škof, c. uč. (3); Dositej, menih
 24 S (Matija, apostol); Sergij, muč.
-

25 N 8. NAVADNA (2); Tarazij (Taras), škof Ⓜ
Jezus svari pred zaskrbljenostjo (Mt 6, 24-34)

- 26 P Matilda iz Hackeborna, dev.; Porfirij, škof
 27 T Gabrijel Žalostne Matere božje, red.; Leander, škof; Pust
 28 S †† Pepelnica (1); Roman, opat; Hilarij, papež

- 1 Č Albin, škof; Svitbert, škof; Antonina, muč.
 2 P † Neža Praška, dev.; Henrik Suzo, red.
 3 S Kunigunda, cesarica; Marin in Asterij, muč.

4 N 1. POSTNA (1); Kazimir, kraljevič D
Jezus zavrne skušnjavca (Mt 4, 1-11)

- 5 P Janez Jožef od Križa, red.; Evzebij, muč.
 6 T Fridolin (Miroslav), opat; Koleta (Nikoleta, Nika), dev.
 7 S Perpetua in Felicita, muč. (4); Gaudioz, škof
 8 Č Janez od Boga, red. ust. (4); Beata, muč.
 9 P † Franciška Rimska, red. (4); Gregor Niški, škof
 10 S Kvatre; Štirideset mučencev; Makarij, škof

11 N 2. POSTNA (1); Sofronij, škof E
Jezus se na gori spremeni (Mt 17, 1-9)

- 12 P (Gregor Veliki, papež); Doroteja (Rotija), muč.
 13 T Kristina, dev., muč.; Teodora (Božidara), muč.
 14 S Matilda, kraljica; Florentina, opatinja
 15 Č Klemen M. Dvorak, red.; Ludovika de Marillac, red.
 16 P † Hilarij in Tacijan, muč.; Herbert, škof
 17 S Patricij, škof; Jedrt (Jerica) Niveljska, opatinja

18 N 3. POSTNA (1); Flavijan, škof
Jezus in Samarijanka (Jn 4, 5-42)

- 19 P Jožef, mož device Marije (1); Sibilina, dev.** Cankova E
 20 T Klavdija in tov., muč.; Kutbert, škof
 21 S Nikolaj Flüe, pušč.; Filemon, muč.
 22 Č Lea, spokornica; Katarina Genovska, spok.
 23 P † Turbij iz Mongroveja, škof (4); Viktorijan in tov., muč.
 24 S Gospodovo oznanjenje (1);¹ Dionizij in tov., muč.

25 N 4. POSTNA (1); Dizma, desni razbojnik Prehod na
Jezus ozdravi sleporojenega (Jn 9, 1-41) poletni čas

- 26 P Evgenija, muč.; Kastul, muč. E
 27 T Rupert Salzburški, škof; Lidija, muč.
 28 S Milada Praška, dev.; Bojan (Vojan), knez, muč.
 29 Č Bertold, red. ust.; Evstracij, muč.
 30 P † Amadej IX. Savojski, knez; Kvirin iz Neussa, muč.
 31 S Modest Gosposvetski, škof (4); Gvido, opat

¹ Zaradi nedelje se slovesni praznik Oznanjenja v bogoslužju praznuje letos že na soboto.

1 N 5. POSTNA (1); Hugo Grenobeljski, škof
Jezus obudi Lazarja (Jn 11, 1-45)

- 2 P Frančišek Paolski, red. ust. (4); Teodozija, muč. D
 3 T Rihard, škof; Sikst I., papež; Agapa, muč.
 4 S Izidor Seviljski, škof, cerk. uč. (4); Zosim, pušč.
 5 Č Vincenc Ferrer, duh. (4); Julijana, opatinja
 6 P † Irenej Sirmijski, škof, muč.; Celestin I., papež
 7 S Janez Krstnik de la Salle, red. ust. (4)

8 N CVETNA NEDELJA GOSPODOVEGA TRPLENJA, (1)
Jezusov slovesni vhod v Jeruzalem (Mt 21, 1-11)

- 9 P Marija Klopajeva, svetopis. žena; Valtruda, red. D
 10 T Ezekiel, prerok; Apolonij in tov., muč.
 11 S Stanislav, škof, muč.; Domnij (Dujam), škof
 12 Č Veliki četrtek (1); Lazar Tržaški, škof, muč.
 13 P †† Veliki petek (1); Hermenegild, muč.
 14 S Velika sobota (1); Lidvina, dev.

15 N VELIKA NOČ, GOSPODOVO VSTAJENJE (1)
Jezus vstane od mrtvih (Jn 20, 1-9)

- 16 P Velikonočni ponedeljek (1); Bernardka Lurška**
 17 T Rudolf, muč.; Fortunat, škof; Vando, opat
 18 S Apolonij, muč.; Elevterij Ilirski, muč. E
 19 Č Leon IX., papež; Ema, redovn.; Dioniz, muč.
 20 P Hilda, dev.; Teotim, škof; Sulpicij, muč.
 21 S Anzelm, škof, c. uč.; Konrad iz Parzhama, red.

22 N 2. VELIKONOČNA, BELA (1); Leonid, muč.
Jezus se prikaže apostolom (Jn 20, 19-31)

- 23 P Jurij, muč. (4); Vojteh (Adalbert), škof, muč. Videm
 24 T Fidel (Zvest) Sigmarinški, duh., muč. (4) Rogašovci
 25 S Marko, evangelist (2); Ermin, škof, muč. E
 26 Č Pashazij, opat; Mati dobrega sveta
27 P Ustanovitev OF; Hozana Kotorska, dev. (4)
 28 S Peter Chanel, duh., muč. (4); Vital (Živko), muč.

29 N 3. VELIKONOČNA (1); Katarina Sienska, dev.; c. uč.
Jezus na poti v Emavs (Lk 24, 13-25)

- 30 P Pij V., papež (4); Jožef Cottolengo, red. ust.

- 1 T JOŽEF DELAVEC (2); MEDNARODNI PRAZNIK DELA 3
 2 S Atanazij, škof, c. uč. (3); Boris, knez
 3 Č Filip in Jakob ml., apostola (2); Teodozij Kijevski, red.
 4 P Florijan (Cvetko), muč. (4); Cirijak, škof
 5 S Gotard, škof; Angel, muč.; Juta, spokornica

6 N 4. VELIKONOČNA (1); Dominik Savio, dijak, Frida
 Jezus dobri pastir (Jn 10, 1-10)

- 7 P Gizela, opatinja; Domicijan, škof; Flavij, muč.
 8 T Viktor Milanski, muč.; Dezider (Željko), škof
 9 S Pahomij, opat; Beat, pušč.; Dan zmage 3
 10 Č Antonij, škof; Gordijan in Epimah, muč.
 11 P Mamert, škof; Sigismund (Žiga), kralj
 12 S Leopold Mandič, duh. (3); Pankracij, muč.

13 N 5. VELIKONOČNA (2); Servacij, škof
 Jezus je pot, resnica in življenje (Jn 14, 1-12)

- 14 P Matija, apostol (2); Bonifacij, muč.
 15 T Zofija (Sonja), muč.; Izidor, kmet
 16 S Janez Nepomuk, duh., muč. (4); Andrej Bobola muč.
 17 Č Paskal Baylon, red.; Jošt, opat 3
 18 P Janez I., papež, muč. (4); Erik, kralj
 19 S Peter Celestin, papež; Pudencijana, dev.

20 N 6. VELIKONOČNA (2); Bernardin Sienski, duh.
 Jezus oblubi Svetega Duha (Jn 14, 15-21)

- 21 P Prošnji dan; Krišpin, red.; Valens, škof
 22 T Prošnji dan; Renata, spok.
 23 S Prošnji dan; Evfrozinija, red.
 24 Č Gospodov vnebohod (1); Marija Pomočnica 3 Bogojina 3
 25 P Beda Čast., c. uč.; Gregor VII., papež
 26 S Filip Neri, duh. (3); Lambert de Vence, škof

27 N 7. VELIKONOČNA (1); Avguštín Canterburyjski
 Jezusova velikoduhovniška molitev (Jn 17, 1-11)

- 28 P German Pariški, škof; Bernard Menthonski, duh.
 29 T Maksim Emonski, škof (4); Teodozija, dev.
 30 S Ivana Orleanska; Ferdinand Kastiljski, kralj
 31 Č Obiskanje Device Marije (2); Kancijan in tov., muč. Markovci 3

- 1 S Alfonz M. Ligvorij, škof, c. uč. (3); Makabejski bratje
 2 Č Evzebij iz Vercellija, škof (4); Štefan, papež
 3 P Lidija, makedon. žena; Avguštin Kažotić, zagr. škof
 4 S Janez M. Vianney, duh (3); Perpetua, žena

**5 N 18. NAVADNA (2); Posvetitev bazilike M. Snežne
 Jezus nasiti množico (Mt 14, 13-21)**

- 6 P Jezusova spremenitev na gori (2); Pastor, muč. ☺
 7 T Sikst II., papež in tov., muč.; Kajetan, duh. (4);
 8 S Dominik (Nedeljko), red. ust. (3); Cirijak in tov.
 9 Č Peter Faber, red.; Roman, muč.
 10 P Lovrenc, diakon, muč. (2); Asterija (Zvezdana), muč.
 11 S Klara (Jasna), dev. (3); Tiburcij in Suzana, muč.

**12 N 19. NAVADNA (2); Inocenc XI., papež
 Jezus hodi po morju (Mt 14, 22-33)**

- 13 P Poncijan, papež in Hipolit, duh., muč. (4) ☺
 14 T Maksimiljan Kolbe, muč. (3); Evzebij iz Rima, duh.
 15 S **MARIJINO VNEBOVZETJE (1); Tarzicij, muč.** Apače, Grad,
Turnišče
 16 Č Rok, spok.; Štefan Ogrski, kralj (4) Dokležovje, Cezanjevci
 17 P Hijacint Poljski, red.; Liberat (Svobodan), opat, muč.
 18 S Helena (Jelka, Alenka), cesarica; Agapit Pertoča

**19 N 20. NAVADNA (2); Janez Eudes, red. ust.
 Vera kananejske matere (Mt 15, 21-28)**

- 20 P Bernard, opat, c. uč. (3); Samuel (Samo), prerok ☺
 21 T Pij X., papež (3); Baldwin, kralj; Sidonij, škof
 22 S Devica Marija, Kraljica (3); Sigfrid (Zmago), škof
 23 Č Roza iz Lime, dev. (4); Filip Benizi, red.
 24 P Jernej, apostol (2); Emilija de Vialar, red.
 25 S Ludvik IX. Francoski, kralj; Jožef Kalasanc, duh. (4)

**26 N 21. NAVADNA (2); Rufin, škof
 Jezus obljubi Petru prvenstvo (Mt 16, 13-20)**

- 27 P Monika, mati sv. Avgušтина (3); Cezarij, škof
 28 T Avguštin, škof, c. uč. (3); Hermes, muč. ☺
 29 S Mučeništvo Janeza Krstnika (3); Sabina, muč.
 30 Č Feliks (Srečko) in Adavkt, muč.; Gaudencija, muč.
 31 P Rajmund (Rajko) Nonat, red.; Pavlin, škof

1 S Egidij (Tilen), opat; Verena, dev.

2 N 22. NAVADNA (2); ANGELSKA; Kastor, škof
Hoja s križem za Kristusom (Mt 16, 21-27)

- 3 P Gregor Veliki, papež (3); Mansvet, škof
4 T Rozalija (Zalka), dev.; Ida, spok.; Mojzes, prerok
5 S Lovrenc Giustiniani, škof; Viktorin, škof, muč. ☺
6 Č Petronij, škof; Favst, Makarij in tov., muč.
7 P Marko Križevčan in tov., muč.; Regina, dev., muč.
8 S Marijino rojstvo (2); Hadrijan, muč. Tišina

9 N 23. NAVADNA (2); Peter Klaver, red.
Jezus naroča spravljalivost (Mt 18, 15-20)

- 10 P Nikolaj Tolentinski, spok.; Otokar, red.
11 T Prot in Hijacint, muč.; Ertruda (Erna), dev. ☺
12 S Gvido iz Anderlechta, spok.; Tacijan (Tihomil), muč.
13 Č Janez Zlatousti, škof, c. uč. (3); Evlogij, škof
14 P Povišanje sv. Križa (2); Notburga, dev. Črensovci, Križevci
15 S Žalostna Mati božja (Dolores) (3); Melita, muč.

16 N 24. NAVADNA (2); Ljudmila, kneginja
Prilika o neusmiljenem hlapcu (Mt 18, 21-35)

- 17 P Robert Bellarmino, škof, c. uč. (4); Lambert, škof, muč.
18 T Jožef Kupertinski, duh.; Irena in Zofija, muč.
19 S Januarij, škof, muč. (4); Emilija de Rodat, red. ☺
20 Č Korejski mučenci (3); Suzana, muč.
21 P Matej (Matevž), apostol in evangelist (2); Jona, prerok
22 S Kvatre; Tomaž Villanovski, škof; Mavricij in tov., muč.

23 N 25. NAVADNA (2); Paternij, škof, muč.
Prilika o delavcih v vinogradu (Mt 20, 1-16)

- 24 P Pacifik, red.; Gerard, škof
25 T Avrelija (Zlata), dev.; Sergij Radoneški, škof
26 S Kozma in Damijan, muč. (4); Nil, opat Kuzma
27 Č Vincenc Pavelski, duh. (3); Hiltruda, dev. ☺
28 P Venčeslav (Vaclav), muč.; Lovrenc Ruiz in jap. muč. (4)
29 S Mihael, Gabrijel in Rafael, nadangeli (2) Veržej

30 N 26. NAVADNA (2); Hieronim, duh., c. uč.
Prilika o neenakih sinovih (Mt 21, 28-32) Vrnitev na
sončni čas

- 1 P Terezija Deteta Jezusa (3); Remigij, škof
 2 T Angeli varuhi (3); Legerij, škof
 3 S Evald, muč.; Kandid (Žarko), muč.
 4 Č Francišek Asiški, red. ust. (3); Petronij, škof
 5 P Marcelin, škof; Flavija, muč.
 6 S Bruno, red. ust. (4); Renato, škof

Ⓢ

**7 N 27. NAVADNA (2); ROŽNOVENSKA; Marko I., papež
 Prilika o hudobnih vinogradnikih (Mt 21, 33-43)**

- 8 P Demetrij, muč.; Pelagija, spok.
 9 T Dioniz, škof in tov., muč.; Janez Leonardi, duh. (4)
 10 S Francišek Borgia, red.; Hugolin, muč.
 11 Č Emilijan (Milan, Milko), škof; Aleksander Sauli, škof
 12 P Maksimiljan Celjski, (škof (4); Serafin, red.
 13 S Edvard, kralj; Koloman, muč.

Ⓢ

**14 N 28. NAVADNA (2); Kalist I., papež, muč.
 Prilika o kraljevi svatbi (Mt 22, 1-14)**

- 15 P Terezija (Zinka) Velika, dev., c. uč. (3); Avrelija, dev.
 16 T Hedvika, red.; Marjeta M. Alakok (4); Gal, opat
 17 S Ignacij Antiohijski, škof, muč. (3); Viktor, škof
 18 Č Luka, evangelist (2); Julijan, muč.
 19 P Izak Jogues in kanadski muč.; Pavel od Križa (4)
 20 S Irena (Miroslava), muč.; Vendelin, opat

Ⓢ

**21 N 29. NAVADNA (2); MISIJONSKA; Uršula, dev., muč.
 O davčnem denarju (Mt 22, 15-21)**

- 22 P Marija Saloma, svetopis. žena; Bertila Boscardin, red.
 23 T Janez Kapistran, duh. (4); Severin iz Kölna, škof
 24 S Anton M. Claret, škof (4); Feliks, škof, muč.
 25 Č Krizant in Darija, muč.; Krišpin in Krišpinijan, muč.
 26 P Lucijan, muč.; Amand iz Strasbourga, škof
 27 S Vincenc in Sabina, muč.; Frumencij, škof

Ⓢ

**28 N 30. NAVADNA (2); ŽEGNANJSKA (2); Simon in Juda
 Največja zapoved (Mt 22, 34-40)**

- 29 P Narcis, škof; Ermelinda Brabantska, dev.
 30 T Marcel, muč.; Alfonz Rodriguez, red.
 31 S Volbenk (Bolfenk), škof; Kvintin, muč.

1 Č VSI SVETI (1); Cezarij, diakon, muč.

2 P Somin vseh vernih rajnih (1); Marcijan, pušč.

3 S Viktorin Ptujski, škof, muč.; Just, tržaški muč. (4)

4 N 31. NAVADNA (2); ZAHVALNA; Karel Boromejski, škof
Jezus obsoja farizeje (Mt 23, 1-12)

5 P Zaharija in Elizabeta, starša Janeza Krstnika

6 T Lenart (Narte), opat; Sever, škof, muč.

7 S Engelbert, škof, muč.; Ernest, opat; Vilibrord, škof

8 Č Bogomir (Mirko), škof; Deodat (Bogdan), papež

9 P Posvetitev lateranske bazilike (2); Teodor (Božidar)

10 S Leon Veliki, papež, c. uč. (3); Andrej Avelinski, duh.

11 N 32. NAVADNA (2); Martin iz Toursa, škof Martjanci, Kobilje
Pametne in nespametne device (Mt 25, 1-13)

12 P Jozafat Kunčevič, škof, muč. (3); Kunibert, škof

13 T Stanislav Kostka, red. (4); Homobonus, trgovec

14 S Nikolaj Tavelič, muč.; Lovrenc O'Toole, škof

15 Č Albert Veliki, škof, c. uč. (4); Leopold, knez

16 P Marjeta Škotska; Jedrt in Helfte (4); Otmar, opat

17 S Elizabeta Ogrska, red. (3); Evfemija in Tekla, muč.

18 N 33. NAVADNA (2); Abdija, prerok
Prilika o talentih (Mt 25, 14-30)

19 P Narsej, škof, muč.; Barlam, muč.

20 T Edmund, kralj, muč.; Feliks Valois, red.

21 S Marijino darovanje (3); Gelazij I., papež

22 Č Cecilija (Cilka), dev. muč. (3); Maver, škof, muč.

23 P Klemen I., papež, muč.; Kolumban, opat (4)

24 S Andrej Dung-Lac in tov., vietnam. muč. (3); Flora, dev.

25 N JEZUS KRISTUS, KRALJ VESOLJSTVA (1); Katarina Lendava
O poslednji sodbi (Mt 25, 31-46)

26 P Leonard Portomavriški, red.; Valerijan Oglejski, škof

27 T Virgil, apostol Karantanije; Jožef Pignatelli, red.

28 S Jakob de Marchia, duh.; Eberhard, škof

29 Č DAN REPUBLIKE; Saturnin, muč.

30 P Andrej, apostol (2); Justina, dev.

1 S Natalija (Božena), spok.; Eligij, škof

2 N 1. ADVENTNA (1); Blanka, spok. ☉

Opomin k čuječnosti (Mr 13, 33-37)

3 P Francišek Ksaver, duh. (3); Kasijan, muč.

4 T Janez Damaščan, duh.; c. uč. (4); Barbara, dev., muč.

5 S Saba (Sava), opat; Gerald iz Brage, škof

6 Č Nikolaj (Miklavž), škof (4); Apolinarij, muč. Dolenci, Sobota

7 P Ambrož, škof, c. uč. (3); Agaton, muč.

8 S Brezmadežno spočetje Device Marije (1)

9 N 2. ADVENTNA (1); Valerija, muč. ☾

Janez Krstnik pripravlja Jezusu pot (Mr 1, 1-8)

10 P Melkijad, papež, muč.; Judita, svetopis. žena

11 T Damaz I., papež (4); Danijel Stilit, pušč.

12 S Ivana Franciška Šantalska, red. (4); Amalija, muč.

13 Č Lucija, dev., muč (3); Otilija, dev.; Jošt, pušč.

14 P Janez od Križa, duh., c. uč. (3); Spiridion (Dušan), škof

15 S Kristina (Krista), dev.; Marija K. di Rosa, red. ust.

16 N 3. ADVENTNA (1); Albina, dev., muč.

Janez Krstnik pričuje o Jezusu (Jn 1, 6-8. 19-28)

17 P Lazar iz Betanije; Olimpija, red. ust. ☉

18 T Teotim in Bazilijan, muč.; Gacijan, škof

19 S Urban V., papež; Favsta, spok.; Tea, muč.

20 Č Evgenij in Makarij, muč.; Dominik Siloški, opat

21 P Peter Kanizij, duh., c. uč. (4); Severin, škof

22 S Kvatre; Demetrij, muč.; Dan JLA

23 N 4. ADVENTNA (1); Viktorija, dev., muč.

Angel oznaní Kristusovo rojstvo (Lk 1, 26-38)

24 P Sveti večer; Adam in Eva; Hermina (Irma), dev.

25 T BOŽIČ, GOSPODOVO ROJSTVO (1); Anastazija, muč. ☽

26 S Štefan, prvi mučenec (2); Zosim, papež

27 Č Janez Evangelist, apostol (2); Fabiola, spok.

28 P Nedorolžni otroci, muč. (2); Kastor in tov., muč.

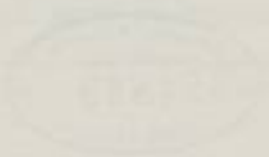
29 S Tomaž Becket, škof, muč (4); David, kralj

30 N SV. DRUŽINA (2); Evgen, škof

Jezusovo darovanje v templju (Lk 2, 22-40)

31 P Silvester I., papež (4); Melanija, opatinja

Slomškovo triletje

(1989—1992)

Na prvo septembrsko nedeljo 1989 smo začeli Slomškovo triletje, ki bo trajalo do leta 1992. Po prenosu škofijskega sedeža iz St. Andraža v Labotski dolini v Maribor je imel škof Slomšek prvo pridigo v mariboski stolnici. To je bilo pred 130 leti, 4. septembra 1859, na takratno 12. nedeljo po binkoštih. Kako lepo se je božja beseda tiste nedelje (2 Kor 3, 4-9 in Lk 10, 23-37) ujemala s Slomškovim prihodom v Maribor, z njegovim prihodom bliže svojemu slovenskemu ljudstvu.

»Neki človek je šel iz Jeruzalema v Jeriho in padel med razbojnike« (Lk 10, 30). Kdo je ta človek, ki se je spustil tako globoko (med Jeruzalemom in Jeriho je v nadmorski višini 1000 m razlike)? To je človeštvo, ki je bilo izgnano iz raja in padlo med razbojnike tega sveta. Ti »razbojniki« so poželenje mesa, poželenje oči, napuh življenja, hudobne misli, uboji, prešuštva, nečistovanja, tatvine, kriva pričevanja, kletvine (prim. 1 Jn 2, 16 in Mt 15, 19). In kdo sta v Jezusovi priliki duhovnik in levit, ki sta šla mimo? To je stara zaveza, ki ni mogla do kraja pomagati padlemu človeštvu. In kdo je usmiljeni Samarijan? To je Jezus Kristus, naš odrešenik: »Velik zdravnik je moral priti iz nebes, ker je velik bolnik ležal na zemlji. Ta bolnik je človeštvo« (sv. Avguštín). Kako je ravnal usmiljeni Samarijan s padlim človeštvom? Stopil je k njemu, zlił olje in vino na njegove rane, ga odpeljal v gostišče in poskrbel zanj. Stopil je k padlemu človeštvu. Tri velike korake je napravil: stopil iz nebes na zemljo, z zemlje na križ, s križa na oltar in v tabernakelj. Olje in vino na rane so zakramenti, gostišče pa je Cerkev. Skrb za padlo človeštvo je zaupal služabnikom Cerkve, duhovnikom.

Sedaj, po 130 letih, lahko v Slomšku spoznamo lik usmiljenega Samarijana. Ni sedel udobno na škofijskem sedežu v oddaljenem St. Andražu, marveč se je z velikimi žrtvami odpravil k svojemu ljudstvu. Zanj so veljale besede apostola Pavla, ki so jih brali tisto nedeljo po cerkvah: »Takšno zaupanje imamo po Kristusu v Boga, ne kakor da bi bili sami od sebe sposobni kaj misliti kakor iz sebe, marveč naša sposobnost je od Boga, ki nas je tudi usposobil za služabnika nove zaveze, ne črke, ampak Duha« (2 Kor 3, 4 sl.).

Božja previdnost je Slovence v prejšnjem stoletju obdarila z dvema duhovnima velikanoma: s Friderikom Baragom (1797—1868) in Antonom Martinom Slomškom (1800—1882). Oba sta bila po zgledu Jezusa Kristusa usmiljena Samarijana. Za oba teče oziroma se bliža koncu postopek za beatifikacijo (razglasitev za blaženega).

Baraga je bil sin graščaka, Slomšek sin premožnega kmeta. Šolsko modrost sta si nabirala: Baraga ob domačem učitelju, nato v ljubljanski gimnaziji in liceju, na Dunaju na pravni fakulteti in v Ljubljani v bogoslovnem semenišču; Slomšek je začel v Ponikvi ob nemškem učitelju, nadaljeval domačo šolo ob kaplanu Prašnikarju, v Celju dokončal 6 razredov gimnazije, pol leta obiskoval v Ljubljani (skupaj s Prešernom) licej, drugo polovico pa v Senju in končal bogoslovni študij v Celovcu.

Oba sta duhovniško službo začela kot kaplana: Baraga 1824 v Šmartinu pri Kranju, Slomšek 1825 na Bizeljskem. Z enoletno razliko sta se tudi poslovila od kaplanske službe. Slomšek je leta 1829 postal spiritual v celovškem bogoslovnem semenišču, Baraga pa leta 1830 misijonar. Baraga je postal škof leta 1853 po 23-letnem misijonarskem delu med Otavci in Očipvejci, Slomšek pa po 17 letih, potem ko je bil 9 let spiritual, 8 let nadžupnik v Vuzenici in ko je leta 1846 komaj nastopil službo opata in mestnega župnika v Celju. Težo škofovske službe je Baraga nosil 15 let, Slomšek pa 16. Oba sta v tem času selila svoje škofovske sedeže.

Kaj še manjka, da bo Slomšek svetnik? Tako se sprašujemo na njegovem grobu v mariborski stolnici. To vprašanje pa bi se moralo pravilno glasiti takole: Kaj še manjka našim molitvam, našemu prizadevanju, da bo Slomšek razglašen za svetnika?

Slomškov prvi življenjepisec Franc Koser je Slomška jedrnato predstavil v treh stavkih: Slomšek živi, Slomšek raste, Slomšek bo zrastel v svetnika.

1. Slomšek živi. Čeprav mineva že 128 let od njegove smrti, moramo reči, da Slomšek živi med nami. Živi po svojih delih: prenos škofijskega sedeža, preureditev škofije po pastoralnih področjih, veliko in malo semenišče, ureditev šolstva, pisateljsko delo, narodnostno prebujenje, Mohorjeva družba, bratovščina sv. Cirila in Metoda za edinost kristjanov, ki se nadaljuje v sodobnem ekumenskem gibanju.

2. Slomšek raste. Njegova rast je v tem, da so verniki vedno bolj in bolj prepričani o njegovi resnični svetosti. Splošno prepričanje o tem se je pojavila že ob njegovi smrti. Dober mesec po njegovi smrti, 28. oktobra 1862, je Kosar zapisal: »Dobili smo novega zagovornika priprošnjika pri Bogu«. Po petnajstih letih so Slomšku že odkrili spomenik v mariborski stolnici. Takrat je slavnostni govornik Kosar povedal: »Od Slomškovega pogreba naprej gre od ust do ust: NJGOV GROB BO VELIČASTEN«. Ta beseda je vzeta iz Svetega pisma. Prerok Izaija napoveduje o Mesiji: »Tisti dan bo stal Jesejev korenski poganjek (= Mesija) kot prapor ljudstvom. Njega obiščejo narodi in njegov grob bo veličasten« (11, 10).

Imamo dokumente, kako so proslavljali 30-letnico Slomškove smrti (leta 1892), 50-letnico (1912). Že takrat, v času škofa Mihaela Napotnika bi se bil začel škofijski postopek za Slomškovo beatifikacijo, a je druga svetovna vojna to preprečila.

Leta 1938 so bili v Mariboru tako imenovani Slomškovi dnevi. Ob njegovem grobu na starem stolniškem pokopališču (danes ljudski vrt) so se teden dni zbirali verniki iz vse škofije po stanovih. Škof Ivan Jožef Tomažič je zbral nad 400.000 podpisov s prošnjo za Slomškovo beatifikacijo.

Neutrudno delo škofijske komisije za beatifikacijo je pretrgala druga svetovna vojna. Vse Slomškove spise, rokopise in knjige je bilo treba v naglici spraviti na varno. Na škofijskem hodniku so stali pripravljene zaboji. Ni jih bilo več mogoče zabiti in skriti. Na cvetno nedeljo, 6. aprila 1941, so Nemci že vdrli v Maribor. Ves čas okupacije so Nemci ob raznih preiskavah hodili mimo teh na pol zaprtih zabojev, ne da bi slutili, kakšen zaklad je v njih. Tako so se Slomškovi spisi ohranili, in sicer bolj kot če bi bili skriti. Roka božje previdnosti je bedela nad njimi.

Za prvi škofijski postopek je bilo potrebno zbrati vse Slomškove spise (knjige) in rokopise in jih dati v pregled rimski kongregaciji.

V drugem škofijskem postopku je moralo biti dokazano, da je Slomšek umrl v sluhu svetosti.

Naloga tretjega postopka pa je bila: dokazati, da se Slomšku ni izkazovalo liturgično ali bogoslužno češčenje kot svetnikom.

Ob 100-letnici Slomškove smrti, leta 1963, je škof Maksimilijan Držečnik celotno gradivo škofijskih postopkov izročil rimski kongregaciji v pregled. To gradivo sta pregledovala dva cenzorja. Njuno delo je trajalo 12 let.

3. Slomšek bo zrastel v svetnika. Ob 750-letnici lavantinske škofije smo na praznik Rožnovenske Matere božje, 7. oktobra 1978, prenesli Slomškove telesne ostanke iz grobnice bazilike Matere milosti v grobnico mariborske stolnice. Med dijaki semeniščani, ki so Slomškovo krsto spuščali v grob, je bil tudi Alojz Lapoši iz Kroga.

Mariborski rojak p. dr. Bruno Korošak pripravlja sedaj znanstveni Slomškov življenjepis (positio historica).

Za Slomškovo beatifikacijo sta potrebna dva čudeža, ki jih po temeljnih predhodnih zdravniških preiskavah prizna tudi rimska kongregacija. Papež pa lahko gre mimo tega in razglasi Slomška za blaženega, če je dokazano, da so se mu verniki skozi vsa leta nepretrgoma priporočali in ga imeli za svetnika.

Prekmurje sicer ni bilo v sklopu lavantinske škofije takrat, ko je Slomšek živel. Vendar je Slomšek posredno imel velik vpliv tudi na kraje ob Muri in še prek Mure, tja do Porabja. Naj omenimo samo knjige Družbe sv. Mohorja, ki jo je on ustanovil, potem njegove molitvenike, vzgojno knjigo Blaže in Nežica v nedeljski šoli, njegove Pesmi po Koroškem ino Štajerskem in končno mladinsko nabožni list Drobčinice. Slomškova knjiga Blaže in Nežica v nedeljski šoli je dala pobudo prekmurskemu pisatelju Jožefu Košiču, da je napisal knjigo Zobrisani Sloven i Slovenka med Mürov i Rabov (natisnjega v Kermendini med 1845—1848). Po Slomšku je Košič posnel poglavja: Šolske navade vrloga školnika, Šolska poskušba, Od domače snajžnosti itd.

Med Slomškovim triletjem, ki se bo sklenilo ob 130-letnici Slomškove smrti septembra 1992, bomo tudi v pomurskih župnijah imeli tridnevnice, duhovne obnove, morda tudi misijon. Slomškovo triletje se ujema tudi z drugim zasedanjem Škofijskega zbora, ki si je zadal nalogo ozdraviti družino in vrniti svetost umevanju zakramenta sv. zakona.

Naj omenimo samo nekaj točk iz pisem, ki so jih skupine ali posamezniki poslali na škofijo. Te točke so barometer našega družinskega življenja: H krstu DA, življenje iz krsta NE; k birmi DA, k verouku in k sv. maši po birmi NE; k sv. obhajilu DA, k redni osebni spovedi NE; cerkveni pogreb DA, sprevidenje bolnikov NE; h gledanju televizije DA, k skupni večerni molitvi NE; da je mož glava družine — DA, da bi pa on kot domači svečenik vodil skupno družinsko molitev — NE.

Koliko snovi za duhovno prenovu v Slomškovem triletju! Koliko stranskih poti in ovinkov, s katerih moramo kreniti na tisto ozko in tesno pot, ki vodi v življenje (Mt 7, 13-14). Toda le tako bo Pomurje živa Cerkev.

Kako potreben nam je pri tem narodni svetnik, narodni zavetnik! Teološki temelj tega zavetništva je v verski resnici v občestvu svetnikov. Različni udje Kristusovega skrivnostnega telesa opravljajo različne naloge v božjem kraljestvu, vsak ud ima posebno nalogo (1 Kor 12, 4-11; 28-30). Ta naloga ostane tudi v onstranstvu, tudi tam ohranijo ljubezen do določenih oseb in do svoje domovine (1 Kor 13,8-13). Prvi predmet njihovega blaženega gledanja je Bog, drugi predmet pa je vse tisto, kar jih zanima. To zahteva popolnost njihove sreče. Čim bliže je naš narodni zavetnik Bogu, tem bolj v njem kakor v ogledalu gleda vsakega izmed nas. Vidi naše delo in poklic, vidi nevarnosti in milosti, ki jih potrebujemo.

Koliko razlogov in spodbud, da molimo za beatifikacijo škofa Slomška!

P. Štefan Balažič

Evangeljske vrednote v družini

Vsakdanje izkustvo nas uči, da je življenje pot, ki nas vodi po strminah in dolinah, širinah in soteskah. Prav tako je življenje posameznikov, skupin, občestev in škofije valovanje. Eno takih valovanj v naši škofiji je tudi priprava na SZ, ki želi osvežiti področje zakona in družine, da bi mogle zasvetiti še bolj v svoji človeški, predvsem pa krščansko evangeljski lepoti. V proces tega valovanja se vključujejo na različne načine župnije, njeni posamezni člani in različne skupine, dekanije in s tem današnjim srečanjem še celotno naše področje.

Ker je torej današnje srečanje vključeno v celotni proces priprave na SZ, jemljem in obravnavam tako tudi naslov tega predavanja. To pomeni, da vključujem in predpostavljam vse tisto, kar je bilo o tem že napisanega in povedanega vse od ordinarijevega pisma o napovedi SZ pa vse do najnovejše št. pastoralnih pogovorov, (ki osvetljuje SZ, to je družino v Svetem pismu, pod vidikom medsebojnih odnosov v družini, na področju vzgoje in mejne primere). Prav zaradi tega, ker vse to predpostavljam, pristopam k danemu naslovu Evangeljske vrednote v družini s tistih vidikov, ki so bili doslej malo osvetljeni in sicer: Vrednote zakona in družine v prerezu prostora in časa; Evangeljske vrednote v današnji družini; duhovnikova pastoralna skrb in evangeljske vrednote v družini; evangeljske vrednote v luči pastoralne prihodnosti.

1. VREDNOTE ZAKONA IN DRUŽINE V PREREZU PROSTORA IN ČASA

Če zasledujemo zakonsko življenje skozi zgodovino in prostor, bomo hitro videli, da so možje v vseh časih izbirali žene pretežno po družbenih interesih in potrebah hiše, gospodarstva, družbenega položaja, ali kakor jim je narekovala pripadnost k določeni družbeni plasti, ne pa po lastnem osebnem nagnjenju, to je zaradi ljubezni.

Tako zakon v večini kulturnih in verskih skupin prejšnjih ljudstev ni pomenil prvenstveno osebnega odnosa med možem in ženo, temveč je predstavljal vmesni člen med družino in širšo družbo. Zakon je prvenstveno pomenil sociološko ureditev, šele nekako v ozadju je bil prisoten

tudi osebni odnos med možem in ženo. Tudi cerkveni nauk in zakonodaja do II. vat. cerkvenega zbora je trdil, da je prvi in najvažnejši namen zakona rojstvo otrok. Dokument CS pa pravi: »Toda zakon ni postavljen le za posredovanje življenja; sama narava zakona kot nerazvezljive zveze med osebama in blagor otrok marveč zahtevata, da medsebojna ljubezen zakoncev ohranja pravo (osrednje) mesto, da napreduje in dozoreva«.

V preteklosti je bila družina gospodarsko in družbeno samostojna. Proizvajala je skoraj vse, kar je potrebovala in to je tudi uporabljala. Vsa družina je bila skupaj in vsak član je doprinesel svoj delež k bogatjenju družinskega življenja. V preteklosti je družina imela ne samo isto streho in skupno stanovanje, ampak tudi skupno življenje. Vse je bilo osredotočeno v družinsko ognjišče, saj je to bila šola, delovno mesto, deloma tudi bolnica in ambulanta, dom za starejše in onemogle. Družina preteklosti ni bila tako institucionalizirana kot današnja.

Ekonomski razvoj, industrializacija in sodobni način življenja so pripomogli, da se je življenje nasploh in tudi družinsko življenje spremenilo. Če so bile prej vse silnice in vsi interesi usmerjeni v družino, so v dobi po industrijski revoluciji interesi in silnice usmerjeni ven iz družine. Posamezni člani iščejo delo, denar, zdravstvene usluge, varstvo otrok, oskrbo starejših, itd. zunaj lastne družine. Človek danes preživi malo časa v družini, zato ni čudno, da prav tako uhaja iz družine tesna medsebojna povezanost, ljubezen, topla in domača čustva. Vsi ti dejavniki doprinašajo svoj delež k temu, da medsebojni stiki v družini postajajo bolj prehodni, bežni in neosebni.

Enakopravnost in zaposlitev žene in matere je prav tako ena od vidnih premikov v družbi in družini. Koliko je v korist rasti družine, predvsem tam, kjer zaposlitev obeh ni potrebna za obstoj družine, nam pokazuje življenje in vsakdanjost. Zaposlenost ali prezaposlenost obeh staršev odtuja družinske člane. Neki kmet je zato ob misijonu izpovedal: »Spoznal sem, da imam rajši traktor in štalo, kakor ženo in družino«. Žena pa je izdabila: »Danes družba, Cerkev in možje vse premalo poznajo in cenijo tople in ženske vrednote v družini, zato smo prisiljene priznanje in samopotrditev iskati zunaj zakona in družine«.

Razen teh socioloških opazamo tudi premike na področju verskih vrednot. Meščanska religioznost je obstajala v udeležbi pri obredih.

Podeželska vernost je bila večkrat obarvana s precejšnjimi »magično sacralnimi« primesmi. Versko izkustvo se ohranja s prepričevanjem, da je religija del tradicionalnih navad. Podeželska vernost se je izražala v bolj ali manj zavestnem sprejemanju različnih religioznih modelov ali navad. Starši so predstavljali božjo avtoriteto, zakon in družina je bila nekaj svetega, razveza pa nesprejemljiva. Glede medsebojnih odnosov v zakonu in družini je bilo veliko tabujev, predvsem na področju spolnosti in vzgoje za ljubezen, zato pa veliko grobosti, ki je bila skrita in neopazna navzven. Spočetje novega življenja je izraz sodelovanja z božjo stvariteljsko voljo, znamenje božje ljubezni, božji dar. Tudi delo je povezano z religioznimi simboli: križ in molitev na začetku dela; nesreče in nepredvideni dogodki (toča, požar, strela, itd.) so pomenili božjo kazen ali opozorilo, itd.

2. EVANGELJSKE VREDNOTE V DANAŠNJI DRUŽINI

Poznati razmere, v katerih živijo današnji zakonci in družine, nam naročajo cerkveni dokumenti — *Familiaris consortio* — in pastoralna modrost. Vedno bolj se zavedamo, kako je rast ali usihanje Cerkve močno odvisno od rasti ali usihanja vrednot in življenja v družini.

Ko razmišljamo o evangelijskih vrednotah današnje družine, nam prihaja pred oči bolj pomanjkanje kot prisotnost vrednot, kar potrjujejo naslednja dejstva:

Medsebojni odnosi v družini so danes večkrat površni in brezosebni. Čas tako hitro teče, da starši in družina nimajo časa pregledati prehojene poti, zaznati drugega ob sebi, mu prisluhniti, ga gledati in občudovati. Vsem se tako mudi, da ni časa za nežnost in načrtovanje prihodnosti, zato nas dogodki in življenje velikokrat povozijo in zmeljejo.

Odnosi v družini do vere in verskega izkustva, dela in prostega časa, temeljnih vrednot in njihove lestvice so zelo različni. Zato se zmanjšuje število cerkvenih porok, rojstev je vedno manj, manjše je število krstov, manj otrok pri verouku, več ločitev — vsak tretji zakon je v krizi, vedno več razbitih družin. Odkar je leta 1976 izvenzakonska skupnost izenačena z zakonsko, njeno število raste tudi v Pomurju in se staršem in okolici zdi večkrat nekaj normalnega, in jo sprejmejo zelo hitro, kot da ni nič narobe.

Vemo, da se zakonska in družinska molitev bolj in bolj opušča in na njeno mesto stopa televizija in druga sredstva javnega obveščanja, ki nam oblikujejo podobo zakona in družine. Zato škofje v postnem pismu govorijo prav o molitvi. Enako postaja problem obisk nedeljske maše — predvsem pri generaciji, ki ima otroke. Verska znamenja se po novih stanovanjih in blokih večkrat sramežljivo umikajo, po družinah se redkokdaj pogovarjajo o veri in verskih zadevah. Ljudje vedno manj berejo versko literaturo — bolj Jano, Mladino, Anteno, itd.

Mnogi neurejeni zakonski odnosi ustvarjajo vzdušje, ki ni naklonjeno življenju in večjim družinam. O tem pismo Janeza Pavla II. o družini pravi takole: »Neredki dvomijo, če je sploh dopustno v življenje priklicati tiste, ki bodo mogoče nekoč preklinjali svoje bivanje v grozovitem svetu, katerega strahote si je komaj mogoče zamisliti. Drugi zopet zahtevajo prednosti tehničnega sveta, vsiljevanje kontracepcijskih sredstev ali še slabših metod. Zopet drugi so žrtev potrošniške miselnosti in izključne skrbi za stalno množitev materialnih dobrin in sploh ne morejo več razumeti velike duhovne vrednote novega človeškega življenja in ga zato odklanjajo. Poslednji vzrok tega ravnanja je odsotnost Boga v človeškem srcu« FC 30, 2. Posledica tega je dejstvo, da tudi že spočeto življenje nima svoje vrednosti in je v Sloveniji na leto le nekaj manj splavov kot rojstev. Veliko družin ima enega, morda dva otroka. Več so izjeme. Družina v Moravcih prejšnji teden: mož in žena s štirimi otroki . . . vsi so gledali in spraševali: koliko jih imata? Spolne razuzdanosti je veliko. Že od 12. leta naprej. Zato spolni odnosi niso samo zadeva poročenih. Spolnost sodobni človek velikokrat gleda le kot užitek, jo ločuje od ljubezni in usmerjenosti na življenje. Veliko otrok je nezaželjenih in nosijo posledice nesprejetosti v sebi vse življenje.

Bazen teh notranjih dejavnikov, ki dušijo evangelijske vrednote, naj omenim še vsaj nekatere zunanje vplive, ki ogrožajo družino:

Strah in negotovost pred jutrišnjim dnem in prihodnostjo. Strah pred uničenjem sveta, pred brezposelnostjo, zastrupitvijo narave, boj za življenjski obstoj, strah pred odgovornostjo, strah za pridelek, itd. Ali je v tej negotovosti znamenje upanja? Zaupamo mi in verne družine, da Bog vodi svet?

Permisivnost današnje družbe je zelo velika in vodi v plitvost življenja ter iskanje nadomestkov za prave evangelijske vrednote v nravno ravnodušnost in nerazlikovanje med dobrim in zlim. Vpliv okolja: vse je dovoljeno, tudi v nas kristjanih in krščanskih družinah rojeva večkrat trdo kožo in kosmato vest in nas vleče za seboj. Npr. tudi dobri kristjani zakonsko nezvestobo ali grobosti, samovoljna in sebična odklanjanja spočetja, splav, izvenzakonske skupnosti, zanemarjanje zakona in družine, itd. večkrat jemljejo tako, kot da ne bi bilo nič narobe.

Kdo naj prekvasi to miselnost in postavi pravo lestvico vrednot, če ne kristjani in krščanska občestva. Smo res kvas, luč in sol?

Mnogi so danes prepričani, da so vsa prizadevanja za izboljšanje in spremembo odveč in neučinkovita. Tolikokrat slišimo: nič ne morem in zato niti ne poskušam, saj je okolica gluha, še smejali se mi bodo. Res je, da okolje vpliva na človeka in je spreminjanje počasen proces. Toda prav zaradi tega je potrebno še večje prizadevanje za kvaliteto življenja, ki govori in oznanja brez besed: odkritost, poštenost, resnicoljubnost, soodgovornost, nesebičnost, ljubezen ter pripravljenost za pomoč in žrtev, zaupanje, itd. in tudi krščanskih vrednot.

Velike zahteve okolja in skupnosti, katerim človek pripada. Mnogi ljudje se velikokrat ne znajdejo, kaj pravzaprav so: dopoldne morajo biti delavci ali uslužbenci, popoldne možje in žene, v cerkvi morajo biti verni, v družbi moralno-politično neoporečni. Človek je po naravi religiozno bitje, dejansko pa je ta dejavnik izrinjen iz javnega življenja in takorekoč omejen na cerkev in dom. Zato se mnogi ljudje počutijo razdvojene in nočejo pripadati nobeni ustanovi, postajajo indiferentni do vsega in se zapirajo v svoj privatni, zasebni svet. Prav ta resničnost potrebuje ljudi, družine in občestva, ki bodo svojo odrešenost živeli in jo izžarevali v okolico.

Vzgojni vplivi. Vzgoja je bila vedno zapletena zadeva, danes je morda še bolj. Družine in vzgojitelji bolj in bolj čutimo, da so vrtec, šola, televizija in okolje močni sooblikovalci in vzgojitelji. Zato se tembolj moramo zavedati, da vzgajati pomeni pričevati. So krščanske družine in vzgojitelji taki pričevalci, ki prevagajo vse druge negativne vplive v moči slovenskega pregovora: besede mičejo, zgledi pa vlečejo?

Kljub temu razvrednotenju vrednot, obstajajo v današnji družini nastavki lepega življenja, ki dajejo upanje. Tudi danes imamo številne srečno poročene zakonce. Srečujemo družine, ki dajejo varnost in so v težkih kriznih časih vir upanja; družine, kjer življenje ni zasnovano na potrošniški, temveč ljubezenski osnovi; družine, kjer vlada spoštovanje in kjer je veselje enega veselje vseh, bolečina enega bolečina vseh; družine, ki so zibelke vere. V njih otroci ne sprejemajo verskega življenja kot

skupek resnic, prepovedi in zapovedi, temveč kot vero srca in način življenja.

3. EVANGELJSKE VREDNOTE V DRUŽINI V LUČI PASTORALNE PRIHODNOSTI

Lansko leto sem se ob nekem srečanju dalje časa pogovarjal z znanim dunajskim pastoralistom Zulehnerjem. Ob poslovitvi mi je dal svojo naj-novejšo knjig z naslovom *Das Gottesgerücht — Bausteine für eine Kirche der Zukunft* (Božji glas — ali govornica — vogelni kamen za Cerkev prihodnosti). V tem svojem delu avtor pravi, da je vizija prihodnosti Cerkve skupnost, ki bo prežeta z globoko duhovnostjo — celo mistiko; skupnost, ki gradi in ustvarja pristno in evangeljsko občestvo ter skupnost, ki ima čut za pravičnost in se trudi za enakopravnost vseh.

Prav to misel želim postaviti kot izhodišče naših prizadevanj pri družinski pastoralni v prihodnosti.

Iz tega temeljnega izhodišča pa navajam še nekaj konkretnih smernic in ciljev za poglobitev evangeljskih vrednot v družini:

Zakonsko in družinsko pastorale bo potrebno še veliko bolj kot doslej usmerjati v župnijsko skupnost. To pomeni dati ji večjo eklezijsko razsežnost. Doslej je ta pastorala bila bolj usmerjena v občestvo zakona in družine. Družina pa ni sama sebi namen, temveč mora graditi župnijsko občestvo in občestvo Cerkve.

Doslej smo še v glavnem nosilci zakonske in družinske pastore duhovniki in pastoralni delavci. Vedno bolj pa spoznavamo, da zakonci morajo postati sami nosilci družinske pastore. Zdaj za to nimamo usposobljenih članov, niti smo sami odprti za tako sodelovanje (duhovnik, ki popravlja tečaje in predavanja laikov). Potrebno bo še veliko korakov z ene in druge strani.

Zakonci v pastoralni ne smejo biti predmet naše skrbi samo v vlogi staršev. Skrbeti bo treba zanje kot posameznike in jim pomagati pri njihovi osebni rasti in osebni poglobitvi. Le zrele in poglobljene osebnosti morejo biti dobri zakonski partnerji in dobri starši.

Še do nedavnega je (na pomurskem področju) bila pastorala v glavnem usmerjena k masi. Ta masa se zmanjšuje. Zato prihodnost pastore gre v smeri skupin in celo pastore posameznikov. To ne bo zgubljen čas, to bo pastorala kvasu župnije in dekanije.

Prav tako se bomo morali bolj obrniti k tistim, ki živijo v zakonih na poskušnjo, raznih zvezah, civilnih zakonih, razvezanim in ponovno poročenim ter jih vključiti v redno pastoralno skrb. Do zdaj — tako se mi zdi — jih prenašamo in nad njimi godrnjamo, ne poznam pa še primera v škofiji, da bi kdo začel te ljudi jemati v skupine in jih dušnopastirsko voditi.

Hvala Bogu, da imamo tudi nekaj lepih zakonov in družin med vernim in nevernim zakoncem ter med zakoncema različnih veroizpovedi. To so le izjeme. Zato bo treba katoliškega in vernega zakonca še bolj podpirati v njegovi veri in življenju. Prav tako bo treba mladim problematiko poroke z nevernim ali partnerjem druge veroizpovedi odkriteje prikazati z vsemi problemi in tudi možnimi posledicami, da ne bi stopali na to pot lahkomiselno in nepripravljeno.

Praznovanje Gospodovega dne

I. POMEN NEDELJE V ŽIVLJENJU ŽUPNIJE

Nedelja je izraz notranje življenjske usmerjenosti tako za posameznea kristjana, kot za krščansko družino in ima zato za enega in drugega velik pomen. Prav tako ima nedelja velik pomen za življenje celotne župnije in njene verske rasti.

V zbiranju. Že judje so slavili Gospodov dan kot dan zbiranja božjega ljudstva. Tudi novozavezni Gospodov dan je od vsega začetka dan zbiranja k molitvi, lomljenju kruha in pojedini v bratski skupnosti. Zavest skupnosti in občestva je nepogrešljiv dejavnik krščanstva. Ta zavest skupnosti in občestva prihaja najbolj do izraza ravno ob nedeljah. Ni dolgo tega, ko so z zvonjenjem najavljali glavne dele maše in tako opozarjali na dogajanje v cerkvi tiste, ki so ostali zaradi bolnikov, dojenčkov ali drugih razlogov doma. Ta občestveni vidik nedelje ni nikoli izginil iz Cerkve. Tudi danes ga ne smemo zanemarjati in odrivati.

Nedelja ima tudi svoj pomen za župnijo zaradi bogoslužja in evharistije, ki je vez edinosti. Pri bogoslužju skupaj molimo in pojemo, se hranimo z istim evharističnim kruhom, poslušamo isto božjo besedo. Ta povezanost v cerkvi potem prehaja v medsebojno povezanost in čut za drugega zunaj maše, v vsakdanjem življenju. Tako se povezanost in edinstvo, ki jo doživljamo ob nedeljah razširja na ves teden ter s tem zmanjšuje razklanost med vero in življenjem.

Nedelja s svojo vsebino in bogoslužjem uči ljudi darovanjske naravnosti, spreminjanja ali trajnega procesa spreobrnitve. Po vse tem župnija postaja vedno bolj občestvo.

II. KAKO IN S ČIM SAMI OGROŽAMO NEDELJO

Iz povedanega moremo razbrati, kaj je nedelja in kakšen je njen pomen za družino in župnijsko skupnost. Če pa pogledamo v vsakdanjost, vidimo drugačno podobo nedelje in se lahko hitro prepričamo o njeni ogroženosti in razvrednotenosti. Zato se nam zastavlja vprašanje: Kaj smo naredili iz nedelje. Zakaj in čemu smo skoraj popolnoma tudi mi v Prekmurju nedeljo izenačili z drugimi dnevi v tednu? Kako to, da nedelja ni več tisto, kar smo naštevati zgoraj.

Poskušal bom naštet vsaj nekaj vzrokov:

1. Med nami živi množica vernikov, ki se imajo za dobre kristjane in vendar nimajo občutka, da bi bilo z njihovim krščanstvom kaj narobe, če ne praznujejo nedelje in ne hodijo k sveti maši. Maša ni več sestavni del tega posvečenega dne, ob nedeljah nekateri ravno tako delajo in garrajo kot druge dni, ali pa sicer pridejo do cerkve, v njo pa ne gredo, temveč rajši zavijejo v gostilno in tam kramljajo in pijejo, dokler se obred v cerkvi ne konča. Nato skupaj z drugimi grejo domov, kot da je bilo vse v redu. Vsi ti dogodki govorijo, da izginja občutek za sveto, nadna-

ravno in zato izginja tudi krščanski odnos do nadnaravnega in materialnega sveta. Posledica vsega pa je, da tudi nedelja in sveta maša izgublja nadih svetega in vse postaja vsakdanje, zdolgočaseno, moreče in neodrešeno.

2. Obisk nedeljske maše je v zadnjih letih zelo upadel. V škofijskem merilu je padel od 60 na 24 %. Najbrž je posledica manjšega obiska nedeljskega bogoslužja tudi zmanjševanje števila otrok, rojstev in krstov, cerkvenih porok in naraščanje števila izvenzakonskih skupnosti. Z druge strani pa naraščajo ločitve, splavi, vedno več je nezadovoljnih in neurejenih družin.

3. Temelji podeželske in naše kmečke družine so močno zrahljani. K temu je vsekakor prispevala svoj delež tudi naša družba, ki je v povojnih letih prezirala kmečko družino in delala razliko med kmečkimi ter mestnimi sinovi in hčera. Tako sedaj z grozo ugotavljamo, da so skoraj vsi trdni temelji kmečke družine — tj. povezanost z naravo, zemljo, z Bogom preko Cerkve ter povezanost z narodom — močno razpokani ali se ponekod že skoraj povsem izginili.

4. Materializem igra tudi tukaj svojo pomembno vlogo. Mož iz Osluševca je glede tega na škofijskem zboru izrekel naslednjo izpoved: »Dan na dan se borimo za večjo donosnost. Vedno samo nekam hitimo, priganja nas duh nezdrave tekmovalnosti — čim več imeti. Vedno bolj nas nažira tekmovalnost prestiza. Nas kmete težijo neurejene in izkoriščajoče razmere na trgu kmetijskih pridelkov. V tej stiski se vedno bolj omejujemo ne gnotne dobrine, za duhovne vrednote pa prepogosto zmanjka časa. Pri tem so še načeti medčloveški odnosi v družini in sosedstvu. Da, načeti je celo človeški značaj.

Kmečki mož in žena ker nimata časa, da bi se kaj pogovorila. Prav tako jima primanjkuje časa za pogovor z otroki. No saj se pogovarjamo, kaj bomo delali, kakšne ocene je prinesel otrok iz šole. Toda, to je vse premalo.«

5. Nedeljsko delo. Prekmurje, nekdanj tako krščanska dežela, da je nedelja bila res Gospodov dan in dan počitka, je začelo sloveti po nedeljskemu delu. Zvenemo se takrat, ko je to nujno, da nam pridelki ne propadejo in pravtako takrat, ko te nevarnosti ni. Ne znamo se več umiriti in ne znamo umolkniti, zato nas notranji nemir stalno sili k dejavnosti tudi ob nedeljah, čeprav bi lahko vse delo mirno opravili ob delavnikih.

Prav tukaj se zastavlja vprašanje, če ni eden od vzrokov padanja duhovnih poklicev pri nas v Prekmurju prav tukaj, tj. v skrunjenju in neposvečevanju Gospodovega dne?

6. Vedno bolj smo priče, kako v naših krajih prihaja iz leta v leto bolj do izraza pokrščanska nedelja, tj. nedelja brez krščanskega in verskega obredja, brez praznovanja v cerkvi in doma, zato pa tembolj prihaja do izraza obredje in praznovanje na športnih igriščih, ob televiziji, na veselicah, v diskah, itd.

7. Otroci ter mladi in nedelja. Pred kakimi dvajsetimi leti je bilo pri maši več otrok kot pri verouku. Danes so se stvari spremenile: mnogi otroci hodijo k verouku, ne prihajajo pa ob nedeljah k maši. Statistike pravijo, da je to problem predvsem tistih družin, kjer starši ne hodijo v cerkev. Kako bodo ti kristjani pozneje kot starši mogli vzgajati svoje otroke v ljubezni do Gospodovega dne in kaj jim bo še pomenila nedelja?

druginji oblekli, molitev pa nas od vseh teh vprašanj vrača k nam samim: kaj sem in predvsem kakšen sem, ali postajam boljši ali slabši? In ko na to mislimo, molitev požlahтни naše človeško bistvo, da postajamo boljši ljudje, neopazno seboljšajo naši medsebojni človeški odnosi, lepši medsebojni odnosi pa večajo veselje do življenja. Ko pa je v nas več radosti, več veselja do življenja, tudi svoje delo laže in bolj vestno opravljamo, to pa je odgovor na tisto, kar je bilo povedano zgoraj, da nam molitev posredno, prek naše plemenitejše duhovnosti, prinaša tudi tostranske koristi.

Vse navedene vrednosti molitve pa izvirajo iz ljubečega odnosa do Boga, ko se zavedamo, da nikjer in nikoli nismo sami, ampak da nas povsod spremlja neskončna božja ljubezen. Molitev nam krepi zavest, da nas Bog ljubi take, kakršni smo: z našimi slabostmi, napakami, skrbmi, bolečinami in tudi z našim veseljem in našimi uspehi. Ta zavest nam daje moči za spopad z vsakdanjimi težavami in nam povečuje radost nad tem, da živimo, da bivamo.

Jože Zadavec

Eno s spominom v prelesti dežele

Ko spregovori narava in cerkev, kamen in ljudje, zaživi naš čas in stoletja pred nami. Razneženi od prelesti in dihanja zemlje, od ptičjega petja in sončnih žarkov šele začutimo, da smo ljudje bitja veselja, bratskega občestva, plamenice lepe radosti, saj nas je orosil blagoslov neba s spoznanjem, kako lepo je živeti v miru drug ob drugem in drug z drugim. Ta potopis ne želi biti spomin. Želi biti ena sama pesem, ena sama ljubezen!

Vesela skrivnost je v nas in okrog nas; veličastno je, kar se dogaja — vedno znova. Štokrlje bodo na jesen odletele, pustile bodo svoja gnezda, toda spomladi spet pridejo. Zeleni listi, ki se podarjajo odprtim očem, bodo jeseni v novih barvah zardevali, potem bodo odpadali počasi in dostojanstveno, da se zemlja z njimi nahrani, toda spomladi bodo drevesa iz nerazprtega brsta na svojih vejicah pognala novo življenje.

Šli smo na pot, zbrani v prijateljsko skupnost otroci in starši, mladi in odrasli — iz Ljubljane, Ribnice, Ilirske Bistrice, Sobote, Lendave, Petanjec, Izakovc, Odranec, Črenšovc, Turnišča — iz Slovenije in Kanađe. Slutil sem — v srcu sem nosil slutnjo bele radosti —, da nas bo prevzel čudež narave ob Muri, na Goričkem, na Dolinskem in Ravninskem, da nas bodo nagovorila stoletja pred nami z govorico svojih spomenikov. Od Sobote in Martjanec tja do Domanjševc in Sela, od Pečarovec, Bogojine in Turnišča do Beltinec, Odranec in Lendave. V soboto in nedeljo, 15. in 16. julija, nam bo vreme naklonjeno. Odkrili bomo mojo deželo, Kranjcu in Štajercu, Primorcu in Dolenjcu tujo in neodkrito, meni skrivnostno odmaknjeno. Na ozarrah prekmurskih njiv, v pošumevanju Mure, pod krošnjami dreves sem pel, ko sem bil še prav majhen: Prelepo ravno je polje, po pouli mi en fantič gre... In pel sem — kot bi igral na žveglo. Pel sem — in štrki so na strehah svojih bivališč muzicirali.

Štrki, te čudežno lepe močvirske ptice selivke z belim perjem, črnimi perutmi, dolgimi golimi nogami. Klopotali so včasih tako lepo, da se motrim v daljo srečnega sredi pravljичne dežele ob Muri. Pel sem — Po lougi lejče, po lougi lejče... in Ne de mi več rastla travica zelena...

Občudovati naravo, spoznavati kraje in ljudi, odkrivati preteklost pomeni zblíževati se, vračati se k že preizkušenim življenjskim vrednotam. To je dobro v našem času, ko nas pesti toliko neprijetnosti.

»Človeka, ki ni barbar, bo vedno zanimalo, kako so živeli njegovi predniki,« je zapisal že pred devetdesetimi leti prleški rojak Matija Murko, slavist in narodoslovec evropskega slovesa.

V spomin stoletij nas uvede Sobočanka Metka. Vzlet v sivo davnino, ko si je prekmursko ljudstvo gradilo svoja prva svetišča. Odkrivala nam je Metka vse o cerkvi v Soboti, o mestu in ljudeh, o razstavnih predmetih v svojem Pokrajinskem muzeju, o gradu, vse o rotundi v Selu, o prastari cerkvi sv. Venčeslava v Domanjševcih, o Marijini cerkvi pri Gradu, tem najpomembnejšem gotskem spomeniku Pomurja, o bližnjem gradu, tem »največjem tovrstnem kompleksu na Slovenskem«, sedaj tako uspešno razpadajočem, o stari župnijski cerkvi v Turnišču, o cerkvi Gospodovega vnebohoda v Bogojini, tej moderni prezidavi stare gotske cerkve z odličnimi posegi mojstra Plečnika, največjega med slovenskimi arhitekti, o cerkvi sv. Trojice v Odrancih z monumentalno poslikavo največjega med slovenskimi slikarji Staneta Kregarja, o cerkvi sv. Martina v Martjancih, enem najpomembnejših kulturnih spomenikov Prekmurja iz štiri-najstega stoletja, o Lendavi, njeni farni cerkvi z baročnim zvonikom, o gradu in cerkvi sv. Trojice v lendavskih gorica, o Ujtemasu, o kopici njegovih kleti, zasnovanih po podobi prekmurskih lesenih stanovanjskih hiš, o židovskem pokopališču v Dolgi vasi v Lendavi, o arheoloških najdbiščih v Pincah, Dolini, Trimlinih, v Čentibi in Dolgi vasi...

Še o mnogih drugih, pomembnih in za prekmursko preteklost zgovornih stvareh je govorila Metka. Kadar se ji je sprožila beseda, jo je bilo komaj moč ustaviti.

Soboški Pokrajinski muzej je Metkino delovno področje. Njen ponos. Občasno prireja razstave. Metka se jim z vso dušo posveča. Tako — pravi — ljudem odpira vpogled v življenje prejšnjih rodov. Resnica je namreč taka, kdor ne raziskuje življenja v preteklosti, že danes ne ve prav živeti. Pred leti je Metka pripravila razstavo prekmurskih župnijskih kronik; v spremnem zvezku jih je predstavila 25. V uvodu je med drugim zapisala:

»Velika večina prekmurskih cerkva je bila župnijskih že v srednjem veku, predstavljale so središča duhovnega življenja v pokrajini in središča umetniških prizadevanj svojega časa.«

Žalostno je, da prenekateri župnik dandanašnji ne piše kronike.

Pouči nas Metka o predmetih v arheološkem muzeju — o prazgodovinskem, antičnem in srednjeveškem času pokrajine ob Muri; odstira nam vsaj malce vpogled v kameno, bronasto, starejšo železno in rimsko dobo, v kulturo žarnih grobišč ter v zgodnji srednji vek. Tu so kamnite sekire, najdene v Sebeborcih, Gančanih, Lipovcih, Turnišču, Puconcih, Mali Polani, Prosenjakovcih in drugod po prekmurski zemlji. Tu je keramika bronaste dobe, predmeti najdeni pri Dolnjem Lakošu, posodje iz neprečiščene gline,

s hrapavo, včasih tudi zglajeno površino. Tudi rimska doba je zaznamovana v Pomurju; v času rimske zasedbe so bili zaselki, naselja in manjše obcestne postojanke, odmaknjene od večjih središč: Dolga vas, Ivanci, Ižakovci, Veržej. Iz te dobe so razstavljeni predmeti večinoma lončarski izdelki: lonci, lončki, sklede, pladnji, trinožniki, pokrovi in oljenke. Trgovci so v tem času prinašali tudi dragocene predmete od drugih. Iz zgodnjega srednjega veka so štirje obsenčni obročki, najdeni v Veržaju, iz visokega srednjega veka pa nekaj lončenine, železnih sekir, podkev in ostrog.

Sonce vabi iz muzeja, iz oklepa sivih sten.

Martjanci, Selo, Domanjševci in še dalj. Slišali smo klopotati štrke — in bližje smo bili življenju. Videli smo jih vzletavati iz svojih gnezd, in druge, ki so svojim mladcem prinašali hrano; na senožetih so se sprehajali dostojanstveno s svojimi dolgimi kljuni ter brskali po zemlji, išoč žuželke, črve ter druge plazilce, da prehranijo sebe in svoje. Tu in tam so postajali na eni nogi, da so se še otroci poskušali na enak način.

Čudežno lep svet se nam je odkrival. Prevzeti od čudeža narave smo hodili iz kraja v kraj... V Selu smo se dalj časa zadržali, ob cerkvi sv. Nikolaja, edinstveni opečni romanski rotundi; s svojimi gotskimi freskami se uvršča med naše najpomembnejše kulturne spomenike, prvič se omenja sredi štirinajstega stoletja. Cerkvico obdaja razkošje zelenja, v bližini je božja njiva z lesenimi križi, in gozdiček, in senožeti. Skoraj poltiho smo govorili med sabo, da smo lahko slišali, kako snuje svoj ustvarjalni sen Stvarnik vesolja. Imelo me je, da bi poizkusil odkriti imena rastlin, katere rastline so ob poteh in kolovozih, kje imajo kunci svoje rove, da bi brskali morda po napolnjenih, preučevali ptiče, perje, gnezda, dlakave sesalce, njihove sledi in vedenjske navade. Imelo me je, da bi preizkusili svoje znanje o žuželkah, drevesih, listih, storžih, semenih, plodovih, cvetnicah, praproti, mahovih in fosilih; kdaj ptiči odletijo in kdaj se vračajo, kdaj gnezdi, kdaj se mladiči izvalijo...

Saj vem, kako je z nami — predvsem v mestih. Življenje drsi mimo nas na televizijskem zaslonu večer za večerom, po volji daljinskega upravljanja. Vedno manj smo vesele priče žive glasbe v naravi; poslušamo le še kasetofone, magnetofone ter glasbo z radijskih valov, vedno manj spoznavamo življenje po vsakdanjih izkušnjah ter z opazovanjem svojega okolja.

Kaj bi si sedaj počitali. Vrnimo se k naravi in ji prisluhnimo. Nagovorila nas bo s svojo govorico, večno zasanjana v skrivnost življenja.

Za Metko je bilo vse prosojno — siva davnina in naš čas... Kar imamo dandanes, je klilo in zorelo iz zvestobe naših prednikov, ki so tod ohranjali jezik in slovensko ime. Pozabljamo na to, kdo nam je pripravil vso podlago, iz katere danes duhovno in kulturno živimo; neodgovorno uničujemo vse, od narave do нравnosti, kulture v najširšem pomenu. Ne moremo se trdno povezati z domačo krajino in njenimi ljudmi, če jih ne spoznavamo na kraju samem, če ne beremo spisov, ki nam govorijo o naši preteklosti, dediščini prednikov. Naposled, mar ni to spoznanje nas samih?

»Ali ni nekaj silno domiselnega,« je rekla Metka, »da so si v Bojini ob 200. obletnici rojstva Jožefa Košiča, velikega prekmurskega kulturnika, omislili ter proslavili 'praznik korenin'. Pri tem so posebej

poudarili, da želi biti ta dan hkrati zahvalni dan za oba Kuzmiča, Stefana in Mikloša, za Borovnjaka, Ivanocyja, oba Klekla, za Bašo in za druge«.

V stari bogojanski cerkvi je bi krščen Jožef Košič; na koru te cerkve, še sedaj ohranjen, je orglal Košičev oče. Mojster Plečnik je pri urejanju nove ohranjal vez s preteklostjo; s tenkočutnostjo arhitekta je hotel ohraniti prekmurskim rodovom v spomin staro cerkev. Tudi Košičevi spisi so vez s preteklimi rodovi. Svojo deželico je poimenoval Tothsagh ali Slovenska okroglina; bila mu je dragocena, vredna, »da jo ljubijo vse tja do Indije«. Košič je sestavil 11-kitično pesem »Slovenska pesem na den odpiranja prvoga Vogrskega Gledališča vu Pešti«.

Težko je dihala nekoč življenje izza slamnatih streh in porčnelih travov, samo iz sodobnega udobnega življenja se kdaj ljubeče zasanjamo v nekdanje cimprane hiše — z muškatinami na podoknih. Pa vendar so v tej praviljično zasanjani deželici klila zrna slave slovenske; slovenstva duh so naši pradedje presejali v pisno besedo, da bo znamcem v ponos in plemenitost — v vedrino, rodovitnost in radodarnost, kakor je vedra, rodovitna in radodarna zemlja v ravninskem predelu.

Tod so živele možje, katerih imena so bila v povojnih letih »zbrisana«, zamolčevana, potisnjena na rob, pa so vendarle ohranjali slovenstvo v prekmurski krajini. Naše povojne šole in tisk se ni dosti oziral na te stebre slovenstva med Muro in Rabo. Tod so posejani kulturni spomeniki, molčeče kamnite priče kulturne ustvarjalnosti naših prednikov, zveste in vztrajne priče, ki so pod tujo nadvlado, v težkih razmerah duhovno oblikovale prekmursko ljudstvo, da nam je ohranjalo naš jezik; tako so nam omogočili, da smo danes združeni z ostalimi Slovenci.

V spominu prekmurskega človeka živi Jožef Klekl starejši. V Črensovcih je začel leta 1904 izdajati nabožen mesečnik v narečju, imenovan Marijin list, takrat edino periodično čtivo vsaj za katoliške prekmurske Slovence. Do tedaj so imeli Prekmurci v rokah le kak narečni molitvenik, največ ponatisne Knige molitvene od Mikloša Kuzmiča; imenovali so jo »staroslovenska«; knjigo so po letu 1783 nad dvajsetkrat ponatisnili. Brali so tudi mohorske knjige. Po hišah so te knjige brali naglas — eden jebral, vsa družina pa je poslušala. V velikih Dolencih je župnikoval Klekl mlajši; tu je urejal Kalendar Srca Jezušovega. Na Kleklovi novi maši 1898 so prekmurci bogoslovci — med njimi je bil tudi Anton Korosec, poznejši slovit slovenski politik — razvili slovensko zastavo, kar je bil na Ogrskem zločin. V letu 1910 je Klekl izdal v gajici molitvenik Hodi k Oltarskomi svestvi. Pod Kleklovim vplivom je šel v ljubljanske šole Jožef Kerec, poznejši veliki misijonar in apostolski administrator čaotunške škofije na Kitajskem, ter Polančar Miško Kranjec, poznejši slovenski pisatelj. Znana prekmurska osebnost je bil tudi Stefan Kuhar, zbiralec ljudskih pesmi in pripovedk.

Davno je to bilo. Za moje sopotnike, ki z odprtimi očmi in ušesi poslušajo te daljne vzmeti prekmurske kulture, komaj pregledna davnina. Za Metko, umetnostno zgodovinarico in ponosno dekle prekmurskih ravan, je ta davnina prosojna in razveseljiva. Igrivo se je razvnela — za čuda — ob »antičnih pokopih v Pomurju«? Nihče ni zamahnil z roko: Ah, pojdi no, Metka, o tem te bomo že kdaj drugič poslušali. Osvojila nas je že doslej z besedo in svojo ljubeznijo do kulturne preteklosti. Še

otroci so tiho in mirno prisluhnili — o grobovih, gomilah, najdenih predmetih ob mrličih...

Način in oblika pokopa — Metka govori, kot bi deževalo — odkriva versko gospodarsko in družbeno sestavo družbe in časa. Med rimsko zasedbo je bil v Pomurju pokop v gomilah. Velika večina gomilnih grobišč se je kljub naravnim katastrofam in vihri človeških nemirov ohranila do današnjih dni, kot enkratna, izvirna in zanimiva oblika pokopa, ki zavzema posebno mesto med arheološkimi spomeniki. V prazgodovinskih obdobjih so ostanke umrlih pokopavali skupaj z darovi, v antičnem času so rajnemu položili v grob namizno posodo s hrano in pijačo, včasih so mu dali zraven tudi svetilko, okrasne predmete ali predmete, ki kažejo na poklice umrlega. Daljni predniki v Pomurju so za svoja poslednja počivališča našli vzore v prazgodovinskih gomilnih grobiščih po skorajda 300-letnem premoru. Gomile — nasute zemeljske gnote — so bile najpreprostejša, najtrajnejša in hkrati tudi dovolj zbujujoča oblika groba, ki je poudarjala enkratnost posameznika ter njegov pomen v politično in socialno razčlenjeni družbi. Kostni so sežgali ter jih razsuli po površini ali pa so jih dali v žaro, ki je bila skupaj s prdatki položena v različne oblike grobne jame. Umrle so sežigali na grmadah in ostanke pokopali na kurišču samem, v bližini kurišča, ki je ostalo zunaj gomile, in v neposredni bližini kurišča, ki je pod gomilo. Najdbe iz pomurskih gomil so večidel keramične posode, ki so večinoma domačega izvora, pogosto okrašeni ovalni lonci, trinožne skodelice polkroglaste ali cilindrične oblike.

Naša skupina pred cerkvijo pri Gradu

Otožno je zazvenela Metkina beseda ob koncu njene razlage o »do-stojanstvenih spomenikih preteklosti«. Sklicujoč se tudi na druge — ar-heologe, umetnostne zgodovinarje, splošne zgodovinarje, kulturnike — je rekla: »Vedno manj je sodobnemu človeku mar za te priče davno davne preteklosti. Vedno manj je ljudi, ki bi jim bila draga preteklost, da bi jo spoštovali, da bi imeli vsaj malce spoštljiv odnos do vsega, kar nas pove-zuje s preteklimi rodovi. Izročila — pripovedke, pesmi, zgodbe — ki so se prenašala iz roda v rod, bledijo in izginjajo iz spomina. Komu pa je še sploh mar za gomile, ki so v ljudskem izročilu ohranjene kot Atilovi ali turški grobovi. Če že vedo zanje, kdo jih spoštuje, kdo jih varuje? Kdo se zmeni zanje, če so izpostavljene uničevanju in razkopavanju in vedno manj jih je, ki pričajo o davno minulih časih. Kritična pa je tudi druž-beno politična kulturniška zavest, ki odmerja borna sredstva za ohranja-nje spomenikov iz preteklosti.«

Vemo, kako je s to grenko izkušnjo, ki jo je Metka izdrla iz sebe; pov-sod je pomalem tako, manj v središčnih mestih Slovenije, najbolj otip-ljivo pa na robu... Kaj pa je mar Ljubljancanom, če na Goričkem pri Gradu propada grad, čeprav opredeljen v Geografskem leksikonu kot »največji tovrstni kompleks na Slovenskem«, kaj komu mar, če se naj-dejo »pametni ljudje« in naredijo iz soboškega židovskega pokopališča neke vrste »spominski park«, ki obiskovalcu ničesar ne pove, razen hu-domušni vzdevek, da je posvečen nekemu »nebodigatreba«, kaj komu mar, če je zanemarjeno židovsko pokopališče v Dolgi vasi, in ne manjka jih, ki čakajo ugodnega trenutka, da tam spet naredijo nekakšen »spo-minski park«.

S tem grenkim občutkom smo se napotili v Domanjševce in h Gra-du, od tam pa v Pečarovce. K župnijski cerkvi k spominski plošči z na-pisom: »V tej cerkvi je bil krščen 16 oktobra 1892 Jožef Kerec, misijo-nar na Kitajskem, apostolski administrator čaotunške prefektуре, umrl v Veržeju, 27. junija 1974.« Prijazno nas je sprejel Friderik Gumilar, ki župnikuje v prelesti te v pravljico zasanjane deželice, rojstnega kraja velikega rojaka. O Kerecu so pred vojno pisali Katoliški misijoni: »V letu, ko se spominjamo sedemdesetletnice rojstva največjega misijonske-ga sodelavca v zaledju dr. Erlicha, obhaja svoj srebrnomašniški jubilej, za Baragom in Knobleharjem pač največji slovenski misijonar in brez dvoma eden največjih sodobnih misijonarjev katoliške Cerkve sploh, msgr. Jožef Kerec, selezijanec, apostolski administrator prefektуре Chaotung na Kitajskem.

Friderik, nagajivo prijazen Goričanec, nam je utrl pot do pečarov-skega lončarja Franca Zelka. Mnogokaj lepega nam je pokazal od svojih glinenih izdelkov. Usedel se je k svojemu lončarskemu vretenu in začel svoje delo. Otroci in odrasli so pozorno spremljali vsak njegov gib, on pa je ponosno oblikoval vrč iz ilovice. Pojasnjeval je — radovednim pogle-dom — kako se oblikuje posoda, kako se potem suši dva dni v delavnici in en dan na soncu, potem jo žgejo v peči — kopasti, zidani iz opeke, premazani z ilovico, s tremi kurišči pri tleh. Posoda se žge štiri ure, po-tem pa odprtine zadelajo z opeko; peč ostane tako zaprta kar dvanajst ur. »Še v peklu ni tako vroče kot v teh pečeh,« je mož zažugal otrokom. Gospodinja nam je odkrila izdelano posodje, ki čaka kupce, da jih vza-mejo na svoje domove in jih uporabijo za ustrezne namene.

Dan je imel svojo težo, kljub vsem lepotam, ki nam jih je podaril. V Lovski dom smo se potem namenili, v zavetje gozda v bližino Cankove. Bila je pesem in dobra volja, kakor je vselej, ko se dan obilno nvrže vsem, ki v srcu dobro mislijo. Na večer smo se razkropili, slednja družina k dobrim ljudem, ki so nas bili voljni sprejeti pod streho.

Lepo in sončno nedeljsko jutro. Naključje je hotelo, da smo dan začeli z edinstvenim kulturnim dogodkom. Udeležili smo se v Beltincih v prostorih knjižnice slavnostne razstave, posvečene osemdesetletnici prof. dr. Vilka Novaka, slovenskega kulturnika iz Beltinec, sicer pa etnologa, slavista, pesnika, pisatelja, literarnega zgodovinarja, predvsem pa človeka, ki je s srcem in dušo s prekmursko pokrajino ter njenimi ljudmi. Izčrpani nagovori ob odprtju, predvsem pa prekmurska pesem beltinskega okteta, pri katerem je sodeloval tudi naš sopotnik Jože Kavaš, so nam razveseljivo napovedali dan novih doživetij v deželici med Muro in Rabo. A še preden se je sklenil kulturni spored ob razstavi, se je pred cerkvijo sv. Ladislava oglasila Kociprova godba na pihala, da je dejal prof. Vugrinec: »Moral bom strniti svoj sicer obsiren govor, kajti zunaj se napoveduje še drug dogodek — praznik nove maše — ki mu mnogi želite biti navzoči!« Všeč nam je bil njegov spoštljiv odnos do cerkvene slovesnosti.

Mnogo ljudstva se je bilo sešlo. Tudi radio je prejšnje dneve bil napovedal to slavje. V senci dreves je trajalo dveurno bogoslužje. V uvodnem nagovoru je domačin povedal nekaj »čez državo«, kar se je prenekateremu mojemu sopotniku dobro zdelo, mali Boštjanček je govoril presenetljivo dolgo pesem novomašniku, tako dovršeno naizust, da je

Pred odransko cerkvijo

izzval začudenje vseh. Štrki so tako čudovito muzicirali med mašo, da so preglasili pridigarjeve besede na zvočniku, preglasili so celo pesem, ki jo je pelo ljudstvo, tako množično zbrano pod krošnjami platan.

Dobro in prijetno je bilo, da smo bili skupaj pri maši, prav tako je bilo prijetno bivanje pri Kavaševih. Milka in Jože sta se razprla v prekmursko gostoljubje in velikodušnost, da sta se nam zapisala v nepozaben spomin. Prelepo je bilo, da bi moglo trajati dolgo... V Odranskih nas pričakuje župnik Lojze Kozar in njegova cerkev sv. Trojice; v njene stene si je Stane Kregar zapisal svojo umetniško videnje vere, monumentalno zarisano očem prihodnjih rodov.

Vse o Cerкви in Kregarjevi poslikavi nam je pojasnil pisatelj Kozar. Privabil je našo pozornost s svojo lepo in kleno besedo, kakor bi govorili svetli liki njegovih romanov — pristrčno, dobrohotno, odprto, mladostno... Še pišete kaj, s čim nas boste presenetili? Saj pišem, pišem, še je dovolj neobdelanega gradiva v mojih miznicah, toda ne gre vselej tako, kakor bi človek hotel...

Med vojno so ga na Madžarskem, kamor je moral na zapoved cerkvenega predstojnika, imenovali »partizanskega fratra«, naši pa po vojni »zakrknjenega reakcionarja«. Rusi so tam prihajali k njemu in vselej »so prišli po kaj drugega«, po vojni pa so ga naši odpeljali z ruskim poltovornjakom v Lendavo in ga — pritisnili na samico, njega in še nekatere sovaščane. Na »ljudskem sodišču« so vsakega česa obtožili, da je »nekje sodeloval«, vsak je moral biti česa kriv, čeprav nič ni bilo na tem. Med vojno je bil pod neprestanim madžarskim nadzorstvom, da se je vedelo, kdo prihaja k njemu, kakšne časopise bere, kakšne oddaje posluša, v kakšnem jeziku se pogovarja — po vojni pa je izpraševalec na »ljudskem sodišču« kar naprej vpil nanj: »Poznamo vas do zadnjega vlakna, ne slepomišite!« Očitani so mu, da vara ljudi, da ponareja podpise; kar naprej so začenjali svoje pridige z obrabljenimi frazami: verski fanatik, verski blaznež, župnik lisičjih potez, hudič... in še čuda drugih stvari. Take so z njim počeli povojni ljudje, ki so se oglašali za »prijatelje ljudstva«. Kozar pa je dobro vedel, da so se z vzdevkom »prijatelj ljudstva« pred vojno kitili tudi madžaroni. To je le drobcen vpogled v življenje tega prekmurskega samorastnika. Nadvse drago in prijetno je bilo srečanje z njim.

Med odranskimi, trnarskimi in gomiličkimi polji v Turnišču, kjer se je Metka spet predala svojemu zgodovinskemu zanosu... Od tod so kamnite sekire, ki jih hrani muzej v Budimpešti in v Soboti. Turnišče je staro naselje, ki ga omenja vizitacijski zapisnik že leta 1267, vendar ne kot Turnišče, temveč kot kraj Črnc, ki je bil prav na kraju, kjer je sedanja cerkev Marijinega vnebovzvetja. Stara cerkev je na ogled radevednim v prihodnost zazrtim očem, nova je bogoslužni prostor. V strop stare je merila Metkina roka: slikarije iz štirinajstega stoletja, simboli evangelistov, angelov, prizorov oznanjenja, rojstva in poklon treh kraljev, na stenah ladje so prizori iz Marijinega kronanja, prizori poslednje sodbe, pokop sv. Katarine, enajst prizorov iz legende o madžarskem kralju sv. Ladislavu.

Čas hiti — in mi z njim. Vsaka minuta zmanjšuje razdaljo — tja do lendavskih goric... Govorila nam je Metka o Lendavi, omenjeni kot Lindva že v letu 1192, kakor pravi Codex diplomaticus Hungariae eccle-

ju z veseljem v nedeljo spremljajo v cerkev, ker se v prometu težko znajdeta. Da, take zares imamo radi!

Tisti, ki razmetavajo svoje moči v diskih in zastrupljajo svoje življenje z najrazličnejšimi omamami, ki se požvižgajo na svojo življenjsko sredino, ki iz ključovalnosti trgajo živce starešem in drugim z neprimer- nim vedenjem? O, ne, Bog nas obvaruj takih!

Tisti, ki jim je resnica sveta, ki se v molitvi povezujejo z Bogom in v mašni daritvi posvečujejo vse svoje življenje, ki poznajo božji in cerk- veni nauk in se ga držijo? Da, taki nam zares ugajajo!

Tisti, ki med mašo klepetajo, ki prihajajo k verouku izzivat katehe- ta, ki ne delajo nalog in se ne učijo? Ne, takih nimamo radi! Najraje imamo tiste, ki za nas poskrbijo v jeseni življenja, ko so že naše moči in sposobnosti ugasnile, ki nas negujejo v zadnji bolezni in se zavedajo, da so od nas prejeli vse! Tudi to, kar so!

In v kateri deželi se rojevajo le taki otroci kot si jih želimo? Tudi v naši, v vsaki deželi jih najdemo. Vendar ni vprašanje rojstvo, ker te samo postavi na oder življenja, ti izroči možnost dobrega in slabega, kaj boš izbral pa te naučijo starši. Soočeni smo z vprašanjem vzgoje, ki od spočetja naprej oblikuje življenje posameznika.

Vsakdo želi, da bi bili njegovi otroci pametni, plemeniti in dobri. toda le malo jih izpolni pogoje, ki morejo do tega tudi pripeljati. Mar- sikdaj je kriva nevednost, vendar še večkrat botruje temu lagodnost in neprizadevnost. Mnogi bi radi ugriznili v sočno in sladko hruško jese- ni, toda le malo jih je pripravljenih skopati jamo, zasaditi, pognojiti in leto dve negovati in varovati drevo, da na njem hruška zraste. In v pri- merjavi s človekovim oblikovanjem in rastjo je doba hruške malenkost.

Včasih so menili, da moramo začeti z vzgojo, ko otrok začne razu- mevati, danes vse bolj poudarjajo pomembnost vzgoje že v času noseč- nosti. Peter Russel (Knjiga o možganih, DZS, Ljubljana 1987) prikazuje pomembnost vplivanja na razvoj telesnih danosti, ki so pogoj za uspešno in dobro rast in oblikovanje človeške osebnosti. Psihologi prav tako na- glašajo pomembnost predporodnega obdobja, v katerem se, sicer na očem neviden način, razvijajo temelji prihodnje osebnosti. Dognano pa je, da duševne stiske in nerazumevanja med zakonci hudo načenjajo in nazirajo psihično stabilnost otroka. Da o vplivu uživaških zablod matere niti ne govorimo. Že samo kajenje, opijanje in drogiranje hudo okrnijo zarodek. Toplina razumevanja in ljubezni v družini nudi ugodne pogo- je telesnemu in duševnemu razvoju otroka.

Žal so te reči za našo s čutnim zaznavanjem pogojeno naravo, neo- čutiljive in zato mnogi mislijo, da jih ni. Vse več knjig naglašajo vred- nost materinega pogovora z otrokom pod srcem. Morda kdo meni, da je to naivno, vendar strokovnjaki raznih področij mislijo drugače. Za to je seveda potrebna ljubezenska skupnost, ki se zna žrtvovati, ki ljubi z dejanji, ne le z besedo.

Začetki življenja »na zraku« silijo predvsem mater, da zagotavlja pogoje za otrokovo življenje, ki je sam nemočen in popolnoma odvisen, in hkrati nesposoben, da bi jasno izrazil svoje potrebe. Vendar je za razvoj osebnosti premalo oskrba s hrano, toploto in čistočo. Potrebna je oskrba z varnostjo, ki izvira iz nesebične ljubezni, otrok mora čutiti,

da je v dobrih materinskih rokah. In te so lahko plemenite in razdajajoče se le takrat, če doživljajo podporo in skrb moža in očeta. Ni malo primerov, ko možje mislijo, da je zlasti v zgodnjem otroštvu vzgoja le materina skrb in naloga, oni pa lahko gledajo po svoje, ne glede na napetosti, ki jih povzročajo in ki se preslikavajo na otroka v doživljanju stiske. Tudi ni malo primerov, ko otroka porinejo v zatemnjeno sobo, čeprav neusmiljeno joče, češ »naj se izjoče, bo že zaspal«, ker starši pač imajo svoja pomembnejša opravila. To je ravno tako kot bi umirajočemu od lakote, ki te prosi hrane, vzel še tisto skorjico kruha, ki jo stiska v roki. Tako ravnanje ustvarja brezčutnost za drugega. Pripravljeni smo obsoditi človeka, ki je prepustil nepokretnega starša njegovi usodi, pa je morda ta človek kot dojenček doživljal prav isto, ko njegov jok ni odvrnil staršev od njihovih potov ali njihovega dela. Obdobje prvega razumevanja je najbolj zanimavo za starše, saj se vsak dan razveselijo česa novega pri svojem otroku, mnogi pa vendarle ne vedo, da jih je njihov otrok že dolgo časa zaznaval in opazoval ter sprejel od njih marsikak model odzivanja in ravnanja. Mnogi v tem obdobju naredijo iz otroka cirkuškega klovn in mu prišepetavajo najbolj neumne reči za svojo zabavo, ki pa se nekoliko pozneje spremeni v jezo, ker otrok navajenega noče opustiti. Tako so triletno punčko za zabavo pripravili do tega, da je po telefonu »klicala ljubčka« na številko, ki so jo sami zavrteli in se je to vsem zdelo zelo imenitno in zabavno, a je po dveh letih še vedno ne morejo odvaditi tega, čeprav sedaj že sama ju-naško vrti številke in ne more razumeti, da je tisto, kar je bilo še pred nekaj meseci silno imenitno, danes vzrok jeze. In mnogi imajo čas učiti otroka ob začetku govora oslarije vsake vrste, da bi ga naučili kratke molitvice ali pozdrava, pa jim vedno zmanjka časa in se jim za take potrebne in dobre reči otrok vedno zdi premajhen. Posebej pomembna v zgodnjem otroštvu je verska vzgoja, ki mora imeti osnovo v osebni odnosu staršev z Bogom, ta odseva iz njihovega vsakdanjega življenja na vseh ravneh. Na tem področju poskusi nekaterih posameznikov, ki delajo z mlajšimi zakonci in jih na te reči opozarjajo, orjejo ledino. Pa je prav zato za vero kakor za vse druge osebnostne nastanke to obdobje temeljno. Pri večini še vedno prevladuje mnenje, da se verska vzgoja začenja z vstopom v šolo in veroukom, pozabljajo, da so zanemarili sedem silno plodovitih let otrokove rasti.

Za poln razvoj potrebuje otrok čimveč dobrih pojasnil vsake vrste. Pojasnjevanje pa zahteva čas in predvsem ljubezen, ki se kaže v osebni odnosu, saj otrok ni predmet, ampak oseba. Pa je za mnoge bolj pomemben zid ali pločevina ali zemlja ali karkoli drugega, le otrok, ki starše potrebuje prav takrat, ni pomemben. Menijo, da bodo to nadoknadili, ko bodo imeli čas, toda takrat bo njihov otrok že fant ali dekle, ki bo živel svoj svet, v katerega njih ne bo vključil. Tu pa se začno problemi, mimo katerih ne morejo, če prejšnjih niso zaznali. Zakaj Bog daje otroke odraslim ljudem? (čeprav mnogi žal niso odrasli!) Zato, da se namesto otroka pravilno odločajo in ga vodijo do samostojnega pravnega odločanja. Velikokrat pa vodijo otroci starše, da se starši odločajo tako kot hočejo otroci. Otroku je treba pokazati, kaj je prav in kaj ni, ovrednotiti in razložiti tisto, kar je prav, da bo sposoben samostojnega odločanja ne pa pustiti, da ti »hodi otrok po glavi«.

Najbolj boleče in morda celo pogubno je, če otroci ne delajo in ne vzdržujejo ustvarjene dediščine svojih staršev, ki so bili morda celo preveč delavni. Že v zgodnjem otroštvu je čas, da otroka uvajamo v delo in mu privzgjajamo delovne navade. V začetku se to dogaja v igri, ki bi jo morali starši spodbujati, čeprav jim to vzame nekaj časa, vendar je naložba odlična. Ko hoče otrok posnemati mater ali očeta pri delu, se sicer igra, vendar ta igra v njem ustvarja osnove za poznejše delovne navade, ki lahko že v času šolanja dajejo koristne sadove. Tako se rade zlasti deklice enačijo z mamo pri pomivanju posode, likanju in podobnih stvareh in pametne matere jim omogočijo, da sodelujejo pri njihovem delu, ker se na ta način pridobijo spretnosti, ki bodo potrebne pozneje za resno delo. In očetje kaj radi nepotrepežljivo odženejo sinka iz svoje delavnice, da se mu ne bi kaj pripetilo in da jim ne bi pokvaril nastavljenega dela in jih motil ter jim jemal časa, pa prav s tem ugašajo v otroku zanimanje za delo, ki ga sicer otrok sprejema kot igro, vendar bo ta igra pozneje postala koristna navada in pomoč odraslemu človeku.

Poznal sem očeta štirih sinov, ki je bil obrtnik, pa je pri svojem delu imel štiri občudovalce, ki so hoteli tu in tam sami kaj poskusiti in jim je z veliko ljubeznijo to omogočil ter jih učil in razlagal tehniko in zakonitosti. Danes so to odlični odrasli možje, ki se ne ustrašijo nobenega dela. To je sad očetove potrpežljivosti in ljubezni, saj je res bilo potrebno zaradi prisotnosti sinov prenekatero delo podaljšati za pol časa, toda naložba je bila tega vredna. Kako hudo mora biti sinku, ki se ne sme dotakniti nobenega ključa, nobene reči, s katero njegov oče ustvarja.

Gotovo bi na tem področju morali spremeniti prenekatero navado, kajti sicer bodo prihodnji rodovi »otroci z dvema levima rokama«, kot znamo reči.

Za dobro vzgojo je najbolj pomembno vedeti, da otrok sprejema način in stil življenja ter odzivanja od svojih staršev, s katerimi je v čustvenem odnosu — jih ima rad, zato jih posnema, se z njimi enači. Na vzgojo vpliva življenje kot celota, ne le tisto, kar bi starši hoteli, naj bi vzgajali. To pa je obenem klic k odgovornemu in lepemu življenju človeške duhovnosti in telesnosti. Če je ta pogoj izpolnjen in so med starši in otrokom sklejene vezi ljubezni, potem je to največja zagotovitev, da kakih posebnih težav in problemov vse do otrokove osamosvojitve ne bo. Posebej moramo poudariti, da dvoličnost lahko naenkrat zruši še tako lepe in dobronamerne nastavke. Dvoličnosti pa je v našem času vse več. Tako npr. znamo o sosedu naplesti v pogovoru, ki mu prisostvuje tudi otrok, čuda reči, ko pa pride sosed na obisk, pa smo z njo tako sladki in prijazni. Enako velja za taščo in mnoge druge.

Iskrenost odnosov z duhovnikom pa moramo posebej poudariti, kajti v času v katerem živimo, je duhovnik degradiran in mu večina ne prizna položaja, ki mu zaradi njegovega dela pripada. V kolikih družinah je podoba duhovnika najbolj črna od vseh in vendar otrok obiskuje verouk in celo starši tu in tam obiščejo roditeljski sestanek. Kako naj potem otrok sprejema nauk tako izničnega človeka? Posebno poglavje je še verska aktivnost staršev tistih otrok, ki obiskujejo verouk. Verouk je vzgoja za krščansko življenje, kar pa ne pomeni le nekega

znanja, temveč pomeni udejstvovanje. In kako to doseči pri otrocih, ki jih starši ne vodijo k maši in z njimi ne molijo, prav tako pa se niti ne zanimajo za verska vprašanja, župnija pa jim je najbolj nepotrebna stvar na svetu.

»Naj le gre k verouku, tam se nič slabega ne bo naučil«, je krilatica mnogih staršev, ki živijo kot da o Kristusu in odrešenju nikoli niso ničesar slišali.

Tone Cigliar

Rekviem na bregovih Mure

Kre Møre san se jas sprehajao,
tan san vido jas, kak ribce plavajo.

Kre šume san se jas sprehajao,
tan san slišo jas, kak ftički pojejo.

Kre poula san se jas sprehajao,
tan san vido jas, kak rožice cvetėjo.

Kre vesi san se jas sprehajao,
tan san vido jas, kak mladi ljubijo. (1)

x x x

I.

Otroci, kje ste? ali o izumiranju naših ljudi

Kot umirajoči topoli, ki so bili znamenje pokrajine, skozi vas strahijo prazne hiše, kjer namesto ljudi bivajo strahovi. Nič čudnega, saj so zibelke prazne in zakoni jalovi, (skoraj) brez otrok. Negovati pa smo začeli pokopališča, kult mrličev; z otroki smo bili obrnjeni v prihodnost, z ukvarjanjem z mrtvimi smo obrnjeni v preteklost.

Koliko marmorja smo navlekli v te naše ravninske kraje, — saj smo hrastove gozdove izsekali in kaj bi s hrastovimi križi na naših grobovih! — naši rajni morajo trpeti pod pritiskom teže. Namesto prošenj in molitev za rajne negujemo kamen in cvetje, (to je opravilo za nas žive!).

Koliko otrok premorejo naše družine? Vsekakor ne toliko, da bi se kot narod ohranjali. Ne bo nas. Izumiramo, izginili bomo. Ne jezimo se, če prihajajo drugi in osvajajo naš prostor. Mi ga nismo več sposobni napolniti. Če biološko ne moremo preživeti (množiti se), moramo dati prostor drugim, v katerih je življenje. Sami se bomo iztrebili, tako predredčili, da nas ne bo več. To bi naši predniki lahko storili že zdavnaj, vsaj pred 1000 leti in velikokrat tudi pozneje. Pa ne! Ker so hoteli živeti, so preživeli.

V jedru gre (pri nas) za sovražen odnos do življenja, kar je najhujša oblika samouničevanja. Kdor se ne veseli življenja, ga ne spoštuje kot skrivnost, temu odteka, ta usiha in umira. Koliko je samo samskih fantov in vasi — katerikoli — (kdo ve, a jih je 30, 60 ali več!), neporočenih in se niti ne bodo poročili! So ti zagotovilo prihodnosti naroda?

Kdo pa se o tem sprašuje in o tem razmišlja! Če pa bi jih toliko šlo npr. v duhovni poklic, kjer bi ostali (prav tako) neporočeni kot duhovniki ali redovniki, kakšen vik in krik in začudenje pri vseh nas. Vsekakor bi to razglasili za nekaj nenormalnega, rekli bi, da je to nečloveško, da bi se vendar (normalno) morali poročiti. Naj se kar poročijo vsi ti samski, pa boste videli, koliko otrok bo po naših vaseh. Hiše se bodo napolnile z življenjem, strahovi bodo izginili.

Otroci, kje ste? Morda ne bi hoteli živeti? Pač! Vendar vam dovoljno za življenje dajejo starši. Zgražamo se nad ljudstvu (v preteklosti), kjer je bil oče gospodar nad življenjem in smrtjo svojih otrok. Danes pa si (pri nas) še mati ob očetu dovoljuje, da je gospodar nad življenjem in smrtjo svojih otrok. Otroci bi radi živeli, otroci bi hoteli živeti. Ne poznam otrok, ki ne bi hoteli živeti. Vsako življenje, ki ga rodi ljubezen in ljubezen obdaja, bi hotelo živeti in življenje okušati kot nekaj lepega in osrečujočega. Samo da otrok mora postati radost in veselje, pa tudi dolžnost in obveznost odraslih. Več krst kot zibelk pomeni, da nismo naši pravega odnosa do življenja.

Kjer je ljubezen, tam je prostor za druge, tam ni stiske ne lakote in ne stradanja; ljubezen je iznadljiva, darežljiva, se žrtvuje...

Priznajmo ali ne, življenje nam odteka tudi tako, da odhajamo drugam po svetu. Že res, da ima vsak pravico do tega — velikokrat je to bila nujnost za preživetje — vendar, vsak ima tudi pravico in dolžnost, da ljubi svoj kraj in svoj narod tudi za ceno žrtev. Velikokrat je morda najlažje preprosto oditi drugam; ne samo v druge kraje domovine (Slovenije), ampak po svetu. Kako malo nas je, pa ni kotička na zemji, kjer ne bi našel našega človeka.

Mladi, fantje in dekleta naših vasi, kje vas je mogoče najti in kakšni ste? Je v vas želja in pripravljenost ohranjati življenje ali pa sami spodjedate korenine svojega življenja? Veliko danes govorimo in pišemo o mladosti v omami — v omami alkohola, mamil, uživanja željnosti, neustvarjalnosti — kot o nekakšnem kultu umiranja, pasivnosti, trpnosti... Mladi, zakaj pustite, da ste stari, naveličani življenja pri petnajstih, dvajsetih letih? Kaj vas je zastrupilo? Hoteli bi piti življenje kar se le da zgodaj, pa vrelcev življenja ne obnavljati. Boste rekli, da vas odrasli niso naučili ceniti življenja, da vašega življenja niso osmislili z vrednotami, pa so ga tembolj natrpali z dobrinami. Boste vi jutri sposobni drugačnega sveta, boste zmogli in hoteli drugačen svet?

Koliko je v našem govoru in prizadevanju navzoč mir, pravičnost, spoštovanje, ustvarjalnost, ljubezen in koliko napolnjuje vaše življenje in vaš prostor uživati, pridobivati, izkoristiti...

Prekmurje — svet ob bregovih Mure, kdo te bo naseljeval čez 20 ali 50 let? Grobovi ne bodo ohranjali naroda, pa naj jih vse, prav vse krasi razkošen marmor.

II.

Pustite me živeti! ali o odmiranju naše Narave

Reka — to je skrivnost življenja. Kakor je Egipt dar Nila, tako je Prekmurje dar Mure. Mura s svojo skrivnostjo je obsojena na smrt. Kje si Mura — Bistrica, čista in hitra, sedaj pa se vališ kot odtočni kanal naše civilizacije! Celo več, grozijo ti z betonskim koritom, pomeni, vzeli ti bodo dušo, tvojo skrivnost. Postala naj bi samo pogonsko kolo našega napredka. Boš potem res blagoslov in dar ljudem, ki živijo na tvojih bregovih?!

S tabo bo uničen svet, ki ga hraniš in napajaš. Z uničenjem narave je na smrt obsojen tudi človek. Ko ne bo več štokelj, ko bodo izginile bele tulpike, človeku ne bo dobro, ker bo umrlo nekaj, kar je del njega samega — venel in propadel bo tudi sam.

Bog je ustvaril (ta) raj ob Muri. Človek sedaj pustoši, maliči in uničuje, pleni drevo življenja in se pri tem ne zaveda, da bo naslednji korak izguba raja — pregnan bo.

Sprehajam se po tem razkošju življenja, kjer vse kipi, hoče živeti, bujno, čudovito. Človek pa prihaja v ta svet kot pirat, uničevat, uničevat...

Srečen sem, če (še) vidim zajca, to plaho lepoto narave, ko mi prečka pot. Oči se ne morejo napasti barv cvetja in trav. Srce nemirno vztrepete, ko prisluškuje melodiji življenja.

Ojoj, imeli smo revščino in gorje in povodnji, tudi lakoto in kugo, pa Turke in še koga; vendar smo imeli veliko zaveznico Naravo — življenje se je ohranilo, obnovilo, na novo zaživelo še lepše in razkošnejše.

Sedaj pa izgubljam, česar nam do sedaj nihče ni vzel — Mater Naravo. Trgajo nas z njenih prsi, ostali bomo sirote. Postali bomo proletarci, ljudje nasploh, s kruhom iz tovarn in umetnim cvetjem, zrasli z asfaltom in betonom: hranili se bomo umetno, množili se bomo umetno, umirali bomo umetno (in naš pepel bodo posipali kot umetno...).

Tulpike, jokajte, še preden vas stlačijo v koncentracijska taborišča betonskih korit! Štoklje, pojte žalostinko, še preden vam bodo razdrli tisočletni dom in se ne boste imele kam povrniti! Ribe, zaplešite protestni ples, še preden vas ljudje zadušijo v svojih odpadkih in vas ne bo več niti za trnek črnega ribiča! Ljudje, jokajmo, dokler je še čas, dokler še lahko pade naša solza na zemljo, ki jo ljubeče vsrka in zazna njeno bolelost. Zganimo se dokler lahko še kaj naredimo. Na pogorišču Narave bo mogla odmevati samo boleča melodija žalostink — rekviem!

Naše oči bodo kalne kot so kalne oči rib, ki umirajo v kalni vodi. Naše srce bo kot betonsko korito, ki ne pozna ne levega ne desnega brega, ne ovinkov in ne skrivnosti življenja, pozna samo pesem odhajanja, pogrezanja, odmiranja...

Ljudje ne postanimo pošasti z veliko glavo in majhnim srcem; bomo ljudje bistre pameti in plemenitega srca! Na papirju ni težko izračunati, kaj bomo dobili; povejte pa, če to, kar bomo dobili, če bo to več, kot imamo — Naravo?!

Sicer bo na bregovih Mure zamrla starodavna povest — povest o dobrih ljudeh. Ne bo več ne Ane in ne Jožefa (ta večna zlatoporočen-

ca!) in ne njune večne pesmi ljubezni... Na čem pa še potem naj svet stoji, če mu spodnesemo temelje?

Mura — Bistrica, ljubim te in spoštljivo častim tvojo skrivnost; ob jemam te in zdi se mi, kot da v slovo!

III.

Na ruševinah preteklosti! ali o zamiranju naše kulture

Kje si mlin in tvoje mogočno kolo, ki nam je mlelo zrnje in čas? In brod, ti večni prevoznik ljudi in novic? Kje je kučica in kumpi in Bogec na brodu? Most, (motorni) čoln in elektrarna so vas spodrinili, izgubili ste bitko, stari prijatelji. Popadali ste kot junaki, kot predzgodovinske živali, nezmožne mleti in prevažati nove čase in nove ljudi. Ne vem, ali boste imeli moči in boste vstali vsaj kot turistična atrakcija za nove ljudi!

Predolgo smo živeli ujeti v prostor brez dovolj zraka in svetlobe cimprane hiše ali iz blata. Druga za drugo se molče umikajo novim, ki štrlijo v oblake kot babilonski stolpi, ki nam mešajo jezike. Mi pa imamo višjo kot vi, višjo kot vi... In nikogar ni, ki bi rekel, da ti nebotičniki skrunijo našo ravnino. Izginja domačnost, toplina, zlitje s pokrajino — nastajajo bahaške, izstopajoče hiše čistega prestiža.

Znebiti se je bilo treba vsega starega, saj je znamenje zaostalosti, mi, mi pa smo danes napredni, prekinili smo s tradicijo, prekleli smo preteklost — pokončali smo jo z ognjem ali zakopali pod zemljo. Tako se lahko sedaj sodobno dolgočasimo, ko več ne najdemo poti drug do drugega, postajamo nedostopni, živimo v svojih gradovih — kjer gojimo svoj stil, kjer smo zadostni sami sebi. Z zapiranjem vase duhovno obubožamo, ko drug drugega kot ljudje več ne potrebujemo, razen zaradi (materialnih) koristi.

Običaji, kaj bi s temi norostmi starih nepismenih ljudi! Mi imamo vendar veselico in piknike, razkošne gostije in bučne ansamble! Tudi večerna molitev ne odmeva več iz hiš, kajti, kdo naj bi zdržal brez poročil (o vsem klanju na svetu), pa brez kriminalke in pravljice za lahko noč. In pesmi fantov na vasi ni slišati več, le lajež psov odmeva v noč, ki jih dražijo pijanci, ki se ob plotovih plazijo v smeri svojih domov. Nedelja z mašo in počitkom v družabnosti — tudi to je nesodobna preteklost, saj ni mogoče tudi v nedeljo brez dodatnega dela in ležanja.

Pometli in pospravili smo hiše in podstrešja — koliko skrivnosti v kupih ropotije je bilo tam — znebili smo se starih domačih stvari. Če so Avstrijci tako nori in z njimi še Nemci, da kupujejo to našo staro revščino — Bog jim požegnaj! (Seveda ne povedo, da je naše, imajo za svoje!) Nam se v umetno življenje tako lepo prilaga plastika.

Domača materina beseda, naša opora in naša moč, da smo preživeli jarem tujčevanja, da smo se čudežno ohranili tisočletje, beseda, ki tako neposredno in pristno izraža našega duha, ki s svojo pristnostjo in lepoto bogati slovenski kulturni prostor, postajaš prodana, onečaščena in zamolčana, popačena — kot bograč, več vrst mesa je, boljši je — le da dobro začinjena s kletvijo in nesramno besedo. Kaj knjiga (tako stransko debela in pusta je!), saj revije, posladkane s pornografijo, nas lahko tako prijetno povsem zadostijo.

Kultura odra in petja, ko smo bili soudeleženi kot igralci-ustvarjalci, zamira v boju s televizijskimi zasloni, kjer smo leni gledalci in opazovalci, kjer požirajo oči več kot premore duša, podobno kot (naše) miže ponujajo več, kot premore želodec in prenese zdravje. Tako kar naprej odhajamo na vse strani na Vzhod in Zahod, pobremo vse, kar se ponuja — saj, koliko svojega na TV pa imamo? — naj se ljudstvo zabava.

Kje so naše korenine, pomniki in spomeniki, ob katerih smo živeli in se oblikovali, razvijali svojega duha in svojo presežnost (če je ne bi bilo, bi bili pomendrani v zemljo!). Rajši bi imeli veselice, kjer bi se fantje stepli za dekleta, kot oglušujoče tuljenje v mikrofone za polnjenje naših ušes s tujimi besedami in tujimi melodijami. Kako lepo bi bilo, če bi poznali svojo preteklost, če bi imeli nekaj zdravega čuta in ponosa s hrbtenico! Veselica in zabava, godba in ples, pa se mi zdi, kot da slišim rekviem, da čez ravnino k pogrebu zvoní... Upam in slutim, da bom še slišal tod peti pesem vstajenjskih zvonov! Vendar, zvonovi, ne čakajte dolgo, zbudite nas, dokler je še čas...

X X X

Fsi so venci beili, samo moj zeleni,
ar ga jes zalevam svojimi skuzami,
Če bi moja skuza na kamen spadnola,
kamen bi se rasklao: na dvoje, na troje.
Samo moje srcé trga se na dvoje. (2)

1. Glasbena folklorja Prekmurja, Ljubljana 1957, str. 217, št. 189

2. prav tam, str. 289, št. 334

Slavka Nerad

Odkrivajmo sebe in Boga

Tako se je glasil naslov duhovnega vikenda, ki ga je Prekmurska študentska skupina iz Ljubljane v mesecu marcu pripravila za svoje številne prijatelje v Prekmurju. Res jih sedaj lahko imenujem prijatelje, saj nam je prav ta duhovni vikend omogočil splesti nove vezi prijateljstva ne ozirajoč se na starost, poklic ali kraj bivanja.

Priznati moram, da sem se v Prekmurje peljala z določeno mero negotovosti, saj me je mučilo vprašanje, ali bomo zmogli mladim posredovati to, kar smo želeli. Po prihodu v Beltince pa je ta strah popolnoma izginil. Nadomestilo ga je prijetno vzdušje, ki je naraščalo z vsako skupino mladih. Tudi organizacijskih težav nismo imeli, saj sta nam domača dušna pastirja in obenem naša gostitelja priskrbela vse, kar smo potrebovali. Za vse se jima še enkrat toplo zahvaljujem in Bog naj poplača njuno dobroto.

Tako se nas je proti večeru v učilnici župnijskega doma zbralo okrog 50, kar je preseгло vsa naša pričakovanja. Skoraj ves duhovni vikend pa je z nami prebil tudi lendavski kaplan Lojze Kozar. Prvi večer smo namenili medsebojnemu spoznavanju in predstavitvi naslova. Kako pravzaprav odkrivati sebe?

Gotovo pa je ena od poti, kako odkrivati sebe in Boga, tudi molitev. Kaj je pravzaprav molitev? Je to ponavljanje naučenih obrazcev? Gotovo ne. Molitev je duhovna dejavnost in ne more biti plod naše domišljije. Molitev je in mora biti pogovor z Bogom. In ko Bogu damo prvo mesto, ko začutimo potrebo, da bi se mu iz srca zahvalili za njegovo dobroto, ko pred njim razgrnemo svoje težave, takrat že molimo. Če vsaj na začetku vsak dan preživimo z Bogom pet minut, je to kar resna obveznost. Seveda lahko ta čas podaljšamo na pol ure ali uro. Glavna je odločitev za neko nepreklicno dolžino časa, ki smo jo voljni in sposobni vsak dan ohraniti za Boga. Vsak pa mora odkriti svojo »molitev.« Vanjo mora vključiti vsa svoja mišljenja, dejanja in spoznanja. Ne pozabimo pa na poštenje. Prerok Jeremija npr. nič ne pomišlja, da bi ne rekel Bogu: »Preslepil si me Gospod in dal sem se preslepiti. Zgrabil si me in premagal« (Jer 20,7). Cilj tega časa, ki ga preživimo z Bogom ni le v tem, da odstranimo iz sebe vse nepomembne stvari, ampak da se napolnimo z Božjo prisotnostjo in mirom ter začnemo gledati na svet iz Božje perspektive. Le globoka povezanost z Bogom nas vodi k konkretnim dejanjem. Navsezadnje ne molimo zato, da bi bežali pred življenjem, ampak da bi se lahko pravičneje in polneje vključili vanj.

Se bolj kot sama molitev, pa je za nas kristjane pomembno Sveto pismo-knjiga vseh knjig, ki leži domala na vsaki knjižni omari, vendar mnogokrat prekrita s plastjo prahu.

Vendar pa naša molitev in poznavanje Svetega pisma ne bi imelo nobenega smisla, če oboje ne bi bilo povezano z našim vsakdanjim življenjem. In na zelo konkreten način se to lahko pokaže v odnosu do ljudi, do naših bližnjih, do naših prijateljev. Vsi čutimo, da je prijateljstvo gotovo ena izmed najlepših stvari, za katero je potrebno premagati svoj egoizem ko sam sebe umakneš iz središča pozornosti, ko znaš prisluhniti tudi drugim in z njim deliti vse, kar imaš. To se seveda ne more zgoditi naenkrat, kajti pravo prijateljstvo mora dozorevati.

O tem smo skupaj z mladimi razmišljali dopoldne. Vendar pa ni šlo zgolj za naše »nastope«, kar bi bilo brez smisla, ampak smo s sodelovanjem vseh skušali drug drugega obogatiti. Tako smo poskušali vsak zase sestaviti molitev, ki smo jih zvečer uporabili za večerno molitev. Sodelovali smo v različnih skupinah, se pogovarjali, postavljali drug drugemu vprašanja, razmišljali ob različnih dogodkih Svetega pisma... Vrhunec tega dneva pa je bila gotovo evharistična daritev, ki je sledila spokornemu bogoslužju. Takrat so se nam pridružili še mladi iz Beltinca in Bogojine, tako da je bila učilnica skoraj premajhna za več kot 100 mladih. Da bi se ti lažje duhovno povezali z nami smo jim skušali v začetku predstaviti naša razmišljanja, potem pa je besede zamenjala pesem. Težko bi bilo z besedami opisati naša občutja, naše doživljanje maše. Vsak jo je doživljal na svoj način, vendar smo se kljub temu čutili povezane med seboj. Povezani smo bili kot bratje in sestre v Kristusu, ki je prinašal mir in srečo v naša srca. Okrepljeni s Kristusovim mirom smo bili sposobni drug drugemu odpustiti, odpustiti tudi tiste stvari, ki boljjo, ki jih ni lahko pozabiti... Tudi po maši smo še nekaj časa prebili skupaj.

Poselitev pokrajine ob Muri v kovinskih obdobjih

Pri poselitveni sliki neke pokrajine moramo v prvi vrsti upoštevati geografske značilnosti pokrajine kot so relief, vodnatost in vegetacija. Poleg teh pa so na poselitev vplivali tudi gospodarski in seveda tudi politični razlogi. Za Pomurje bo vsekakor veljalo, da so bili poselitveni tokovi skozi arheološka obdobja usmerjeni predvsem v nižinski predel, kjer so bili dani ugodni pogoji za preživetje. Ob kakovostni plodni zemlji, ki je predstavljala osnovo za preživetje, so se naseljevala predvsem poljedelska ljudstva. V naši pokrajini je bila najstarejša eneolitska poselitev (ko je bila predvsem še poljedelska kultura) usmerjena predvsem v predele, kjer so bila tla najbolj rodovitna in kjer nikoli ni zmanjkalo tekoče vode. Podobna je še situacija v bronasti dobi, saj so bila ljudstva, ki so se ustalila za nekaj časa na naših tleh, usmerjena predvsem v poljedelstvo. Sprememba nastopi ob zatonu bronaste dobe, ko se poselitveni raster pokrajine močno zmanjša. To je čas železne dobe, ko se pojavijo novi tipi naselbine in ljudje poseljujejo take prostore, ki za razvoj poljedelstva nimajo najbolj ugodnih pogojev. Širok razmah metalurgije je namreč velevač naseljevanje na področjih, ki so bila bogata z železovo rudo. To je tudi vzrok, zakaj je poseljenost v panonski ravnici v tem času tako slaba, oziroma skoraj popolnoma izgine. Pokrajina postane ponovno zanimiva za poselitev v času rimske zasedbe naših krajev.

Začetek bronaste dobe pri nas (okrog leta 1800 pr. n. š.) je povezan z gibanjem stepskih ljudstev, ki je do temeljev pretreslo ustaljeni red na prostoru od Urala do Atlantskega oceana. Visoko razvite neolitske kulture so začele pod pritiskom novih ljudstev (lingvistika jih prišteva k indoevropski jezikovni skupnosti) propadati, izginiti in se stapljati s kulturo novih ljudstev. Z novim ljudstvom se pojavi bron, nova družbena diferenciacija, nov družbeni odnos s patriarhatom, nov način pokopavanja umrlih in drugačna materialna kultura.

V Sloveniji se je poselitveni raster v času zgodnje in srednje bronaste dobe v primerjavi s prejšnjim neo-eneolitskim obdobjem bistveno spremenil. Vzrokov, ki so privedli do tega, da je v času bronaste dobe dežela skoraj popolnoma opustela, je verjetno več. Morda so bile temu krive gospodarske, politične ali celo naravne razmere. Pokrajina ob Muri pa je nasprotno temu bila poseljena, čeprav se je število najdišč v primerjavi s prejšnjo dobo dokaj zmanjšalo. Naselbine so bile v močvirnatih predelih ravnice ob nekdanjih rokavih reke Mure. Največja med njimi, ki je tudi arheološko raziskana, je naselbina v Dolnjem Lakošu, evidentirane pa so še v Gornjem Lakošu, Lendavi, na Hotizi in v Gančanih. Naselbina je na poljih z imenom Oloris na ravninskem predelu panonske nižine, ki jo na vzhodni strani omejujejo Lendavske gorice, na severni in zahodni strani so bili nekoč pašniki in močvirni predeli z obseznimi gozdovi, danes pa so to meliorirane njivske površine. Na južni strani vse do reke Mure je ravnina s pašniki, polji in mrtvimi rokavi reke Mure. Naselje ima trikotno obliko v velikosti 240 x 260 x 90 m in

je naravno omejeno od vseh strani z jarkom, v katerem je občasno voda. Raziskovanje v letih 1981 do 1985 se je vršilo na nekoliko dvignjenem prostoru. Ena od važnejših ostalin so arhitekturni ostanki. Od nekdanjih v ognju pogorelih hiš so ohranjeni masivni kosi opečnega ilovnatega premaza in temni okrogli obrisi tanjših in debelejših v zemljo zabitih nosilnih kolov. Hiše so bile velike 6 x 10 m, postavljene v smeri SV — JZ, bile so dokaj blizu skupaj, ločene z ozkimi potmi in razporejene v krogu okrog večjega dvoriščnega prostora, kjer so bile peči in kjer se je po vsej verjetnosti odvijalo dnevno življenje. V hišah so bila ognjišča, shrambene jame in vkopane večje posode za živež in vodo (pitosi).

Naselbino je na zunanji strani jarka obdajala lesena ograja. V jarku na severni strani naselbine je bil odkrit lesen vodnjak, ki je služil prebivalcem naselbine za zajemanje čiste pitne vode. Med materialnim gradivom prevladuje lončenina, ki je večinoma iz grobe in neprečiščene gline, rdečkasto žgane. Po obliki prevladujejo lonci, sklede, sklede na nogi in skodelice. Iz bron je nekaj igel za spenjanje obleke, zapestnica in rezilo bronastega bodala, vzrok temu, da je bilo v naselbini tako malo bronastih predmetov, je gotovo v tem, da so bili kovinski izdelki dragoceni in so jih prebivalci, ki so naselbino zapustili, odnesli s seboj. Prebivalci naselbine so pripadali skupini indoevropsko govorečih ljudstev, ki so se v različnih časovnih sunkih že od zgodnje bronaste dobe dalje selila s severovzhoda proti Sredozemlju. Na prostoru Olorisa pri Dolnjem Lakošu so se v enem takih kasnejših sunkov selitve ustavili (okrog leta 1350 pr. n. š.) za nekaj časa in postavili naselje.

Prehodno obdobje med srednjo bronasto in železno dobo je pozna bronasta doba z imenom kultura žarnih grobišč. To je čas, ko je Evropo ponovno zajel splošni nemir preseljevanja ljudstev, ki je povezan z egejsko selitvijo, s propadom hetitske države in z vpadom pomorskih ljudstev v Egipt. V tem procesu niso na naš prostor dospeli le novi prebivalci, temveč tudi njihova doslej neznana kultura. Med pglavitne novosti sodi upepeljevanje mrličev in polaganje pepela v posebne posode — žare. Bronasti predmeti so bili še skoraj izključno v rabi, železni izdelki pa so se komaj pojavljali. V materialni kulturi pa je za ta čas značilna vrsta novosti. Sprememba je opazna tudi v poselitveni sliki, ki je na slovenskem prostoru gostejša od one v času zgodnje in srednje bronaste dobe. Sprememba nastane v sami izbiri prostora za naselitev, saj so naselbine praviloma na višjih in težje dostopnih mestih. Poselitev na levem bregu Mure je v tem času komaj zaznavna, na desnem bregu pa sta znani naselbina tipa tell v Križevcih pri Ljutomeru (na prostoru sedanjega pokopališča, ki je v veliki meri, če ne popolnoma, uničilo naselbinske plasti) in naselbina na grajskem griču v Gornji Radgoni. Naselbina v Gornji Radgoni je bila odkrita leta 1960 pri topografskih ogledih. Leta 1962 so sondažna izkopavanja odkrila kulturne plasti na terasah vzhodno nad mestom in v kotanji južnega pobočja pod grajsko stavbo. Večje problemsko sondiranje je bilo leta 1978, arheološki nadzori nad novogradnjami pa so bili v letih 1979, 1987-1989. Velik del, verjetno centralni del prazgodovinskega naselja, je uničil srednjeveški grad na vrhu hribova, vse do leta 1977 pa je pospešena novogradnja individualnih stanovanjskih hiš uničevala kulturne plasti pod seboj. Pri raziskovalnih in

zaščitnih delih so bili odkriti sledovi nekdanjih lesenih in z ilovico obmetanih hiš, sledovi ognjišč in peči. Od ostalih najdb prevladujejo keramične posode kot lonci, skodele in sklede, uteži in vretenca za statve, peščeni in glinasti kalupi za vlivanje bronastih predmetov, iz bronu je nekaj igel in bronasta puščica. Najdbe kažejo povezavo s panonskim svetom oziroma s Podonavjem in uvrščajo naselbino v končno stopnjo pozne bronaste dobe, oziroma v začetno stopnjo starejše železne dobe. Med posameznimi in slučajnimi najdbami iz tega časa so bronasta ovratnica z drobnimi prečnimi žlebiči in s stanjšanima koncema s Pertoče, bronasto bodalo z luknjicami za zakovice in z rebrom na sredini iz Bogojine, depojska najdba bronastih sekir je iz Hercegovščaka, plavutasta bronasta sekira je iz Spodnjega Kocjana, dve bronasti tulasti sekiri sta iz Ženika, in dve plavutasti sekiri sta iz Podgrada.

V starejši železni dobi (od 750-300 pr. n. š.) je vrsta novosti v izbiri prostora za poselitev. Tako se pojavijo višinska in utrjena naselja z obrambnim obzidjem, v njih bivajo večje rodovne skupnosti, ki ohranjajo svojo skupnost tudi po smrti, kot kažejo velike družinske gomile, kamor so pokopavali svoje mrtve tudi več stoletij. Slovensko ozemlje postane v tem času gosto poseljeno. Bistveno drugačna je podoba v pokrajini ob Muri kjer naselbin ne poznamo, pač pa le grobišča in nekaj posamičnih najdb, kar vsekakor govori za slabo poseljenost v tistem času. Pri opekarni v Gornji Radgoni so leta 1830 razkopali gomilo, v kateri je bil grob bojevnika s pridatki: bronast meč, tulasta sekira, bronasta igla, obroček, pet železnih sulic in ostanki kulturnega vozička. Najdbe so bile nekaj časa v gradu Freudenau v Črncih, potem pa so izginile. Očitno je bil v gomili grob bojevnika, predstavnika rodovnega plemstva, ki se tipološko veže s knežjimi grobovi ob Solbi in na Dolenjskem. V Bogojini pa je bila najdena železna nazlebljena zapestnica, ki kaže sicer na človekovo prisotnost, ne pomeni pa, da bi tukaj prebival. Podobna je bila poselitvena slika v mlajši železni dobi, ko se ponekod dediščina starejše železne nasilno pretrga, ponekod pa se stopi z novo kulturo, ki jo je v naše kraje prinesla keltska ekspanzija. To je čas, ko se spremeni vojaška tehnika, duhovne predstave, način pokopa, v materialni kulturi pa je to čas uveljavljanja drugačnega stila. Prisotnost keltske kulture je v pokrajini ob Muri izpričana v Bunčanih, v Dolnjem Lakošu, Trnju in Černelavcih. Skromna poselitev se torej nadaljuje vse do 1. stoletja n. š., ko postane pokrajina ob Muri spet zanimiva za poselitev, o čemer bo govor v naslednjem sestavku.

Madžarska in nemška revizionistična dejavnost v Prekmurju med vojnama

V zgodovini Prekmurja je gotovo ključnega pomena obdobje razpada Avstro-Ogrske monarhije, tega kotla nezadovoljnih narodov, nastanka številnih novih držav in novih meja v Evropi. Obdobje, ko je tudi Prekmurje, pokrajina s posebno zgodovinsko in kulturno tradicijo do takrat politično in gospodarsko odmaknjena od vseh pomembnejših dogajanj, doživelo svoj delež svetovne zgodovine.

Začetni uspehi centralnih sil v prvi svetovni vojni so pomenili Feniksov let trhle monarhije. Kmalu se je sreča na svetovnih bojiščih obrnila in s porazi so se pojavile tudi vedno glasnejše zahteve po prenehanju vojne in nesmiselnega prelivanja krvi. V ospredju so ponovno stopila zaostrena nacionalna nasprotja in med njimi tudi jugoslovansko vprašanje. Številni načrti o novi jugoslovanski državi, ki so se še pred vojno zdeli utopija, so sedaj postali resničnost. Na osnovah določil majniške deklaracije je bila 29. oktobra 1918 proglašena država Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki se je 1. decembra združila s kraljevino Srbijo v t. i. Kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Novice o jugoslovanskem gibanju in možnosti neke nove prihodnosti so prodrle tudi med Slovence na Ogrskem. Njihov položaj se je namreč po sprejetju dualizma leta 1867 bistveno poslabšal. Kakor so se imeli Madžari za zatiran narod, kadar je šlo za odnose do Avstrije, tako so drugim ljudstvom na Ogrskem odrekli pravico do svobodnega nacionalnega razvoja, ker pač nimajo tradicije neodvisne države. Ta dvojna merila so privedla do tega, da so bili edini narod, ki si je želel enotnosti Ogrske, Madžari, ker niso imeli svojih sonarodnjakov onstran meja. Privedla so do tega, da so se tudi do tedaj politično skoraj neaktivni Slovenci pričeli vedno glasneje odločati za novo državo. Z vprašanjem prihodnosti Prekmurja pa se je intenzivno ukvarjal tudi Narodni svet za Štajersko s pododborom za Prekmurje, ki ga je vodil doktor Matija Slavič, vendar je imela narodna vlada v Ljubljani za njegova prizadevanja dosti premalo razumevanja.

Situacija se je spremenila po februarškem napadu na Radgono leta 1919, ko se je dokončno izoblikovalo mnenje, da bi bilo v interesu zaščitite takrat še slovenske Radgone, postaviti novo demarkacijsko črto. Tako je vlada Kraljevine SHS dovolila natis posebnega letaka, namenjenega Prekmurju in prekmurskim Slovincem, ki jih poziva na združitev v »demokratični in enakopravni Jugoslaviji«. 10. aprila 1919 je štajersko obmejno poveljstvo opozorilo deželno vlado v Ljubljani, da bi bilo v interesu jugoslovanske države zasesti celotno področje Prekmurja do Rabe na Madžarskem in da si tudi Prekmurci to želijo. Težko je bilo takrat ugibati, kakšen učinek bi povzročila vojaška intervencija v Prekmurju, vendar se je jugoslovanska vlada raje odločila za uradno zahtevo po Prekmurju na mirovni konferenci v Parizu. Vrhovni svet mirovne konference je to zahtevo 12. maja 1919 še odločno zavrnil, vendar je že 9. julija 1919 sprejel predlog teritorialne komisije za mejo po razvodnici

med Muro in Rabo. Istega dne, ko je odstopila sovjetska vlada v Budimpešti, pa je dovolil jugoslovanski vojski, da zasede Prekmurje, kar je storila 12. avgusta 1919. Leto dni po tem dogodku je bila 4. junija 1920 v Trianonu podpisana mirovna pogodba, ki je določila mejo med Kraljevino SHS in Madžarsko, madžarski parlament pa je pogodbo ratificiral 15. novembra 1920.

V več kot letu dni od jugoslovanske zasedbe in do ratifikacije je madžarska stran upala v preklic pariškega sklepa. Deloma se je zanašala na mnoge nasprotnike priključitve v samem Prekmurju in na spore med slovensko in hrvaško vlado glede upravne razdelitve Prekmurja. Ti spori so silno vznemirjali prebivalstvo, ki je v kratkem času zamenjalo devet vlad in je bilo do vseh novih sprememb zelo nezaupljivo. Negotovo vzdušje pa so še podpihovali številni incidenti ob meji, ki jih je povzročala madžarska vojska z napadi na jugoslovanske orožniške postaje.

Največji odpor proti jugoslovanski oblasti je bilo razumljivo čutiti s strani madžarskega prebivalstva, ki je živelo strnjeno v 26 vaseh o vzhodni meji in v Dolnji Lendavi, velikega dela meščanstva, uradnikov in protestantske duhovščine. Mnoga nasprotovanja so povzročale tudi gospodarske težave, ki so nastale ob jugoslovanski zasedbi, kot je bilo občutno zvišanje cen, splošna druginja in pomanjkanje, neurejena davčna in cenovna politika, slabe cestne in nobenih železniških povezav s Slovenijo in še bi lahko naštevali. Zelo neposrečena poteza civilnega komisarja za Prekmurje je bilo novačenje vojaških obveznikov, ko še ni bila dokončno določena državna meja. V pokrajino so prišli številni novi uradniki in učitelji, katerih knjižni jezik je prebivalstvo slabo razumelo. Vzdušje pa je še poslabšal neuspeh plebiscita na Koroškem, kar je vspodbudilo Medmurski klub v Budimpešti, da je od pariške mirovne konference zahteval izvedbo plebiscita tudi v Prekmurju.

Konec avgusta 1921 je pričela delovati mednarodna razmejitvena komisija za mejo med Kraljevino SHS in Madžarsko s sedežem v Varaždinu. Madžarska vlada je vložila ugovor in zahtevala ponovno priključitev 27 vasi v vzhodnem Prekmurju, obenem pa so potekale v obmejnem Prekmurju številne demonstracije madžarsko čutečih prebivalcev. Razen odločitve, da so morali Jugoslovani zapustiti vasi Somorovci (Szomoróc) in Jošec (Szentistvanlak), ki je bila sprejeta že prej, je o spornih občinah dokončno odločila veleposlaniška konferenca v Parizu 10. novembra 1922 in določila trianonsko mejo kot veljavno mejo med Kraljevino SHS in Madžarsko, 8. julija 1924 pa je bil v Zagrebu podpisan dokončni razmejitveni dokument.

Govorice o tem, da bo Prekmurje ali določeno število krajev ponovno priključeno k Madžarski, pa so se širile med prebivalstvom še nekaj naslednjih let. Zavestno so jih razpihovali madžarski vodilni politični krogi, ki so si vsa leta Horthyjeve vlade prizadevali za revizijo trianonske pogodbe. Ključna oseba teh prizadevanj je bil prekmurski rojak Sándor Mikola. Bil je kakor dr. Matija Slavič na jugoslovanski strani, izvedenec za Prekmurje v madžarski delegaciji na mirovni konferenci v Parizu. (O njem članek v teh stopinjah.) Gotovo predstavlja višek Mikolovega delovanja knjižica: *A Vendseg multja es jelene* (Vendstvo v preteklosti in danes), ki je leta 1928 izšla v Budimpešti. V knjižici obširno utemeljuje keltski izvir prekmurskih Slovencev, ki so v 7. ali 8. stoletju prevzeli sloven-

ski jezik. Svoje razmišljanje sklene v povzetku: »V Vendski krajini je vendsko in madžarsko ljudstvo od začetka prvih stoletij na Madžarskem živelo mešano in kot posledica tega je na tem področju izoblikovano povsem svojevrstno, samo za to področje značilno, madžarskovendsko družbeno in kulturno življenje. Velika večina tukaj živečih Madžarov se je naučila vendsko in je čez čas postala vendska, velika večina tukaj živečih Vendov je vedno znala madžarsko. V pomembnem delu današnjih Vendov teče madžarska kri. Na tisočletne izgubljene dogodke je lahko vendsko ljudstvo ponosno, saj ima dovolj vzrokov verjeti, da izvira iz najstarejšega prebivalstva Evrope, Keltov, ki so bili pred Kristusovim rojstvom razširjeni po vsej Evropi.« V drugem delu razčleni tudi zgodovino »okupacije« Vendske krajine in opiše delovanje Prekmurcev, ki živijo v Ameriki.

Madžarski iredentistični časopisi so bili v Prekmurju prepovedani, je pa povsem legalno izhajala vrsta časopisov, ki so bili s svojo vsebinsko usmerjenostjo promadžarski ali vsaj izrazito protijugoslovanski. To so bili Szabadság (Svoboda), Mőrszka krajina ali pozneje Muravidek. Naše novine z madžarskim dvojnikom Neplap (Ljudski list), Dusevni liszt, Murántul és Muraköz heti ertesítője (Informativni tednik za Prekmurje in Medmurje). Namen vseh teh časopisov je bil predvsem zanimati narodno enotnost prekmurskih Slovencev z ostalimi Slovenci, češ da so Prekmurci samostojen narod z »vogrsko miselnostjo«.

Vsekakor je bilo politično in gospodarsko življenje v pokrajini tudi po priključitvi k Jugoslaviji zelo madžarsko obarvano. Dolnja Lendava z večino madžarskega prebivalstva je seveda ves čas ostajala mesto z izrazito promadžarsko upravo. Večina dolnjelendavskega kapitala je bila v židovskih rokah, in ker so se le-ti striktno deklarirali za Madžare, torej v madžarskih. V Soboti je bila situacija nekoliko drugačna vendar ne bistveno. Z velikim delom kapitala je upravljala Prekmurska banka, last Ferdinanda Hartnerja, ki je imel tudi svojo tiskarno, sam lastnik pa je bil več let soboški župan in banski svetnik, čeprav svoje politične usmeritve ni nikoli preveč prikrival. Center madžarskega družabnega življenja pa je bil športni klub Mura, ustanovljen leta 1924. Madžarska revizionistična dejavnost v Prekmurju je bila zelo živahna predvsem prvo desetletje po prvi svetovni vojni, potem pa se je nekoliko unesla, čeprav ni nikoli prenehala.

V času, ko se je jugoslovanska uradna politika vedno bolj naslajala na os Rim-Berlin predvsem pa po priključitvi Avstrije k rajhu marca 1938, zasledimo v Prekmurju zelo veliko nemške propagande. Tudi avstrijsko-jugoslovanska meja, kakor jo je določila senžermenska mirovna pogodba 10. septembra 1919, je puščala na eni in drugi strani strnjena nemška oziroma slovenska naselja. Tako so v Prekmurju ostala nemška naselja, ostanek stare nemške kolonizacije iz 12. stoletja, Kramarovci, Fikšinci in Ocinje. Obenem pa je ostalo na levem bregu Mure v t. i. Radgonskem kotu pet občin s slovensko večino: Slovenska Gorica, Zenkovci, Dedonci, Potrna in Žetinci. Jugoslovanska oblast je te kraje zapustila 26. julija 1920. V času delovanja razmejitvene komisije leta 1921 pa je bilo sklenjeno da bo jugoslovanska vojska zapustila tudi nemški vasi Bonisdorf in Kalch, ki sta pripadli Avstriji. Tako je bila skoraj

brez incidentov opravljena razmejitev med Kraljevino SHS in republiko Avstrijo. Le Nemci iz Kramarovec, Ocinja in Sotine so po poročilu okrajnega glavarja v začetku leta 1921 agitirali za priključitev k Avstriji.

Nova južnoslovenska tvorba nikakor ni bila po godu madžarskim revizionistom in ne nemškemu nacističnemu gibanju. Vsa leta njenega obstoja so jo poskušali razkosati s tem, da so si na razne načine lastili pravico do posameznih njenih ozemelj. Pri takšni politiki je bilo seveda pomembno dokazati, da živi na teh področjih madžarsko ali nemško prebivalstvo ali vsaj madžarsko ali nemško »čuteče« prebivalstvo.

Nosilec nemških akcij na slovenskem Štajerskem in v Prekmurju je bil Volksbund für das Deutschtum im Ausland katerega sodelavec dr. Helmut Carstanjen je okrog leta 1930 prepotoval Prekmurje in slovensko Štajersko ter zbiral podatke o številu Nemcev. Svoj članek o Nemcih v Prekmurju je objavil leta 1933 pod imenom Gerhard Werner in v njem poskušal razmejiti nemško in slovensko jezikovno področje v severozahodnem delu Prekmurja. Pisal je o nemški večini v že prej omenjenih resnično nemških vaseh in o obstoju večjega nemškega območja v severozahodnem delu Prekmurja in okoli Murske Sobotne. Pri tem so veljala za nemška področja vse tiste občine, ki so imele po štetju leta 1880 5 % ali vsaj 10 nemških prebivalcev. Na »zgodovinsko nemških tleh« naj bi bilo enaindvajset takšnih občin in v »murskosoboškem jezikovnem otoku« šest. Na podlagi tega članka je Südostdeutsches Institut in Grenzlandamt v Gradcu leta 1940 izdelal prve konkretne načrte o ureditvi slovenske Štajerske in Prekmurja, v katerih je prvič postavljena zahteva po priključitvi velikega dela Prekmurja k rajhu. Priključitev pa se utemeljuje s trditvijo, da so vzhodni deli Prekmurja madžarski, zahodni nemški, vmes pa živijo Prekmurci del slovenskega naroda, ki ima zaradi posebnega zgodovinskega razvoja tudi posebno obliko in zato se na vzhodu nagiba k Madžarski na zahodu pa k rajhu: potemtakem jih je tudi smiselno razdeliti med ti dve državi. Torej je tudi smiseln predlog meje, ki naj bi v smeri sever-jug razpolovila Prekmurje.

Pokrajina je bila izpostavljena nemški propagandi predvsem preko številnih sezonskih delavcev, ki so delali v Nemčiji. S članstvom v Kulturbundu so si mnogi obetali možnost lažje zaposlitve v Nemčiji pa tudi boljši socialni položaj. Nemška propaganda se je še posebej okrepila po anšlusu leta 1938. V tem času se je pričela v Sloveniji obnavljati organizacija Kulturbunda, ki so jo oblasti dovolile oktobra 1939. Ustanovljeno je bilo pokrajinsko vodstvo za Dravsko banovino s sedežem v Mariboru in pet okrožij. V okvir Ptuijskega okrožja naj bi spadale tudi krajevne organizacije v Srdici, Fikšincih in Soboti. Po nekem podatku iz poročila okrajnega glavarstva v Murski Soboti je v začetku leta 1941 štel Kulturbund samo v Soboti presenetljivo veliko število 232 članov, med katerimi je bilo 17 rojenih Nemcev, ostali pa so bili v glavnem slovenski sezonski delavci. Kronika župnije Sv. Jurij prav tako poroča o močni organizaciji Kulturbunda v obmejnih vaseh, saj naj bi bilo v njo jeseni leta 1941 včlanjenih 60 % vseh prebivalcev Sotine, Srdice, Rogasčevca. Potemtakem lahko sklepamo, da je bil v čisto nemških vaseh ta odstotek še znatno večji. Duhovni vodja organizacije v Prekmurju je bil

dr. Friderik Fleck, glavni organizator in predsednik soboške organizacije pa drogerist Jožef Pollak.

Pogodba o večnem prijateljstvu med kraljevino Jugoslavijo in kraljevino Madžarsko, podpisana 12. decembra 1940 v Beogradu, ni zmanjšala madžarskega prepričanja, da so bila določila trianonske mirovne pogodbe krivična in večne želje, da bi končno dobili izhod na Jadransko morje. Nemški apetiti na Balkanu pa niso bili nič manjši, nasprotno. Marčevski dogodki in udar generala Simovića 27. marca 1941 so samo pospešili nemško odločitev o napadu na Jugoslavijo. Za svoj napad je Nemčija zahtevala pomoč vlad Italije, Bolgarije in Madžarske ter jim za zameno ponudila posamezne predele Jugoslavije. Madžarski vladi so dali jasno vedeti, da bi z nemško vojsko davne želje po reviziji in izhodu na morje lahko postale kmalu resničnost. In postale so resničnost za štiri dolga, krvava vojna leta.

G. S.

Slovenci v Porabju umirajo in - živijo!

Kako je s slovenščino in slovenstvom doma, v vrtcu in šoli, v cerkvi v slovenskih porabskih vaseh na Madžarskem? Kjer sta oba starša Slovenca, povečini govorijo v družini slovenski, čeprav se dogaja, da otroci pod vplivom šole vsaj vmes govorijo ali celo na slovensko govorjenje staršev odgovarjajo madžarski. Kjer pa eden od staršev ni slovenske narodnosti — tega je posebno mnogo v Monostru, kjer se naseljuje vedno več slovenskih ljudi iz vasi, — tam pa si lahko mislimo, kako je. Niti šola niti javno mnenje in življenje ne vpliva na družine, da je znane še enega jezika koristno v jezikovno mešani pokrajini, če že ni dolžnost, da ga pripadniki slovenskega jezika ohranjajo in izročajo otrokom..

V ŠOLI

Poglejmo, kaj pišejo peštanske Narodne novine, glasilo Demokratske zveze Južnih Slovanov na Madžarskem 1. VI. 1989 pod naslovom: Korenite reforme v narodnostnem (manjšinskem) šolstvu! Poročajo o sestanku manjšinskih učiteljev, med katerimi slovenski sploh niso omenjeni, kjer je dr. A. Drahos med drugim dejal: Potrebno je razvijati narodnostno zavest narodnosti (manjšin) na Madžarskem, da bi pa to dosegli, moramo v tem duhu vzgajati otroke! — Zato je treba razvijati narodnostne otroške vrtce, izboljšati narodnostno šolstvo. »Cilj je, da se čim več šol z neobveznim poukom materinščine postopno razvije v dvojezične šole, te pa v narodnostne šole s poukom samo v materinem jeziku.« — Zastopnik ministrstva za prosveto pa je med drugim dejal: »Narodnostne šole imajo poleg poučevanja jezika tudi svojo posebno nalogo: bujenje in razvijanje narodnostne zavesti.«

Kako si prizadevajo za svoje šole v materinščini Hrvati in Srbi na Madžarskem, o tem je v Narodnih novinah mnogo poročil in dokazov. Nekaj malega o šolah in slovenščini v Porabju smo brali tudi pri nas. Tako je Delo 8. IV. 1989 objavilo članek Ivana Gerencera: Pet minut pred asimilacijo (= potujčenjem). Tako se glasijo prvi stavki: »V Porabju na Madžarskem, kjer živijo Slovenci, se sliši slovensko le med po-

ukom slovenščine in pri nekaj urah dvojezičnega pouka, sicer pa materinščina zamre. Slovenski otroci se tudi s svojimi starši večinoma sporazumevajo v madžarščini.« Nato poroča o obisku Janeza Kerčmarja, priznanega strokovnjaka za narodnostno šolstvo, v Porabju, kamor so ga »povabili Madžari, da bi organiziral in dvignil na višjo kakovostno raven pouk slovenščine in dvojezični pouk na porabskih osnovnih šolah in na monoštrski gimnaziji«. Kerčmar priznava tamkajšnjim učiteljem »močno voljo stvari spreminjati na bolje«. Izvemo, da poučujejo slovenščino sedem ur v štirinajstih dneh, med dvojezičnim poučevanjem glasbe in spoznavanja narave in družbe pa — pet ur v štirinajstih dneh. Znanje slovenskega jezika pri otrocih je skromno, učni načrt prezahteven, izboljšati je treba poznavanje strokovnega izrazoslovja pri učiteljih. Slovenske otroke vzgaja in poučuje v materinščini skupaj 23 učiteljev in vzgojiteljev. »Od osemsto osnovnošolcev jih 277 obiskuje pouk slovenščine in dvojezični pouk, kar pomeni, da je med učenci 34,6 odstotka Slovencev?!. Od 279 malčkov v petih vrtcih jih je v »slovenski program« vključenih 37,8 odstotka ali natančneje 103.« Na monoštrski gimnaziji obiskuje slovenski krožek le enajst učencev, štirje pa so si jo izbrali za prost predmet.

J. Kerčmar pravi tudi: Slovenija je doslej za Slovence v Porabju premalo storila. Dr. Janez Dular z ljubljanske univerze je temu članku dodal v Delu 15. IV. v pismu, da »precej dvomim v možnosti za uspeh sedanje Kerčmarjeve akcije. Tudi ta trud bo najbrž otekel v pesek. — Če je treba slovenske starše posebej prepričevati o tem (da je prav, če se slovenski otrok uči tudi slovenščine)... se je treba vprašati, zakaj so tako zakrknjeni« in zakaj se nič več ne upirajo naglemu pomadžarjenju svojih otrok. — Torej gre za... otopelo, če že ne kar zamorjeno narodno zavest, do katere je pripeljala dosedanja narodnostna politika v tistih krajih.« In to smo že leta stalno poudarjali v Stopinjah, kar nekaterim tudi pri nas ni všeč!

Kaj pomagajo danes vse lepe besede, zakoni, naklonjenost madžarskih »oblasti«, ko pa nihče ničesar ni storil v 45 letih za to, kar piše nadalje: »Treba bi bilo ustvariti množico govornih položajev, v katerih bi porabski Slovenci uvideli, da njihovo znanje maternega jezika ni samo odmirajoča folklorna zanimivost, temveč njihova življenjska potreba in praktična prednost, da se po slovensko lahko sporazumevajo doma, v službi, v gostilni in na cesti z domačimi, popotniki in trgovskimi partnerji.« Morali bi odpreti kak industrijski obrat, da bi ljudje ostajali doma. — Takoj bi bilo treba obnoviti in odpreti mejni prehod pri Gorenjem Seniku ter omogočiti neovirane kulturne, gospodarske in sorodniške stike porabskih Slovencev z narodno matico. — Ob pobudah, ki so jih za obnovev prehoda doslej izrekle — se je madžarska stran večinoma sprenevedala, izmikala, izgovarjala in reševala iz zadrege z obljubami (mogoče za takrat, ko porabskih Slovencev ne bo več tri tisoč temveč samo še trideset). Pri tem je videti, da se zatika na najvišji ravni. Krajevne in županijske oblasti so resnično zainteresirane za večjo odprtost, vendar je pglavitni vzrok za odpiranje mejnih zapornic skrit in skrbno zastražen kje v Budimpešti. Ker tam dobro poznajo podatke o stanju v Porabju in tudi vedo, s katerimi ukrepi bi ga bilo mogoče izboljšati (ne pa se samo z blažilnimi ukrepi prestopati ob postelji

in opazovati, kako bolnik umira), lahko po vseh teh letih že tudi najbolj zaupljiv in naiven človek začne dvomiti o njihovi odkritosti, dobrohotnosti in dobrih namenih glede pomoči porabskim Slovencem ter postane nestrpen. Nehajmo se torej slepiti in si priznajmo, da jih nobena naša didaktična finesa v nekaj dvojezičnih šolskih urah na teden in celo z vračanjem k narečju ne bo rešila, če ne bodo bistveno bolj motivirani (vzpodbujeni) za ohranjanje in učenje slovenščine. »Kmalu se mora pokazati, ali bodo od sedanjega madžarskega političnega pluralizma, od so-delovanja v skupnosti Alpe-Jadran in od drugih znamenj demokratičnega odpiranja porabski Slovenci čakali tudi ukrepe za okrepitev motivacije pri učenju materinščine. Ali pa bo spet vse ostalo pri velikih besedah.«

Pomislimo pri tem na lepo novo šolo v Prosenjakovcih, na vse kulturne ustanove in prireditve, ki jih imajo tukajšnji Madžari! Ali so že kdaj rekli ali napisali svojim sonarodnjakom v matični državi, naj pri-merjajo vse to s tistim, česar — nimajo Slovenci na Madžarskem in naj jim skušajo *takoj* dati tisto, česar jim od leta 1919 dalje niso dali! Dali so jim — zelo malo, vzeli pa so jim mnogo, mnogo.

V CERKVI

Vemo, da je poleg doma slovenščino in s tem slovensko zavest vzdr-ževala v vsem Prekmurju, katerega del je slovensko Porabje — Cerkev s službo božjo, kjer so stoletja slovenski peli in molili, poslušali sloven-ško pridigo, slovenski evangelij, z vsemi obredi od krsta do poroke in pogreba — danes vsega tega v Porabju ni več! Pisali smo že, da so po smrti župnika Ludvika Markoviča v Števanovcih kmalu »ukinili« slo-venski jezik pri božji službi in vseh obredih. Nismo slišali, da bi kateri sombotelski škof — ta čas so se že menjavali — monoštrski dekan ali kdo drug pozvedoval pri sedanjem župniku in vernikih: zakaj tako, ali je to res želja *večine vernikov*, tistih ki hodijo redno v cerkev?! Nismo slišali ne brali, da bi se Demokratična zveza Južnih Slovanov na Ma-džarskem zavzela *dejansko*, ne le v besedah, za naravne in zajamčene pravice teh vernikov do materinega jezika! In isto se je zgodilo po smr-ti župnika Janoša Kūharja na Gorenjem Seniku. Madžarski župnik, na-stavljen na Dolenjem Seniku, upravlja tudi župnijo Gorenji Senik. Tam-kajšnje vernike je imenoval »čudne«, ker želijo vsaj peli slovenski v cer-kvi. Naši duhovniki so se trudili med zasedbo 1941-1945, da so se na madžarskih župnijah naučili madžarski — kdo bi jim pa dovolil, da tega ne bi storili? In danes se trudijo npr. v Lendavi, da se naučijo madžar-ne bi morejo maševati, pridigati in opravljati druge obrede v tem je-ziku. Bajе pravi sombotelski škof, da nima slovenskega duhovnika, ki bi ga mogel poslati na Gorenji Senik. Ne vemo pa, ali je skušal pregovoriti Štefana Šomeneka, doma iz Slovenske vasi, ki je župnik na madžarski župniji, da bi prišel med svoje rojake? Slovenskega rojaka Zavca so pa politične oblasti že kot bogoslovca pregnale iz škofije in županije, tako da je zdaj kanonik v Vácu.

In kako je v *Števanovcih*? Ljudski list (priloga Narodnih novin) v Budimpešti je 15. junija letos objavil razgovor svojega porabskega do-bisnika z »duhovnikom iz Števanovec«, kot piše v naslovu članka, Šte-fanom Tothom. Iz njega zvemo, da se je narodil na Gorenjem Seniku

in je po smrti župnika Markoviča postal župnik v Števanovcih »kot poznavalec slovenščine«, kot sam pravi. »S tukajšnjim prebivalstvom nimam nobenih problemov (= vprašanj, težav). — Z ljudmi govorim tako, kakor me ogovorijo, torej ali slovensko ali madžarsko.« Niti dopisnik mu ni postavil vprašanja, v kakem jeziku opravljajo bogoslužje, niti sam župnik o tem ni spregovoril — tako seve ni »problemov«. Sprašuje ga, kdaj »imaš maše« in verouk (1 uro tedensko za dva razreda!) Zvemo, da »število prebivalcev vernikov počasi, toda neprestano upada. Tudi odseljevanje je stalno na dnevnem redu (npr. dekleta, ki se možijo drugam).«

Nas pa bi zelo zanimalo, kaj bi odgovoril tamkajšnji župnik na vprašanje, *zakaj* so prenehali v cerkvi moliti, pridigati, peti slovenski itn. In ali je to večini vernikov prav in ali je to pravično v času, ko opravljajo v Afriki, vseh Amerikah, v širni Aziji službo božjo v nešteti jeziki! Misijonarji — tudi mnogi slovenski — se učijo težkih tamkajšnjih jezikov zato, da se sporazumevajo z ljudmi in da v njih opravljajo skupno z ljudstvom službo božjo, razne obrede. Števanovski verniki pa so že pred leti hodili v Budimpešto spraševat, kako bi prišli do — slovenskega pogreba! Ne vemo, ali so vprašali tudi domačega župnika ali na skofiji v Sombotelu...

IN VEROUK?

Nas dr. Franc Ivanocy je pisal tedanjemu sombotelskemu škofu leta 1901: »Zelo velik razlog imam za to, da sem ponovno uvedel poučevanje verouka v slovenskem jeziku, — iz prakse vem, da ima pouk v materinščini v ljudski šoli tako iz vzgojnih kot iz poučevalnih vidikov neprecenljivo vrednost in prednost pred poukom v jeziku, ki ni materin.« In o materinščini v duševnem pastirstvu piše isti dr. Ivanocy: »... materinščina je eno izmed osnovnih sredstev uspešnega dušnega pastirstva. — Temeljito dušno pastirstvo zahteva, da se vsak narod vodi v njegovem lastnem materinem jeziku. Dušni pastir, ki ne bi razumel jezika svojih faranov, ne bi mogel popolnoma spolniti svoje dolžnosti. (Tisti čas so tudi včasih pošiljali med nas madžarske duhovnike G. S.) Kamorkoli so prišli apostoli oznanjat evangelij, povsod so govorili v jeziku tistega ljudstva. in ne v svojem jeziku. Še danes se misijonarji učijo jezika tistih narodov, h katerim nameravajo iti oznanjat evangelij. Zahtevati, naj se božja beseda oznanja v jeziku, ki ga ljudstvo ne razume, je največja nespamet, če že ne hudobija... — Kateheza (verouk) se mora opravljati v tistem jeziku, ki ga človek popolnoma razume. Pri preprostem ljudstvu je to materin jezik. Nobena oblast ne sme in ne more prisiliti dušnih pastirjev (kaj šele peščica vernikov — če so zares verniki?! G. S.), da bi svojim ovcam, bodisi odraslim ali majhnim, razlagali Gospodov nauk v tujem jeziku«. (Kalendar Srca Jezušovoga 1906, 105).

Toda kdo bo rekel: saj porabski verniki vendar razumejo madžarski! Da, razumejo, toda njihov materin jezik je *slovenski* in kdor ga zataji, zataji in osramoti lastno mater, lastni narod! In kdor jim ga jemlje in brani, jim zasramuje mater in narod, zasramuje nje same, saj je materinščina bistveni del duševnosti vsakega človeka! In kaj bi rekli Madžari, če bi njim kratili njihove jezikovne in s tem narodne pravice? Zakaj se madžari upravičeno razburjajo zaradi zatiranja svojih sonarodnjakov v

Romuniji?! Zakaj so zahtevali in zahtevajo zanje pravice v vseh sosednih državah, kjer živijo? Upravičeno, čeprav madžarske oblasti nekoč niso dale teh pravic ne Slovacom, ne Slovincem, ne Hrvatom, ne Srbom. Naš pesnik Anton Aškerc je zapisal v pesmi »Pred Petöfijevim spomenikom« pred skoro sto leti, ko je razmišljal o vsem tem: »Sam zgubi svobodo, kdor jo drugim jemlje!« Dogajanje zadnjega pol stoletja zelo razločno govori o tem.

Kako se bo razvijala šola v Porabju in napredovala v poučevanju slovenščine ter kakšne uspehe bo pri tem dosegla, je težko reči. Da ji vsi slovenski rojaki želimo najboljši uspeh, to je jasno. Toda zelo se bojimo, da je krivična zamuda zadnjih skoro petdeset let prevelika, da bi mogli zdaj v kratkem času vse zamujeno nadomestiti. O vzrokih za to smo že dovolj pisali vsa zadnja leta, vidimo pa, da je s slovenščino v porabskih šolah tako kot z mejnim prehodom med Gornjim Senikom in Martinjem — mnogo lepih besed, malo dejanj, na naši strani pa premalo ali nič odločnosti.

Poleg šole je najpomembnejša cerkev, kjer je slovenščina v Porabju izgubila v zadnjih letih vse pravice, ki ji gredo po naravni in božji pravici! Verniki vse Slovenije *zahtevamo* od vseh, ki so dolžni Slovincem v treh porabskih župnijah vrniti slovenščino v cerkvi: od škofa in njegovih sodelavcev v Sombotelu, od obeh župnikov, od slovenskega duhovnika iz Porabja, ki deluje na madžarski župniji, od Demokratične zveze Južnih Slovanov na Madžarskem in od pristojnih madžarskih oblasti, ki morajo skrbeti za pravice naših sonarodnjakov — da izpolnijo svojo dolžnost! Na naši strani pa pričakujemo odločen nastop slovenskih školov in slovenske politične oblasti ter kulturnih zvez (Društvo pisateljev itn.), da s svojo odločno zahtevo onemogočijo narodnostno smrt porabskih Slovencev! Zgodovina bo vse sodila, pravično in ostro!

Ivan Camplin

Od tromejnika do Atlantika

Končno so bile premagane vse ovire in z gračkim sosedom Štefanom sva se odločila, da obiščeva Francijo. Najprej sva morala v Zagreb po francosko vizo. Prijetno sva bila presenečena, ker je konzul dal navodilo, naj duhovniki dobijo vizo gratis.

Potem je prišel ponedeljek 21. avgust, ko je minilo proščenje v Martinju in še prej pri Gradu. — Dobro založena z jedjo in pijačo in z mnogimi drugimi potrebščinami za tako dolgo pot z osebnim avtom sva ob 7. uri zjutraj odrinila od Grada. Ker sva prišla sorazmerno zgodaj do obmejnega prehoda v Kuzmi, so obmejni organi gotovo bili prepričani, da sva dva izmed vrlih delavcev, ki morajo načasno delo v tujino in so naju brez posebnih formalnosti hitro pustili naprej.

Na obmejnih cestah Štefan ni mogel voziti hitro, ko sva pa privozila na glavno cesto v smeri Gradca in dalje, takrat pa je pokazal, kaj zmoglo njegov avto in njegova močna roka. Vedno bolj sem občudoval njegove vozniške sposobnosti, ko se je meni skoraj vrtelo v glavi zaradi go-

stega prometa in še hitrejših vozil. Seveda sva vmes za kratek čas obstala, da se je avto ohladil in midva okrepcala.

Na prehodu v Nemčijo so želeli videti »zeleno karto«, sicer pa so bili dovolj vljudni. Med molitvijo vseh treh delov rožnega venca sva hitela tako, da sva zvečer že prestopila francosko mejo pri Strasbourgu. Uradnik v pisarni je bil tako prijazen, da je celo pogledal na stenski zemljevid in gladko predlagal kot najkrajšo pot do Atlantika novo cesto v Pariz. Dvakrat sva izpraševala za prenočišče ob cesti in vsakokrat je bil odgovor: še 40 km, ampak po pol noči več ne sprejemajo gostov. Odločila sva se za najboljšo in najcenejšo rešitev: prespala sva nekaj ur kar v avtomobilu.

V zgodnjih jutranjih urah sva prišla do Pariza in skrbno iskala smer obvoznice za jugo-zahod. Kakšna polzja hitrost in vstop vedno novih vozil iz stranskih smeri; guma pri zavorah se je začela smoditi. Sreča, da obvoz ni bil predolg in kmalu sva drvela iz Pariza mimo slavnega Chartresa in Le Mansa proti Nantesu, kamor sva prišla kmalu popoldne.

To peto največje francosko mesto sem sicer nekoliko poznal, vendar ne dovolj, da bi hitro našla 37 rue Racapé. Pri hotelu Ibis sva našla parkirni prostor in v recepciji so nama dali na razpolago telefon. Še sreča, da sva imela telefonsko številko gostiteljev tako v Nantesu, kakor tudi v Vertou in kjer imajo poletno stanovanje. Čez dobre pol ure so z avtom prišli k nama in kmalu sva varno vozila za njimi v Vertou. Prva skrb nama je bila maševanje. Gospod kaplan je z zanimanjem ogledoval škofijski pečat najinega celebreta in takoj dovolil maševanje v kapeli ob župnijski cerkvi, kjer tudi sicer mašujejo ob delavnikih. Po maši sva se okrepcala in presenečena ugotovila, da je šofer Štefan prevozil le malo manj kot 1.800 km.

Čudil sem se, da ni bilo več železnih ograjnih vrat. Razložili so: tisto noč, ko so začeli spat, so slišali, da se je neki tovornjak ustavil, vendar se jim ni zljubilo iti gledat, kaj dela. Zjutraj so ugotovili, da so ograjna železna vrata dvignili s tečajev in odpeljali neznanu kam. Zato pa je sin, ki je zaposlen pri fini mehaniki in si je sezidal novo hišo na nekdanjem dvorišču in je bil zdaj na počitnicah v znanem gorskem Megève, uredil radio in električno napeljavo v hiši tako, da zvečer od 9. — 10. ure avtomatično zaigra radio, se hiša razsvetli in morebitni zlikovci si ob tem pojavu premislijo in ne poskušajo vdirati.

Ob obilici daril so se gostitelji menda najbolj razveselili dvojezične knjige »Po sledovih prijateljstva«, ki jo je izdala Cankarjeva založba letos ob dvestoletnici francoske revolucije. Posebej sem jim v knjigi pokazal steklenico vrhunskega vina »šipon«, kar bi naj bila popačenka besed »si bon«: tako so hvalili to kapljico francoski vojaki Velike armade.

V prostem času smo najprej obiskali stolnico, ki so jo začeli graditi 14. aprila 1434 in je bila dokončana na božič 1891, to je 457 let pozneje. Delno je bila poškodovana leta 1793, bombardirana 15. junija 1944, velik del je uničil ogenj leta 1972, sedaj je edina francoska stolnica restavrirana v celoti sredi leta 1985.

Sijajno belo je kamenje te stavbe, obilje slik in podob, barvnih oken, kapel; stolpiči so visoki 63 m, notranja širina 38 m, dolžina 103 m. Nemogoče je z nekaj besedami predstaviti bogastvo, ki je tu nakopičeno, potreben je obisk.

Zanimivost je tudi bližnji grad, ki so ga začeli zidati leta 1466. V njem so se mudili razni francoski kralji, tu je bil podpisan leta 1593 znani nantski edikt, ki je dal svobodo protestantom. Grad je sedaj zgodovinski spomenik in muzej, ki ga še vedno obnavljajo.

V okolici Nantesa je bil rojen Abaelardus (1079-1142), kritični teolog, racionalist, begotni menih, ki je posvetil »Heloisi, zdaj v Kristusu preljubi sestri« zbornik liturgičnih himen in je tako zaslužil, da je njegovo ime in delo častno zapisano v francoski literaturi.

Markiz Robert de Goulaine je izredna osebnost. Stanuje v gradu, ki je bil zgrajen proti koncu 15. st. na ostankih trdnjave iz leta 1000. Vzdrževanje ogromne stavbe (za lažjo predstavo: pritličje na površini 600 kvadratnih metrov in ogromna kuhinja se daie v naiem za razne kongrese, seminarie, sprejeme in poročne pojedine) požre letno milijon frankov. Markiz denar zbere iz vstopnin za ogled grada, iz vinograda, čigar vino prodaja obiskovalcem, z dohodka paviliona, kjer živijo metulji mavričnih barv iz raznih krajev sveta, posamezni metulj le 10 dni, vendar imajo cvetje, grmovje, vlago in temperaturo, kakor zahteva neprestani razvoj teh metuljev; v letu 1983 je metulinico obiskalo 3.000 oseb, leta 1988 pa 30.000. Bogataš Donald Trump iz New Yorka markizu predlaga, naj metulinico uredi tudi na 5. Aveniii, direktor zoološkega vrta prav tam pa predlaga še večjo metulinico v osrčju zelene površine Manhattanu. Zato markiz ponosno zatruie: Nekdaj so aristokrati objokovali preteklost, jaz nisem človek preteklosti, ampak neprestanosti!

Maryvonne, učiteljica na verski šoli v Nantesu, nama je podarila veroučno knjigo z naslovom »Beseda naša prijateljica«, z barvnimi posnetki na naslovni strani kako predšolske otroke uči na pamet važne stavke svetega pisma in sicer s pesmijo in plesom. Žal ni bilo časa, da bi se podrobneje pogovorili o tem zanimivem in uspešnem načinu.

Maryvonne je bila tudi voditeljica, ko smo šli obiskat Štefanovo teto v Gourville v départementu Charente. Da ne bi vdovi delali nepotrebnih stroškov, smo piknikirali pred prihodom v vas. Štefan si je dobro zapomnil hišo, kjer stanuje teta, čeprav je to bilo pred mnogimi leti. Zanimiva vdova, ki se je poročila s Slovencem in nikdar ni videla njegovega rojstnega kraja niti Jugoslavije. Štefan je teti kazal fotografije obnovljene gračke cerkve in fotografije maminega pogreba, vendar o smrti vdova ni rada poslušala in tudi fotografije le bežno pogledala. Obiskali smo stričev grob. Ne bi si želel takega groba: sam kamen in kamnite rože, kakor da mora vekomaj ostati tam spodaj.

V sončnem popoldnevu naju je Maryvonne vozila v Pornic, da smo gledali brezkončni ocean. Ravno se je voda začela počasi dvigati in ladice so željno čakale, da bodo zopet rezale vodno gladino. Pisana množica meščanov in turistov kakor povsod v tem dinamičnem svetu.

Ker sva imela zagotovljeno prenočišče v Slovenskem domu v okolici Pariza, sva v soboto zjutraj mirno odrinila proti Parizu. Maryvonne nama je poskrbela specialko, kako od jugozahoda srečno priti po avtocesti v Pariz. Ko sva se bližala prestolnici sveta, kakor radi imenujejo Pariz, naju je nekoliko vznemiril in razveselil napis z rdečimi črkami na zadnjem avtomobilskem steklu pred nama:

Ne vozite za mano, tudi jaz sem se izgubil!

In to se je zgodilo tudi nama kljub specialki; sicer sva pravilno zavila s »périphérique« na »Porte de Châtillon«, vendar sva se zaradi nekaterih zaprtih odcepov kmalu znašla v slepi ulici. Na srečo je za nama privozil policijski avto in »4 v džipu« so nama ne samo razložili, ampak celo pred nama vozili do prave ulice in potem sva vozila »naravnost«. Srečno sva prišla na višino, kjer sta dobra soseda Slovenski dom in cerkev Male Cvetke, vendar dolgo nisva zagledala odrešujočega križa na cerkvi. Bogoslovec Jože naju je rad spremljal na »Rue du Bac«, kjer je kapela čudodelne svetinjice in kjer sem imel napovedan razgovor z urednikom »Notre Dame des temps nouveaux«, ki je organiziral romanje Francozov na mojo zlato mašo. Urednik je slučajno imel opravke v Parizu in tako sva oba bila vesela, da sva nekaj časa govorila in obujala spomine.

V nedeljo popoldne smo somaševali v Trezikini cerkvi in prelat Čretnik nas je lepo predstavil navzočim vernikom. Po maši je pred cerkvijo potekal živahen razgovor z verniki, ki so prišli od vseh strani.

Posebej sem Bogu hvaležen, da sem v Parizu lahko obiskal zakonski par, kjer sem stanoval leta 1938-39 kot izseljenski duhovnik. Sina edinca sta izgubila v prometni nesreči in sedaj oba piletna in bolehnata težko prenašata starostne nevšečnosti.

Na poti iz Pariza v torek zjutraj se nama je pridružil Štefanov sošolec misijonar na Madagaskarju. Srečno smo potovali in prišli proti večeru do Stuttgarta, kjer bi misijonar obiskal sestrično redovnico, ki je bolničarka v cerkveni bolnici. Imeli smo točen naslov naših slovenskih redovnic, vendar smo uro in pol blodili, preden smo jih našli. Zato pa je bilo veselje tem večje, ko smo vsi trije samoševali v kapeli sester tisti večer in naslednjo jutro.

Dobra sestra prednica je pred nama vozila tako dolgo, da sva prišla ven iz mesta na glavno cesto proti Avstriji.

Reklama in srce naju je pritegnilo, da sva zavila z glavne ceste Stuttgart-München in obiskala cerkev »Marije, varuhinje potnikov«. Zopet naju je molitev rožnega venca krepila, da sva srečno prispela do začetne točke: gorički Grad.

Štefan, vedno ti bom hvaležen, da si me za zlati jubilej moje pastoračije med našimi izseljenci v Franciji tako čudovito vozil na dolgi in težki poti 4.090 km.

Trije v Parizu

V spomin prelata dr. Matija Slaviča

Ne spominjam se ga, ko je med prvo vojsko previdno prihajal v našo hišo na razgovore z ujemom o položaju na Ogrskem in o naši prihodnosti, saj mi je bilo komaj osem-devet let. Osvoboditev v avgustu 1919 pa sem že doživel zavestno v naši družini, celo s slovenskim trakom na prsih. In Novine so pisale o beltinski slavnosti, 17. avgusta, kjer je govoril tudi dr. Slavič. Čez dve leti smo dobili knjigo: *Prekmurje*. Spisal univ. prof. dr. M. Slavič, izvedenec za Prekmurje pri mirovni konferenci v Parizu. Tu sem prebiral poglavja: Slovstveno delo v Prekmurju — Prekmurski jezik in naslednja, kjer sem našel imena svojih znancev. Potem smo brali Slavičev spis o Prekmurju v Mladiki 1923 in ko je konec oktobra 1925 beograjsko ministrstvo ukinilo na sobočki gimnaziji šesti in sedmi razred, so nam nekateri profesorji rekli: Če že morate iz Sobote, pojdite v Ljubijano, da boste spoznali glavno mesto Slovenije, njeno kulturno središče. Profesorja Slaviča smo naprosili, da vam pripravi stanovanje.

Zjutraj okoli šestih smo sedli v Soboti na vlak s svojimi kovčki, štirje šestošolci (dva sta že pokojna) in štirje sedmošolci, ki so že vsi pokojni (Kuzma, Bejek, Ferencič, Horvat). Prestopili in čakali smo — kot tolikokrat pozneje — v Pragerskem in okoli dveh popoldne smo izstopili na ljubljanski postaji. Tam nas je že čakal visok gospod v dolgi črni suknji in z duhovniškim ovratnikom — kot otroci k očetu smo stekli k njemu. Predstavil se je in povedal, da nas bo peljal v Križanke, kjer bomo stanovali. Križniški prior, Valerijan Učak nam bo dal na voljo sobo za učenje — gledala je na Aškerčevo cesto — spali pa bomo v skupni veliki spalnici z njihovimi dijaki. Na Miklošičevi cesti smo srečali dva enako visoka okrogla duhovnika, ki sta molče šla drug ob drugem. Ko smo se pozdravili, nam je dr. Slavič povedal: To sta znamenita brata Ušeničnika, profesorja na teološki fakulteti. Tisti malo višji je filozof Aleš, drugi pa liturgik France.

Naš sošolec Jože Kuzma (umrl 1932 kot bogoslovec v Bogojini) je nato prof. Slaviču vsako jutro ministriral v Jožefišču poleg poljanske gimnazije kamor smo hodili in dobil za to od sester zajtrk. Z dr. Slavičem pa smo se še srečevali. Ko smo bili že na univerzi, smo nekoč priredili v Akademskem domu na Miklošičevi c 5 prekmurski večer. V dvorani, okrašeni s slikami Toneta Kralja — danes hiše ni več — smo deklarirali, peli, pokojni Jože Mauček je povedal o naši krajini, sam pa sem kazal skioptične slike in jih razlagal. Povabili smo tudi dr. Slaviča, ki sem ga po prireditvi spremil domov. Ko sva šla proti hotelu Union, je pohvalil predavatelja in rekel: Tudi tisti ob slikah je dobro govoril. Rekel sem: to sem bil jaz. V temi med kazanjem slik me ni spoznal. »Pa stopiva malo tu noter,« je dejal in me popeljal v unionsko restavracijo. Nelagodno sem se počutil, posebno še, ko me je vprašal. Ste ščuko že jedli? — Kje pa, čeprav sem doma blizu Mure, on pa je na drugi strani le mnogo bliže in ga je zato ščuka na krožniku spominjala na dom in mladost... Težko sem se boril s ščukinimi iglami na krožniku in v ustih,

zato sem ga skušal napeljati, da bi čim več govoril on. »V Parizu ste imeli hude boje za naše meje...« sem začel. On pa se je nasmehnil: »Oh, hvala Bogu, da se je tako srečno izteklo... To bo treba še nekoč natančneje opisati. »Nisva slutila, kako bova čez nekaj let pri tem sodelovala...

Dr. Matija Slavič

In začel je pripovedovati: Kot sem kratko omenil v svoji knjigi Prekmurje, je imela naša delegacija na mirovni konferenci tudi zaradi Prekmurja hude težave. Tam sem tudi zapisal, da je današnje prekmursko mejo nasproti Madžarski predlagal in uveljavil v teritorialni komisiji ameriški izvedenec, major Johnson. Spominjam se, kako me je ta profesor geologije in geografije na univerzi Columbia v New Yorku nekoč v aprilu 1919 povabil v Pariz na večerjo v ugleden lokal. Dejal je, da me čaka tam presenečenje in da bom mogel govoriti v svojem materinem jeziku. Ko sva stopila v restavracijo (po poznejših objavah je to bilo 18. aprila) se je izza neke mize dvignil visok, močan mož z dolgimi košatimi brki. Takoj me je prešinilo: to je neki Srb in ko se nama je smehljaje se približal, se je predstavil: profesor Pupin, dobro veče, gospodine doktore! — Bil sem res presenečen, predstavil sem se tudi jaz in po naše pozdravil; Dober večer, gospod profesor, čast mi je, da se lahko seznanim s tako slavnim jugoslovanskim rojakom... Mnogo sem slišal o vas...«

Tedaj je Pupin dejal: govorimo zaradi kolege Johnsona angleški ali francoski. Johnson se je ves čas smehljajal in dejal: »No, rojaka, zdaj se pa le pogovorita o slovenskih mejah!« Pred seboj je imel — kot vedno — zapisnik in svinčnik, da bi si zapisal vse, kar je bilo pomembno za njegovo delo.

Pupin je vprašal: »Vi ste iz Prekmurja, g. Slavič? — Ne, pač pa iz bližine na drugi strani Mure in sem pokazal na pripravljeni zemljevid, ki sem ga stalno nosil v žepu, ker je bilo vedno treba komu razlagati, kje smo in kaj zahtevamo. »Moja babica pa je bila iz Prekmurja in tam se moji soimenjaki imenujejo Slavic. Mnogo smo občevali z ljudmi onstran Mure, čeprav ni mostu na njej, ampak vozi le brod ali ladja.« Ko me je Pupin vprašal, kako da se tako zavzemam za Prekmurje, sem mu povedal, da sem že kot dijak in bogosiovec imel stike s prijatelji onstran Mure, da so se slovenski izobraženci od nekdaj zanimali za to

Domača imena: družine Zavec, Korpič, Kuzmič, Bedič, Pors, Fartely, Lepoša, Kranjec, Jošar, Kerec, Kučan, Šoš, Novak, Gomboc, Sapač, Šinkec, Rituper, Kuzma, Talaber, Kovačec, Peček, Kutoš, Kardoš, itd. Ni jih bilo mogoče prešteti toda število gre v mnoge stotine. Na enem izmed spomenikov je napis:

ETI POCSIVA
SZAPACS MÁRI
NARODILA SZE
V MURA VARHELY
MRLA JE LET 23
SZVOJE SZTAROSZTI
1912 NOV 12 GA
NAJ POCSIVA
VU MERI BOZSEM

Tako besedilo je klasično, skoraj povsod enako. Navadno samo datum rojstva in smrti z željo, naj počiva v miru. Pri mnogih grobovih je v zemlji samo betonska ploščica s skromnim napisom. Tak primer je:

PETER KARDOS
JULY 3, 1885
MAR. 6, 1932

Veliko imen, ki jih tukaj srečujem, mi je poznanih iz raznih starih zapisov, pripovedovanj. Amerikanskih Slovincov Glasa. Precejšen del briha pokrivajo spomeniki, katerih napise je zob časa že tako nagrizel, da jih ni mogoče prebrati. Poleg tega je začelo rahlo rositi, kamen se je navlažil in zatemnil še tiste rahle sledove zapisov, ki so bili malo prej vidni. Imena neustavljivo polzijo v pozabljenost, v mrak časa, v anonimnost posameznikov, ki svojo samobitnost stapljajo v pojem in spomin prekmurske izseljenske skupnosti v Ameriki. Večina teh rojakov odhajajočih v brezimnost, je bila pokopanih na začetku stoletja, vse tja v trideseta leta. Novejši spomeniki so boljši, napisi jasni in lažje berljivi.

Življenje teče dalje...

Življenje prvih prekmurskih naseljencev v Ameriki je bilo težko, kajti začeli so prav na dnu družbene in delovne lestvice. Dobesedno so garali. Žulji, stiske, natrgane čustvene, družinske in druge vezi so skelele, pekle. Delovne nesreče so terjale svoje žrtve. Bolezni so pobirale svoj davek. Otroci so hrepeneli za neizpolnjeno ljubeznijo svojih staršev, ki so ostali v starih krajih, drugi se niso mogli potolažiti ob smrti svojih prerano umrlih staršev.

Življenje teče dalje.

Betlehemske ulice niso prazne. Po njih se sprehajajo mladi ljudje, za roke vodijo otročičke. Optimizem, prijaznost, vljudnost. Gledajo naprej.

Brezimnost posameznikov v našem izseljenstvu postaja čedalje večje področje. The Fountain Hill Cemetery se širi. Tudi The Holy Saviour Cemetery.

Toda življenje teče dalje.

Od domačinov, ki so prejšnji večer prvi zgrabili za spuščeno vrv, med njimi so bili tudi fantje iz Martinja, ki so tekli za balonom, saj se je gondola v njihovi vasi že skoraj dotaknila vrhov dreves, sem zvedel, da je bilo najprej nekoliko preplaha v vasi, ko se je na večernem nebu prikazala ogromna lebdeča »prilika«, vendar se je nekdo spomnil pripovedovanja, da so nekoč nekje prav tako z vrvjo zadržali in potegnili vojaški balon na tla. Priskočili so, prijeli za vrv in balon se je počasi umiril.

Ko sta znanstvenika Cosyns in Van der Elst po srečnem pristanku stopila iz gondole, sta imela še to srečo, da so med ljudmi bili tudi taki, ki so nekaj let delali v Franciji in so se lahko z njima sporazumeli. Prva skrb obeh potnikov je bila, da izpustita iz balona zelo vnetljivi plin. Zdaj bi se skoraj zgodilo nekaj nevarnega, tako je profesor Cosyns sam pripovedoval na predavanju na Sorboni v Parizu, kjer je rekel:

+ označuje Cosynsa

»Prijazni in inteligentni domačini so mi zelo nesebično pomagali, le eden izmed njih — preveč zvedav — je hotel s svojo svetilko pogledati, kaj tako zelo puha iz balona. Utrujen kot sem bil, sem še zmožel toliko moči, da sem ga z »rugby« skokom ustavil in njegovo svetilko pomen-dral.« Ko je bil balon izpraznjen, sta si znanstvenika želela samo še postelje in sta vprašala, če je kje blizu šola. Ni bila daleč in odvedli so ju tja, toda preden jima je učitelj Škerget utegnil odpreti vrata, sta že na stopnicah zadremala.

Ko sem tistega sončnega jutra stopil k učenjakoma, sta bila ne samo upadlih lic, ampak tudi v velikih srbeh, kako naj vse te stvari pospravita. Na balonski plašč je padlo nekaj dežja, nabralo pa se je tudi

precej rose, da je bil težek, morali pa bi ga obrniti, da bi voda odtekla, ga zložiti, toda kako naj to sama naredita? Kot gostilničarjevega sina so me ljudje dobro poznali in so takoj začeli stvari pospravljati, ko sem jih prosil, naj učenjakoma pomagajo. Med pospravljanjem pa sem imel lepo priložnost, da sem precej stvari zvedel od obeh znanstvenikov in lahko sem naredil tudi nekaj dobrih fotografskih posnetkov. Njuno pripovedovanje pa je prijatelj pridno stenografiral.

Prevoz na železniško postajo; najvišje Van der Elst, Putar Š. Bader iz Adrijanec, foringaš Balek

Med pogovorom sem uvidel, da profesorja Cosynsa najbolj skrbi, kako bo gondolo in vse ostalo spravil do glavne ceste. Obljubil sem mu, da bom sam poskrbel in mu bodo domačini s konjsko vprego vse to postavili na železniško postajo v Petrovcih. Tam bodo stvari morda kakšen dan počakale, da dobimo dva vagona, enega zaprtega in enega odprtega s ponjavo. Ta moja velikodušna obljuba pa je bila kriva, da je poročilo o vsem tem za »Slovenca« za en dan zakasnilo, kajti z urejanjem teh stvari sem zamudil na pošti in ko sem končno imel vse pripravljeno za časopisno poročilo, je bila na pošti taka stiska, da nisem mogel priti na vrsto. Telefon na pošti je bil neprestano zaseden in sicer največ od pozivov iz Belgije, iz Bruxellesa, Londona, Zagreba. S prijateljsko pomočjo postajnega načelnika in z razumevanjem dežurnega uslužbenca železniške direkcije v Ljubljani, so moje naročilo glede vagonov sprejeli in so obljubili, da bodo vagoni že drugi dan v Petrovcih. In znanstveni-

Nobenega spomenika kmetu!

Med kupom zapisov v miznici sem izbral enega, ki je nastal spomladi leta 1988; kristalna je njegova misel, kakor je kristalno lepa podoba kmeta Štefana Nemca iz Turnišča.

Pred dvajsetimi leti sva se bila prvič srečala na njegovem domu v Turnišču. Takrat je še bil ves mladosten, njegove oči so govorile o življenjski moči, pa vendar se mu je že takrat napovedoval osmi križ. Bil je to čas žetve — velikonočni dnevi za kmeta, ko žanje, kar je sejal, in se veseli, ker mu je njiva obilno povrnila za vse njegove napore.

Štefan Nemeč, kmet iz Turnišča. Rekli so o njem, da je živ leksikon. Nemeč, on bo vedel, polno listin ima na kupu v svoji sobi; rekli so, da včasih pozno v noč študira, od mladih nog da je zbiral podatke o svojem kraju. Šel je celo do državnega arhiva v Budimpešti, do županjskega in mestnega arhiva v Sombotelu, Zalaegerszegu in Veliki Kaniži.

S spoštovanjem so govorili vaščani o kmetu Štefanu. Ko sem se prvič zanimal zanj, kod da se pride k njemu, mi je slednji hitel razlagati — kjer je največ rož okrog hiše, tam je on doma.

Šop listin je vrgel na mizo. Štefan — kmet srednje postave, prodornih oči, umirjenih kretenj. Barici vnučinki, pa je naročal, naj prinese ročko ta boljšega in še zraven kos tistega posušenega, pa še kolač domačega kruha. Barica je stekla, kmet pa je že brskal po listinah, zapisanih v nemškem, madžarskem, slovenskem knjižnem ter v prekmurskem narečnem jeziku. Štefan je stresal podatke o Turnišču in okoliških prekmurskih vaseh; o pomembnejših stvareh je s poudarkom govoril — kot bi z velnico izbiral zrnje za seme, ki bo — ko bo leto naokrog — spet pozlatilo njegova polja.

Barica je prinesla na mizo, kar ji je bil dedek naročil. Le nekaj žlahtnih kapljic si je Štefan nalil v kozarec in polno radenske... Ti pa ga le daj — mi je naročal. On ni pil, ne kadil... Ne hodim v oštarije, kaj bi tam — je dejal. Potem je spet posegel v preteklost... Najstarejša prekmurska občina je naš »varoš«. Listina iz leta 860 že govori o majhni naselbini v tem kraju. Naselbini so nekoč rekli Toronjhelj. Tu na teh poljih je v letu 1600 Jurij Zrinski zbral 2000 vojakov ter jih uril za boj proti Turkom. V letu 1605 so tu sklenili premirje kaniški Turki in ban Mikloš Zrinski.

Ponos je bil v kmetovih očeh, ko se je razgledoval po dnevih, ki so šli. Ponos je bil v njegovi pripovedi, morda tudi zato, da je spet lahko nekomu dajal iz obilice svojega znanja. Še je govoril.

Tod so pokristjanjevali misijonarji iz Solnograda, sveta brata Ciril in Metod ter njuni učenci pa so tod oznanjali evangelij. Od 14. stoletja so k Mariji Vnebovzeti romali z vseh strani Prekmurja. Pri Mariji pod logom so se zbrali v velikem številu bolni in zdravi. Prenekateri zemljiški gospod je romal sem — pa ne s kočijo, temveč peš. Nikolaj Banfy, slavonski ban, se je pred praznikom Marijinega vnebovzetja postil ob kruhu in vodi; na sam praznik je prišel peš iz Lendave, tu prejel zakramente. Sem so radi poromali posebno zaročenci. Med njimi je še dandanašnje prepričanje: Kdor ne poroma k Mariji pod logom, preden sklene zakon, bo imel dan na dan razprtije v hiši.

Prijazno je bilo z njim kramljati. Zajemal je iz tistih debelih svežnjev listin, izrezkov iz starih in novih časopisov, iz mohorjev. Veliko knjig — nad 500 se je nabralo na njegovih knjižnih policah. Kdo med kmeti je še tak? Zimski časi so bili zanj vselej najlepši. Takrat je lahko bral, brskal po listinah, izpisoval, dodajal. A tudi poleti ga delo ni povsem obsedlo. Nedelja — ko je zanj Gospodov dan — je zanj hkrati praznik knjige in časopisov. Za časopis, predvsem verski, kmetu Štefanu ni nikdar zmanjkalo denarja. Četudi bi ne imel strehe nad glavo, knjigi se ne bi odpovedal.

Kmet Štefan — živi leksikon! Spet bi se spomnil nečesa. »Gotovo te bo zanimalo!« V letu 1548 je Turnišče dobilo mestne pravice, postalo je svobodno mesto. Samoupravno so si naši predniki določali sodnike — zanesljive, poštene, pravične, bogaboječe med samimi kmeti. Oproščeni davkov, ne tako kot danes, ko oblast pritiska kmeta z davki in iztisne iz njega zadnji belič. Kje so grofovski časi? Bili so znosnejši kot so ti današnji.

Ko kmeta Štefana v mladih letih ne bi tepla revščina, bi nadaljeval šolanje kje v mestu, pozneje na univerzi. V študij zgodovine bi se bil usmeril. Tako pa se je bil le v madžarskih šolah naučil brati in pisati, spoznavati svet in ljudi. Po zadnji vojni je obiskoval mnogo tečajev za umno gospodarjenje na zemlji, pri živini. Postal je vzoren kmetovalec. Diplomirani na steni sta zmeraj priznanje za napredek kraja, pri delu in gospodarjenju... Bil je predsednik prvega živinorejskega odbora, med najbolj naprednimi kmeti Turnišča in okoliških vasi. Že v stari Jugoslaviji so mu zaupali posle blagajnika v kmečki hranilnici. Med vojno je bil najprej madžarski ujetnik, zatem nemški. Po vojni je bil prvi predsednik občinskega krajevnega odbora, član okrajnega odbora v Lendavi, član raznih odborov in komisij v občinskem in medobčinskem merilu, organizator in pobudnik elektrifikacije Pomurja in turniške krajevne skupnosti, pobudnik pri gradnji vaškega vodovoda v KS, dolga leta mlečni nadzornik za razvoj živinoreje pri selekcijski zvezi Pomurja, dolga leta je bil celo domači živinozdravnik. Kmet Štefan je bil vzoren kmečki gospodar, veliki ljubitelj živinoreje. Zavzemal se je za ustanovitev obrata Planika v Turnišču. Več desetletij je uspešno vodil tudi delo turniškega najstarejšega čevljarskega ceha. Dajal je nasvete, spodbujal, prenašal svoje bogate izkušnje na druge — vse z nesebično ljubeznijo.

Se sem prihajal h kmetu Štefanu, kadar me je pot vodila v rodno Prekmurje. On bi se usedel, kaj sva pokramljala, se česa pospominjala. Pri zadnjem obisku se mi je potožil: Ne bom več dolgo, moji dnevi so šteti!

Z ženo Barbaro sta v letu Gospodovem 1987 praznovala 60 let skupnega življenja. Možganska kap ga je ob lanskem božiču priklenila na bolniško posteljo. Kmet Nemeč je sprejel bolezen. A bral sem v njegovih očeh, kako rad bi še živel. Toda neuklonljiv silam narave ni bil. Sprijaznil se je tudi s smrtjo. In odšel z njo. Pokopali so ga na božji njivi, sredi cerkve Marije pod logom. Tam sedaj smrtno počiva kmet Nemeč, ki je ljubil svojo zemljo, ljubil svoje ljudi vseh časov. In vselej je upal v boljše čase.

Rekli so o njem, da je bil navdse pošten človek, resnicoljuben in vse življenje delaven. »Sodelavec v mnogih odborih, komisijah, v krajevni

do cerkvenega petja (E. Škulj); Missiev rodovnik in sorodstvo (D. Skale) in Cerkevna uprava na ozemlju mariborske škofije v 19. stoletju (V. Pangerl).

O proslavi 150 letnice Missievega rojstva v Križevcih pri Ljutomeru smo lahko brali v Stopinjah 1989, str. 208.

Biseromašnik Alojzij Zalar je za to proslavo, ki se je sklenila z blagoslovitvijo spominske plošče v cerkvi sv. Križa na Murskem polju (stara ime za Križevce), izdal knjižico z naslovom Slovenski kardinal dr. Jakob Missia (glej Stopinje 1989, 163).

Krona Missievega leta pa je bilo romanje mariborske škofije na Sveto Goro pri Gorici, v soboto 22. julija 1989.

V nabito polni baziliki je škof dr. Franc Kramberger blagoslovil Missiev obnovljeni nagrobni spomenik. Pri blagoslovitvi je sodeloval Missiev rojak, biseromašnik Alojzij Zalar, ki je dal na svoje stroške obnoviti spomenik. O tem govori tudi napis pod steklom.

Tukaj čaka vstajenje

dr. JAKOB kardinal MISSIA

Škofijski kancler — kanonik v Gradcu

knezoškof ljubljanski 1884—1897

nadškof goriski 1897—1902

kardinal rimske cerkve 1899—1902

rojen 30. junija 1838

krščen 1. julija 1838 Sv. Križ pri Ljutomeru

umrl 24. marca 1902 v Gorici

pokopan 2. aprila 1902

v Marijini cerkvi na Sveti Gori

Nagrobni spomenik v naravni velikosti

so mu postavili koprovincialni škofje 1911

Med 1. svetovno vojno 1914—1918

je bila svetogorska cerkev porušena do tal

kardinalov spomenik prelomljen

glava odbita in izgubljena

Italijanski frančiškani so pod italijansko vlado

na razvalinah zgradili to baziliko

in dne 7. avgusta 1924 prenesli kardinalove

telesne ostanke v novo grobnico kapele sv. Mihaela

ki edina ni bila med vojno razdejana

Leta 1989 je ob 450 letnici

Marijine romarske cerkve na Sv. Gori

in ob 150 letnici kardinalovega rojstva

spomenik restavriral v Ljubljani

LUDVIK PALKA

in na spomeniku modeliral novo kardinalovo glavo

Vso skrb za obnovo spomenika

v trajen spomin velikemu rojaku

je imel in je vse stroške poravnal

kardinalov rojak

ALOJZIJ ŽALAR biseromašnik
Sv. Peter pri Mariboru
Dobrohotno so pri obnovi
pomagali očetje frančiškani,
ki jih je blagopokojni kardinal
izbral za varuhe svetogorske bazilike
Obnovljen spomenik je ob romanju mariborske škofije
22. julija 1989 blagoslovil škof
dr. FRANC KRAMBERGER

Kdor svojih slavnih prednikov ne časti
njih vrli naslednik biti ne zasluži! (A. M. Slomšek)

Stefan Vinkovič

Dr. Jakob Missia

Lansko leto smo se ob 150-letnici rojstva kardinala Missia spomnili njegove pastirske poti, v tem zapisu pa si bomo približali njegovo pot do duhovništva.

30. junija 1838 se je na Moti kot najmlajši sin rodil staršem Martinu in Neži r. Pintarič. Že leta 1847 je zbolel in umrl oče in vso skrb za mladega Jakoba, ki je takrat hodil v šolo pri Kapeli, je prevzel brat Anton, ki je že bil duhovnik. Jakobu ni preskrbel samo časnih stvari, temveč je gledal zlasti na to, kako bo mladi »Japec« odrastel v poštenega človeka in dobrega vernika. Kakšen vpliv pri njegovem odraščanju je imel brat, priča podatek, da se je na njegovo željo vpisal k posebnemu pouku glasbe, kar je kot nadškof in kardinal dobro izrabil.

Jeseni l. 1847 je obiskoval šolo v Radgoni, naslednje leto pa ga najdemo že v Mariboru pri učitelju Wiederhoferju, ki je učil že starejšega brata Antona. Počitnice je mladi Jakob vselej preživljal doma, pri svoji materi na Moti.

Leta 1849 je končal šolanje v Mariboru, se po počitnicah, ki jih je preživel pri bratu, vpisal v semenišče v Gradcu, kjer se začenja najpomembnejši del njegovega otroštva. Vodja semenišča je bil takrat najboljši pridigar dr. Riedl. Kot prvošolec je šel Jakob v Gradcu k sv. birnmi. Boter mu je bil sam dr. Riedel, ki je birmancu rekel v šali, da sprejme to nalogo pod pogojem, če bo v šoli najboljši. To se je tudi zgodilo in večkrat ponovilo.

V četrtem in petem letniku je zelo bolehal in pomislili so že na jektiko. Sam škof Otokar Marija grof Attems se je zavezal za njegovo zdravljenje. Od tistega časa je vsako leto odhajal na počitnice v škofovski grad v Sekovo pri Lipnici. V nekih počitnicah je Jakobova mati nevarno zbolela. Poprosil je škofa, naj mu dovoli, da jo obiše. Škof ga je potolažil, da bo že ob pravem času prišel domov. Kmalu potem se je celo sam škof odpravil na Moto k bolni materi. Tako za mater kot Jakoba je bilo to nepozabno doživetje.

Častitljivemu spominu rojaka se je 16. oktobra 1988. poklonilo župnijsko občestvo z dostojno slovestnostjo. Mladi so v recitalu obudili spomin na Košiča, hkrati pa izrekli Bogu zahvalo tudi za druge »Očete Krajine« (Borovnjaka, za oba Kuzmiča, Ivanocyja, za oba Klekla, Bašo...). Za korenine, za vero, za slovenstvo med Muro in Rabo je slovestnost bogatila pesem domačega cerkvenega zbora in govor, gotovo najboljšega poznavalca Košiča ob prof. V. Novaku, škofa dr. J. Smeja. Istovčasno pa je bila v župnijski cerkvi tudi razstava Košičevih del in razprav o njem, ki sta jo pripravila ravnatelj soboške študijske knjižnice prof. Jože Vugrinec in F. Kuzmič. Razstava je pozneje širši obseg dobila v prostorih murskosoboške študijske knjižnice same.

...še, ko sledimo vrvenju sokov bivanja v korenine — vejevje od najmočnejših vrhov, pa tja do najnežnejših novih nastavkov življenja, ki čakajo na svoje poslanstvo v zavetju starih listov, ki so svoje delo že opravili — lahko drevo smiselno pričakuje novih cvetov, ki bodo upanje za sadove prihodnosti; le tako drevo lahko upa v življenje...

Pred nekaj meseci pa je bilo na razširjeni seji družbeno političnih organizacij Krajevne skupnosti Bogojina, v katero spadajo še vasi Bukovnica, Filovci, Ivanci, odločeno, da bomo imeli svoj praznik. Prvi naj bi bil posvečen predvsem Košiču in kulturi. Predlog je bil soglasno sprejet in tudi s pomočjo pripravljalnega odbora, ki ga je vodil prof. J. Vugrinec tudi izpeljan.

Slovestnosti so se odvijale ves teden. V ponedeljek, 4. septembra je imel rojak škof Smej predavanje »o šolnikih« v Bogojini, pred polno dvorano kulturnega doma v Bogojini.

Sledil je večer o izkopaninah na Bukovnici, lončarski večer v Filovcih, večer ljudskih godcev in pevcev na Ivancih. V soboto pa je bil v župnijski cerkvi večer: prekmurske ljudske nabožne pesmi, ki je izzvenela v zahvalo »Očetom Krajine«. Nastopili so pevski zbori iz Bogojine, Beltinec, Gančan, Črenšovec, Gornje Bistrice, Martjanec, Odranec in iz Velike Polane. Rekel bi o tem večeru: ne samo, da je zapelo toplo srce prekmurskega človeka, ampak je v pesmi vzvalovila v svojih gričih in žitnih poljih pokrajina med Muro in Rabo sama; zadišalo je izza nekdanjih cimpranih hiš s slamo kritih z muškatalni na podolnih; od tam daleč, zadaj iz pozabe je v prisotne pronical duh in dih Slovenske prekmurske biti, ki se je dicila s križem na lesenih pročeljih hiš.

Nedeljski dopoldan (10. septembra) je po maši spet zbral krajane ob bogojanskem kulturnem domu k sklepni slovestnosti krajevnega praznika. Ponovno je bil predstavljen življenjski okvir J. Košiča, kot tudi njegovo delo. Vse v recitalu mladih. Slavnostni govornik dr. Feri Horvat predsednik skupščine Krajevne skupnosti Bogojina je takole skienil svoj govor: »... naš rojak Košič je skrbno negoval domači jezik, zapisoval navade iz življenja takratnih ljudi ter kljub tuji državi v domačem jeziku učil in kultiviral ljudi. S tem svojim delom si je prav gotovo v M. Soboti zaslužil kaj več kot samo ulico, z dvema hišnima številčkama.«

Smó to začútili njegóvi rojáki? Morda. Odmev od tam »ko se korenin zavemo« je bil prav gotóvo sklep Kulturno umetniškega društva Bogojina, da se bo od 10. septembra 1989 imenovalo KUD JOŽEF KOŠIČ. Na kulturnem domu v Bogojini pa se blešči marmornata plošča z napisom: V NAŠI VASI SE JE NARODIL JOŽEF KOŠIČ, DUHOVNIK IN PRVI PREKMURSKI POSVETNI PISATELJ.

Ploščó je v okviru zgoraj omenjene sklepne slovesnosti odkril škof J. Smej.

Vse prireditve med »Košičevim tednom« pa je spremljala razstava iz del pomembnih mož bogojanske krajevne skupnosti. Med njimi so bila dela škofa Smeja, nekaj slik dolgoletnega župnika v Bogojini J. Gjurana in slike prof. J. Loperta. Razstavo je lepo pripravil profesor Jože Vugrinec s svojim sodelavcem F. Kuzničem. Prav prof. Vugrincu gre tudi največ zaslug in tudi zahvale za lepo izpeljane kulturne večere. Prav njemu pa gre tudi največ zaslug, da je prvi praznik naše krajevne skupnosti odmeval v znamenju kulture in Košiča, kajti ravno zato, ker je bil v znamenju kulture, je bil tudi sprejet kot »naš« praznik, kot praznik korenin. Kot tak je tudi zahvaljujoč medijem: Radiu M. Sobota, Pomurskemu vestniku, Večerú, Družini, odmeval širšemu slovenskemu prostoru. Morda je njegovo vrednost najboljše označil vaški očanec z besedami: »Tega nam manjka.« Zato nam je praznik vsem krajanom in župljanom tudi obveza, za katero bi bila neprecenljiva škoda, če bi v bodoče tako praznovanje zbledelo v »grobo-ropotajoče-zaslužnikarsko« veseljačenje. Veliko bogatejše bo, če se bomo ob takih praznovanjih znali vračati k koreninam, k »Očetom Krajine«, ki klili so zrna slave slovenske v srca ljudi okrog sebe. Veliko jih še imamo; tudi v Slovenski okroglini. Mar ne?

...šele, ko se zdravih korenin zavemo, v polnem lahko, pa naj bo to spet posameznik ali narod, šumi v vrhu obstajanja k Najvišjemu.

Stefan Vinkovič

Župnija Sv. križa na Murskem polju - Križevci pri Ljutomeru

Od G. Radgone do Ljutomera se razprostira precej široka in lepa ravan, znana pod imenom Mursko polje. Ta planjava, obrobljena na eni strani z bistro Muro, na drugi pa s Kapelskimi griči, na katerih raste žlahtna vinska trta, se pri Seliščih združi s čudovito dolino Ščavnice in doseže največjo širino. Proti Ljutomeru postaja vedno bolj ozka, dokler se pri Razkrižju, kjer se Mura približa celo vinorodnim hribom, popolnoma ne izgubi.

Zemljišče Murskega polja je ob Muri, kjer voda mnogokrat prestopi bregove, precej močvirno, proti jugu pa tako rodovitno, da so Mursko polje vselej šteli med najrodovitnejše krajine na Slovenskem Štajerskem. O tem pričajo številne vasi z mogočnimi gospodarskimi poslopji, lepo

obdelane njive in travniki, pa tudi prebivalci s svojim ponosnim vedenjem. — Kamor koli se ozre oko, povsod opazi znamenje rodovitnosti in blagostanja. Stari pisatelj je zapisal: Redko kje je umno gospodarstvo tako razvito in ljudstvo tako izobraženo, kakor na Murškem polju.

Ne smemo pozabiti tudi konjereje, ki je bila že od nekdaj poglavitni vir blagostanja. Zgodovina pravi: Tukajšnji konji so edini v celem cesarstvu, ki so podobni arabskim in angleškim in so zaradi svoje lepe in plemenite postave, zaradi lahkega in hitrega koraka zelo hvaljeni po vsej Evropi.

Ti prelepi kraji, ki bi se dali opisati z besedami, ki jih je pesnik uporabil za neki drugi kraj: »Zrle krajev niso lepših nikdar mi oči« — so večinoma združeni v župniji Sv. Križa.

1. ŽUPNIJA IN CERKEV

Kakor druge župnije na Murškem polju, je tudi križevska prvotno spadala k radgonski pražupniji, od koder so prihajali opravljati božjo službo tamkajšnji duhovniki. Ko se je prebivalstvo precej povečalo, je eden izmed radgonskih duhovnikov stalno bival tukaj, a odvisen je še zmeraj bil od radgonskega župnika. Kdaj je župnija Sv. Križa dobila stalnega duhovnika, o tem ni nobenega poročila, a v 13. stoletju ga je najbrž že imela. Leta 1445 je župnija imela 21 vasi in 375 hiš. Njen obseg je bil isti, kakor ga je imela do sredine prejšnjega stoletja, ko se je odcepilo Hrastje-Mota in je Veržej postal samostojna župnija.

Cerkev v Križevcih pri Ljutomeru

Nedvomno je kuga, ki je slovenski Štajer obiskovala več stoletij zapored, pobirala žrtve tudi pri Sv. Križu že v prejšnjih stoletjih, a do 14. stoletja nimamo o njej nobenega gotovega poročila. V 14. stoletju se je ta bolezen prikazala v Evropi prvič v svoji pravi strahoti, kajti v šestih letih je pobrala 25 milijonov ljudi. Na naših tleh je bila najbolj strašna leta 1348. To leto je bilo za našo domovino zares usodno.

Začelo se je z najhujšim potresom, ki ga omenja zgodovina. Od 25. januarja se je zemlja 8 dni, po nekaterih poročilih celo 6 tednov tako močno tresla, da so ljudje od samega strahu padali v nezavest in se je podrlo skoraj vse. Velika gora Dobrač na Koroškem se je razpočila in je zasula 10 vasi skupaj s prebivalci. Hitro za tem pa se je prikazala še črna smrt — kuga. Bilo je tako strašno, da se je razširilo mnenje, da po vesoljnem potopu ni bilo večje morije. V stiski so se ljudje zatekali k Bogu, prepevali pesmi o Kristusovem in Marijenem trpljenju, se postili in delali pokoro. Mnogi so si sami izkopali grob in kar tam čakali smrt.

Ponovno hudo leto je bilo 1529, spet kuga. Pomrla je večina prebivalcev. V tem letu so bile ustanovljene bratovščine sv. Boštjana, da bi na njegovo priprošnjo kuga prenehala. Po cerkvah so postavljali njemu na čast oltarje, v naši cerkvi leta 1535.

17. stoletje je bilo spet v znamenju kuge, kar 80 let je morila zdaj tu zdaj tam. Običajno več kot 3 dni ni bil nihče bolan, ker je nastopila smrt. Iz tega časa imamo kapelo, sedaj cerkev sv. Roka v Cezanjevcih. Leto 1348 se je po grozoti ponovilo leta 1680. Takratna oblast je dala mnoge hiše zapreti, ljudem so prinašali hrano, mrtve pa pokopavali kar na dvoriščih. Pisec je zapisal: Kuga je učila ljudi moliti!

Zgodovina poroča še o drugih grozotah, ki so krojile usodo naših prednikov — slabe letine, ki so prinašale lakoto in draginjo. Zapiski omenjajo že leto 729 kot katastrofalno. Najbolj grozno pa naj bi bilo leta 820 in 1270, ko so mnogi umrli od lakote. Veliko škode so povzročile tudi kobilice, ki so uničevale pridelke. Leta 1315 je neprenehoma deževalo 10 mesecev. Da bi bila tragika še večja, so svoje storili tudi turški vpadi.

Že ti skopi podatki nas silijo k misli, da je križ in trpljenje bilo nekaj, čemur se naši predniki niso utegnili izmakniti. Vse to je gotovo botrovalo nastanku imena samega kraja in zavetnika cerkve — Sv. Križ.

2. STARA CERKEV

Križevska cerkev je ena najstarejših na Murskem polju. Od prvotne cerkve je ohranjen samo prednji del, kjer je nekdam tik ob oltarju bila v zidu shramba za Najsvetejše, kakor je bilo običajno v srednjem veku in kar je vidno še danes. Zidana je bila v gotskem slogu najbrž v 15. stoletju verjetno že leta 1402. Pred njo je bila gotovo še starejša cerkev, po kateri se kraj imenuje že leta 1267. Prva cerkev je verjetno bila še v romanskem slogu in majhna, zato so jo nadomestili z drugo, ki je stala do pozidave sedanje, do leta 1891.

Zvonik ni bil gotskega sloga, saj so ga k Cerkvi pristavili šele leta 1602. V prejšnjem stoletju pa so mu dali gotsko obliko, najprej je imel lepo bakreno čebulasto streho, krasen vzorec stolpnih streh baročnega sloga. Leta 1884 so na zvonik namestili strelovod, obenem so pozlatili ja-

bolko s križem ter popravili streho na njem. V jabolku so našli in zopet vložili listini iz leta 1813 in 1849, kar kaže, da je tudi v teh letih bil zvonik popravljan.

Uro je naredil leta 1864 urar v Gnasu Andrej Berthold. Stara cerkev je imela tri oltarje. Enega izmed teh, namreč sv. Boštjana, je posvetil lantantski škof Filip Renner 31. oktobra 1535, ki je ob tej priložnosti birmal še šeststo otrok. Leta 1593 pa je sekovski škof Martin Brener posvetil vse tri oltarje in ob tej priložnosti birmal tudi večje število otrok.

V 19. stoletju so dali župljani leta 1832 cerkev poslikati. V zvoniku so bili takrat štirje zvonovi. Prva svetovna vojna je vzela tri manjše, ostal je samo največji.

Župnišče v Križevcih pri Ljutomeru

3. NOVA CERKEV

Ker se je število ljudi povečalo, je postala stara cerkev pretesna. Župnik Anton Lacko je takoj po svojem nastopu začel resno razmišljati o novi cerkvi in se leta 1890 oprijel težavnega dela. Opeko so naredili doma, tudi les so našli v domačih gozdovih, ki so ga ljudje sami darovali. Gradbena dela je prevzel radgonski mojster Spranger, delo pa je nadzoroval ing. Riescha. V nedeljo, 3. maja 1891 so po večernicah Najsvetejše prenesli v kapelo sv. Ane, kjer se je začasno opravljala Božja služba. Staro cerkev so takoj začeli razdirati. Zidovje je bilo mnogo slabše, kot so domnevali. Vmes je bilo vulkansko kamenje, kar pomeni, da so za staro cerkev vozili kamenje s Kleka nad Radgono, kjer je bil prastari davno ugasli ognjenik. Delo je hitro napredovalo. Dne 22. maja je bil slovesno blagoslovljen temeljni kamen, 15. novembra pa je bila cerkev že blago-

slovljena. Sprednji del, prezbitერიj, je kot zgodovinsko znamenita stavba ostala stara cerkev, prav tako tudi zvonik. Med tema dvema ostan-koma so zgradili povečano široko cerkev. Leta 1893 je cerkev poslikal Jakob Brolo. 1895 je isti slikar naslikal tudi križev pot. Leta 1901 so do-končali tudi glavni oltar, ki so ga morali zamenjati zaradi dotrajanosti prejšnjega — baročnega. Večino stroškov za oltar je pokrtil kardinal Ja-kob Missia, križevski rojak. Leta 1895 je bil narejen lesen gotski na-stavek za stranski oltar Lurške matere božje. Načrt je naredil graški ar-hitekt Rajmund Mrkovič, mizarско delo pa je opravil Ivan Rozman, kipe je izrezljal Jakob Gschiel, pozlatil in pobarval pa Viljem Sirach, vsi tri-je iz Gradca. Oltar je blagoslovil mariborski kanonik, križevski rojak dr. Ivan Križanič 12. maja 1895.

Leta 1896 je bil napravljen gotski nastavek za oltar sv. Ane. Mizar-sko delo je opravil domačin Alojz Gregorič, zlatarsko in pleskarsko pa Alojz Šket iz Maribora. Naslednje leto je bil narejen še nastavek za Bošt-janov oltar, ki so ga izvršili isti mojstri. Kipe pa je oblikovala firma Groden na Tirolskem. Takratni kaplan Josip Weixl je ustanovil oltarno društvo za nastavek novega glavnega oltarja. V štirih letih je bilo delo dokončano. Firma Neuhauser & Jelle je napravila slikana okna ob veli-kem oltarju. Stari oltar v rokoko slogu je bil ves preperel, zato so ga morali sežgati. Ohranili so le stari tabernakelj, ki je sedaj v kapeli sv. Ane, križ pa služi kot misijonski križ pri vhodu. Ohranili sta se tudi po-dobi Srca Jezusovega in Marijinega. Prižnico so prav tako naredili isti umetniki, stala pa je na istem mestu kot sedanja.

4. KAPELA SV. ANE

Tik ob cerkvi je bila leta 1582 postavljena kapela sv. Ane. Leta 1830 so jo dale matere ponovno poslikati. Sekovski škof Roman Zangerle je 11. avgusta 1830 dovolil, da smejo v njej dvakrat na leto masevati. To je bilo na velikonočno jutro ob šestih zaradi blagoslavljanja jedil in na god sv. Ane. Tudi vse večje slovesnosti, kot na primer nove maše, so pred povečavo cerkve bile v tej kapeli. Do drugega vatikanskega cerkve-nega zbora je bila sv. Ana bolj v ospredju kot praznik povisanja sv. Križa. Tudi sedanjost ji le s težavo odvzema nekdanjo veljavo.

5. VASI V KRIŽEVSKI ŽUPNIJI

Boreci

V otokarskem deželnoknežjem urbarju (seznam deležnoknežjih po-
sestov) se omenja neki kraj »In Puroske«, kjer je bilo takrat 8 kmetij od katerih je dve imel župan. Zgodovinarji splošno mislijo, da so ta kraj »PUROSKE« današnji Boreci. To ime izhaja iz starega slovanskega imena BOHE, BOREC, kar je isto kakor BORAN IN BORISLAV. Vas je torej dobila ime po starešinu zadruge. BORECI so zadrugetarji BORE-ta. Vas enakega imena imamo tudi v Prekmurju. V nekoliko poznejšem pripisu k otokarskemu urbarju, kjer so nasteti streiški dvorci, se omenjajo tudi Boreci pod imenom »Woraut«. Po izročilu je bil streiški dvorec tam, kjer je danes Slavinčeva hiša. Po pričevanju starih ljudi je imela ta hiša nekdaž nadstropje. V 18. stoletju je v Borecih prebival ogrski plemenitaš Ignac Batoni (domaćini so naredili iz tega Batjanek).

Bučočovci

Ime izhaja iz besede volk, po muropolskem izgovoru vuk. Naš b Nemec v izgovoru rad spreminja v W ali v, naš v pa obratno v b. Pod vplivom nemške izgovorjave so Slovenci iz Vučočovec naredili Bučočovci. Leta 1445 se vas imenuje Woltschicz in je imela takrat 22 hiš. Leta 1480 se že imenuje Woltschezophzen in leta 1500 Wolczizophen. V otokarskem urbarju se omenja župan Volčín, ki je bil nabrž iz te vasi in je morda po njem ali katerem njegovih prednikov vas dobila ime. Vas sama se pod sedanjim imenom ne omenja v urbarju, ker je tam imenovani kraj Wuitschinsdorf Vučja vas in ne Bučočovci.

Bunčani

Ta vas se je v srednjem veku v nemščini imenovala Waltherstorf, ter je leta 1445 bilo v njej osem hiš. Pod tem imenom se omenja že v 13. stoletju. Med Veržejem in »Walthersdorfom« se v otokarskem zapisniku omenja vas Poljana, ki je stala nekje na polju med Vučjo vasjo, StaroNovo vasjo in Bunčani, ki pa jo je Mura spodkopala. Pred Veržejem se omenja vas Boniczen, kar pomeni Banovci, Walterdorf torej ne more biti drugo kot Bunčani. Bunčani imajo vsekakor tudi prazgodovinsko ozadje, čeprav se niso našli nobeni grobovi ali drugi predmeti. Na južni strani je levo od ceste proti Veržeju sredi polja štirikoten prostor, obdan z jarkom, v pradavnini obramba.

Banovci

Malo verjetno je, da bi ime prihajalo od bana in spominjalo na avarske čase, če je sploh res, da je beseda ban avarska. Vas se omenja v obliki Wanitzen leta 1464, v listini, s katero je cesar Friderik III. dne 21. februarja istega leta Krištofu Minndorfu podelil v zakup dohodke v veliki Trodkovi, v Gornjem Porčiču, v Banovcih in v Slaptincih. Banovci so tudi neka vas v Slavoniji, v Prekmurju pa so Panovci, pravilno menda Banovci.

Grlava

V otokarskem urbarju »Gyrlavesdorf« je Grlava, tako imenujejo ljudje vas, uradni leksikon pa jo imenujejo Grlovo. Tu je bila prava dekanija, to je vas z desetimi kmetijami. Leta 1445 je vas štela že 12 hiš. Leta 1443 zasledimo obliko Gerle, leta 1445 pa Girlaw. Slovenska oblika kaže, da je ime nastalo iz osebnega imena. Gr'lin je moško ime, ki ga srečamo že v 14. stoletju. Na slovanskem jugu je več krajev tega imena: Grlica, Grlić, Grlište, Grliška, Grlaci... Ker se govori »na Grlavi« in ne v Grlavi, je morda vas dobila ime tudi po kakšni vodi.

Iljaševci

Prvič zasledimo to vas leta 1413 pod imenom Egelstorff, pozneje pa se imenuje Iglesdorf. Ime je najbrž nastalo po osebnem imenu Ilija ali Ilijaš. Leta 1445 je vas imela že 24 hiš. V večkrat omenjenem otokarskem urbarju tega imena ni, najbrž je vas poprej imela kakšno drugo ime. V urbarju je res nekaj imen, katerim ne moremo določiti lege, morda se pod katerim skrivajo tudi Iljaševci.

Gajševci

Gajševci imajo zelo stare zgodovinske vire. Leta 1430 se tu omenja strelski dvorec, 20 let pozneje pa obrambni stolp, katerega ostanki se še vidijo, imenoval pa naj bi se Goličan. V seznamu strelskih dvorcev se omenjajo strelski dvorci v nekem kraju imenovanem Kalussen. Pod tem bi se seveda dalo misliti tudi na Galušak. Ker pa so Gajševci gotovo imeli strelski dvorec, medtem ko za Galušak to ni znano, pomeni, da so Kalussen Gajševci. Leta 1445 so imeli 13 hiš.

Kokoriči

Kokoriči so imeli v začetku 5 hiš, ime je nastalo najbrž po starešinu Kokolu, pa se je 1 spremenil v r, to je namesto Kokoliči je nastalo Kokoriči. Prvič se omenjajo prav tako leta 1445 pod imenom Kokonicz.

Lukavci

V otokarskem urbarju se imenuje Villa Lukauz. Nekateri so mislili, da je vas dobila ime po plemiču Lokavcu, ki se je v začetku 14. stoletja tukaj naselil in postavil grad. Danes domnevamo, da je graščak dobil ime od vasi, saj se vas omenja že v otokarskem urbarju in je torej mnogo starejša kot grad. Kakor v mnogih drugih primerih, je tudi tukaj graščak dobil svoje rodbinsko ime po kraju svojega sedeža. Ob mlakah in jarkih so stale lesene, s slamo krite kočje in vas ne bi mogla dobiti primernejšega imena kakor Lukavci, to je vas v močvirju. Lukaška graščina je obsegala 16 občin, kar je zneslo 577 hiš, 630 družin, 3261 duš. Od leta 1730 do 28. januarja 1791 je lukaški grad, združen s Špiljem imel v posesti grof Kacijaner, od njega ga je kupil neki baron Fleury, plemič Koechrer, potem do leta 1908 Csemoesy, a Jožefa Petkovič ga je prodala majorju Francu K. Schenklu, ki ga je prepustil leta 1838 svojemu mladoletnemu sinu Avgustu.

Stara nova vas

Nekoč je ta vas morala imeti drugo ime. Novo vas so polmenovali naselbino, ki je nastala poleg prejšnje vasi. Za prejšnjo vas je za razliko od nove dobila ime Stara vas. Prvotno pa ni moglo biti tako, brez imena pa vas tudi ni bila. To se je moralo zgoditi že pred 15. stoletjem, ker že leta 1443 zasledimo Novo vas, kjer je takrat stal neki obrambni stolp. Leta 1445 je Nova vas štela 22 hiš, Stara pa 15.

Vučja vas

V starih zapiskih se ta vas imenuje Wultschinsdorf. Prvotno se je najbrž imenovala Volčinja vas po županu Volčinu. Na našem jugu so osebna in krajevne imena od besede volk zelo pogosta. Leta 1443 je v tej vasi cesar Friderik III. podaril Rudolfu Holenečkemu nekaj zemlje. V seznamu vasi križevske župnije iz leta 1445 se ta vas ne imenuje, ker je tam naveden kraj Woltschitz mišljen za Bučecovce. Za Hrastjem pa se omenja neki kraj Oppendorf, kar je verjetno mišljeno za Vučjo vas, se je ime sčasoma izgubilo.

Meditacija ob treh zlatih mašah

V dvorani zadnje večerje izgovori Jezus tri stavke, ki pa imajo večjo moč kakor stavki, izgovorjeni ob stvarjenju sveta. Postavimo jih v stolpec, enega poleg drugih, zaradi lažje primerjave.

Besede ob stvarjenju

1. Naj bosta nebo in zemlja!
2. Naj bodo rastline in živali!
3. Naredimo človeka, nam podobnega!

Besede pri zadnji večerji

1. To je moje telo, ki se daje za vas.
2. To je moja kri, ki se za vas preliva.
3. To delajte v moj spomin!

Kristusove tri stavke, izgovorjene med zadnjo večerjo, so apostoli in njihovi nasledniki ponavljali pri bogoslužju, še preden so bili zapisani evangeliji. Te tri stavke bo izgovarjal sredi majhne skupine kristjanov tisti neznan duhovnik ob dovršitvi časov, morebiti sredi apokaliptičnih katastrof takrat, ko bo Gospod drugič prišel v vsej svoji slavi in vsi angeli z njim.

Ko je Jezus v dvorani zadnje večerje izgovarjal te tri stavke in na nekrvavi način vnaprej opravil svojo daritev na križu, je imel pred očmi vsakega duhovnika, in sicer osebno.

Na začetku Markovega evangelija beremo: »Nato je Jezus šel na goro in poklical k sebi, katere je sam hotel... Postavil jih je dvanajst, katere je imenoval tudi apostole, da bi bili pri njem (Mr 3,13-14).

Jezus je poklical, katere je sam hotel, ne pa preprosto tiste, ki bi to sami želeli. To moramo posebej poudariti. Vsak človek ima namreč pravico postati kristjan, biti krščen, birman, hranjen s svetim Rešnjim telesom. Vsak človek ima pravico do krsta, birme, obhajila, zato ker je od Boga ustvarjen, po božji podobi ustvarjen in poklican v večno občestvo s troedinim Bogom. Noben človek pa nima pravice zase zahtevati sveti red, mašniško posvečenje. To je izključno Gospodova pravica do tistih, ki jih sam hoče. On kliče, kogar hoče in kadar hoče. Njegova merila niso naša merila. njegova pota niso naša pota. On kliče in — da bo klical tudi v našem času in kraju, je velel, naj za ta klic prosimo (prim. Lk 10,2). Kdor se temu klicu odzove, lahko reče: »Gospod me hoče, hoče prav mene.«

»Postavil jih je dvanajst.« Po izvirniku: »Napravil jih je dvanajst.« Duhovništvo vsakega duhovnika je torej v celoti od Jezusa »narejeno«. Nihče ne more sam od sebe izgovoriti besed, ki pripadajo samo Gospodu: »Ta beli pšenični kruh je sedaj moje telo... To vino iz trte je sedaj moja kri.« Kakor besede ob stvarjenju pripadajo samo Bogu in bi imeli za nespametnega tistega človeka, ki bi trdil: »To veselje je učinek mojih besed. Jaz sem namreč rekel: Naj bosta nebo in zemlja! Rekel sem in sta nastala.«

Duhovnik služi človeštvu, ko s ponavzočenjem kalvarijske daritve posvečuje ta svet. Z vsako mašno daritvijo je ta svet bolj posvečen, saj po besedah Svetega pisma ta svet ne bo uničen, ampak spremenjen v novo nebo in novo zemljo. Po mašni daritvi se na najučinkovitejši način posvečuje vesoljstvo, da bi bilo vedno bolj pripravljeno za končno povečanje

Prvo stvarjenje se je zgodilo brez človekove privolitve. Drugo stvarjenje — učlovečenje Božjega Sina — pa se je zgodilo z Marijino privolitvijo. In tako so tudi Kristusovo učlovečenje, smrt in vstajenje pri sveti maši učinek duhovnikovega prostovoljnega odziva Kristusovega klicu.

Pred petdesetimi leti je sedem novomašnikov iz Slovenske krajine pristopilo h Gospodovem oltarju. V Marijinem listu 35 (1939) 155-159 so objavljene njihove fotografije. Poleg fotografij pa je napisana prošnja: »Ponižno prosimo Dobrega Pastirja, naj jih obilno blagoslovi, da bodo svetniški duhovniki, da bodo vse svoje svete maše od prve do zadnje opravili s tistim notranjim razpoloženjem, s katerim je Jezus opravil daritev pri zadnji večerji in na križu.«

Trije od teh sedmih novomašnikov izpred petdesetih let so že odšli v večnost: Anton Zelko, salezijanec iz Kruplivnika (1942), Matija Balažič, župnik v Dolencih (1965) in Janez Erjavec, župnik v Martjancih (1985). Usoda enega nam je neznana.

Trije pa so v letu 1989 obhajali zlatomašni jubilej: Jože Gjuran, Jože Gutman in Martin Maroša.

1. Jože Gjuran, bogojanski župnik v pokoju, biva v Gomilicah. Zlatomašni jubilej je obhajal 23. julija v Turnišču, 3. septembra pa v Bogojini. Odlomek iz škofovske čestitke označuje zlatomašnikovo pot in delo takole: »Pred petdesetimi leti ste v mariborski stolnici prejeli mašniško posvečenje. 'Vsak dober dar in vsako popolno darilo prihaja od zgoraj, od Očeta luči' (Jak 1,17), je rad poudarjal škof Slomšek. Vsak duhovniški poklic je dar, ki ga izprosi domača župnija. Tako je tudi vaš poklic rasel in zorel ob molitvi vaših staršev in tudi ob gorečem dušnopastirskem delovanju turniškega župnika Jožefa Sakoviča in njegovega kaplana Franca Faflika, vašega krstitelja.

Vaša življenjska pot vas je vodila iz domačih Gomilic v soboško gimnazijo in potem v Ljubljano, kjer ste maturirali. Bogoslovje ste študirali v Mariboru. Po posvečenju so se vrstile vaše kaplanske službe v Zrečah, Črenšovcih, Alsóságu na Madžarskem in pri Sv. Benediktu v Kančevcih. Nato pa ste polnih štirideset let, od 1946 do 1986 službovali v Bogojini, najprej kot vikar namestnik in župnijski upravitelj, potem pa kot župnik.

Svoje duhovništvo ste zmeraj umevali kot službo božjemu ljudstvu po zgledu Kristusa, ki ni prišel, da bi mu stregli, ampak da bi on stregel (prim. Mt 20 28). Ze 50 let opravljate svojo najodličnejšo nalogo, ko se v skrivnosti evharistične daritve povezujete z dejanjem Kristusa, duhovnika, s pastirsko ljubeznijo tistega, ki ljubi svoje do konca.

Vaše duhovništvo pa razodeva tudi resnično velikodušno veselje, saj duhovnik pri mašni daritvi ni le priča skrivnosti Kristusove smrti, ampak še bolj Kristusove zmage. Ta življenjski optimizem izžarevajo tudi vaši spisi v Kalendarju Srca Jezusovega in Stopinjah.

Z izrednim posluhom za cerkveno umetnost ste po navodilih arhitekta prof. Jožefa Plečnika uredili notranjščino in zunanjščino bogojanske cerkve, ki je biser arhitekture. To odsevajo tudi vaše risbe. Pozidali ste tudi novo kapelo sv. Jožefa v Strehovcih in večkrat obnovili podružnično cerkev Sv. Vida in druge kapele.

Sedaj pa v Gomilicah po svojih močeh pomagajte turnškemu župniku v dušnem pastirstvu.«

2. Jože Gutman, župnik pri Sv. Lovrencu na Dravskem polju, bogojanski rojak. Zlatomašni jubilej je obhajal 30. julija v Bogojini, 13. avgusta pa v svoji župniji, kjer je bila vsa slovesnost zunaj, na televizijskem ekranu pa so lahko spremljali zlato mašo tudi tisti, ki so bili v cerkvi.

Zlatomašnikov poklic, lik in delovanje oriše škofova čestitka: »Gospod zlatomašnik, na steni vaše sobe visi slika novomašnikov in škofa posvečevalca izpred 50 let. Med tedanjimi novomašniki ste tudi vi. Pred 50 leti ste pri mašniškem posvečenju prejeli od škofa kelih z besedami: 'Sprejmi dar božjega ljudstva. Umevaj, kar delaš; ravnaj se po tem, kar opravljaš; živi po skrivnosti Gospodovega križa.' S ponavzočenjem kalvarijske daritve, v kateri je bil vsakdo izmed nas ljubljčen do konca, ste skozi 50 let uresničevali to, da so verniki in vsak posebej prišli v življenjski stik z daritvijo na križu in da se jim je tako podelilo tisto zasluženje, ki izhaja iz one neprecenljive daritve. Kot služabnik božje besede in ka-tehet ste otrokom, mladini in odraslim posredovali neokrnjeno vsebino božjega razodetja. Kot moder spovednik ste na sedežu božjega usmiljenja delili v Kristusovem imenu odpuščanje in mir vesti.

Duhovniki dekanije so gledali v vas prijatelja, izkušenega svetovaiča in brata.

Ob zlati maši hité vaše misli nazaj v rodno bogojansko župnijo. Ob zgledu župnika Ivana Baše ste se navdušili za duhovniški poklic. Vaša dobra mati vdova je morala ob številnih otrocih prevzeti skrb za šolanje na gimnaziji v Murski Soboti in Mariboru. V lepem spominu so vam bogoslovna leta in vse postaje duhovniške službe. Začeli ste jo kot kaplan pri Marijini cerkvi na Tišini. Med vojno ste morali zapustiti domovino in oditi na Madžarsko, kjer ste dve leti opravljali kaplansko službo v Hosszúperesztegu. Po vojni ste deset let službovali v Murski Soboti, najprej kot kaplan, nato pa kot vikar namestnik. Od 1. oktobra 1955 pa vse

do danes skrbite kot župnik z vso gorečnostjo dobrega pastirja za župnijo Sv. Lovrenca na Dravskem polju. Vaše ime bo neizbrisno zapisano v letopise lovrenške župnije in v srca župljanov.

Ob zlatomašnem jubileju sprejmite čestitke obeh podpisanih škofov, hkrati pa gorečo prošnjo: Naj vas Dobri Pastir še ohrani v svoji službi, da bi današnjemu svetu, ki je včasih vse preveč zazrt v zemeljsko stvarnost, klicali KVIŠKU SRCA.«

3. **Martin Maroša**, salezijanec, misijonar, duhovni pomočnik na Kapeli. Zlatomašni jubilej je obhajal 16. julija na Melincih, 26. novembra pa na Kapeli.

Pred petdesetimi leti je svoje notranje razpoloženje opisal takole: »V teh trenutkih, ko stojim pred najpomembnejšim dogodkom, ki sploh more doleteti človeka v življenju, namreč pred sv. mašniškim posvečenjem, kipi iz mojega srca zahvala tistemu, ki me je poklical v svoj vinograd... Na dan prve sv. maše, ko se bo Jezus ob zvoku posvetilnih besed ponovno porodil v zibelki mojih posvečenih dlani, bom prosil milostnega Odrešenika, naj tisočero povrne vsem, ki so mi pripomogli, da sem postal duhovnik, predvsem staršem, bratom in sestram.«

In kot hijacint naj se na njegovem zlatomašnem kelihu blešči še odlomek iz škofove čestitke: »Vaša življenjska pot je vodila iz rodnih Melinc v soboško gimnazijo, nato pa v Italijo in Čile. Tam ste končali srednjo šolo in bogoslovje ter v mestu Santiago bili posvečeni v duhovnika. Sledile so duhovniške misijonske službe: Punta Arenas, Santiago, kjer ste v predmestju ustanovili novo župnijo. Septembra 1974 ste se vrnili v domovino in delovali kot župnijski upravitelj v Sevnici, Zabukovju in Veržeju, kjer ste postali tudi župnik. Sedaj pa še zmeraj kot duhovni pomočnik pomagate v dušnem pastirstvu na Kapeli.

Ob vaši novi maši so zapisali, da ste goreč božji služabnik, dober govornik, slaven glasbenik, poln požrtvovalne ljubezni do bližnjega, da si z vsem srcem prizadevate za duhovniško svetost, zato vas vsakdo spoštuje in ljubi (Novine, 26. novembra 1939, str. 2).

Po petdesetih letih duhovniške službe lahko ugotovimo, da se član kar ni zmotil, ko je zapisal prej navedene besede.

Novo maše niste mogli obhajati v domovini, zato pa se vsi toliko bolj veselimo vašega zlatomašnega jubileja sredi tukajšnjih vaših vernikov, sobratov, sorodnikov in znancev.«

Ob stvarjenju — tako nam pove stara povest — so stali pred Bogom oljka, trta in čisto zlatō. »Oljka, tvoje mesto bodi ob morski obali,« je rekel Gospod Bog. »Trta, razraščaj se po štajerskih goricah! Zlatō, tvoje skrivališče pa bodi v Muri!«

Mura skriva svoje zlatō za zlatomašne jubileje... Toda prej morajo plavati na njej beli lokvanji, nove maše. Da teh ni več toliko kot nekoč, je kriva moja in morebiti tudi tvoja pomanjkljiva molitev. Prosite Gospoda žetve...

Jože Smej

Zlatomašni soneti - 1989

(z akrostihom)

1

Je Jozue voditelj Izraela,
goreče se za svoje poteguje,
jih varno vodi iz dežele tuje,
utira pot skoz vojna si krdela.

Res zmaga! Jozue bi že docela,
a hitro se večer napoveduje.
Nenadno soncu reče, naj miruje,
velika da lahko izpolni dela.

Zastalo sonce na ukaz človeka
le enkrat je v vsej naši zgodovini,
a zlatomašnik dela to pol veka:

telo Gospoda, sonce na višini,
enako ga uboga, in razteka
množina milosti se v solz dolini.

2

Veliko terja Bog od Abrahama:
edinega daruje naj mu sina.
Zabliska v zraku noža se ostrina,
izpuli nož mu božja sila sama.

Let šeststo nekrvava božja drama,
obnavlja tu se v kraju Bogojina.
Gospod je tu v podobah kruha, vina,
gostitelj nadzemeljskega hrama.

Usiha trta svetega Vrbana?
Takisto polje več ne bo rodilo?
Molče sameval bo pšenični klas?

A zlata maša od Boga nam dana
na večje kaže mašnikov število,
umesi spet v testo nam božji kvas.

3

Prihod moj v svet zrl prvi je Chicago,
sicer pa k Muri so domov me dali,
aleje vrb poljubljajo tu vali,
lokvanji perejo si cvetje drago.

Talent za pesem, petje, glasbo blago
etapno v šolah so pospeševali
registri orgel, njihove piščali,
magnolijino mesto Santiago.

Magnifikat, najlepša serenada,
akordi so preblazene Marije,
razvnemajo dva tisoč nas že let.

Ob zlati maši naj zapojem spet
še enkrat Bogu, kot sem to zamlada:
EXAUDI. SALVA NOS IN ILLA DIE!

Beltinčar

*Patru Cirilu Zveru
za 70-letnico in 50-letnico redovništva*

Kartuzija

*Zaslutil mir mladenič je v duši, srcu,
napöttil se za Mirom je po svetu —
Pustil je za sabo dom,
ravnino tam ob Muri —*

*Pride pod Gorjance, pod Opatovo gorō,
levo, desno sadovnjaki in gorice
po dolenskem gričevju.*

*Približal se je gozd zeleni
na pobočjih strme gore,
prikazal se je zid visoki,
ki zakriva dom menihov tihih —
Ob smrekah, tujah so zvoniki pod nebo kipeli —*

*Ko je prestopil prag cerkveni,
sprejeli so visoki ga oboki z lokī,
zadonelo petje je korālno pretresljivo,
molitev in pojoča bratov in očetov belih
slavila in hvalila Trojstvo sveto.*

*Mir boril se je z nemirom
v celice samoti,
spoznanje raslo je, zorelo
v mladeničevem srcu —*

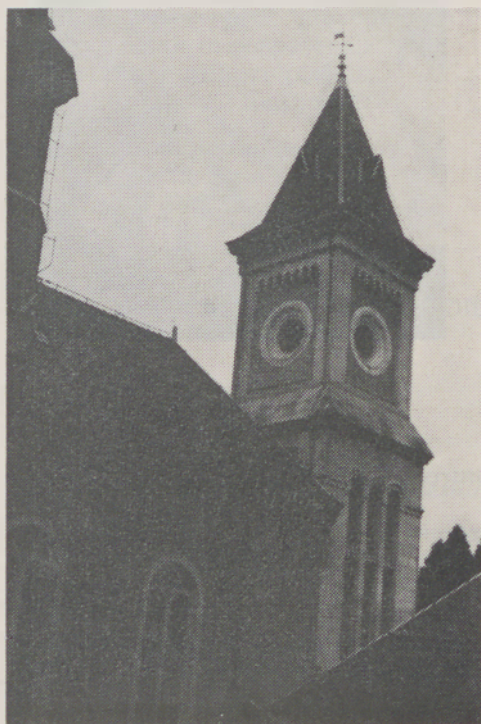
*V bratskem občestvu zori značaj v moža,
moli, služi, dela, se uči.
Skoz preskušnje let krvavih
pride do oltarja, ko v mesecu novembru
v kapelici daruje prvo daritev vasi rodni —*

*V skupnosti redovni skrb prevzame
za življenje bratov, hiše:
tam se vrste jablan, hrušek rdečijo, rumenijo,
vinograd sosed samostana je v dolini,
sokovi žlahtni slavni so po svetu.*

*Skrb za vse to in živali,
prezidave, dozidave — njemu je na ramah —
Obnova cerkve petstoletne
biser zdaj je domovini —*

*Kdo preštel bi pōta,
ki stori jih ves mladosten,
da hiši pripomore k blagru!*

*Romarjev, obiskovalcev trume,
ki občudujejo spomenik ta naš edini,
sprejemajo besedo radodarno,
smehljaj njegov prijazni
z željo: Bog Te živi!*

Miroslav Slana — Miros

V zvoniku otroštva

V zenici šibkega srca
hranim tvojo neizrekljivo ljubezen
zeleni
s trtinimi lasmi ozaljšani
grič
moj cekinasti zvonik
s potrkavajočimi zvonovi
ti ciborij skorčjega cvrkuta
kako praznično si pozvanjal
ko smo jedli velikonočno šunko
kot kristusovo telo
bogožerci mravljično sveti juriji —

KAKO spokojno je v demonski zimi
v naših jaslicah na zlati slami
čebľjal jezušček
in na veliko mašo je marija vzela
mojo koprnečo dušico v roke
da je poškratela —

BIL sem v nebesa vzet
na zoreči hruški
med sinicami —

KAKO
kako so orgle domačijstva
orglale zahvalno pesem kravam
in svinjska vrata na kraljevo
bila so vhod v cesarsko palačo —

SREDI zorečih žit
sem bil kraljevič
najbogatejši med črički in pikapolonicami
v zreli gorični travi maziljen
iz nje so cingljala semena —

SAMO za hipec
naj stopim v tisti zleni
potrkavajoči zvonik otroštva
tam sta bila oče in mati
jožef in marija žuljevih rok
pšenični klasi so se drobili
pod ptičjimi kljuni
kot hostije nad kelih
in zatoni z netopirjevim prhutom
so bili znanilci novih srečnih juter —

(Napisano 12. avgusta 1989 v piranskem zvoniku cerkve svetega Jurija)

Jakob Šešerko

Pesmi

PRVA BOŽIČNA NOČ

Betlehemski han se v zvezdni noči je umiril.
Od votline blizu mesta v noč je nekdo kriknil.
Želje davne so v utrip se božji spremenile,
In nebo se k jaslím bornim je krotko sklonilo.
Čuli so pastirji tam ob čredah z ognja silo:
Ne sluteč bili so priče nove zgodovine:
Angel jim oznanil vest je božje veličine.

Naglo odhiteli so pastirji molit Dete.
Od takrat so zvezde v zorah mnogih ugasnile,
Čar noči božičnih vedno znova so odkrile.

IGRA NARAVE

Lostovice bliskoviti let
sirne dalje s tramom v hlevu zveže,
ko še bel metulj pijan zalet
komaj zvrtohlavi v cvetje sveže.

Ko na tramu lastovičji rod
že ostri si krila zaživela,
strmo padel je metulj na prod.
kruta ujma v smrt ga je zajela.

HODIL SEM PO SEBI

Brezsončni jesenski dan.
Pločnik je s polepljenim,
ovlaženim listjem nastlan.
Smog se zažira v moj plašč:
vem, nalašč.
Pohojen deževnik
se v krčih zvija;
Spoznam se!
In grem dalje...

ISKANJE

Ko mi je mati
culo zavezala,
šel sem po trati
za srečo v svet.

Vračam brez sreče
se po asfaltu.
Mati mi reče:
— Fant, sreča si ti! —

PETDESETLETNICA

Teh petdeset let —
človeku stopinje —
kot potok listje jesensko —
odnaša,
spomine prinaša.

Teh petdeset let —
v veselju utrip;
človeku solza in cvetja splet —
kot snop zrnje nasuje.

KAJ BO BOTRA REKLA

Dorica je pridna punčka
in je že velika zrasla,
svojega ima že ljubčka,
ki ga gleda srčno rada.

Mucek mladi njen je ljubček,
njemu križec svoj srebrni
je obesila pod gobček
na njegov kožušček črni.

Na večer je v zarji zlati
murnčke lovil pojoče
in izgubil križec v travi —,
Dorica zdaj bridko joče.

BOMO PREŽIVELI?

Dinozavri niso;
kiti bijejo poslednji boj,
Zredčene zveri
so obsojene na smrt,
v rezervate,
cirkuse,
Ribe kažejo bele trebuhe.
Orle so zamenjali
reaktivci.
Žuželke se zvijajo

v pesticidih.
Človek je preživel:
potope, potrese,
vojne, kuge;
pobil zveri,
postal zverina,
smrti kima
v zastrupljeno zemljo,
v zastrupljeno vodo
skozi zastrupljeni zrak.

Stanislav Koštric

Pesmi

CVETOČE AKACIJE

Z nadihom opojnosti
kot živopisane plesalke
v divji razigranosti
slonijo tam na samem,
da jih zamedijo
roji neumirjenih čebel.

V sveži senci
z rosnimi očmi
ves krvav lebdim;

kdo sega mi
v spočito dno,
da nekdanjo žalost razbistri?

Nekje je daleč
pomendrana sled,
kot dišeči cvet akacije
sem neskončno žejen
krhke in osamljene
upornosti.

NASILNA UMIRJENOST

*S teboj sem podzavestna bolečina
na dnu koprnenja
z mislijo o tebi:
vihrava in bujna.*

*Tvoje sinje obličje
odseva v svežem tolmunu
odčaranosti.*

*Tvoja dišeča toplina
me obliva
sredi krvave čarobnosti:
»Pozabi moje vzkipele sledi!«*

NA PRVI POGLED

*Sproščene vrbe
na rečnem obrežju
v bohotnem zelenju.*

*Krvavo spominjanje,
z nekdanjo radostjo
v prikritem oskrunjenju.*

*»Osvaja me
tvoj ostri, rjav pogled
in jedrnata pokončnost
na skrivnem.«*

POMLADNI DAN

*Dren pod svislimi
cveti
in se napenja
v prezgodnjo
odrešenost.*

*Kakor,
da so se usuli
nekdanji spomini
v prerano
osamljenost.*

*Na obzorju
se je utrnila
biserna solza
in izkrvavela
v umirjeno daljavo.*

*»Tvoji bujni lasje
in rajve oči
še zmeraj
prvinsko vznemirjajo
posvečeni molki!«*

POTEM

*Ostala je samò bolečina,
prikrita
in zaklenjena
v globini nezavednega.*

*Ostal je le spomin,
krvav
in koprneč
kot nedolžen jasin.*

*Daleč v preteklost
je utonil
tvoj nasmejani obraz,
nespoznan
in na tihem občudovana.*

Moj dom

Mamo travnike zelene
pa poula, bregé,
ge naše nan njive
bogato rodé.

Na brigāj gorice
pa vinske kleti,
v njej mlado pa staro
se fse veselí.

Tan doli kre njive,
čuj, potok šumi,
tan gori pa v lougi
se ftica glasi.

Iže so bejle,
kre njej pa cesté,
v oknaj korine
pod njimi gredé.

Rad gledan njive,
gda žito zori,
te mak pa modriš v njen
me razveseli.

Kak lepe so trate,
gda trava cveté,
šče zavec pa srna
v njoj skrivleta se.

Rad iden v gouščo
grbánje iskat,
na šumske čistine
pa jagode brat.

Odin v gorice,
gde grozdje zori,
vej v njej počinen se
od svojij skrbi.

Tou je moj dom,
moj rodni kraj
se sigdar, kak štrk,
mo prišo nazaj.

Franc Puncer

Iz nenapisanega dnevnika

Pfersee, december 1944

Aufstehen, fertig machen — vstanite, pripravite se — se dere taboriščni starešina sredi noči. Na vseh koncih dolge lope ponavljajo za njim starešini barak (tako se še vedno imenujejo, čeprav že davno ne stanujemo več v barakah, ampak v veliki lopi, ki je prej služila kot garaža za protiletalske topove). V mestu tulijo sirene bližnjo zračno nevarnost. V trenutku sem buden. Predno zgrabim hlače, izvlečem izpod blazine grižljaj kruha, ki sem si ga sinoči pritrgal od ust, da bi ga použil ob jutranjem čaju. Kako je kruh dober tudi sredi noči. Bog ve, koliko je ura. Los, los — dajmo, dajmo kričijo sobni starešine (tudi ti so ohranili to ime čeprav že dolgo nismo več v baračnih sobah.) Letimo skozi vrata in se urejamo v vrste. Im Laufschrift marsch — v teku bežimo, psi lajajo, SS-arji priganjajo, tu in tam tudi s puškinimi kopiti. Za nas jim ni mar, zase se bojijo. Mi bi raje počakali na ležiščih, kar bo pa bo, če bi nas seveda vprašali. Vodstvo taborišča se gotovo tudi boji, da se ne bi jetniki ob mo-

rebitnem zbombardiranju Augsburga razleteli in ušli, si nasilno poiskali hrane in še kaj.

Hitimo, ne vemo kam, gotovo ven iz mesta. Končno nas ustavijo na položni planoti, SS-ariji in psi nas obkrožijo, sedite! se glasi pritajeno povelje. Z Ladom poiščeva »udoben« prostor. Hvala Bogu, da je na planoti zelo malo snega, ki ga z rokami odstraniva in se namestiva hrbet ob hrbet, da nama bo toplo. Nekaj časa gre, saj smo hiteli in se ogreli. Potem pa nas začne tresti. Kako ne? Neprespani, lačni in kako oblečeni! Ko sem bil kot dijak zaradi suma davice v bolnišnici, sem bil podobno oblečen: platnene hlače, bluza in še platneni plašček za zunaj postelje.

Po temnem nebu nad mestom švigajo žarometi, v daljavi se sliši protiletalsko streljanje. Zdi se, da smo brez potrebe bežali, da je nevarnost že mimo. Zares, kmalu naznanijo sirene konec zračne nevarnosti. Zopet se čuje: aufstehen, zopet se urejamo v vrste, premraženi in zelo utrujeni se vračamo. Nihče ne pove koliko je ura. Bojimo se, da bo še samo malo spanja to noč.

Pfersee, 24. december 1944

Sveti večer. Zadnji v taborišču. Tako si voščimo, sicer pa vemo in prav nič ne dvomimo, da je zadnji, morda tudi zadnji v življenju. To je že tretji sveti večer v mojem suženjstvu. Prvega sem obhajal leta 1942 v mari-borski ječi pričakujoč, da me bodo na štefanovo kot talca ustrelili. Lani smo ga v taborišču Haunstetten še kar lepo slavili. Takrat so še tudi poljski sotrpini peli božične pesmi in obujali lepe spomine. Letos so vsi taboriščniki razen slovenskih in seveda nemških kriminalcev do kraja izstradani in izčrpani. Tudi z Ladom zadnje čase uživava zmanjšane obroke iz zavojev, ker vse kaže, da je blizu čas, ko ne bodo več zmogli piti iz Savinjske doline do sem. Za božič imava še dobre reči, tudi orehovo potico. V podzavesti ob tem dejstvu čutim kakor greh, ko okrog sebe vidim tako lačne mlade ljudi. Da bi vsaj jutri na božič dobili kaj več in boljšega jesti. Midva bova jutri taboriščni kruh, margarino in juho odstopila dvema ali trem.

Sveti večer. Ležim na smrdljivem ležišču, v duhu se skušam pridružiti domačim ob jaslicah. Navadno jih je v glavnem oblikovala sestra Mara, ona sedaj že četrti božič obhaja v izgnanstvu v Srbiji. Skoraj gotovo je letos jaslice postavila nečakinja Rozika. Njena mladost je kakor sonček v sicer težko prizadetem žalostnem domu. Skušam se jim torej v duhu pridružiti in prepevati božične pesmi. Vse, kolikor se jih spomnim, brundam zase komaj slišno: Noc božična sveta noč, Angel božji stopil je, Na pol noči grede potihnejo črede, Angelsko petje se čuje, pa ono: Božji nam je rojen Sin. Najlepšo: Sveta noč prihranim za zaključek. Pa ne gre: v grlu me stisne, solze mi zalivajo oči. V gosti množici sam, na smrdljivem ležišču, brezpomembna številka, obsojen na propad, tako daleč od doma, bolj lačen kakor sit, brez požirka pijače obhajam zadnjo sveto noč. Mama, brat, sestre, moji dragi župljani v štirih župnijah, ali se nocoj kaj spomnite, kako rad vas je imel vaš župnik? V grlu me stiska, solze tečejo, uživam v tej božični žalosti, ko se smilim samemu sebi.

Pfersee, 25. december 1944

Če o božiču ni snega, nekaj manjka, pravijo. Letos tega pomanjkanja ni. V tovarne danes nismo šli, pa je sestradanim žal, ker v tovarni dobimo dodatni »brotzeit«: rezinico kruha in ščepec margarine. V taborišču tega ni. Dali pa so nam opoldne »supe« z rezanci namesto s vsakdanjo peso, seveda niti približno tako gosto kakor v dobrih starih časih. Z Ladom sva svoj sklep izpolnila, samo poskusila sva juho, potem pa jo dala lačnim.

Pfersee, 1. januar 1945

Slavimo novo leto, brez slavlja seveda. Najožjim znancem in prijateljem v taborišču je treba seči v roko, pri tem pa oba čutiva strah pred usodnim in pošastnim letom 1945. Življenje ali smrt. In manus tuas Domine commendo spiritum meum — mi iz večernega brevirja pride na misel.

Pfersee, januar 1945

Zdaj smo tam. Zavojev pošte ne sprejemamo več. Ob večernih zborih že nekaj dni zaman čakamo, da bi klicali številke onih, ki so jim zavoji prispeli. Poslali pa so mi pisemski zavojček: mali posušeni hlebček in polovico »kranjske«. Kako se mama in sestra Justa borita, da bi me ohranili živega. Ne samo meni, že ves čas skušata z zavoji pomagati tudi sestri Mari in še nekaterim v taboriščih. Ganjen se jima zahvaljujem v pisnu. Pri vsej podrtiji, v kateri je sedaj rajh, smo smeli tudi v tem mesecu dvakrat poslati pismo domačim. Če ga le tudi dobijo? Pišem, da je sonce tukaj konec januarja že kar pomladansko in snega ni več. Upam, da bo tudi pri njih skoraj zakraljevala pomlad. Pri tem seveda mislim na konec vojne in svobodo.

Nekdo je prinesel iz Dachaua grozljive novice. Že takrat, ko sem prvič prestopil vrata tega taborišča, sem z grozo bral na upravnem poslopju in barakah napise: »In Dachau herrscht Tifus« in »Eine Laus dein Tod« (V Dachauu vlada tifus, ena uš tvoja smrt). Sedaj se ta napoved uresničuje. V Dachauu je neomejeno zavladal tifus. Epidemija napreduje nezadržano, lakota in pomanjkljiva snaga ji botrujeta. Tisoči umirajo. Vsako jutro zmečejo naga mrtva trupla skozi vrata iz barak. V grozljivih pozah čakajo na taboriščni cesti, da jih grobarji zmečejo na voz in odpeljejo v krematorij. Ta posla ne zmore več, zato mrtve deloma pokopavajo v zunaj taborišča izkopane jarke. Tudi številni bolničarji v revirju so že pomrli od tifusa. Prej duhovnikom niso dovolili, da bi služili kot bolničarji, da ne bi bolnih versko oskrbovali za smrt, sedaj jih nagovarjajo, naj se prostovoljno javljajo za to službo.

Žalostna vest se bliskovito širi po našem taborišču in ustvarja paniko. Saj vemo, da jih je tudi med nami že precej obolelo. Kakor da v Dachauu ni dovolj tifusarjev, se naše obolele pošiljajo tja umret. Strah nas je, če bo epidemija zavzela tudi naše taborišče. Kako tudi ne. Kaj pomaga, če si z Ladom in še nekaterimi vsako jutro in večer skrbno obiramo uši iz srajce, ko pa večina taboriščnikov zvečer onemoglo po-

pada na ležišče in se zjutraj komaj še dvigne v novi dan. Nato se stisnjeni drug ob drugega vozarimo v živinskem vagonu na delo in uši se sprehajajo od »duše do duše«.

Bedna bo ta smrt, zakaj me niso raje v Celju ustrelili, kakor je razsodil gestapovec Wiegele, mi pride spet in spet na misel. Pa samo za trenutek. V resnici pa se na vso moč, kolikor je še imam, borim, da bi preživel. Sedaj, ko gre h koncu, še tem bolj. Črna podpludba na sredincu desne roke je že skoro pri vrhu. Vzdržati je treba, konec je blizu.

Pfersee, februar 1945

Boriti se za obstanek, vzdržati. Da, dokler še tudi želodec kaj dela, gre. Z Lodom imava še hlebček posušenega kruha, zavojček grozdnega sladkorja, malo soli, zavojček tobaka in približno četrta kilograma povojenega mesa v mehurju. To meso bova, kakor sva si skoraj pod prisego obljubila, ohranila za takrat, ko bo skrajna sila. To najino imovino nosiva v oprtaču vedno s seboj, tudi v tovarno, saj bi nama jo sicer takoj ukradli. Jaz imam v tovarni varno skrit še en zavojček tobaka, zanj Lado ne ve. Preveč strasten kadilec je. On sedaj v časopisni papir zavija in prižiga mahorko, jaz pa sem nehal kaditi.

Bratje Poljaki in Rusi, sedaj si bomo hitro enaki. Verjetno je sicer v naših mišicah še kaj rezerve, ker smo doslej imeli dodatne obroke od doma, a ta bo ob mizerni taboriščni prehrani hitro skopnela. Nemški kriminalci so po večini na takih mestih, da si nekako »pomagajo«. Seveda na škodo nas vseh.

V takem stanju nam tudi ljubezenska zgodba Marije Fischer in Ernesta Frese ne buri preveč domišljije. Oba sta delala v pisarni na našem oddelku 4A Zu tovarne. Ernest kot jetnik, Marija kot svobodna nameščenka. Oba sta mlada in simpatična. Da sta se rada videla, če je le prilika nanesla, smo vedeli že prej. Sedaj, ko gre vse h koncu, se je zdelo Mariji primerno, da nekaj ukrene in Ernesta reši zase. Pravijo, da mu je vtihotapila civilne hlače in jopič in da je srečno pobegnil. Drugi trdijo, da sta oba v ječi. Eno je gotovo, da ju na oddelku več ne vidimo.

Pfersee, 14. februar 1945

Nisem bil gotov, iz pogovora z vernim in pobožnim civilnim sodelavcem Reitingerjem pa sem dobil potrdilo, da je danes pepelnična sredi — začetek postnega časa. Velika noč Gospodovega vstajenja bo torej letos v nedeljo 1. aprila. To bo letos res postni čas. Vprašanje, če ga bom tako prenašal, da bo Bogu ljub? Najbrž ne. Gladovanje je najhujši bič v taborišču. Ko si do kraja sestradan, pride tudi vse drugo: tesnoba okrog srca, nimaš več poguma ustavljati se obupu, slabo moliš in v molitvi ne najdeš utehe, postajaš mrk in nedružaben, vsega naveličan, zrel za propast, podnevi in ponoči razmišljaš kako bi prišel do hrane, mučiš se z mislimi o jedeh, dobrih pa tudi komaj užitnih, kaj vse bi požrl, če bi le imel. Doma mama v svinjskem kotlu kuha repo za prašiče. Vonj po kuhani repi se plazi po dvorišču. Kako bi jo goltal. Iz pomij, ki jih vliva prašičem v korito, bi »ta gosto« polovil. Sedaj vem, zakaj se ruski

tovariši tako drenjajo h kotlu, da bi bili čimprej na vrsti. Ko to taboriščno juho posrebljem do zadnje kaplje, takrat se še z večjo silo oglasi poželjenje po hrani. Prijatelj Poljak, ki je prej kdaj dobil nekaj te »supe«, me zdaj razočarano ošine s pogledom.

Oče naš, daj nam danes kruha. Da, kruha, ni treba salame zraven, samo kruha, tistega vojaškega, ki se na zunaj zdi kakor opeka in plesniv je, pa tako dober. Toliko, da ne bo v želodcu in trebuhu tiste praznote, da bom mogel misliti še na kaj drugega, ne samo na jed.

Oče naš, ne vem več, kdaj sem použil zadnjo mrvico svete hostije. Ko bi še enkrat dobil obhajilo in umrl. Saj sem tudi duhovno do kraja sestradan. Povsem laiziran bi se temu reklo. Še opravljam vsakdanje očenaše in zdrave Marije zjutraj in zvečer, nič več pa v mislih ne mašujem, ne živim s cerkvenim letom. Prav redko si izprašujem vest. Ko se zmislim na morebitno smrt, se potolažim z ugotovitvijo, da sem v adventu »opravil« duhovne vaje. Kaj so naredili iz mene duhovnika božjega!

Sedaj se tudi meni ne ljubi več zjutraj in zvečer pregledovati srajce in stiskati tiste trdožive uši. Vedno znova se moram prisiliti, da to še storim.

Pfersee, 25. februar 1945

Skoraj neverjetno, da so nam dali papir in še smemo pisati domov. Mislím pa, da je to zadnje pismo. Moram jim nekaj lepega napisati. Kakor v prejšnjem pismu pišem tudi tokrat: pri nas je že skoro pomlad, toplo sonce in že dolgo brez snega. Upam, da bo tudi pri vas kmalu pomlad.

Pfersee, marec 1945

Red in disciplina sta se vidno zamajala. SS-arja skoraj ne vidimo več hoditi med posteljami. Tudi oni, ki nas spremljajo in čuvajo na poti v tovarno, so po večini »humanejši« ali pa vsaj brezbriznejši v službi. Tudi nimamo več samo nemških stražarjev, zadnje čase je med njimi nekaj Madžarov, kak Hrvat, nekateri tudi niso SS-arji ampak navadni vojaki. Bojijo se konca kakor mi, vzrok našega in njihovega strahu pa je različen. Nje je bodočnosti morda bolj strah ko nas.

Ko bi bil režim v taborišču še tako strog in po prusovsko natančen kakor nekoč, bi gotovo že kak špijon prijavil Avstrijca Ota (Otto der letzte mu pravimo). Velik propagator podonavske monarhije hodi po taborišču kot prerok. Ima sigurno poročila, kako se na primer taborišče Dachau polni z jetniki, ki jih SS umika iz severnih in vzhodnih taborišč, iz ozemlja, ki ga nemška vojska panično zapušča, generalštab je v razsulu, Hitler je do kraja zblaznel, visoki nemški oficirji se tajno pogajajo z Američani. Ko Oto sliši kako eksplozijo, pravi, da gredo mostovi na zapadni fronti v zrak. Radi ga poslušamo, pesimisti se delamo, kot da mu ne verjamemo, v resnici pa mislimo: kaj če je le res?

Konec pa je blizu. Doslej so Američani prihajali v strnjeni vrsti z zračnimi ladjami. Te dni nam tovarno obletavajo njihovi lovci in z mašincó streljajo po nas. Ker je tovarna deloma porušena, je Rus, ki dela v skladišču pločevine, doživel, kako se je nekaj krogel odbilo na sklado

pločevine. Ko Lado to sliši, mi zašepeče: Francek, ali ne vidiš, da je treba čimprej na neki način zbežati, saj nas bodo sicer Američani pokončali. Jaz na to skomignem z rameni. Plah človek sem.

Iz tovarne vsak čas bežimo v naše »jarke« ob gozdu. Kakor SS-arji zadnje čase menjavajo kožo, tako ob priliki bega brutalno priganjajo k naglici, da pridemo čimprej iz obnočja tovarne, ki je seveda cilj bombardiranja. Bojijo se za svoje zavoženo, ne naše življenje. Ubogi stari Rus. Noge se mu v nerodnem obuvalu zapletajo, z vsem životom se s skrajnimi silami zaganja, da bi sledil bežeči skupini. Los, los, se dere nad njim SS-ar. Pogledam ga in spoznam: to je tisti surovi z naprej štrlečim gornjim zobovjem. Že je zamahnil s puškinim kopitom po hrbtu uboge ga starca. Esetaj emar, mi pride na misel Homerjev verz. Bo prišel dan? Bog, ali spiš? Zbudi se vendar.

Pfersee, sredi marca 1945

Ta večer sem zelo ponižan sam pred seboj. Do kraja. Kako človek propade, niže ko žival. Ta nima pameti, vodi jo instinkt. Če človeka zapusti pamet, postane nestvor. Tako neumnost sem počel. Sedim v tovarni za delovno mizo pozno popoldne in poslušam praznoto v želodcu in črevesju. Ko bi me vsaj trebuh bolel, da bi imel drugačen občutek. Vstanem in grem na stranišče. Tam je vodovodna pipa. Odprem jo in iz podstavljenе peščice pijem, pijem. Še nekaj požirkov za drugačen občutek v trebuhu. Sedaj ga imam.

Moj šef v tovarni Josef Mayer ne nosi več na suknjiču znaka Parteigense. Dedec se mi skoro smili. Trafikant po poklicu se je vdinjal NSDAP gotovo zato, da se je reševal fronte in bil nameščen v tovarni. Sedaj ve, da se takim slabo piše. Ostali civilni sodelavci v našem oddelku z menoj vred čakajo konca: stari dobri Reitinger, mali grbavi Leininger, telesno šibki ves dober Andreas Reim. Najbolj zagoneten mi je Ludvik Ortner. Kolikor vem nima višje šole. Kako je mogel uspeti, da je mlad in zdrav postal nekako nepogrešljiv pri gradnji najnovejšega aviona Me 262 in se rešil uniforme? Zame ve, da sem duhovnik, spoštljivo se pogovarja z menoj, kadar je le prilika. Rekel bi, da me ima rad. Nima pa poguma, da bi mi dal košček kruha. Morda na tihem tudi računa, da bom kdaj rekel, če bo treba, dobro besedo zanj. Mirne vesti bi to storil. Delo v tovarni tudi v tem času teče naprej, čeprav vsi vemo, da to, kar zdaj proizvajamo, ne bo nikoli letelo po zraku. Prej bo konec.

Pri vsej bednosti in poniglavosti tu in tam vendar premišljam o sebi in svoji bodočnosti pod premiso, da bom konec preživel in se vrnil v Slovenijo. Kakšen bo po vojni položaj slovenskega duhovnika v novem redu? Iz Ljubljane je prišlo pred nekaj meseci v našo podružnico Dachaua nekaj jetnikov, bivših nameščencev banke Slavije in Železniške direkcije. Menda so jih Nemci zaprli konec leta 1944. Ti so povedali o nenotnosti, ki vlada med Slovenci v Ljubljani, govorijo o »belih« in »rdečih« — skratka o bratomorni vojni. Kaj bo z našo domovino pod Triglavom, če obračunavajo med seboj? Kako bodo v takem stanju osvobodili Koroško in Trst? Jaz bi se pa tako rad vrnil v domovino, kjer bi sijalo toplo sonce medsebojne ljubezni in razumevanja, kjer bi tako lepo cvetele in duhtele rože v miru in sreči.

Čeljusti in krila

Vidim te, kako ležiš na mizi, v kotu moje sobe. Negibna si, brez življenja. Srce, če je v tem drobnem telescu sploh prostor zanj, miruje. Nekoč pa ni bilo tako. Nekoč... takrat je bila pomlad. Topla, polna sonca in sanj. Polna življenja. Takrat sva se prvič srečala. Tako slučajno, kakor se pač vse zgodi le slučajno, če ne veruješ v nekaj lepšega in bolj resničnega. Ne vem, morda si zašla, ali pa te je nekaj vodilo k meni. Tvoja prosojna krila so te prinesla skozi odprto okno v mojo sobo. Pristala si na bršljanovem listu. Gledal sem dvoje črnih lis na tvoji glavi in se čudil, kako moreš s tem sploh kaj videti. Toda, česar nisi videla, tisto si otipala z dvema rumenima tipalkama, ki sta raziskovali svet pred tvojo glavo. In tvoje tanke, rumene noge! Kako so se znale oprijemati listov, ko si začela plezati po mojem razvejanem bršljanu. Tvoj zadek, z rumenimi in črnimi progami, se je bleščal, kakor da bi bil iz najžlahtnejše kovine.

Ne vem, kaj si našla na bršljanovem listju. Toda moralo je biti nekaj dobrega, okusnega. Čeljusti so se odpirale in zapirale. Kar naprej si grizla in se selila z lista na list. Nisi se naveličala. Ostala si pri meni do večera. Ko je sonce zahajalo, so te krila odnesla in zaželel sem ti srečen let.

Prav vesel sem bil, ko si se zjutraj vrnila. Lotila si se svojega dela in šele prihajajoča noč te je vzela. Odtlej sem te čakal vsako jutro. Takoj, ko sem vstal, sem stopil k bršljanu in pogledal, če si se že vrnila. Tudi takrat, ko so bile noči še hladne, sem puščal okno odprto, da ti zjutraj ne bi bilo treba čakati, Morda bi celo pomislila, da si nezaželjena in bi odletela za vedno. Jaz sem pa želel ohranjati in poglobljati najino prijateljstvo. Ko sem zapuščal sobo, sem vedno stopil k tebi in ti si mi pomahala s tipalkami.

Nekega jutra sem te zagledal na živo rdečem cvetu salvije. Imela si razprostrta krila, mahala si z njimi, vendar nisi poletela. Plezala si po cvetu in črne čeljusti so se odpirale in zapirale. Bila si nemirna, kakor da si zašla v neki tuj in prepovedan svet.

»Zakaj si zapustila bršljanovo listje? Zakaj si krenila s svoje poti? Te je omamila rdeči cvet? Te je prevzela njegova lepota?« sem se spraševal.

Sedel sem na tleh in gledal, kako si si s prednjim parom nog gladila hrbet in glavo. Nato si nogo dala med čeljusti in jo potegnila skozi la primež. In spet se je začelo plezanje. Spustila si se navzdol po cvetu, ki se je zibal pod tvojo težo. Čakal sem, da boš poletela, vendar si oklevala, kakor da te je strah spustiti se v praznino. Toda tam nisi mogla ostati, tam bi umrla. Cvet je bil lep, toda na njem ni bilo hrane.

Končno si se odlepila od rdečega cveta in poletela naravnost na mojo glavo. Toda v laseh si se še težje znašla, zato si pobegnila na poševno okensko polico. V plitvo zarezo sem dal košček peciva. Hitro si ga našla in se zagrizla vanj. Res, pecivo je bilo okusno, sladko. Objela si ga z nogami, da bi lažje grizla. V svoji požrešnosti si pozabila paziti na oporo. Kar sem pričakoval, se je zgodilo. S koščkom peciva v objemu

si telednila na tla. Padec te je stregnul. Pustila si pecivo in poletela nazaj na okensko polico. Ozrla si se na levo in desno ter skozi odprto okno poletela v sončen dan.

»Srečen let, draga osa,« sem ti zaželel, »in ne pusti se omamiti od cvetlic, pa tudi od sladkega življenja ne. Kajti oboje ti je v pogubo.«

Tistega dne se nisi več vrnila. Zaman sem te čakal drugi, tretji in četrti dan. In še nekaj dolgih dni.

»Le kje se potepaš?« sem se spraševal. »Te je sram pred menoj, ker si se dala zapeljati?«

Bilo mi je žal, da sem te preizkušal, da sem pripomogel k tvojemu padcu. Vendar te nisem mogel priklicati. Ničesar nisem mogel storiti, le čakal sem lahko in ob odprtem oknu upal, da se vrneš.

Cez nekaj dni sem te res zagledal na bršljanovem listu. Opravljala si svoje delo, kakor da se ni nič zgodilo. Zate je življenje mirno teklo dalje. Pozabil sem na tvojo kratko nezvestobo in še naprej puščal odprto okno, da si lahko nemoteno priletavala in odletavala. Vsako jutro sem zalival bršljan, da je poganjal nove poganjke, razvijal nove liste.

Nekega jutra pa te ni bilo na zelenem listju. Pregledal sem vsak poganjek, vsak list, a tebe ni bilo. Pogledal sem salvijo, a tudi tja nisi zašla. Nekdaj živo rdeči cvetovi so zbledeli in se posušili. Ko sem se opoldne vrnil v sobo, sem te spet iskal, a zaman. »Si se mi spet izneverila? Si našla boljšo pašo? Si srečala koga, ki bolj skrbi zate?«

Žalosten sem se usedel za mizo in ostrmel. Ležala si na zeleni mizni ploskvi in me čakala. Pa ne tako, kakor druge dni. Krila so bila zložena in se niso premikala. Rumene noge si zvila podse in nekdanj tako žive tipalke so mirovale. Prijel sem te in položil na dlan. Bila si negibna, mrtva. Prvič sem te tako držal na odprti dlani. Bila si brez teže, kakor da te ni.

Le kaj ti je vzelo življenje? Sem slabo skrbel zate? Si omagala od starosti ali od bolezni? Te je uničil strup, ki si ga vsrkavala po poljih in po goricah? Ne vem. Vem le to, da si mrtva, da ne boš več plezala po bršljanovem listju, da te krila več ne bodo ponesla pod nebo. Kaj bom zdaj z bršljanom? Zakaj bi še spal pri odprtem oknu?

Bršljan se je okrasil z mnogimi novimi listi in ti še vedno ležiš na mizi. Taka si kakor prvi dan, le tvoje telo je trdo, izsušeno. Le kadar te položim na dlan, se zazre vame dvoje črnih oči.

Vidim te, kako ležiš na mizi, v kotu moje sobe. Vidim te, čeprav sem daleč od tebe. Vidim te, nebogljeno, ko sem se podal na temno, grešno pot.

Sonce, ki je ves dan grelo zemljo, je že zašlo. Redki oblaki vse bolj lemnijo. Iz gozdov okrog vasi leze mrak. Vesel sem ga. Me vsaj nihče ne bo videl in ne spraševal, kam sem namenjen. Vsak morilec mori skrito, v temi. Tudi jaz bom ta večer moril. Imam vse, kar je potrebno. V žepu so vžigalice, v plastični steklenici bencin in v rokah držim lopato. To je dovolj. Drugega ne potrebujem.

Že sem zapustil vas. Hodim po cesti ob potoku. Nihče ne slutí na kakšno pot sem se podal. Črički mi celo veselo godejo. Srne se mirno pasejo na travniku. Lučnik ne skrrije svojih rumenih cvetov.

In že sem na njivi, kjer smo dopoldne začeli kositi deteljo. Previdno stopam proti domu, ki so si ga zgradile ose. Čeprav je že pozen ve-

čer, še vedno delajo. Iz luknje v zemlji nosijo grudice prsti. S tovorom v čeljustih plezajo iz podzemlja in se dvigajo pod nebo. Ne vidim, kje odvržejo svoj tovor. Vračajo se prazne.

Uboge ose! Delate, kakor da bi živele sto let, pa boste že čez nekaj trenutkov mrtve. Zaman bo tudi ves vaš trud.

Pa imam sploh pravico ubijati? Ničesar mi niste storile, tudi škode ne delate. Vsa vaša tragika je v tem, da ste izbrale napačen kraj. Če bi zgradile dom kje v gozdu ali na zapuščeni njivi, bi vas pustil pri miru. Tukaj pa bomo kosili deteljo in ve nas boste napadle. Morda bi se vam zdaj lahko izognili, toda gotovo nas boste napadle, ko bomo njivo preorali in tako uničili vaš dom. Zato vas moram zdaj ubiti. Zato sem prinesel lopato, pa bencin in vžigalice. Svoje delo moram temeljito opraviti. Zato pustite grudice prsti in se vse zberite v svojem nedograjenem domu.

Pa saj me sploh ne poslušate! Preveč ste zaverovane v svoje delo. In vendar boste umrle. Morda ne vse. Morda bo kakšna ostala pri življenju, toda sama, brez doma, brez skupnosti bo kmalu propadla. In tudi zato se vam ne spleča izletavati z grudicami v čeljustih. Na vse vas preži smrt. Niti ne zavedate se, da se sredi življenja sprehaja smrt.

Imam veliko moč. Lahko vam ohranim življenje, lahko pa vas pahnem v smrt. Pa to tudi smem? Saj njiva ni moja, nisem jaz oblikoval teh bregov in dolin, nisem jaz nanosil prsti, nisem jaz zemlji dal rodovitnost. Da, res je, toda tudi ve, ose, tega niste storile.

Čepim ob luknji iz katere izletavajo obložene ose in spomin spleva daleč nazaj v čas, ko sva z očetom orala široko njivo Za bregom. Krave so bile že utrujene, kajti sonce je že z višave gledalo na veliko preorano ploskev.

»Še dvakrat obrneva na glavičah pa greva domov,« je rekel oče in spet poprijel za plug, jaz pa sem s palico zamahnil nad hrbtoma, ki sta se napela in se premaknila. Kravi sta počasi premaknili noge in plug je obračal zemljo.

Nenadoma je Liša poskočila in se s podvojeno močjo pognala naprej.

»Beži v stran! Ose!« je zaklical oče. Vrgel je plug po tleh, skočil v stran in se vrgel na tla. Obraz je pritisnil na zorano zemljo in si ga ob straneh pokril z rokami. Za seboj sem slišal razjarjeno brenčanje in tekkel za kravama, ki sta se ustavile šefe na koncu njive. Ves zasopel sem se ozrl nazaj. Oče je še vedno ležal na tleh, z obrazom na zemlji. Počakal je, da so se najbolj napadalne ose umaknile nazaj k izoranemu gnezdu. Nato je vstal in hitro prišel za menoj.

»Ah, kako so me zdelale,« je dahnil in si z dlanjo gladil lice. Toda ni se jezil, ni preklinjal.

Jaz pa sem imel polne oči solz, pa še po licih, so tekle in kapljale na svežo zemljo. Gledal sem očetov trpeči obraz in čutil njegovo bolečino. V tistem trenutku bi pobil vse ose. Če bi bilo v moji moči, bi storil, da jih sploh nikoli ne bi bilo.

Pospravila sva plug in se odpravila domov. Oče je doma po licih, po čelu, po vratu in po rokah naštel dvanajst pikov.

Ko so čez nekaj dni bolečine ponehale, je rekel: »Branile so svoj dom. Kdo bi jim zameril.«

To je bilo nekoč. Od takrat do danes sem sklepal prijateljstva z ljudmi, z rožami, s ptiči, z oblaki, z zemljo, pa tudi z osami. Nocoj, ko opazujem ose, ki si gradijo dom, vem da niso hudobne, če pikajo, ampak le branijo svoj dom in sebe.

Kaj torej, naj vam ohranim življenje, ali naj priklidem smrt? Srce vzklika: življenje: Toda roka seže po steklenici in že bencin klokoče skozi grlo. Smrdljiva smrtonosna tekočina se razliva po zemlji, zaliva osji dom. In roka ze poišče škatlico vzgalic V rahli temi zažari majhen plamenček. Nato poleti proti tlom. Preden doseže tla, se že zabliska in velik plamen šviga kvišku. Zdaj je vsa dolina še bolj temna, gozdovi na obeh pobočjih še bolj črni. Le tam, kjer plamen liže zemljo in sili navzgor, je svetlo. Toda ogenj ugaša, ker mu zmanjkuje hrane in tema vse bolj uspešno prodira iz gozda. Lopato zapicim v zemljo in nekdanji dom postane razvalina. Pokopališče. V domu ni preživela niti ena osa. Nekaj se jih je vrnilo s poti in te se nemirno spreletavajo nad razvalinami.

Tukaj nimate več ničesar, pojdite v božjem miru! In tudi jaz grem. V temi se vračam proti domu. In spet te vidim, moja mrtva osa, kako ležiš na mizi, v kotu moje sobe. Ne, to ni bilo maščevanje. Bil je le tok življenja, ki ga je za trenutek zmotila smrt. Kajti tudi smrt je vključena v neustavljivi tok življenja.

Tok življenja teče, teče.

Presenečen stojim ob svojem bršljanu. Po zelenih listih plezata dve osi, mahata s krili, črne tipalke raziskujejo svet pred seboj in čeljusti neprestano grizejo. Prileti še ena in še ena. Prosojna krila jih nosijo skozi zmeraj odprto okno.

Bršljanovo listje je dobro, gostoljubno. Ose se veselo pasejo. Ko pa se jim malo približam, se hitro umaknejo in zletijo skozi okno. Žalosten sem in za njimi pošiljam vprašanje: »Prijateljice moje, le zakaj bežite od mene?«

Stanislav Koštric

Senca široke reke

Skrivnostno je Markec stekel po strmem pobočju. Najrajši bi se izgubil nekam daleč in se skril pred nenadno odločitvijo.

»Tisti moški z velikimi črnimi brki!« je nedolžno pomislil. Zmeraj ga je prav grdo pogledal. Le oči je obračal po mami. Zato se ga je Markec zares bal. Sedaj je njegov drugi oče. Svojega pravega očeta se je zelo malo spominjal. Ostal mu je v spominu le kot bleda slutnja.

Naslonil se je na deblo košate bukve in bridko zahlipal. Pred njim se je odstrl dan očetovega pogreba. Domači so kakor pijani tavalili po hiši. Samo opazoval jih je. Ni razumel črnine, v katero je bila odeta mama. Tudi starejša sestra je bila v temni obleki kakor vsiljiva prikazen.

»Markec, poglej še zadnjič očeta!« ga je peljala mama k odprti krsti. Upiral se ji je. Strah ga je bilo.

»Kakšen otrok?« je zavzdihnila mama in ga porinila do krste. Markec je jokal in mižal samo, da ne bi videl voščenega, očetovega obraza. Zaprepaščena mati ga je odvela v kuhinjo.

Zdaj je bil v globeli sam. Kakor neustavljiv plaz se je nanj usulo novo, usodno dejanje. V borni hiši so z naglico pospravljali vse. Mudilo se jim je v dolino k široki reki, ki se umazano naslaja v svojem počasnem odtokanju. Ušel jim je. Ne bodo ga našli. On ostane tukaj ob dišečem gozdu in z vrha hriba bo lahko gledal široko reko in nasprotno stran, kolikor bo hotel.

»A tukaj se potikaš?« ga je presenetila sestra. Skušal ji je uiti, toda sosedova fanta sta ga že krepko držala. Upiral se jima je, vendar zaman. Kakor zasačena divjad jima je moral slediti.

»Spodaj v globeli je bil,« je pozdravila sestra, ko so vstopili v opustošeno hišo. Očim je molče pristopil in mu prisolil mastno zaušnico. Markec je zaškrtal z zobmi in vzdihnil. V njem je naraščal bes in klic po maščevanju.

»To so tvoje stvari,« je postavila mama pred njega star, oguljen kovček.

»Gremo!« je zapovedal očim in prvi stopil na cesto. Markec se je ozrl nazaj. Na oknih in vratih so bile pribite deske. Njihov dom je postal zapuščen.

Očim si je ponosno ogledoval majhen nasad jablan in hrušk. Ko je prišel v drugi vrsti do konca, je ostrmel.

»To je gotovo naredil smrkavec,« se je sklonil k porezani hruški.

»Pretepem ga kot psa!« se je razjezil. Zagledal ga je pri hlevu ter divje zavpil:

»Zakaj si porezal hruško?«

Markec je molčal.

»Ti že pokažem pankrt!« se mu je približal.

Markec se je za hip obotavljal, nato pa se je pognal skozi nasad k reki.

»Če ne prej, te zvečer dobim, toda takrat se pripravi,« je kričal za njim.

Na rečnem obrežju se je udobno zleknil v travo. Vrniti se ne sme. Očim ga bo pričakal tudi pozno v noč z obljubljenimi udarci. Ne preostane mu nič drugega, kot da se zateče v prejšnji dom, vendar ima še dovolj časa. Pogledal je v umito popoldansko nebo in olajšano zaspal.

Prebudil se je v mraku. Čez najbližji most je predeleč. Potem se je spomnil, kako so pripovedovali, da reka nasproti pečinam ni globoka in se jo z lahkoto da preplavati.

Previdno se je spustil z obrežja in zaplaval na sredo reke. Dolge, povešene sence so se vlekly čez gladino. Kakor da so vstale vse zlobne prikazni iz pravljic, ki jih je sploh kdaj slišal. Pečine so se mu zazdele neskončno daleč. Jemalo mu je sapo. Težko je dihal. Moči so mu pešale. Rečni tok ga je nesel preveč niže. Tam je reka globlja s prikritimi vrtinci. Prepustil se je toku. Vroča slast ga je zaobjela: Čudovita dežela se mu je na stečaj odprla s toplim domom. Oče ga je pričakoval z nasmejanim obrazom. Mama je bila tako prijazna kot še nikoli. Sestra se mu je v beli obleki nasmihala kot očarljiva nevesta. Polnjenih čokoladnih bonbonov je imel na pretek.

»Kako je lepo,« se je odčarano zastrmel v pečine. Tedaj so ga rečni vrtinci zanesli še bolj niže. Počasi je tonil v globino, začaran od daljne dežele.

Spodaj pri mostu pod gradom na skali je lunina svetloba obsijala naplavljenno, deško truplo in zastrašujoča senca široke reke se je razprostrla do bližnjega pokopališča, ko je v zvoniku odbilo polnoč.

Lojze Kozar

Oslek in volek

Božični prizor

Prizorišče: v sredini žive jaslice (Jezušček je lahko lutka), Marija z Jezusom, ob njima Jožef, zadaj pastirji: stari, srednjih let, mladi in čisto majhni, vsi se drenjajo in občudujejo božje Dete na slami. Igro lahko izvedemo na več načinov: igralci so našemljene živali, igralci držijo v rokah napis igrane živali ali pa sliko, igralce lahko nekdo napoveduje: Zdaj nastopi . . .

Osebe: Napovedovalec in dva angela.

Živali: lev, žirafa, zajec, lisica, slon, opica, srna, volk, medved, zebra, oslek, volek.

Napovedovalec: V kratkem prizoru z naslovom Osllek in volek nastopajo živali, ki imajo iste napake in slabosti kakor ljudje. Mogoče bomo v tej ali oni živali spoznali tudi sebe, saj hoče biti igra ogledalo naših napak in slabosti. Če hočemo biti blizu Jezusu v jaslicah, se potrudimo, da se jih iznebimo.

Pesem: (Vse ljudstvo poje znano božično pesem, medtem prideta na prizorišče oba angela s trobento ali fanfaro).

Prvi angel: Prišli ste v Betlehem, sestre in bratje. Približali ste se božjemu Detetu in vsak je prinesel svoj dar, kakor so ga prinesli pastirji.

Drugi angel: Prinesli ste svoje molitve, svojo ljubezen malemu Jezusu, svoje bridkosti in svoje delo. Prinesli ste mu v dar svojo pot, nekateri dolgo, naporno. Prinesli ste mu svojo komodnost, ko bi zdaj lahko spali v topli postelji.

Prvi angel: Tako lepo smo zdaj vsi zbrani ob jaslicah. Toda meni se pa le zdi, da nekaj manjka.

Drugi angel: Kaj naj bi manjkalo? Saj so navzoče zvezde nad nami; Jezusu cvetejo vse rože sveta, vsa drevesa k njemu stezajo veje, vsako zrnce peska se svetlika njemu v čast. Kaj naj bi še manjkalo?

Prvi angel: Kje pa so živali? Praviš zvezde, praviš rože, drevesa in pesek. Vse to je tam, kjer je in ne more bliže priti. Živali bi lahko prišle, saj imajo noge.

Drugi angel: Če bi prišle vse živali, bi nastala taka gneča, da bi vse pomendrale. To že ni mogoče.

Prvi angel: To je res. Toda saj ni treba, da bi prišle vse živali čisto blizu. Pride naj samo ena, ali največ dve, ki bodo zastopale in predstavljale vse druge.

Drugi angel: To je pametna misel. Skličiva nekatere najbolj znane.

Oba angela: (trobita na trobento) — trara, trara, trara. Kličemo zastopnike živali, da pridejo k jaslicam. Za vsako udeleženko ali udeleženca bo največja čast, če bo določen za stražo pri malem Jezusu. Kličeva najbolj znane živali: leva, žirafa, zajca, lisico, slona, opico, srno, zebro, volka in medveda. Po eden vsake vrste naj se postavi sem.

Pozvane živali pridejo in se razporedijo tako, da ne ovirajo pogleda na jaslice.

Prvi angel: Hvala, drage živali! Vse ste lepo zbrane. Zdaj pa moramo izbrati izmed vas dva zastopnika, ki bosta Jezusu za stražo. Zavedajte se, da je to največja čast za vsakega, ki bo tako srečen, da bo najbližje Jezusu.

Lev: (malo zarjovel) Mislim, da tu ni kaj izbirati. O meni vsi pravijo, celo ljudje, da sem kralj živali. In to v resnici sem. Torej mi pripada prvo mesto. Sem najmočnejši in najbolj pogumen. Če bom jaz za stražo, si ne bo nihče upal blizu.

Prvi angel: Saj prav to nam hodi narobe. Kdo bi še upal k jaslicam, če boš ti na straži?

Drugi angel: In preveč si zadovoljen sam s seboj; dragi lev. Ti vidiš samo svojo moč, svoj pogum. Kaj pa krivice, ki jih delaš? Kaj pa strah, ki ga zbujaš pri živalih? Je to res občudovanja vredno?

Prvi angel: Žal mi je, toda lev menda res ne pride v poštev. Kaj pravite druge živali?

Živali (naglo druga za drugo): Krut je. Nasilen. Jaz se ga tako bojim. Večkrat je krivičen. Preveč samopašen. Samo on ima vedno prav.

Drugi angel: Odločeno. Lev ne pride v poštev.

Žirafa: Sem takoj rekla, da ne pride v poštev. Poglejte moj dolgi vrat. Sovražnika opazim že kilometre daleč. Sem naravnost ustvarjena za stražo. Sicer pa kdo naj bo izbran, če ne jaz? Kdo pa se lahko po velikosti meri z menoj?

Prvi angel: Ej dolgovrata žirafa, ti pa nikakor nisi skromna. Ti pa ne gledaš zviška vsega samo zato, ker imaš dolg vrat, ampak zato, ker imaš ošabno srce. Kaj pravite, živali?

Živali: Žirafa je naduta. Ohola. Zaničuje nas. Ni za stražo.

Zajec: (se kar naprej prestrašeno ozira in je ves napet) Jaz bi, jaz bi, jaz bi, zelo rad bi bil stražar. Sem vedno buden. Še ko spim, imam oči odprte, ušesa pa še bolj. Jaz bi vse videl in slišal, če bi se kdo s hudobnim namenom bližal, bližal Jezusu.

Drugi angel: Lepo od tebe, dragi zajček, da si se ponudil. Samo pomisleke imam. Dobro. Ti bi lepo gledal, lepo poslušal, toda kaj bi storil, če bi opazil, da se bliža hudobni Herod?

Zajček: Hudobni Herod? Hudobni, zelo hudobni, huj, huj... (trepetaj).

Drugi angel: Da, Herod. Kaj bi storil?

Zajček: Jaz bi, jaz bi... Moram po pravici povedati?

Drugi angel: Seveda. Po pravici.

Zajček: Po pravici, seveda. Po pravici bi zbežal, takoj bi zbežal.

Živali: (se mu dobrohotno smejejo) Zajček, zajček. Kako trepeče. Boji se. Zbežal bi.

Lisica: Ne razumem, zakaj se tak sploh ponuja, saj nima nobene sposobnosti za stražarja. Z menoj je drugače. Nisem močna kot lev, toda močna sem dovolj. Nisem visoka kot žirafa, sem pa zato z vsemi prijazna. Sovražnika spoznam že oddaleč in če bi bila določena za stražo, bi znala malemu Jezusu prinesiti tudi kakšnega malega zajčka ali pa kakšno drobno piščico. Tako bi bila dvakrat na korist. Sicer pa če povem, kar mislim: Jaz sem zvita in kakor nalašča za to, da pazim na take male kakor je Jezus v jaslicah.

Prvi angel: Malo prej pa si nekaj rekla o zajčkih in malem piščetu. Kaj pa tisto?

Lisica: Pa to sem samo tako rekla. Rekla sem na primer, če bi...

Živali: Lisica laže. Grdo laže. Hinavka. Misli eno, govori drugo.

Slon: Mir, živali, mir! Za prazen nič se razburjate. Rajši določite za stražarja mene. Miroljuben sem. Nikomur ne storim nič žalega. Dokler me ne razdraži, seveda. Znam dobro teči, tudi močno zatrobiti. Lahko pa tudi vso sveto družino nesem na svojem hrbtu, kamorkoli bi hotela potovati.

Drugi angel: Res nimamo nič proti tebi, dragi močni, dobrodušni slon. Toda prevelik si, predebel. Če boš ti šel v betlehemeski hlev, bodo vsi drugi morali zunaj ostati. Saj razumeš, dragi slon.

Slon: (žalostno kima z glavo in otresa z velikimi uhlji).

Živali: Oprosti, slon. Saj nisi sam kriv. Angel ima prav.

Opica: (se neprestano spakuje in dela norčije) Jaz bom najboljša pri Jezusu. Take norčije bom delala, da se bo neprestano smejal in se bo sploh pozabil jokati. Kaj imate proti meni? No? Zahtevam, da me izvolite.

Prvi angel: S silo ne dosežeš nič. Tu ima vsak pravico, da pove, kar misli. Povejte, živali, kaj je z opico?

Živali: Saj nikoli ne veš, kaj misli zares in kdaj se norčuje. Vedno se samo spakuje. Iz vseh se dela norca. Zasmehuje.

Prvi angel: Ne, opica, malo več resnosti pa je že treba pri Jezusu. Žal ne prideš v poštev.

Srna: Ali ni smešno, če se taki, kakor je opica, ponujajo? Pri Jezusu mora vendar biti nekdo, ki je lep, eleganten, uglajenega vedenja. Ko sem se danes zjutraj gledala v potoku, sem si rekla, da sem zares lepa. Znam biti zelo vljudna in prijazna. In imam tako lep rjav kožušček. In moje bistre oči...

Drugi angel: Nehaj, srnica, drugače se bomo še zaljubili vate. Res je. Na zunaj si lepa. V srcu pa imaš veliko packo: druge preziraš, ker misliš, da si lepša od njih. Jezus je najlepši otrok. Mogoče tudi na zunaj, toda to ni važno. Najlepši je po svojem ljubečem srcu. Lep je tisti, ki je dober. Zapomni si to. On se ne povzdiguje, ampak hoče druge povzdigniti. Ti pa...

Srna: (pohlevno) Žal mi je, da nisem tako dobra.

Prvi angel: Kaj pravite živali o srni?

Živali: Zdaj še ne. Mogoče drugič, ko bo bolj ponižna. Lepa je na zunaj, ko bo lepa tudi v srcu.

Volk: (po tihem zavija) Vi drugi lahko kar greste. Jaz sem rojen stražar. Raztrgam vsakega, ki se mi približa. Skočim mu za vrat in mu ga pregriznem.

Drugi angel: Strašen si, volk, toda za stražarja nisi. Tako si nagel, da sploh ne bi premislil, ali se ti bliža prijatelj ali sovražnik. Sicer pa naj odločijo živali.

Živali: Ne volka! Grabežljiv je. Neusmiljen. Krvoločen. Hudoben.

Prvi angel: Škoda, brat volk, toda prej se boš moral spokoriti, kakor tisti gubijski volk, ki ga je spreobrnil sveti Francišek.

Medved: Hm, hm, hm! Ali ni nekje rečeno: Zadnji bodo prvi? In to sem jaz. Na vrsto sem prišel zadnji, zato bom zdaj prvi in mislim, da ne more nihče imeti nič proti temu.

Drugi angel: Tako preprosto pa to spet ni, dragi medved. Ni važno prvi ali zadnji, ampak sposoben moraš biti.

Medved: To pa sem. Sposoben pa gotovo. Sem dobre volje, sem močan, sem prijazen . . .

Živali: (vse v en glas) Sladkosneden.

Prvi angel: Saj res, medved, kaj pa tvoja sladkosnednost? Kaj bi bilo, če bi v bližini imeli recimo kakšen panj poln medu?

Medved: A je? Je res kje v bližini? Panj poln medu? (se obližuje).

Prvi angel: Mogoče. Kaj bi storil? Bi pustil stražo in šel po med?

Medved: Šel bi. Zares bi šel. Še Jezusu bi ga prinesel, sladkega, mm.

Prvi angel: Kaj praviš ti, brat angel?

Drugi angel: Pravim, da tudi medved ni za to čast.

Prvi angel: Zdaj smo pa v hudi zadregi. Nobena izmed navzočih živali ni prestala preskušnje. (Ljudem) Ste za to, da še malo pogledamo okrog sebe? (od daleč se sliši: Ia, ia; muu, muu) Kaj pa je to? Glej, glej, tam na njivi pa sta dve živali, ki vlečeta plug. Ste za to, da ju pokličemo sem?

Vsi: Smo. Naj prideta.

Drugi angel: Kako pa pravite tema dvema, ki delata na njivi?

Živali: To sta oslek in volek.

Prvi angel: Hej vidva, oslek, volek, pridita sem!

Oslek in volek: (prideta vsa zadihana).

Oslek: Klicali ste naju. Hitro povejte, kaj bi radi. Morava nazaj na njivo, do večera mora biti zorana.

Volek: (se ozira okrog in vsako žival opazuje) Zakaj neki naju kličete v to gosposko družbo? Saj ne spadava sem.

Prvi angel: Zakaj v gosposko družbo? Zakaj bi bile živali gosposka družba? Razloži nam to, volek.

Volek: Zakaj gosposka družba? Saj razen naju dveh ni tu nobene delovne živali. Nobena izmed teh nič koristnega ne dela.

Oslek: Jaz sploh ne vem, zakaj so. Zakaj živijo.

Živali: To je pa od sile! Ne ve, zakaj sploh živimo! To je žalitev! Naj se opraviči!

Srna: Jaz sem na svetu zato, da je svet lepši, ker sem... (se prekine).

Opica: Če mene ne bi bilo, komu bi se otroci smejali.

Volk: Tudi jaz nisem kar tako. Pobiram, seveda, pobiram onemogle.

Lev: Jaz pa kraljujem. Nad vsemi. Seveda vladam po pravici in ne kakor kakšni slabi vladarji tega sveta.

Zajec: Jaz pa neprestano tekam in me je povsod dovolj: na polju, v gozdu, samo v vodo ne hodim. Je zame premehka in premokra.

Zebra: Prej se nisem hotela niti oglasiti, ko ste izbirali stražo, zdaj pa lahko rečem, da sem najkoristnejša med vsemi. (Slovesno) Jaz varujem ljudi, ko hodijo prek ceste.

Živali: Tisto ni zebra, tisto so samo črte. Ti pa si žival. Nas imaš za norca?!

Lisiца: Ti in zebra na cesti, sta si samo toliko v sorodu kakor jaz pa goba lisička. Kaj se le delaš važno! He, he, he.

Zebra: Vsi ljudje pravijo, da je tisto na cesti zebra in jaz sem tudi zebra. Kaj imate proti temu?

Žirafa: Pustite jo, ubogo zebro, saj ničesar ne razume. Na cesti je narisana samo njen kožuh, ona pa misli, da je tudi sama v tem kožuhu.

Zajec: Se nič ne bojiš, zebra, da bi te ljudje živo pohodili?

Prvi angel: Pustimo norčije: Imamo važnejši opravke. Najprej mislim, da sta oslek in volek šla nekoliko predač in sta se drugim živalim zamerila. Kaj če bi se vidva lepo opravičila, da ne bi bilo nobene zamere med nami.

Oslek: Jaz sem navadno, tako pravijo drugi, nekoliko trmast, toda zdaj se rad opravičim. Prosim, drage živali, oprostite!

Volek: Meni se je opravičiti še lažje. Sem samo neuki vol, ki hitro pove kaj narobe. Če je bilo kaj narobe, prosim, oprostite!

Drugi angel: Zdaj pa je zares vse v redu. Kaj ne, brat angel? Zdaj bi pa rad nekaj predlagal. Glejte, drage živali, ve vse ste potrebne na svetu, vsaka na svoj način: ene zato, da je svet lepši, druge zato, da je veselejši. Tu med nami pa sta dve živali, ki nista samo zato, da bi bili Bogu in ljudem samo v veselje, ampak sta zato na svetu, ker ju ljudje zelo potrebujejo: Zato pa delata od jutra do večera. Zdaj vlečeta voz, potem ju vprežejo pred plug, potem pred brano in tako opravljata najtežje delo, ki ga človek sam ne bi zmoget. Se vam ne zdi, da bi bilo lepo in pravično, če bi ju za njuno pridnost nagradili s tem, da bi bila najbliže Jezusu v jaslicah. Kaj pravite k temu?

Živali: (Imajo roke pripravljene za ploskanje, vendar se obotavljajo in gledajo leva).

Lev: (zarenči) Kot kralj bi rekel, da sta oslek in volek tega vredna.
Živali: (veselo zaploskajo) Tako je! Živijo oslek in volek! Zaslužila sta.
Pojdita k jaslicam!

Oslek: Toda jaz nisem dovolj izobražen. Kako naj se obnašam pri jaslicah?

Volek: Nerođen sem in nisem za tako sveto družbo. Kaj naj tam delava?

Drugi angel: Nič ne bosta delala. Samo stojta tam, lahko tudi ležita, samo močno dihajta, da bo malemu Jezusu toplo od vajine sape.

Oslek in volek: To pa lahko. Sape imava vedno dovolj, zlasti kadar nisva vprežena. (gresta k jaslicam z desne in leve).

Živali: (Nekoliko v skrbeh) Kaj pa mi? Ne smemo bliže k Jezusu? Samo malo naj se pomaknemo bliže, samo nekaj korakov.

Prvi angel: Poslušajte drage živali. Vsi bomo šli k Jezusu in Jezus nas bo blagoslovil. Vse življenje ne pozabimo, da se nas je nevidno dotaknila njegova roka in da se je predvsem dotaknila našega srca, ki naj bo dobro, pošteno, pravično in sveto. Zdaj bomo šli po vrsti pred njega, potem se bomo pa razšli vsak na svoj kraj. Samo oslek in volek bosta ostala pri njem. Zastopala pa bosta vse domače in vse gozdne živali. Ste zadovoljne?

Živali: Smo zadovoljne, samo da Jezusa enkrat čisto od blizu vidimo.

Oba angela: (urejata vrsto, ki se počasi pomika k jaslicam, kjer se vsak globoko in počasi prikloni, potem se drug za drugim umaknejo v ozadje, med tem množica v cerkvi poje božično pesem).

Valter Dermota

Klopotci

Vsak vinograd in s tem vsak vinogradnik v Slovenskih goricah, ki da kaj na svojo čast mora imeti svoj klopotec. Klopotec je naprava, ali če hočete tudi stroj, ki proizvaja ropote. Ropot pa je s svoje strani glas s čisto posebnim zvokom in nepredvidljivimi ter celo neslutnimi učinki. Ko sem si leta 1968 v Cambridgeju na Angleškem ogledoval znamenitosti tega starodavnega univerzitetnega mesta, sem v ne čisto nepomembni ulici naletel na vinoteko, ali prodajalno vina, kjer so prodajali samo ljutomerska vina. Da ljutomerska vina! Vstopil sem v trgovino in vprašal, »je ta Ljutomer v Sloveniji v Jugoslaviji«, »Da« se je glasil odgovor »Ljutomer, bolje rečeno Jeruzalem, v Sloveniji, v Jugoslaviji«. To mi je dalo misliti. Univerzitetno mesto Cambridge, kjer se proizvajajo svetovno znani učenjaki, uporablja za dozorevanje svojih najboljših učencev, po vsem videzu svetovno znani Jeruzalečan. Kvaliteta v mišljenju predpostavlja kvaliteto v vinu!

Kaj pomaga Jeruzalečanu do tako visoke kvalitete. Enološki priročniki, ki znanstveno obravnavajo pridelovanje in gojenje vina pravijo, da je kakovost vina odvisna od sorte trte, od tal, lege vinograda in od zračnih tokov. Lega vinograda pomeni predvsem količino in kakovost sočnega obsevanja. Če bi ta merila navedel na francoska, italijan-

ska, španska in druga vina potem bi ta vina zdaleč prekosila naš dragi Jeruzalem. Torej je moralo biti nekaj drugega in sicer takega, česar drugi proizvajalci nimajo in ne poznajo. To morajo biti klopotci.

Jurjevški župnik Franc Štuhec, odličen dušni pastir in prav tako odličen vinogradnik, je upravljal dva vinograda, enega v Rožičkem vrhu drugega pa v Sovjaku. Kot umen vinogradnik je postavil v vsak vinograd svoj klopotec. Klopotca sta bila narejena po zahtevah in značilnostih vinskih sort. Sovjaški vinograd je imel nalogo, da je proizvajal čim več vina, medtem ko je rožičkovrški vinograd moral skrbeti za kakovost, roditi je moral vrhunsko vino. In tu nam pride v poštev luč v kurnikih. Umen kurjerelec pusti v kurniku goreti noč in dan luč. Luč namreč daje kuram občutje delavoljnosti in to občutje vpliva na izločanje ustreznih hormonov, ti pa od svoje strani uravnavajo proizvodnjo jajc. Tako se zdi, da imajo prav vinski izvedenci, stari očanci, ki trdijo, naslanjajoč se na modrost očancev, od katerih so oni prejeli to sporočilo, da kakovost glasu klopotca vpliva na dozorevanje grozdja.

Pri klopotcu so za pogon celotnega ogredia pomembne veternice, ki so lahko poliubno široke in ustrezno dolge, pač glede na moč vetra, ki jih poganja. Pa to ne vpliva na kakovost glasu. Za glas so pomembni, kot je to v prleški govorici izraženo »macleki« ali kladivca in deska, na katero udarjajo. Deska iz bukovine naj bi spodbudno vplivala na dozorevanje rizlinga, jesenovina naj bi proizvajala glas, ki na poseben način spodbuja poščip, hrastovina pa bi bila odgovorna za glas, ki budi raniho. To velja za deske. Podobno pa tudi maclek iz brezovega, jesenovega lesa ob hrastovo ali bukovo ali jesenovo desko proizvede svoj zvok.

Umeni vinogradnik naj bi dobro razmislil o sortah trte, ki jo goji v svojem vinogradu in pri tem upošteval poudarek na kakovosti ali količnosti. K temu pa sodi še globlje razmišljanje o kakovosti glasu, ki naj bi ga proizvajali klopotci in s tem doprinali k boljši kakovosti mošta in k večji količini pridelka.

Naj v potrdilo umestnosti zgornjih izvajanj povem opažanja iz mojih otroških let. V Biserjanah pri Sv. Jurju smo na pustni terek obhajali »štriak« to je 200 do 300 litrov velik sod vina, ki ga je bilo treba ob primerni iedači na čast Pustu izpraniti še pred polnočjo. Pustno norenje je dobivalo svoj draž ob harmoniki, ki jo je igral Nemešniakov Tunek in ob klarinetu odnosno goslih, ki ju je igral Sinkov Ivan. Ta stvar o klarinetu in goslih je imela svojo posebno obeležje. Ivan je smel piskati na klarinet samo tako dolgo, dokler ni prišel poštar Kreft, ki klarinetovega glasu ni mogel prenesti in je zato moral vzeti v roke gosli, da je poplemenitil igranje. Ko je poštar Kreft odšel, se je zopet zaslišal klarinet in vabil pričujoče na rajanje. Če ljudje na svoj način dojemajo glasove instrumentov zakaj potem ne bi tudi vinska trta na svoj način reagirala na zvoke klopotcev.

Tukaj naj še omenim župnika Franca Štuhca. On je namreč imel silno natančen posluš in je točno vedel kako glasovno obeležje ali intonacijo naj da svojemu lepemu tenorju, ko je na božično noč zapel Slava Bogu na višavah ali ko je pel prefacijo pri maši za umrle ali ko je na veliko noč intoniral Zveličar naš je vstal iz groba. Razpoloženje se prenaša z glasom in glas budi čustva, ki so za vsako priliko kot ozadje pri sliki potrebna za vsako doživljanje.

Porabski steber

Mlačno septembrsko jutro. Po dolini, kjer se v vijugah pretaka Seniški potok, vleče rahel jug, nekoliko vlažen in zaspan. Sonce je bledikasto pomežiknilo izza Dugovznožja in nima pravega sijaja, ker ga zastirajo razvlečene meglice. Vreme kaže na dež in to čuti tudi župnik Janoš na Gorenjem Seniku, ki je že dolgo na nogah, čeprav je danes zelo težko vstal, toda nekaj ga je gnalo, kakor da mora na to nedeljo šestega septembra narediti in opraviti nekaj važnega. Nikakor se pa ni mogel spomniti, kakšen važen popravek razen rednega nedeljskega opravila ga čaka. Pri oblačenju ni bil zbran, obleko je vlek el nase hlastno, iz gole navajenosti, moral pa je kljub temu dvakrat zamenjati čevlja, ker se mu je zdelo, da hoče levega spraviti na desno nogo. Tudi pri umivanju mu roke niso prav služile in segal je vedno nekam drugam, kakor je hotel, nekam v prazno je večkrat zamahnil, da se je čudil samemu sebi, da danes tako slabo obvlada svoje kretnje.

Preden je odšel iz sobe, je še enkrat z očmi preletel svojo starinsko, od črvov močno načeto pisalno mizo, omaro s starimi orumenelimi listinami in ob drugi steni svoj stari harmonij, svojega zvestega spremljevalca na vsej dolgi življenjski poti, saj je že zopet nekaj let poteklo od njegove biserne maše. Naenkrat je udarilo vanj neko napeto razpoloženje, kakor takrat, ko je zapuščal to svojo pisarno in se je moral kar na lepem preseliti globlje na mađarsko ozemlje. V petdesetih letih, ko so selili Slovence iz Porabja, so oblasti zahtevale tudi njegovo predstavitev in škof mu je poslal dekret. Šel je, toda takrat s trdnim prepričanjem, da se nekoč vrne. In se je po nekaj letih vrnil. Vse to je že več kot trideset let v preteklosti. Zdaj se sicer ne poslavlja, saj gre samo v cerkev, da opravi sveto mašo, toda obnaša se, kakor da se ne bo več vrnil: obotavlja se oditi, trikrat, štirikrat pogleda šop listov, ki jih drži v roki, ima pa občutek, da je nekaj važnega pozabil.

Končno le prestopi prag in vrata zaklene za seboj, saj je sam, brez gospodinje in nikoli ne more nikomur reči Zbogom niti ob prihodu domov Dober dan ali po stari navadi Hvaljen bodi. Kosilo mu pride skuhat ženska iz vasi, vse drugo pa opravi sam, saj je še bister in kljub svojim letom okreten, tudi vidi in sliši dobro.

Ko zdaj stopa po ozkem tlaku, ki vodi od vrat na cesto čez nekoliko stopnic, pa čuti, kako mu noge nekako opletajo, niso težke, ampak negotove, da se mora oprijeti debelega stebra ograje, ki jo je dal postaviti Bog ve kateri njegov prednik. No, Kosič gotovo ne, to je predaleč v davnini, Geza Tull pa tudi ne, je preblizu, morda pa Ivan Perša, ki je bil nor na mehaniko in je vedno nekaj sestavljal, saj ga do konca življenja ni zapustila misel, da mora odkriti »perpetuum mobile«, stroj, ki bi delal sam od sebe, brez delovanja energije. V njegovem času so se mnogo mučili s tako iznajdbo, dokler ni neki učenjak matematično dokazal, da je kaj takega nemogoče, župnika Ivana Perša pa ta dokaz ni prepričal.

»Tu sem te našel in tu boš ostal in upam, da se te bodo oprijemale še mnoge roke župnikov,« je Janoš govoril stebru. »Mi pa gremo drug za drugim, saj nas tudi vedno manj potrebujejo. Velika seniška vas je

nekdaj štela dvakrat toliko ljudi, kakor jih ima sedaj in razen učiteljev, notarja in morda še poštarja so bili vsi Slovenci. S prisilnim izseljevanjem pa so Slovence zredčili, mladi si iščejo boljšega kruha drugod in naša vas postaja vedno bolj tiha. Gozd nas zarašča kakor kakšno Trnuljčico iz pravljice, ko pa so naši ljudje tako obzirni in občutljivi, da kljub svoji revščini, ko ima družina komaj hektar obdelovalne zemlje, niso hoteli sprejeti zemlje, ki jim jo je ponujala oblast, ko je po drugi vojni razlastila kulturbundovce. Prav imate, ljudje, ko nočete živeti iz nesreče in zaletelosti bližnjega! Ponujeno zemljo pa je država pogozdila. Kakor s temi se bo zgodilo tudi z drugimi kmetijami, ko bodo hiše prazne in zapuščene.

Stoletja je Porabje ostalo slovensko kljub nasilju, kljub madžarskim šolam in uradom, tudi kljub državni meji med obema vojnama, sedaj pa smo v kratkih štiridesetih letih izgubili več kakor prej v štiristo letih, kajti meja med vojnama je bila odprta in smo z drugimi Slovenci živeli drug ob drugem, po drugi vojni pa so nas zaprli v to ozko zagozdno, nas obdali z dveh strani z minskim poljem, z bodečo žico in prekopanim zrahljanim pasom, zato ni čudno, da nam je zmanjkalo zraka in lovimo zadnji dih. Res je, da so minska polja odstranili, vsaj z ene strani so odstranili tudi žične ovire, tudi zrahljanega pasu nekaj let že ne obnavljajo, toda bojim se, da je za nas vse to že prepozno. Ljudstvu je zmanjkalo moči, kakor je primanjkuje tudi meni zlasti danes, ko se moram oprijeti tega močnega stebra.

Kako so nas slovenski aktivisti pred štiridesetimi leti razvneli, ko so govorili o Jugoslaviji, predvsem pa o slovenski republiki, takorekoč o slovenski državi. Ko pa so Madžari zaprli mejo, so nas pustili popolnoma na cedilu.

Pravzaprav bi moral kdaj premisliti, koliko je še družin, kjer še govorijo samo slovensko. Koliko neki bi jih naštel?»

Župnik Janoš se je v mislih nekoliko sprehodil od družine do družine, toda kmalu se ni več spomnil, zakaj jih v mislih obiskuje. Stopil je na cesto in se ozrl po njej navzgor:

»Tudi ta vodi samo v eno smer. Vse v tej dolini ima samo eno smer, kakor življenje, ki vedno meri v smeri groba. V drugo smer je ta naša cesta vedno ožja, vedno manj vozna in tja proti meji je ta naša lepota, naša bela poštija, vsa obraščena z grmovjem, dokler je ne preseka težka zapornica.

In prav to je krivo, da naša dolina počasi umira in se slovenska beseda vse bolj poredkoma sliši. Zaradi zaprte meje se nam godi kakor bogatinu v pogubljenju, ki mu je Abraham rekel: Nihče od tod ne more priti k vam, zato ne čakaj Lazarja, da bi ti prinesel kapljico vode. Koliko let smo čakali teh kapljic, pa se slavski oblasti ni zdelo ne vredno ne potrebno, da bi odprla mejo, da bi, čeprav po malem, vendar stalno curljajo nekaj slovenske zavesti od tam. Vsak obisk bi nam dal malo več poguma, vsaka slovenska beseda malo več veljave. Prihajali bi ljudje k ljudem, zdaj pa so zadnja leta prihajale samo delegacije k delegacijam, visoki so se shajali z visokimi, funkcionarji s funkcionarji, moje ljudstvo pa od tega ni imelo nič, razen nekaj praznih obljub.

Da, lahko rečem moje ljudstvo, ker mi ni nihče pornagal pri tem, da se je slovenski jezik ohranil vsaj v naši cerkvi. Nihče od visokih ni ni-

koli pogledal k meni. Zdaj pa sem sam tudi po cerkveni liniji. Moj dober prijatelj Markovič, števanovski župnik, je umrl in z njim je v tej čisto slovenski župniji zamrla tudi slovenska beseda v cerkvi. Že njegov pogreb je bil čisto madžarski, le neka drobna deklica se je s svojim presunljivim glaskom oglasila ob slovesu z Dragi naš gospod! Zvenelo je tako proseče in tako polno obupa, da sem še jaz, preizkušen starec, takoj imel oči polne solz, kakor da sem doumel, da je to pravzaprav zadnja slovenska beseda v števanovski cerkvi. Bodo mene tudi po madžarskem obredu pokopali?»

Janoš je še malo postal na cesti in se obotavljal, kakor da je v župnišću še nekaj važnega pozabil. Končno se je odločil in stopil v cerkev. Bila je še čisto prazna. Pogledal je na uro in ugotovil, da je prišel celo uro prezgodaj. Nazaj v župnišče mu ni bilo vredno iti in stopil je iz zakristije v cerkev. Dobro mu je dela jutranja luč, ki je v barvnih curkih lila skozi pisana okna. Domači svetniki na cerkvenem stropu: Ciril in Metod, Mohor in Fortunat so se držali nekam bolj slovesno kot ponavadi in napis na loku: Hvalite Gospoda vsi narodi je župnika ponovno razveselil. Nekaj časa je sedel v klopi, pa mu je postajalo nelagodno, kakor da bi se moral nekam nasloniti pa ni prave opore, zato je počasi vstal in odšel v spovednico. Komaj se je nekoliko udobneje namestil, že se je videl kot malega dečka v tišinski cerkvi, kako strmi v učenega župnika, ki je tudi doktor, čeprav nikogar ne zdravi, Franca Ivanocyja, ki stoji na prižnici in ga s kretnjami vabi, naj se mu približa, on pa ima težke noge in jih ne more premakniti, čuti pa, da ga nekaj nevidnega nosi vedno više in više, da je tišinska cerkev ostala daleč pod njim, orgle pa bučijo vedno glasneje, dokler se nekeje nekaj ne razpoči in župnik Janoš udari z glavo ob leseno steno spovednice in se zbudi.

»Tak sem,« si očita, »dremljem, ko bi moral premisliti še enkrat, kaj bom danes ljudem povedal. Tako čudno sem danes utrujen, samo spal bi, spal. Moram še pogledati sveče na oltarju, če so v redu, saj je nekaj ljudi že v cerkvi.«

Janoš je stopil iz spovednice, toda ne s tisto živahnostjo, ki so jo pri njem vsi občudovali, ampak noge je nekako vlekel za seboj. Ko je hotel stopiti na oltarno stopnico in dvigniti nogo, ga ni ubogala. Zapletla se je in župnik Janoš je padel na oltarne stopnice, kakor da obhaja začetni obred velikega petka.

Ženske so se zahahljale in vzdihnile:

»Bog moj, Bog moj, star človek je pa res kakor kakšno motovilo.« Z nasmehom na ustnicah so čakale, da se župnik dvigne, se ozre k njim, se jim nasmehne in polglasno reče: »Saj nisem še nič pil. Le spotaknil sem se.«

Toda župnik se ni dvignil, niti razprostrte roke se mu niso zganile, le tanki prozorni listki s slovenskimi molitvami današnje maše so mu spolzeli iz rok in se brez šuma skladali na spodnjo stopnico. Tistih nekaj trenutkov čakanja je bilo neznosno dolgih, dokler se ena izmed žensk ni znašla in rekla drugi:

»Kaj pa, če so se gospod močno udarili, pa ne morejo vstati?«

Ženske so oživele, se počasi vlekly iz klopi in se bližale oltarnim stopnicam.

»Gospod, ne morete vstati? Vam lahko pomagamo?«

Župnik ni odgovoril. Bil je spokojen in z obraza mu je sijala radost. Iz čela mu je mezil droben curek krvi, ker se je ob padcu udaril ob rob stopnice.

»Dvignite gospoda! Primi jih pod roko!« Dvignile so ga, toda glava je omahnila in ženske so z grozo ugotovile, da je njihov župnik mrtev. Rahlo so ga položile nazaj kakor je bil in se razbežale po pomoč.

Župnik Janoš pa je spokojno ležal na oltarnih stopnicah, kakor da po starem obredu govori svojemu Gospodu: Stopil bom k božjemu oltarju, k Bogu, ki razveseljuje mojo mladost. Šestinosemdeset let star župnik Janoš je upravičeno govoril o svoji mladosti, saj kljub letom ni bil nikoli star, ne po obrazu ne po hoji ali kretnjah, še manj pa po srcu, ki je bilo s toliko ljubezni navezano na naše slovensko Porabje. Kakor vse življenje tudi v visoki starosti ni bil nikomur v breme in je padel spodkošen od kapi sredi dela.

Ti pa, fara seniška, ne joči za njim, saj je šel v svoj mir, pač pa po njegovih besedah in zgledu ostani slovenska in ohrani svojo lepo slovensko porabsko govorico.

J. Ftičar

Žalostinke za izgubljeno domovino

1. MAŠIN MUVI* DOMOTOŽNO

Mesec se nagiblje že v drugo polovico, šola se pa še vedno ni začela. In mi smo v zavodu že drugi teden, po kunštnem dogovoru naših staršev in vzgojiteljev. Kot vojaki se odzivamo na zavodni zvonec, ki cinglja svojo vižo v že utečeni dnevni red. Njegovo poveljevanje je še posebej jekleno, odkar je v rokah nadasistenta Reměnya. Bog si ga vedi zakaj so se mu naši gospodje tako kmalu odrekli, zvoncu namreč, in ga kar meni nič tebi nič prepustili madžarskemu vsiljencu. Bržkone ga je sam »zasedel«, po nenapisanem pravilu, da mora biti vse, torej tudi komanda, v madžarskih rokah. Je že taka božja volja, žalibog.

Na začetku drugega tedna je bilo treba stlačiti perilo v platnene malhe z všito številko in jih oddati v pranje. Prvič v tuje roke. Osebo perilo sem res zbasal v malho, postelnega pa ne. Oboje, rjuho in prevleko za zglavnik sem hotel imeti še natanko tako, kot ju je bila poslala mati. Čeprav je bil zglavnik že ves zamaščen od skrivoma potočernih solza, je le še ohranil svojega duha: blagi vonj domačega perila. In zavihek rjuhe je bil preganjen tako skrbno, kakor je to znala narediti samo rodna mati. V objemu te velike zidine nič ni bilo bolj tolažilno, kakor položiti roko na materin zavihek rjuhe in zagrebsti glavo v pohranjeno dišavje domačega perila. Navzven sem sicer divje zavračal vsakršno zbadanje starejših gojencev, češ ali noč in dan jokcaš za mamo, ali se ciziš za materin cecek, prenekateri nas je dražil s tem, vendar se temu jokcanju v vankiš** ni bilo moč vedno ogniti. Le s skrajno

* mašin muvi = mlatilnica hrumi

** vankiš = zglavnik

silo ti uspe zadržati srce, da ihtenje ne preide v sproščanje glasov tiste vrste, ki se mu reče jok. Vsi pa nismo bili enako mehki. Vačov Jožko, za glavo višji od nas drugih, je kar brezskrbno zamahnil z roko: le kaj bi se cmeril! Če si se odtrgal od doma, bodi samostojen, možat!

Neubogljivost zastran rednega izročanja perila se menda lahko šteje za mali greh, odpustljiv tam lažje, ker bodo imele perice manj dela; sploh pa upam, da se mi ne bo sprevrgel v trajno nepokorščino. Sicer pa: kaj zlomka je bilo treba odtrgati nas od doma tako zgodaj, malo-dane dva tedna pred začetkom šole!? Mar bi nas bili pustili poditi se po zelenih vaških škegnjih* in tratih, nam privoščili igro do zadnjega dne! Resda jo imamo tudi tu, celo v izobilju, a kaj ko nas malčke vedno uženejo silaki višješolci. Ubogi Tejček leži z obvezano bučo že drugi dan, ko pa je bil »šus« premočan in ga je žoga podrla, da je telebnil vznak po dvoriščnem sodru. Da bi se mali igrali zase, ne gre: prvenčkov nas je zdaleč premo, da bi sestavili svoje moštvo. Lepo je gledati ta vrveči živzav od daleč, nič čudnega, če se ti zazdi kot deveta nebesa, od blizu so pa stvari drugačne. Z eno besedo: ves ta direndaj tu bi takoj zamenjal za eno samo svinjkanje** na gomilski trati! Da ne govorim o klenckanju s sestricnami na škegnju ali pri goricah. Vse te igre tu v ograjenem dvorišču so nekam prisiljene, nenaturne, trave je vsak dan manj in vedno več goljave. In kot rečeno, vse je z ograjo zamejeno. Z močno žičnato ograjo, nagosto prepleteno, visoko napeljano: vražje težko bi jo preplezal. Mar ti gospodje niso pomislili na to, kako neusmiljeno je zamejiti neugnane otroške srčke, ki drčejo prek škegnjev in trat, z enega konca vasi do drugega in še se ne morejo izletati.

Je pa ograja včasih tudi dobrodošla. Recimo takrat, ko te ihtavost zagrabi sredi dneva in je spalnica zaprta. Zagrebeš se v tole drotovje z vsemi štirimi in skoz njegova okenčka zreš tjakaj na polja, kjer mašin domotožno muvi, in še tja čez proti Rakičanu, blizu katerega je naša senožet, mimo nje pa vozi vlak. Petkrat podaljšana razdalja odtod do Rakičanskega je pa že naše domovanje, v zeleno mehko odeta razprostranjenost rodne vasi. Kako daleč si mi, draga vas domača, in kako gorko te pogrešam! Vso tvojo širjavo, bistro mežikanje nizko čepečih hišic iz zelenega pregrinjala, pisanost tvojih njiv in trat! Blagor pticam, ki se svobodno spreletavajo nad njimi. In tam izza spleta živih mej blago tihožitje kmečkih dvorov***, sadovnjakov, gredic, sredi njih pa naši dragi domači! Tuintam še sledovi igrač, pozabljenih in razmetanih, no, Bog z njimi! — edino eroplana mi je žal, da trohni sam samcat tam vrh hruške, ves razklobotan, ker ga nihče ne maže in pa — roko na srce — orglic je škoda, da jih pustim doma rjaveti. Sicer pa — bi tukaj sploh lahko igral, v ti obljudenj osami? Lej, še mašin ne muvi tako tamle sredi soboških polj, kakor doma. Njegova zategla, enolična pesem z onim značilnim občasnim jamranjem, ko požira snope, ni le jesensko otožna, ne, domotožna je, kot da se mu toži po njegovem naravnem okolju — gumnu ali škegnju, koder ga vlačijo vaščani.

* škegenj = travnik ob hiši s sadovnjakom

** svinjkanje = mladinska igra z lesno bunko in bati

*** dvor = dvorišče

Da, tako je in nič drugače. Sprevrča se celo mati narava. To jesen očitno ne zgublja le svojega oblačila, vse razpada in postaja brezbarvno, vse tone v brezizrazno sivino mrkega vsakdana, v moro potlačeno-sti. Izgubili nismo le naših koč, domačega ognjišča, zgubili smo mnogo, mnogo več. In že me preplavlja množica vtisov od bliskovitega navala nemških motoriziranih čet na cvetno nedeljo, prek pogromov, ki so spremljali potek vojne čez našo krajino, do sramotnega pobega naše vojske in temu sledečega razsula države. V tej zvezi me je najbolj ganil oni krčeviti jok, v katerega so ob izgubi domovine bruhnili naša dekleta v šoli (posebno Cilka Kelenceva). Ganilo bi te, če bi imel še tako kamenito srce. Kako bridko je bilo gledati te nežne obrazke, sicer večno nasme-jane. Še na sliki se smejejo — le zakaj je nisem vzel s sabo, bi imel vsaj spomin na slovensko šolo. Kje neki je zdaj naš priljudni učitelj Miki? Ubožec se je moral čez noč naučiti madžarsko in sestaviti naša spriče-vala izključno v madžarščini; slovenska niso več veljala. Madžarščino je povzdignila celo cerkev. Če ne verjameš, stopi v Lendavo. Tam so raz-peli visoko nad prezbiterij pantlik* z madžarsko trobojnico in bahavim napisom ISTEN HOZOTT.** Kakor da je vse to nastalo po izrecni volji božji! Le kaj ste počeli, presneti vojaki, kako ste branili svojo domovino?! Še tako streže orožju?! Kajpa, tako je najlaže, puško v koruzo in bojk!*** Kam na senik in v civilne cunje. Mi naj si pa zdaj taremo glave s tujim jezikom! Komaj smo se bili izlegli iz začetnih razredov osnovne, se na- učili peti JUGOSLAVIJO OJ, VESELO NAM STOJ, že je ni bilo več. Skoroda brez strela, v manj ko mesecu dni. Kaj nam pomaga zdaj sti-skati pesti in bentiti proti tuji oblasti. Še sam bi se bil moral bolj po-truditi in bolj rožljati, morda bi se potlej ubežniki le ovedli svoje dolž-nosti in pograbili za orožje. A po toči zvoniti... Za zdaj si lahko očitam le, da nisem privlekel s seboj več slovenskih knjig. Tale Vatomika, što-rija o Indijančku, smešnica o Fizolčkih in Očenaš s slikami že ne bodo dovolj za trajno pomnenje onega omikanega jezika, ki smo se ga bili učili v šoli in smo mu rekli knjižna slovenščina. In povrh so v učbeniku še podobe naših krajev, raztrganih zdaj na tri države. Bes jih plentaj, me bo vsaj manj skelelo. A če nisem ponesel že knjig, bi bil lahko vzel vsaj karte, razglednice. Posebno one barvaste, z morjem, ki jih je svak pošiljal moji sestri, ko je v Sušaku služil vojaka (brž mu moram napisa-ti, naj jih poišče v kredenci in mi jih pošlje). Še jih imam živo pred oč-mi: živahno obmorsko mestece, okrog njega pa široko, nepregledno mor-je! Da, morje: imeli smo ga, zdaj ga nimamo več. Sinje Jadransko mor-je, mar si nam odvzeto za vedno? In tako so potonili tudi obeti, da bo-mo po prvem višjem razredu naredili šolski izlet na morje. Le kam si se umaknil, sinjemodri Jadran? Te ne bom nikoli videl od blizu, preme-ril po tebi daljo in nebesno stran? Bom lahko samo v domišljiji jadrал po tvojih penecih se valovih, v resnici pa nikoli? No, če drugega ne, bom s tvojimi odsevi oblepil vsaj tole pusto kišto, ki se ji reče pułt.

Kako blizki, domačijsko ljubi so mi zdaj osnovnošolski zvezki! Četu-

* pantlik = trak

** Isten hozott = Bog te je prinesel! Dobrodošli!

*** bojk = brž proč

di z nalomljeno abecedo in krivenčasto otroško pisavo, mi boste dragi bolj od vse te potujčene gimnazijske učenosti.

2. MALČKI ŽE, CECATNJEKI PA NISMO!

»Don, don, don...!« me je ukleščenega med svoje tace krepko cukal za nos Kocenov Lojzi, tretješolec, ko sem mu prestregel žogo in ga izključil iz igre. »Drugič pa dobiš brco v rit, cecatnjek* mali!« je še besno dodal. Dasi ga je asistent glasno pokaral, ni bilo videti, da bo odnehal. Zadržal ga je komaj oster medklic petošolca Matjaža, scela pa me je spustil sele na posredovanje prijatelja Vaneka; kakor vedno, mi je tudi zdaj priskočil na pomoč. Najprej je burjastemu potegonu hitel razlagati, da sem kljub manjši rasti bitje z rodovnikom in niti ne z najslabšim, a da sem od seska že zdavnaj odstavljen. Smeh je pritegnil okoliške fante, da so prenehali z igro in prisluhnili. Zdaj je Vanek pričel razgreto razkladati, kako sva z Vincijem Metčecovim že po zasedbi na ves glas prepevala na našem gumnu SAMO DA BI ZMAGALA JUGOSLAVIJA, in to v času, ko so v vasi razsajali madžarski žandarji in pretepali nekega zmikavta. In še je gostobesedil (sam so nisem maral širokoustiti), kako sva na dolnjem koncu vasi zganjala hrup, kakor da se naša vojska tam doli na jugovzhodu brani z orožjem v roki. Fantje, tudi starejši, so odprtih ust poslušali, ko je moj pajdaš nazorno kazal, kako je bobnelo po okoliških gozdovih od silnih kamnov, ki sva jih bila zmetala z Vincijem v nanovo postavljeni leseni svinjak. In potlej so se, opogumljeni od »zgovorno izpričanega grmenja topov«, vaški možaki težili v veri, da se država le ni čisto zapustila. Vanekovo razpredanje je dalo starejšim vedeti, da prvenčki kljub svoji majhnosti nismo od muh in da zaslužimo kanček pozornosti. Matjaž pa je ob tem dodal, da je vsako poniževanje naše že tako maloštevilne skupine ne le žaljivo, temveč, kakor smo bili slišali, že v osnovi zgrešeno. Zdaj se je okorajzil tudi drugošolec Vili: politiko so nam vsilili starejši, zato je prava nesreča za našo mladost, da se ukvarjamo z njo že od svojega 9., 10. leta, odkar se je začela druga svetovna morija. Ni nam po srcu to brezmejno klanje in zatiranje mnogih narodov, nismo pa brezčutni do dejstva, da so nam Nemci in Madžari ter Italijani zavzeli domovino in nam groze odvzeti še jezik.

Tačas, ko se tu na videz mirno pripravljamo na novo šolo s tujim jezikom, so Nemci zavzeli domala že pol Evrope in pridrveli stotine kilometrov v notranjost Rusije. S Hitlerjem na čelu grozijo zavzeti ves širni svet. In Madžari ter Lahi hočejo imeti pri tem svoj delež. Kdo, kateri krščan božji lahko to mirno gleda? Zato moramo združiti svoje mlade moči, da se bomo nekoč lahko uprli sovragu, ko bomo temu dorasli. To zadnje je dodal že asistent Rustec, ki se že po naravi rad »rusti**«, kakor pravi ravnatelj Gundek. Kmalu je iz gruče nastala že pravcata četica in marsikateri od teh že pooidraslih hlačanov je ojunachen drobil, na kak način jo je bil zagodel zasedbenim oblastem. Bolj kot kdajkoli doslej se je med gojenci utrdila zavest, da smo zavodna družina, skupna in nedeljiva; pred očmi nam mora biti najvišji smoter: obramba narodne za-

* cecatnjek = dojenček

** rustiti se = upirati se

vesti. Te si ne smemo pustiti vzeti. Na povratku v zavod nam je Rustec zabičal, da se ne smemo spozabiti tako, kot je to storil naš presvetli nad-asistent, ki se je, Slovak po rodu, prelevil v čistokrvnega Ogra. Kajti temu se reče narodno izdajstvo, kar je največji greh in zanj ni odpušcanja, saj se grešnik zlepa ne zave svoje zaslepljenosti.

Pod večer je ob vrtnem vogalu spet zadonela pesem, ubrana in melodiozna, kakor zna biti le večglasna slovenska pesem. Nam malim, ki smo se trudili v visokih tonih, je bilo še posebno všeč, da so se polno-glasno slišali tudi basi (lej si ga no, Lojzmana, kako basira zraven). Ni kaj, navzočnost teh daljših hlačmanov ima le svojo dobro plat.

3. NEPOKORŠČINA V DEVETIH NEBESIH

Zastran novega jezika bi lahko rekli, da trud naših vzgojiteljev v Martinišču ni obrodil pričakovanega sadu: skoraj vsi od kraja smo bili gluhi za jezik zavojevalcev. Mlajši smo prenašali ta posiljeni jezikovni dril z brezbriznim molkom, starejši pa nemalokrat z glasnim negodovanjem: kaj hudiča bi se gulili še zunaj šole! Kdaj pa kdaj je prišlo celo do odkritega »špotanja«, ko so si brez haska lomili jezik. Kot v razdraženem panju pa je završalo po zavodu, ko je ravnatelj s konference voditeljev dijaških konviktov prenesel asistentom naročilo, naj nauče dijake »himno zmagovalcev« še pred začetkom šole.

»Krščenduš«, je zakrilil z rokami klerik Vranko, »že Bože pravde nam ni šla od srca, zdaj naj se pa gulimo še to čisto tujo in posiljujemo dijake z njo; vite, tole!« se je slinasto zaletel in ravnatelju pomolel figo.

»Bog ti ne vzemi za greh, lepo pa to ni, da veš! Najmanj pa je dostojno asistenta, ki naj bi bil poslušna roka svojega predstojnika.«

»Če to zahtevate od nas, se raje koj zahvalimo za čast. Ne pravim le v svojem, temveč v imenu vse svoje skupine!« je trdo pribil g. Vranko, sicer miroljuben, suhljat mož sklonjene postave.

»Naročilo je naročilo«, se že iz principa ni dal ugnati ravnatelj Gundek. »To je kot vojaško povelje. Lahko nas pridejo inšpicirat, če smo ga izvršili in če odkrijejo zaroto, nas odstavijo vse od kraja. In potlej boste vi krivi, če gojenci dobe za asistente čistokrvne Ogre!«

»Gospod ravnatelj, zavedam se tega, vem, kaj je dolžnost, toda mi je psihično ne moremo izpeljati, razumite vendar! Pregnali so nas že Nemci s Preka*, prava reč, če nas še Madžari iz Martinišča!«

»Veste kaj«, je skušal razrešiti zagato hudomušni Tinče, »predlagam, da skličemo gojence na posvet, jim sporočimo ta preklicani »paranč** in glasujemo: če bo večina za to, da ga izvršimo, naj obvelja vaša.«

Gundek se je muzal, češ, vi že veste, kdo bo vlekel kratko, se zaprl s starejšimi kolegi v kabinet in potem je utihnilo vse. Živ krst ni zvedel, kaj so sklenili tam notri za dvojnimi vrati. Do glasovanja ni prišlo, o učenju okupatorske himne v zavodu pa tudi ni bilo več duha ne sluha. Gospod Gundek pa si ni mogel kaj, da ne bi ob srečanju s profesorjem Lovakom in njegovo soprogo na poti iz župnišča dal duška svoji zadovoljnosti:

* Prek = predel prek Mure, t. j. severovzhodni del Štajerske

** paranč = povelje, ukaz

»Veste, da mi ta nepokorsčina, odkrito rečeno, nití ne seže do srca. Nasprotno. Če za zavod res sprejemem oznako kmečke ženice, da so to deveta nebesa za njihove malčke, potem sem tega »upora angelov«, da se tako izrazim, prej vesel kot ne. Čeravno se nimam za Boga v tem 'raju'«.

»Ste pa le njihov bog v malem«, je smeje se vskočil profesor Julko.

»Po božji volji pač, in najbrž le za določen čas«. Profesor Julko in njegova gospa sta mu v celem dala prav. Lahko je samo vesel takih gojencev, posebno tako narodno zavednih asistentov, ki ne bodo pustili potujčiti našo mladež. Naj se le z vso močjo bori, da jih ohrani pod zavodno streho.

Vedro razpoloženi ob tej dogodbi še slutili niso, kako je prav tačas nekdo izrabil ravnateljstvo odsotnost, si sposloval izhod pri nadasistentu Reményu in pohitel na Poverjeništvu za prosveto. Od tam je vest o martinški zdrabi s himno še bliskovito švignila k županu Gartnerju in na komando mesta.

Štrkov Jožek

S črvivoga prečnjeka edne stare škrinje

SPOVEDNIK BREZI ŠTÓLE ELI NAŠ DOMAČI MISIJÓN

Zdaj van ne bon več pisao nikše zvünškolske naloge, tetica, zadosta de to, ka se zgodi okoli nas. Na priliko zaj nazadnje, kak so varaški Vrtelek, naš dugoletni farni zvonar, pri nas misijón méli.

To ži znate, ka so dedek zbetežali. Očo je jako skrbelo, kak bi jij nangučali za spovid, ka ne bi sirmák mrli kak kakši pogan. Sanij so jij nej mógli, te sta si pa z Vrtelekom zgučala, nej zaman ka sta bila pajdaša, ka do oni próbali dedeka na pravo pot spraviti.

Varaški zvonar so ži po naturi dober človik. Či što v vési zbeteža pa nemre v nedelo k méši, pridejo uni sledkar ta pa njemi dolvdarijo cejlo predgo. Tak si najmre nišče ne zapómli predge, kak uni. Tan pri zvunci se naslonijo na stinó, malo zažmerijo, roko k vühi podržijo, te njin pa cejla predga tak steče notri, kak da bi jo na grefefon gorzgrabo. Dol jo povejo tak natenci, ka šče plivanoša straj, či so nej dünoli kaj takšega, ka bi se po Vrteleki stari lidje préveč sagali.

Adno zajtro so naši z dvojimi kólami odišli na *Dubrovničko po otavo. Parañc je büo takši, ka bi jes tüdi mógeo iti, tan bi pazo krave pa njin obade šligao krej, eli san se vözgučao, ka se moren kenprlé dijački nafčiti manjüštrivati. San zavohao vélko dogódbó doma: to de gvüšno velezanimivo, kak de kršćenik kršćenika spreobračao pa na pravo pot spravlaó. Kak denok to vóvidi?

Rejsan nej bilo zabadaf: tak kuli devete prišrajajo knan varaški Vrtelek. Za palico so si vrézali eden débéli bat.

— Falen bojdi Jezus Kristus! Bog je fale vrjeden mi pa dëbeloga bata — priklumajo tak pomali v našo malo izo. — Ej oča dragi, kak ste mi kaj? Vidin, ka ste nevolni, tak van teda daj Bog svete meše tala. —

Pomali sta se z dedekon v guč zalá, künštni Vrtelek so se precí stárali, ka nega očo domá pa se delali, kak da bi ži šteli povrčti, te so jii pa dedek samij zadržali, ve si pa réko bár malo odejni, gda si ži tak dalje priklepao. Váraški zvonar so se nej dali trčcati. Najprle sta prečsála svetska dugovanja, kak se za moške šika (od Avstrije, ge so začnoli soldačijo pòvati, nazluk régulan versajske pogodbe, pa od toga, kak šče Hitler napraviti velko Nemčijo), te so pa Vrtelek napelali guč na domača dugovanja, kak v Tórnišči zidajo sirotišnico, štero do nune vodile, od poménjkanja vóre pri mládon ródi, cilou pri dëčkaj. So povedali, pa šče pokazali, kak so v nedelo g. dikan dečke ospótali, ka se samo tan odzaja pšejo v cërkví, nej ka bi naprej prišli na svoje mesto pa te tan klepëčejo pa dekle glédajo. Vnógi pa cilou v cštariji ostanejo pa tan Bogi čest kradnejo.

-- Eli da bi tej pilátušje znali, ka so zamúdili, kakša vretina bože rejči se vlejlava vó z dikanovij vüst! — Zdaj so stopili k dedekovoj šampeti, djáli roké na špajto, kak da bi se za predganco držali, zažmërili, te se pa samo sipávala žnjij dikanova nedelska predga, ka so dedek vse zéjvali od poslušanja toga váraškoga misijonaruša. Ve šče se nama z mamcov ráčilo poslušati jii, tak so bilij réčlivi. Zvún toga so dikanovo predgo v našo rejč preobračali. Cejle predge van nemren dolnačebřkati, samo to glávno, kak je človik stvóreni po božoj spodobi i glijnosti, samo ka se v paradizomi pregrejšo pa odtistijmao more trpeti, i kak je smileni Bog poslao svojega sinúj šteri je s svojím trplenjon i smrtjov odkúpo grehe človeče. Eli je človik nefraglivi v svojoj grejšnosti, nove i nove grëhote si nakaple na svojo nemrtélno dušo. Zato je pa Jezus nastavo šakraméntum svete pokóre, človik se pa more trúdití, ka ga núca na svoj dušni hasek. Gda so odvrteli friške potáčeke svojega spomina, so si Vrtelek gutnuli štamprlin druždžene žganice pa predëkivali dële. Glas se njín je troso, gda so pravili, kak gnesdén pomenkava v svejti živa vóra, sten pa túdi vse drúge jakosti, mër pa lúbëznost v držinaj. Gda se pa v hiži na Boga pozábi pa vse dobro na nikoj spravi, te se nemër i skažlívost razšerita na soside, na faro i cejlo državo i tak se šerijo velke svaje i redijo bojne. Zato pa človeštvo more nazaj zavínoti k vretinan svete vóre, sakši more začnoti red delati v svojen dušnon žítki. . .

— Uj, ve se mi tak vídi, kak da bi pri meši búo — so se zradúvali dedek. — Ve ti, čuješ, túdi ne falij dosta, ka bi cejlo meso odslúžo. Samo bi si mogeo prnesti mešni gvant v hátizaki pa eden kelij s hoštijov, vino pa vodo pa mamó samij pa ministranta túdi. —

— Vi se šengaríte, oča, samo so van to resne rečij, s šterimi se nej slobodno špaj sati. Gospod dikan so nan smrtno resno naráčali, kak mremo vsi lidjë pobiditi svojo dušno vejst, vsaki pri sebi, Znete oča, stvar van je takša: kak nan trbej od cajta do cajta zmesti lóre v hiži, ravno tak núca človik túdi dušnoga lórara, ka njemi zmeté od grehov zakájeno dušo.—

— Takši šent jë — si zmúvijo dedek. — Po dugij lejtaj ži telko saj notri, ka se vse fküp držijo, kak smrčki v guti, gda mašin mlati.—

— Ja ja, oča moj dragi, zato pa trbej to nesnago zmesti — potegnemo nádebeli Vrtélek pa si sédejo k dedeki na štámpet.

— Joj, ve pa te dobro, ka si prišeo —, jij dregnejo dedek z otéčenov nogov — samo či maš tak dugi šráklin, ka mi zmeteš mojo znatépeno dúšo. Znaš, san ži dugo nej búo v tistoj klunji, ge se grehi voraskladajo.

— Vi ste prevrgli to na špajs, oča — so stepli z rokov Vrtélek — vidin, dúša se van šče dobro drzij tejla, nóde šče vujdavala vó, liki včas se stanje nanágloma preobrne, te je pa lejko jako hidóu. Jes van niman takše škéri za pucanje dúše, mi Bog nej dao té sreče, ka bi dosegnó té svéti stáliš. To škér i pozvanje májo samo Kristušovi naméstniki, šterin po domače pravimo popi. Eli nevála je v ton, ka nega zdaj niédnoga doma. G. dikan so odišli na níško okrožno kancelarijo, ge s kóveton vredejvleta parcelacijo grofovske pa cerkvene zemlé, g. kaplan so pa odpotúvali na večdnevno srečanje njúvoga léjtnika. Tak ka či van za silo, oča, te pozovemo šteroga gospóda s sosidne fare. Kákpa, či máte dobro volo za to. —

— Ej, Štejf, nebodi denok preponizen! Ve se pa ti ži tak dugo vrtijs v cerkvi pa oščolavleš kre svécov pa oltárov, ka si gvúšno nádebeli namóčení v milošči božoj. Čista cerkvena sága ide od tebe, zato si samo sedi eti k špajti, jes pa s toga krá, pa ti potóčin vse svóje gréheke, kak se šika. Ti pa Jožek idi tečas vó, pa mi nacejdi v kúnji lunček klójcove vodé, man níške síhe čóbe. — Bogao san samo na pou, naročilo san prejkdáó mamci, pa si v prékliti dólseo pri dveraj, ka bi čúo spóvid.

— Jézuneka, ve pa znan réjsan ne míslite, oča, ka bi moja nevjredna malenkóst... smileni oča nebéski! Dobro znáte, kakše so régule naše svéte matere cerkvi: te šakramentum se lejko spelávale samo po njénij odebránij i posvéčenij slúžábnikaj, pa po nikon drúgon na svejti. San bóži sin je tak zréndao, mi némremo sfretati kaj po svoje, kak bi nan pasalo, pa túdi nesmimo, Bog nas vari. —

— Čakaj no, čakaj, pamet núcaj — so se li nej dáli dolpotrejti naš betežnik, — ve ti je pa to znan v to formo, kak pri naglon krsti. Či nega popa pa déjte nevolno, ga léjko krsti štošté, sakši bogi človik, šteri je poleg, samo ga more lékaj pokrižati pa malo zmoliti kcoj. No povej, či nej tak? — Zvonar so klumali, dedek pa batrivno dele:

— Na, tak more znan te biti túdi pri betežniki, gda nega popa doma. No, premisli, či nej tak!

— To zaj óprvin čújen, čiravno san ži dugo v toj svétoj slúžbi, so se počóvali Vrtélek, — ve van je to niti nej tak nóro mišljenje, či človik naténci spremisli pa zvaga po svojoj dúšnovestji: vrejdnó bi bilo, bórmeš, ka bi mati cerkev to na znanje zela. Moren povedati g. dikani, gda domó pridejo.

— Ja, ja, lejko bi se zmisló to san, ve si pa frišek, nej zaman ka si Vrtélek, pa ti drúgo nej trbélo, samo adno štólo^o bi dol zgrablice zéo v šegeštiji, jo zasúkno v žep pa si jo zdaj okoli šinjeka vrgeó. —

— Ne špajsajte se denok s ten, — so drápnoli zvonar z baton po podi, ravno gda san stópo notri s klójcovov vodov, — ve van pa právin jes niman té kumpetencije! Nišče drugi je nima kak gospodje duhovniki. To je tak zagvišno kak amen v očenaši!—

Zdaj je eden čas vse túo grátalo, samo mihé so múvile, kak da bi se čúdivale nejmóznosti sporazmejvanja tej vélkij stvorénj, štéra telko po-

žrejo na svejti, njin pa tak malo nahajo. Šagali so se tudi mamca; dokeč je bilo čuti močno rejč v hiži, so nej vúpali nótri.

— Spóvid, to van je adno vélko dugovanje, óča, — so malo bole naráji hápili plesti Vrtelek. — Potrebne so trij rečij: óprvin vózgruntavanje grehov, občinjavanje dúšnovejsti, eli kak zaj po štajerski pravijo: spráševanje vesti, objokavanje eli glóboko požalúvanje grehov, s trdnin nakanenjon več nej greha delati. Ob drugin: svéta spóvid, opravlena samo pri Kristušovon naméstniki na zemli, nazadnje pa eli ob tretjin: zadostačinejnje za grehe eli po novoj šégi povejdano-svéta pokóra. Tak, pa nikak ináč!

— Jes pa li tak mislin, Bog mi ne zémi za grej, ka sta vúva z našin Števanon nej tak glóboko ocpodi pod tov gospodov posvéčenov: léjko bi kaj kaj napravila v bóžen imeni, gda nega popov doma, či je vrazja sila. Pa tij šče bole kak naš Števan, on jako ne ftegne, sirmák, odtistijmáo, kak san njemi vérstvo prejkáo. —

Zdaj so Vrtelek nej štéli več nikaj čuti, samo so maháli z rokami, kak da bi si obade gonili, krej, rekši vi óča nimate pravoga spoznanja pa nej prave vóle pobošati se, tú je vse zabádav. So se hápili ži spravlati, kak da bi štéli iti. Mamca so jij kumaj stavili s cvrtinov, štero so njin z gostin trúcanjon podvorili. To je očivesno spravilo varaškoga zvonara v dobro voló, móčna saga po friškoj cvrtini, šče bole pa vino, tisto svetlo s tretjega lagva, goričko, štero so mi mamca dali, naj njin prnesen na sto.

— Ti boš pa zdaj ži naskori šou v škole, jeli Jožek? — so me pobožali zdaj več sčista zmerjeni Vrtelek, — vište, óča, kakšnega vrloga vnúkeca máte. To van je veselje na stára lejta, nej? Ga glédan, kak je tihi pa zbráni pri oltári, nej zamán ka se vrgeo po óči. Samo škoda, ka se nej ži prle naródo, léjko bi zaj ži novo mešo zospéjvao dol pa van dúšo vračo. . . —

— E odi —, so zamajnoli dedek —, ve mojoj staroj žao, ka ga síli v škole, što de prej doma na grúnti, vse pride v lúcke roke. Sakši bogi dén mi múvi, kak naš odvéjtek préjde. V ton táli se ti znaš z našov stárov sigdár svajúvleva. Jes právin, pa ká te, či de se školao?! Komi pa na svejti bóle dobro kak pópon? Pa ka te, gróna či eden piklin-paklin nóde móo odvéjtká?! Te svejt préjde, ha?! — so burdili dedek, kak da bi zdravi bilij.

— E idi k stráni, ded stari! — so se zagnali nad dedeka mamca — niti bétég te ne správi k pámeti! Bejži samo vó, picék moj máli, ka nóš poslušao te grdstije. — Picék je bógaó, se na štíbličnij stúbaj dólseo pa na vúha vlejkeo. Dedek pa mamca sta se čidúže bole idou mela, gda sta se pa hápila bodikaj gučati eden drugomi, so Vrtelek ftégnoli nad njima svoj débeli bat, kak gda je Kristuš zdigno rokó nad pobesnelin mórjon:

— Bojk k stráni, tentácije šatanove, skázlivost guča nespravlivoga! MÉR i lúbeznost vladaj med tema krščenikoma, šteriva sta se zavezala v šakramentum svétoga híznoga svéstva! —

Tetica, zdaj moren henjáti, nimam več papéra. Drgóč déle.

Ravno san prišeo z bunte, Krančov Miška so mi dali velki falat pak-papera. ka van lejko znapišen děle od našega hižnoga misijóna.

Gda so varaški Vrtelek s čalárnov močjov svoje rejči i palice stávíli sagdanešnje svájo starejšega Štrkovega pára, so njima šče maíi guč držali, kak je dūhovniško pozvanje ober vsej drūgij svetskij i kak trběj rávno zatogavolo štínati sinūj, kakti mojega oco, ka so pripravleni me-ně Bogi daruvati na to spodobo kak nigda svejta očak Abraham svoje-ga sina Izaka. Zdaj je dědeka nikaj stěplo, kak da bi jij obišla rejšnja miseo:

— No, či pa tak, lidje dragi, te nōde nevōle, — se zosmijējo tak narái. — te gvūšno smileni oca nebēski kakšega ágneca nalečē našemi Števaní v trnie (na priliko na Pentišicaj, tan nan dosta trnja rastē); znaš stara, tak ti poven, te dě tvoj picek rešeni. Samo bogzna či nōde name-sto ágneca kakša grlica v grmi sidējla eli štrkíca. Liki te de jo Joužek san opletao vō, nej Števan, naj san kajštē.—

— Izda van ide na špájs, oca, furt na furt, ka mo činli z vami?! Morete se denok strsnosti, víšte ka ste bētežni, ka pa či vas Gospodní Bog namesti fūnda? —

— Stráj boj, víš ga, kak se razživo, gvūšno nēmi vinska saga vse betēge pregnála. Liki to od ágneca bí lejko ži gda prle naprejprneso, pa se ži dávno ne bi grízla, — so vūjali spravlivo mamca.

— Tak víšte, — so pográbili priliko Vrtelek, gda san stōpo v izo, jiva prijali za roké pa njima je prekrízali i zdējnoli našelci prtí nebí:

— Požēgnaj, Gospodne, tē v tvojen imēni zmērieni pár, naj se ra-dūie nad njín svēto Trojstvo, nevtepena Devica Marija i vsi šēregi na nēbi! Na zemli pa naj má dopadēnje nad njima svēta mati Cērkev pa vsa naša vōrna fara, amen! —

— Víš Štejf, kak bi ti zdaj štōla praf prišla, či bi jo vōšco zēti, ka bi nama jo zasūkno okōli tej brásklavij rouk! — so bardūsneli dedek Vrteleka. Zdaj so prásneli v smej tūdi naš misijonarūš, tak močno, ka so se stěpali, pa se dugo nej mogli stávití.

— Na, tē pa trincnimo na to najino zmirítev. — so se obradūvali dedek, — Manka, natoči šče mēni adno kúpico, hajda! —

— Sin Davidov! — so počili vkup z rokami mamca, te pa tak na mejko bole zospějvali kak povedali: — Kak dūgo si me nej ži po imēni pōzvaο. Vanček moj! — Erkoč so dáli svojemi mužēví kupico vína, čiglij ne bi smēli pítí. Te so pa trincnoli tak silovito, ka je přeci vína vōpelis-nolo.

Gda so se odžējali od pijače správe, so varaški zvonár nadalūvali svo-je visiko poslānstvo:

— Ne otrūjaimo se veseliti! Eli seadno ne pozábimo, zakōj smo se zebrale vkūper. Oca moj dragi, zdaj máte dōsta zlatoga časa, šteroga leiko hasnovito ponūcate za pobōžno premišlāvanje pa molítev. Jes van lejko pošlen stare molitvéne knige, takše z dēbelimi slōvami. Ščēte? —

— Zafálin, jij mámo zadōsta, za edne telige, — so zamájneli dedek z levov rokōv. Bole so se bránili, bole so Vrtelek vrtali vnijj pa naráčali, naj se li zrisnijo za božo volōu pa nahájo vso svetsko pajdašijo.

— Ujui, jes san te pa ravno šteo prositi, ka bi ednin mojin pajdašon glas dao, ka san zbetežao. Te pa nikaj nou s toga? — pitajo dedek.

— Bole ka nej, oča. Takši lagoji vrstniki vas samo odvajajo od vsega, ka po cèrkvi dišij. Ravno ta vaša svetska kortešija je kriva, ka ste vojznoli sirmak v golo posvètnost, se odvrnoli od vsej pobožnij bratovščin i farnoga občestva. Ste njin preveč vorni bilij, pa so vas zmejšali. —

— Tak misliš, tak štimaš? Te pa krízi-boži moja svetska pajdašija, jèlibar? — skoro jóčič spravili s sebe dedek.

— Tak tak, oča, krízi-boži. Zdaj je čas za molitev, nej za pajdašijo. V molitvenij knjigaj najdete vse potrebne molítvi za betežnike, takše pa ovakše, samo si vse to poiščite. —

— Nej mi ravno vola šče očij mantrati poleg vsega drugoga betega. Liki či de mi slabše, te mi moja Manka kaj vòsprečtè, eli moja snèha. Ve ti nevèn, či me kaj gene, da se mi znaš dušica nikak jako na tè svejt zgràbila, čiglij ka si ga nej poživejla kajsi. —

— Ravno zatou de trbelo napnoti vse sile, ka jo odvrnemo od lagoje vole i vsega skušavanja, strosimo žnje vse ka je posvetno pa jo napunimo s poželenjon bože lubezni, ka se nigdar več od nje ne odkapči pa ka po svèstij pokore vso božo miloščo goriprime. Znete oča, srce trbej zravna krejfrgnoti od toga zblójenoga svejta pa ga naredati. . . —

— Ej, ne múvi mi donok duže tè víze, kak da bi ži dušo vòpušcao! Jes man šče močno volò zvràčiti se pa tečas moren zdraf biti, ka mi Balazov stari tórbo zakrpa, ka se potóčin šče párkrát tantá prti Ludbregi i Čakovci. Stare šege nemre človik samo tak tanahati, zvonarek moj dragi! Ti me denok raj z vüpanjon napuni, z vüpanjon ozdravljenja, nej ka me sagaš, ti balaš! — so se vse zalècali nazadnje dedek.

Vrtelek so si zdèjnoli, se počóvali po pišljivoj glavi, malo v eden kraj klumnoli pa átak odvrnoli:

— Bog me Gospodni vari, ka bi vas sagao, oča. Samo van bi rad na srce položo to, ka se za vašo starost dostaja. Gda ži človik tak dugo na svejti kak vi, te si nèmre misliti, ka de ga šče ne ven kak dugo klačo. Pa ka bi obračun z Bogom odlagao na zádno vóro, či pa ne vejmo, gda pride. Zato moremo biti prpravleni v sákšen mègnjenji svojega žitka. . . —

— Dójde, dójde, bačkamadenok! — so brèknoli dedek pa se pošiknoli gor s cèjlin tejlón, ka je pòstela zoškripala, — ve mi lékaj glava počí. —

— Uj, Bog vari, oča, toga pa nej rad búo kriv, — so se zosagali váraški zvonar, ségnoli v prúslek, polúknoli na vóro, rekši dobro, ka ste me opoméjnoli, sila mi je iti poudné zvonit.

— Tak je, viš, svoje vóre nesmiš zamiditi. Za sebe pa tak mislin tak štiman, ka moja vóra šče nej prišla. Znabiti je najna zmiritev presúnola milostivnoga Boga, ka mi malo žitek podúgša. . . —

— Bog daj toj réjči hasek, — so djáli kočj Vrtelek i zeli bat.

— Bon próbao šče ednok pozvati telovnoga vráča na pomoč, pa či nikak nóde šlo žnjín, te va si dele gučala. Zaidnok nama pa dojde. Bog ti pláti za tvojo nezgrúntano skrb i póseo, pa ka si me zmèro z gingavov polovicov najnoga híznoga svèstva i pofrišao najno šajtravo zavézo. — Erkoč si dedek predènejo zglavnik, se zglèdnejo prti razpétji na stèjni pa zdèjnejo pobožno:

— Tak, zdaj odpústi svojega služabnika, Gospodne, ar so vidile moje oči tvojega Zveličitela i moja vüha poslúnola tvojo blagovejst, — so se

zglédnoli pošáo k Vrtéleki, ka rékši jes túdi šče nikaj znán, naglás pa so djáli kóž: — čiravno so préveč kosmáta, pa bon bogme núcao srpačo, ka to kosminje dolposejkan. —

— Tak, ja, samo poréžte pa božo rejč poslúnite. Bog je fále vréjden, mi pa nikaj drúgo kak... — so zružili z baton, — no, óča, zdravi bójte pa z bogon stante! — i že so se pošiknoli vó s hiže i zapústili svojega nej rávno nevolnoga betežnika.

Jes san se ži túdi navólo pisati, eli san rad, ka so nas pohodili bogaboječi varaški zvonar. Kelko léjko sprevidin s svójimi dičnjimi ócmij, je dédeki valaló, ciló po dúšnoj strani, zavólo štère so óčin pajdaš prišli. Samo me stráj zanjij... Molite túdi vi za to, ka bi se dúšno i telóvno zvráčili pa nas šče dele kaj v dobro voló správlali.

Se van priporáča i vas pozdravla Jožek

Marko

Matjaš pa Miška sta gnala telico f Čakovec

Kak je Mariča prišla k iži, se je vertstvo náglo zdigavalo, prignála je s Polane kravo pa tele. To je bila njena herbija zvún njive na Škrben-tovici. Tele so podkrmili pa je z njega postala lepa telica. Gda je bila za odájo, so se nej mogli odločiti, kumí jo odájo. Peneze njim je jako trbelo za kukurčnjak pa novi járem. Benko je slabo plačúvo, Keméj Marko v Soboti pa je zvún penez šče dáo porcijo kisile župe, špricer pa šče kakšo drobovino. Najbouše je plačao Vajda f Čakovci, či si prignao k njemi v klavnico. Pa ženta f Čakovec, njima dá tanač Mariča. Bogála sta jo. Friško njima je oprála šorce. Miška je móo naprsičnjek, Matjaš pa na tracline, ka si je samo odzaja zvezao.

Tisto noč so nej mogli zaspáti. Miška je večkrat odo gledat f štalo, či telica préživle. Matjaš pa je že večer prneso od Brglezovij hikóski lanc, ka ta jo ležej strahovala, či de kaj bisnela. Nekaj časa de jo gnao eden te pa drugi, ka samo ednoga préveč zmantra.

Nej sta znala, ge je Čakovec. Večkrat sta čúla pripovidávati stáre lidij, ka so ftiston časi, gda so trnóslini zreti, romali f Čakovec na den svetoga Prcinkola (porcijunkola). Mislila sta ka je to fčasi ge za Gibinov. Pa sta si pogučala, ka ta spitavala Nečmurce, ve se po pitanji dáleč pride. Zajtra so fsi šli f štalo. Mariči so skuze silile v óči, lepa telica pa njena herbija ide od iže, pa ka si moremo, penezi so nam jako potrební. Naročala jima je, naj pazita na sebé pa na péjzeze. Ve se spomlita ka so Jürjov Marko pripovidavali od tovajov, ki so v logi blúzi Čakovca napádali lidij pa njim poneze krej jemali. Fčasi so se fsi trije spomnili tiste zgodbe:

Nikši tórjanski šujster, lekaj je to bio Tkaočov majster, se je san pelao s Čakovca s senja. Bila je kmica. Vetrni lampaš je meo z motvózon prvezani za ročico na právon kraji. Samo idnok skoči odzaja na koula edna gospa pa ga prosí, či se smej z njim pelati. Ka si je drúgo znao, ka njoj dovoli. Sešla si je polek njega pa sta se lepo pogučavala. Šujster je z ednin okun furt pazo, kak se obnaša ta čúdna gospa. Mela je mali ce-

krec, v njem pa je f pamet vzeo nekaj takšega kak dugi nož f capo zasutani. Rosa ga je obišla od straha, gda je tudi po guči spoznao, ka ta gospa nej ženska, liki moški, oblečeni v ženski gvant. Šujstri so bili čedni lidje, tudi tē se je friško znajšeo, nakla je pusto bič, stavo kunje in gospo proso naj stopi dol pa gor zeme bič, ka on kunje nesmi pistiti. Gospa je bogala. Gda je stopila na putač je šujster cūkno kunje, tak ka je putač leto po gospej, kunji pa so bejžali kalop skoro do Strukovec.

Lidje, šteri odijo na romanje f Čakovec pravijo, ka šče lekaj tisti plantavi touvaj živē. Pred cerkvenimi dverami prosi milošćino pa liden pripovidavle, ka so njemi tovajj nogō potrli. Ništerni njemi vōrjejo, dru-gi pa nej. Skoro fsakši pa njemi vrže te nevalani pejnez, šteri je dober samo za šterce pa za šparavec f cerkvi.

Ta zgodba je jako mantrala fse tri, gda so se ločili. Mariča je šče pravila: znabiti se nikdar več nomo vidili pa je Matjaša kūsnoła, Miška pa se je krej obrno.

Srečno sta prignala telico do broda. Na brodi se je jako sāgala. Stala je raskoračeno in gledala šumečo vodo pod seof, drgoč pa špulo, štera je škripala po železnon vouži. Gda so prišli na drugi breg Mure, te je pa tak skočila z broda, ka sta jo komaj zadržala. Matjaši je žamaten, zdavanjski krščak spadno v Muro. Nej sta mogla niti pitati brodara, kelko trbej plačati. Ve sta tudi nej mela nikaj pejnez. Nekaj časa je šla zmerno samo obādje so jo jako mantrali. Čiduže bole je postala trūdna, pa tudi Matjaž in Miška sta že odila raskoračeno in noge vlekla, bila sta žedniva in lačna. F Strukovcaj pri prvoy iži sta prosila mesto f štali za telico pa tudi njeva bi spala v štali, vert njima je dao to, ka sta prosila. Fsi trije so tak naidnok zaspali. Zajtra sta rano stanola, ka bi kak najdele prišla stelicof šče za lađa. Bijla je šče kmica f štali. Telico sta odvezala pa sta jo komaj vō spravila. Tak sta larmala ka se je vert zbu-do pa samo f spodnij lačaj vō pribežao z lampašon v roki pa začno kričati pa kunoti, gda je vido ka Matjaš njegovo telico vō vleče. Nej sta jo štela fkradnosti, f kmici sta nej ločila, štero sta njeva prignala in štero je vertova. Vert jima je fsefele božno zgučao, fsega sta niti nej razmila. Matjaši je pravo ti vrak prekmurski, Miški pa ti tovaj, ka te tak v rit brsnen ka v Zagrebi dol spadneš, či se fčasi ne pobereta, odvežen psa, ka de vaj tako gnao, ka ta za pou vōre f Čakovci. Žalostniva sta zapustila Strukovce pa tudi pošteno lačniva. Tudi telica je nej več preživala, nej je mejla kaj, zato sta jo nekaj časa pasla po cestnon robi samā pa jela gibico.

V fsej tej navolaj sta mela srečo, ka sta nej srečala žandarof, nej sta mela pašoša za telico, pa nej penez za sebe, či bi jiva kaštigali. Pri Vajdi sta friško opravila. Telico njima je dobra plačao pa jiva tudi opitao, či bi se splačalo v Gomilicaj odpreti mesnico, ka lidje ne bi tak daleč mantrali máro pa sebe. Pravila sta njemi ka ta domā pitala Maričo pa soside pa te pošleta glās po romaraj na dēn svetoga Prcinkula. V roke so si segnoli pa sta odišla naravnoč v oštarijo, ka si privežeta dušo k tejli.

V oštariji sta si naročila gulaš, bio je masten ele jako tečen. »Šče fsakšemi endo porcijo pa dvej pivi«, je naročo Matjaš. Gda sta se najela, sta veselo odišla proti domi. Spomnila sta se tovajov, zato sta si peneze razdelila fsaki pou in je skrila v lače. Nej sta dolgo odila pa jiva

more, običje domovino vsako leto. Letos sta se s soprogo udeležila med drugim nove maše ženinega sorodnika v ljubljanski nadškofiji. Lojze je tudi velik ljubitelj in širitelj Stopinj.

Naj navedem še spored Kuzmičevega kulturnega večera. Pevski zbor je za uvod zapel Račičev prekmurski napev očenaša. Sledila je recitacija Baševe pesmi »Sen od Mure«. Prekmurskega pozvačina v narečju je predstavil Štefan Ritlop. Odlomek iz S. Kuharjeve knjige »Narodno blago vogrskij Slovencef« je prebrala Agata Žoldoš. Na sporedu je bil tudi odlomek iz knjige Jozefa Smeja »Po sledovih zlatega peresa«. Uvodno besedo na prireditvi je imel L. Žižek. Lojze je spregovoril tudi o kulturno-slovstvenem pomenu M. Kuzmiča. Prebral je še odlomek »Evangelium Sv. Mataja vu XXV. tali« iz Kuzmičevega prevoda evangelijev. Z recitacijami in branjem sta sodelovali Elizabeta in Rosemarie Fotivec ter Vilko Čekut. Za povezavo med posameznimi deli prireditve sta poskrbela Miha Zakojč in Jože Hozjan.

Tonski zapis Kuzmičeve proslave so mi poslali Žoldoševi. Poslušal sem ga večkrat in moram reči, da je bila proslava nepozabno lep kulturno-umetniški dogodek. Za uspelo proslavo in uspešen nastop izvajalcev se je na koncu v imenu številnih poslušalcev zahvalil superior Ivan Plazar CM.

Tej lepi proslavi bi smele veljati besede prezgodaj umrlega kulturnika in znanstvenika mednarodnega slovesa dr. Štefana Barbariča: »Malokdo ve, da je naša deželica tudi lepa; sodeč po številnih kulturnikih preteklih časov pa je Prekmurje tudi kulturna slovenska dežela. Ni kultura prišla sem, temveč je tu nastajala«.

Slovenska cerkev Marija Pomačaj, Manning, Toronto

Naša pokrajina v delih Lojzeta Kozarja

Ob pisateljevi osemdesetletnici

Prvi je uvedel v slovensko slovstvo prekmursko pokrajino, predvsem Goričko, belokrajinski rojak Matija Malešič s povestjo KRUH (najprej v Finžgarjevi Mladiki, v knjigi 1927). Toda tu nastopajo v glavnem le nekatera krajevna imena, omenja borove gozdove in skopo ilovnato zemljo, zaradi katere hodijo Goričanci na sezonsko delo. Potem ko je Miško Kranjec postavil dogajanja svojih spisov na svoje Dölnsko, je Goričko s Porabjem dobilo svojega pisatelja v martinjskem rojaku *Lojzetu Kozarju*.

Bil je od detinstva in rane mladosti ves prevzet od življenja narave in njenih lepote, kakor pripoveduje v razgovoru: »Gorički svet je zares čudežno lep, zlasti, če ste tam doma in poznate vsako drevo na obzorju, izza katerega ali za katerim je danes vzšlo ali zašlo sonce; če ste kdaj od blizu slišali, kako klokota in cinglja voda v potočku, ki se preliva in vijuga med zlatimi potočnicami; — če ste doživeli sto tisoč drobnih lepote, ker ste imeli odprte oči, predvsem pa srce.«

Ta opis bi bili radi brali že v kateri njegovih prvih knjig, ko se je nekako izogibal navajanja imen krajev. V prvi natisnjeni povesti *Takšen prag* (1962) imenuje le Monošter kot konec obzorja nekaterih ljudi in šolo v Martinju. Naševa pa ledinska in hišna imena iz domače vasi, priimke in krstna imena, s čimer ustvarja krajevno vzdušje. Ko opisuje sliko sv. Janeza Krstnika na svodu farne cerkve, uganemo, da je to na Gorenjem Seniku, pisateljeva nekdanja župnijska cerkev. Med trpljenje in borbe ljudi postavi pomladne breze in bukve, smreke in bore, začiši smola in brinje.

Ker se *Pajkova mreža* (1968) v glavnem dogaja v tujini, živi domači svet bolj v spominu glavne osebe. Vendar pa že začenja povest v domači pokrajini: »V vasi pod Srebrnim bregom so večeri nenavadno tihi... zvon, ki visi sredi vasi na pokončnih hrastovih tramih...« Hiše so do slemena pogreznjene v belino cvetočega drevja, borov gozd objema vso vas, odkoder so vidni obrisi daljnega Pohorja in Graških planin, — »proti Rabski dolini je sivkast mrak«, tam je hrib s cerkvico svete Ane v Boreči, tam je »ta Gorički svet...«. Zdej je že natanko omejil svet svoje povesti, omenja tudi mejo, ki so jo potegnili od Radgone čez Srebrni breg proti Hodošu, omenja tudi Vrbno ob Rabi (v Avstriji).

In junakinja povesti Veronika piše iz tujine: Ponoči... hodim nekje iz Doličev proti Martinju... Vrstijo pa se tudi pesniški opisi zemlje okoli vasi.

S povestjo *Materina ruta* (Celovec 1971, Koper 1973) pa je pisatelj že živo uvedel pokrajino in čas dogajanja v knjigo. Opis vaškega življenja na obmejnem Goričkem med prvo svetovno vojsko in v mesecih po njej imajo kar zgodovinski značaj. Prepletajo se tudi že obmejni avstrijski kraji, s katerimi je naša krajina imela od nekdaj tesne stike. Nastopa vas Velika ob Rabi, Borinje (Fehring), od Vrbna sem se slišijo zvonovi, pa tudi od Gorenjega Senika, na Straži, martinjski ali trdkovski, od porabskih Veric ali Svetice v Avstriji. Oglašča se ura v zvoniku na Gore-

njem Seniku, ko so še iz Martinja pokopavali, na tamkajšnjem pokopališču. Na delo hodijo v Ženavce in Gradec.

Pisatelj sledi cesti po lepi slikoviti dolini, vidi smiselnost v vijuganju steze, prikazuje borov gozd in na pobočju med grmovjem so goste jagode kakor »rdeča ponjava«. . . Ob deževju se utrga plast zemlje, huda zima v letih 1918 in 1919 prinaša pomanjkanje in še bolj občutijo vse težke izgube v vojski. Pisatelj nakaže politične spremembe z madžarsko republiko, z boljševiškimi sveti, ko agitatorja prisilijo v vasi, da govori slovenski, ko odpeljejo na cvetno nedeljo moške in župnika iz cerkve.

Z obširnimi zgodovinskimi romanom *Licenciat Janez* (dva dela, Celje 1975) nas Kozar ni popeljal le v prekmursko zgodovino 17. stoletja, marveč v mnoge goričke kraje, kakor je v spremni besedi h knjigi zapisal Jože Smej: »... v knjigi zaživi z vso prvinskostjo ves gornji del Prekmurja s Porabjem, predvsem kraji Modinci, Dobra, Jurij, Grad, Petróvci in Šobota«. Zato je prav, da je na začetku knjige zemljevid, ki prikazuje mnoge, večini bravcev neznane kraje. Prizorišče tega romana je v glavnem isto kot v Materini ruti, le da so kraji bolj natančno predstavljeni. V prvem poglavju vidimo cerkev sv. Jurija, Ledavo z njeno vijugasto strugo, v razgovoru so naštetih sedeži župnij in v ospredju je avstrijska sosedna Dobra, dokler hodi Janez tja.

V živahnem razgovoru med starejšim Vogrinčičem in opatovim slom našteva domačin kraje od Grada (tedaj Gornje Lendave) in Boreče skoz Šalovce in Čepince ter skoz porabske kraje do Monoštra. Omenja pa tudi madžarske kraje v njegovi bližini in še dalje, predvsem Modince (avstrijska Mogensdorf, madž. Nagyfalva), kjer je potekala bitka s Turki. Kraji so vpleteni v pripoved tudi ob opisu poti v Dolence, predvsem Boreča z zgodbo o zidanju njene starodavne cerkve.

V drugem delu je natančno predstavljen stari grad v Gornji Lendavi, ki jo je ljudstvo tudi po njem kot glavni krajevni značilnosti poimenovalo (»pri Gradi«, doma »od Grada«). Zvemo tudi marsikaj o Petrovcih in njihovi nedeljski cerkvi (poimenovani tako po sv. Nedelji — posvečeni sv. Trojici). Označeni so Šalovci s tržnimi pravicami in mnogimi gostilnami ter kot sedež sodišča. Glavno dogajanje pa se odvija v Dolencih in okolici, saj tu deluje licenciat Janez. Razmere pojasnjuje razgovor med čepinskim župnikom in licenciatom, prizori v dolenski cerkvi. Marsikaj izvemo o župnijah Petrovci, Hodoš, o Selu, posebno nazorno pa so pokazane verske razmere z opisom zborovanja cerkvenih in veleposestniških zastopnikov v soboški cerkvi, kjer so imenovani tudi vsi kraji do Gornjega Senika, ki jih zastopajo njihovi župniki. Ob licenciatovi poti na Dobro pa spoznamo tudi porabske kraje: Vėrice, Ritkarovce, Gorenji Senik, ki jih popotnik vidi le od daleč. Ni sicer najdrobnejših opisov goričkih krajev, ob njihovem ponožnem imenovanju, ko so povezani z različnimi dogodki, pa se bravcem vtisnejo v spomin.

S temi knjigami je Lojze Kozar, bi dejali, zapustil svoje Goričko, kamor se bo, upamo, še povrnil s kakim novim delom. Ker že desetletja živi in vsestransko deluje kot duhovnik, ustvarjalec dveh cerkva v Odrancih, kot pisatelj in urednik naših Stopinj — na Dólinškem, je dodobra spoznal tudi življenje tukajšnjih ljudi in njihove kraje. To vidimo v njegovi povesti *Vezi in zanke* (Mohorjeva družba, 1979), v kateri je še bolj teme-

ljito in obširno prikazal zdomsko življenje naših dni, kot некоč v Pajkovi mreži pred vojno življenje naše delavke v tujini. Dogajanje na domačih tleh je postavil v kraje ob Muri in že v prvih stavkih knjige govori o »otroški vojni« na Bistrici. Murin rokav Močilnik nas spomni na Cankarja, imena Tjaš, Geta in druga pa so doma na Dölnskem. Omenjene so tovarne perila v Soboti, pletilstvo v Beltincih, kjer ženske iz teh krajev delajo.

Ker se večina dejanja odvija v Nemčiji, živi domača pokrajina ali v spominih — npr., kako je s hrasta ob Muri kot otrok opazoval reko — ali pa ob povratkih zdomca v domaci kraj. Tako je omenjen potok Črnc, Petrov izstop iz avtobusa v Odrancih, njegova pot »dobre 3 kilometre proti Muri« in vse tri Bistrice... In v spominu se mu prebujajo: »Pri nas pa so taka lepa domača imena: V Gaji, v Sloporci, na Kamencaj, na Listovnjaki, v Krčej, Napole...«

Tudi v tem okolju nastopi Goričko, ko pravi dekle: z Goričkega sem, iz Markovec... In oživi domača pesem, ko si zaželijo: Zapojmo še tisto: Bistrica je mala... Lübrica lüblena, nej se mi jokati...

In ko gre nesrečni zdomec Drašek od Beltinec proti domu, med Odranci in Bisticami, se je na peterokrakem križišču zmedel in ni našel prave poti proti domu... Tudi Lendava, Petišovci in »naftno področje« kot najbolj »svetovljanski« del Prekmurja, srečamo v povesti. Na zadnji poti domov pa Tjaš zavije iz Beltinec proti Turnišču, v Genterovcih je prišel na cesto proti Lendavi in po ovinku čez Melince k Muri, k njenemu mrtvem rokavu. Ko vrže bombo v vodo, zasliši pesem lüpačev: Ne de mi več rasla travica... — in ko utone, utihne pesem: Pred oltar pelati, — roko ti podati...

V romanu *Premakljivi svečnik* (1985), ki je zavoljo svoje pereče sodobne vsebine vzbujal tako zanimanje pri bralcih (poleg prve objave v Družini še dve izdaji v knjigi) — sicer niso imenovani ne prekmurski ne drugi kraji, vendar po imenih nekaterih nastopajočih oseb uganeemo, da so to ljudje iz naših krajev, čeprav je dogajanje tako, da bi se moglo dogajati povsod na Slovenskem. Vendar pa v knjigi spoznamo našo sodobno mladino, njene težave, njeno mišljenje in ravnanje.

In podobno je v pisateljivi zadnji knjigi: *Kamen in srce* (1986), v kateri so zbrane nekatere starejše krajše povesti, nekaj je pa v njej tudi novega. Čeprav v teh povestih ni imenovan skoro noben kraj, čutimo, da se dogajajo v naši krajini ali da nastanejo v njih naši ljudje, kot npr. duhovnik, premeščen med zasedbo na Madžarsko. Posebno pa se ustavimo in zamislimo ob prvem spisu v tej knjigi: Korenine mojega življenja... V njem spoznamo pisateljeve korenine v domačem kraju, v njegovem otroškem doživljanju narave, kar tako pesniško opisuje: kako leži v travi, vsrkava vse vonje okoli sebe, kako ga strmenje v nebo zanaša v vsemirje, odkoder se vrne v vsakdanjost — in vse zapoje v njem in vse pöje okoli njega. Nato doživlja barve neba, oblakov, cvetlic in vsega okoli sebe, tako da se danes pisatelj izpove: »... zdi se mi, da sem vse, kar sem globokega doživel, doživel že v svojih otroških letih«. Lepota stvarstva se je vpila vanj — na domači zemlji otroških in mladih let — »V tem pa je že slutnja večnostne onstranosti, slutnja duha« — in »Iz teh bistvenih korenin se razvija moje življenje« —

veri, upanju in ljubezni, o posvečevanju Gospodovega dne, o skrbi za zdravje, o smrti, o odrešeni spolnosti, o resnici in o laži.

Tretji del postavi človeka v dnos do drugih ljudi, do skupnosti. Zato avtor priročnika govori o ljubezni in pravičnosti, o družini, državi in Cerkvi. Pretresa gospodarsko-socialna vprašanja, s katerimi se srečujemo kristjani. Ovrednoti politiko, mir in vojno. Na koncu pa spregovorijo še o kulturi in odgovornosti do okolja.

V priročniku so predstavljene tiste moralne vrednote, brez katerih ni srečnega in človeka vrednega življenja. Priročnik ne želi v prvi vrsti »učiti«, temveč hoče predvsem vzgajati srce in vest.

Lojze Kozar ml.

Marija Kremenšek (roj. Glavač): ZGODOVINA 4, ZGODOVINA 1

Če že notiramo dela naših pesnikov in pisateljev, ne bo morda odveč, če zabeležimo tudi druge duhovne stvaritve naših kulturnih delavcev, na primer znanstvena in pedagoška dela. Med zadnja spadajo tudi učbeniki; od teh dva, izišla v zadnjem času, nosita ime Marije Kremenšek, rojene Glavač iz Beltincev v Prekmurju, dolgoletne profesorice zgodovine na gimnaziji in srednjih šolah.

V sodelovanju z zgodovinarjem Stefanom Trojarjem je že pred leti izdala učbenik *Zgodovina 4*; v njem je napisala v 1. delu zgodovinski oris stare Jugoslavije (pod naslovom *Bistvene značilnosti razvoja naših narodov po združitvi*), v 3. delu knjige pa sestavek *Boj nove Jugoslavije za samostojno razvojno pot*. Leta 1987 je učbenik izšel že v ponatisu.

Pred kratkim pa je Državna založba Slovenije izdala *Zgodovino 1*, učbenik za prvo stopnjo srednjega oziroma usmerjenega izobraževanja. Izida te knjige, ki je njeno samostojno delo in jo je Svet za šolstvo SRS izbral po razpisanem natečaju, pa avtorica ni več dočakala (umrla je oktobra 1988). Naj bo torej zaznamek o izidu knjige pokojni avtorici naš dolžni in hvaležni spomin.

ZGODOVINA 1 prinaša troje osrednjih poglavij: *Prazgodovino*, *Stari vek* in *Prehod v srednji vek*. Prvo poglavje končuje s kratkim orisom naših krajev v prazgodovini, z navedbo arheoloških najdbišč v Sloveniji. Stari vek sklene s sestavkom o Rimljanih v naših krajih, medtem ko zadnje poglavje zaključijo z opisom prvih političnih tvorb pri Južnih Slovanih in s kratkim orisom Makedonskih Slovanov ter Zahodnih in Vzhodnih Slovanov.

Namesto navedbe virov in literature prinaša *Zgodovina* na koncu poglavij in podpoglavij pregledno uokvirjena vprašanja iz obdelane snovi, za utrjevanje znanja učencev.

Oba učbenika prinašata dokaj pestro slikovno gradivo, prva knjiga (*Zgodovina 4*) celo dokumentarno zanimive slike iz predvojnega življenja v dolinskem delu Prekmurja.

J. Ftičar

Ferdo Godina: *NADA, VRNI SE!* — Roman o življenju na podeželju v Pomurju po drugi vojni; izšel v redni zbirki Prešernove družbe za leto 1989.

Osnovna tematika pripovedi je zdomstvo, ki poraja na vasi perečo socialno in moralno krizo. Oboje se zrcali v izkoreninjeni in razbiti družini, ki ji komajda uspe izogniti se tragičnemu koncu (usoda Nade in Mirka Kreslina). Vzporedno z vodilno zgodbo oziroma v prepletu z njo poteka druga, ki prikazuje zraščanje podeželskega življenja z mestnim (usoda Nadine sestre Sonje) in pušča za sabo prav tako razrvano življenje, nepotešenost in nemir. Skupna poanta obeh življenjskih sredin je iskanje materialno zagotovljene eksistence; to iskanje pa v razmerah naše povojne stvarnosti preide v skrajno popredmetenost, ljudje se docela zmaterializirajo, dovezetni so le še za čutne užitke. Kot protivesje temu pisatelj postavlja že izumirajoče patriarhalno življenje na kmetih (usoda dveh stark, babice na Dominkovem gruntu in tete Treze); le-to je kljub obrobnosti likov pripovedno močnejše izrisano. Najbolj pa se je avtor približal objektivnemu slikanju naše stvarnosti v usodi razočaranega revolucionarja Tomca; ta je v imenu neke ideologije žrtvoval vse revoluciji, Velikemu bratu (po Orwelu) in ostal na koncu praznih rok. Ta lik je izrisan tako plastično, kakor bi imel pisatelj pred očmi določeno osebo iz vrst svojih kolegov revolucionarjev, tu in tam ima morda celo avtobiografsko ozadje. To zadnje bi pripisali delno tudi liku mladega časnikarja Danijela, ta je sit utrujenih herojev in vse njihove ideološke navlake: ne mara se obremenjevati z njo in si zagreniti življenja.

Kljub enoplastnosti podajanja starosvetnega in novodobnega sveta v pokrajini ob Muri in sociološko ne dovolj izčiščenemu razmerju kmečkega in malomestnega življenja je roman snovno dovolj zanimiv, pripovedno razgiban in v svojih z blagim humorjem in podomačenim besedjem začinjenih izrisih na moč berljiv; do neke mere je celo nevsiljivo poučen.

J. Ftičar

SLOVENSKI KOLEDAR 1989, Letopis za slovensko narodnost na Madžarskem, izdala Demokratična zveza Južnih Slovanov na Madžarskem, tiskano v 1000 izvodih v Sombotelu.

Slovenski koledar za Porabje ima 144 strani. Na naslovni strani je slika gornjeseniškega pevskega zbora »Avgust Pavel« s 16 pevkami in šestimi pevci ter z voditeljem zbora, v ozadju je seniška cerkev; na zadnji strani ovitka pa je stara kmečka hiša z Gorenjega Senika. Navedeni so člani uredniškega odbora: Marija Bajzek-Lukač, Irena Barber, Feri Bartakovič, Elizabeta Bedi, Laci Domjan, Karel Gadanji, Karel Krajcar, Irena Pavlič (urednica).

Koledarski del je opremljen z mnogimi slikami, večinoma posnetki iz šolskega življenja v Porabju. Pozdrav bralcem je napisal dr. Marin Mandič, generalni sekretar Demokratične zveze Južnih Slovanov na Madžarskem in v njem izraža željo: »Upajmo, da se bo na podlagi odlokov 10. kongresa naše Zveze še naprej krepila identiteta Slovencev.«

Erika Bajzek Glanz, podpredsednica DZJS in ravnateljica gornjeseniške šole, je prispevala članek: Ocena preteklega petletnega obdobja, v katerem našteva pridobitve glede ciljev, med drugimi tudi »negovanje materinega jezika in kulture v materinem jeziku«, kajti temu vprašanju »bo treba v prihodnje nameniti še več pozornosti... Kot korak nazaj, kot

izguba pa se kaže znanje, ki ga otroci prinesejo iz rodne hiše... Treba je prebuditi zavest roditeljev o tem, kakšen zaklad izgublajo na ta način.« Ne samo iz tega članka, ampak tudi iz drugih sili na dan resnica, da je za izgubo slovenske narodne zavesti DANES kriva predvsem družina, ki je izgubila svoje korenine in se naravnost trudi čim prej potrgati še tiste, ki so še ostale.

Toda če smo pravični, moramo priznati, da slovenske družine v Porabju danes ne morejo ravnati drugače, saj že skoraj petdeset let nimajo stika z matično deželo in jih je naša stran popolnoma zanemarila, ko kljub tolikim slovesnim obljubam v vseh teh letih našim politikom ni uspelo odpreti mejnega prehoda v Martinju. Že dva rodova sta od slovenskega zaledja popolnoma odrezana, tretji pa mejnega prehoda ne bo več potreboval, ker se bo prej potujčil.

Irena Pavlič je v članku: Madžari in Slovenci lepo osvetlila položaj naših Porabcev, slika bi pa bila še ostrejša, če bi podrobneje primerjala razmere, v katerih živijo Madžari v Prekmurju z razmerami v Porabju. Ista avtorica je prispevala v koledar tudi pogovor s predsednikom Narodnega odbora Železne županije Imrijem Meszarosem, ki z veliko pohvalo govori o lepem sodelovanju med različnimi odbori, na tej in oni strani meje, kar je lahko res, vendar so to pogovori funkcionarjev in njihovi prijateljski stiki, ljudstvo v Porabju pa od vsega tega nima čisto nič.

Ibolya Dončec se pogovarja z razseljenimi porabskimi Slovenci in vsakemu sogovorniku postavi vprašanje, kako je z materinim jezikom: ali ga še govori sam in njegovi otroci. Mnogi odgovori so razveseljivi.

Ne moremo navesti vseh člankov, ki so pisani v narečju, deloma v narečju ali v knjižni slovenščini, naj zadostuje ugotovitev, da iz vseh diha velika ljubezen do slovenskega jezika. Učiteljica Marta Sukič toži: »Velika težava je v tem, da najmlajši že zelo slabo poznajo domače narečje. Česar ne morem povedati v knjižnem jeziku, bi lahko povedala v narečju, če bi ga znali. Tako bi bilo delo uspešnejše. Na roditeljskih sestankih to zelo poudarjamo in prosimo starše, naj učijo otroke narečje.«

Poleg že omenjenih naj navedemo še nekaj avtorjev: Irena Barber, Eva Krajcar, Štefan Lukač, Elizabeta Bedi, Margit Makoš, Feri Bartakovič, Feri Kranjec, Katarina Hirnök, Karel Krajcar, Klara Fodor, Janja Horvat, Tereza Kranjec, Ilona Bartakovič in drugi, že njihovi priimki veliko povedo.

Lojze Kozar

Marija Kozar — Mukič: GORNJI SENIK, Način življenja Slovencev v dvajsetem stoletju, Szombathely — Ljubljana 1988.

Porabska rojakinja, znana kulturna delavka in zavedna porabska Slovenka, Marija Kozar, poročena Mukič, ki je po rodu doma z Gorenjega Senika, njeni starši pa so se preselili v Budimpešto in se je Marija tudi tam šolala, v Ljubljani pa je študirala etnologijo in slovenščino, je avtorica monografije, razprave o svojem domačem kraju Gorenjem Seniku. Predgovor v knjigo je napisal dr. Slavko Kremenšek, predstojnik Oddelka za etnologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Predgovor v knjigo pa je napisal tudi dr. Imre Grafik, ravnatelj železnožupanijskih muzejev.

Knjiga je dvojezična, prvi del je v madžarščini, drugi pa v slovenščini, ki pa je pestrejši od madžarskega, ker je v njem mnogo pripovedovanj v domačem narečju in prav v tem je čar knjige, ki je sicer polna podatkov, stvarnih in dognanih, življenje pa jim vdihnejo vmesna pripovedovanja, da iz knjige znova in znova zazveni lepa melodična porabska govornica, tega pa seveda v madžarskem delu ni mogoče oživiti.

Najprej naj pripomnimo dve stvari: Niti na Seniku niti v okoliških vaseh ne rečemo Gornji in Dolnji Senik, ampak domače je vedno bilo Gorenji in Dolenji Senik. Prav je, da se tudi mi držimo ljudskega poimenovanja. V teh krajih pravimo tudi na Seniku in ne v, kakor nekateri napačno pišejo, saj tudi avtorica dosledno piše na: »Mi smo na Gorenjon Sinijki...« stran 98, 92, 94 in drugod. V tekstu je več napak, kar gre deloma na račun stavcev, ki niso večji slovenskega jezika, nekaj pa se je vrnilo tudi stvarnih napak, predvsem zamenjav Martinja z Markovci pri madžarskem imenu Marokrét. Tudi Trdkova ni Magasfok, ampak Magasfok je skupno ime za vasi Trdkova in Martinje skupaj, ko sta obe vasi prišli pod skupno upravo in dobili novo ime, seveda madžarsko. Trdkova sama se je imenovala Türke, Martinje pa Mártinya.

Na kratko naj navedemo vsebino knjige, monografije. Prvo poglavje obravnava zgodovino Gorenjega Senika. V tem poglavju bi si želeli natančneje število prisiljeno izseljenih prebivalcev v letih 1950 do 1960, saj je takratno izseljevanje gotovo vzrok, vsaj eden izmed mnogih, za asimilacijo in sedanjo naglo madžarizacijo porabskega slovenskega prebivalstva, kajti ko se med ljudi naseli strah, so potrebna dolga leta, preden se ga je mogoče znebiti.

Drugo poglavje govori o naselju in družbi in podrobno navaja ledinska imena. Največ je slovenskih imen, 76 % in jih avtorica obravnava po geomorfoloških oblikah, po hišnem imenu ali lastniku, po legi ali po nastanku. Ozemlje Gorenjega Senika meri 24 kvadratnih kilometrov. Hiše se združujejo v krošeo in vsaka skupina hiš ima svoje ime in sicer v ženski obliki: Vancarin, Ónzin, Čameštarin krošeo, ipd. Gorenji Senik leži na desetih gričih, ki ne dosežajo nadmorske višine 400 m. Del vasi takoj poleg cerkve se imenuje Sobota, cesta, ki vodi od cerkve proti Martinju pa se slikovito imenuje Cigajna gausli. V tem poglavju obširno obravnava gospodarsko stanje nekoč in danes, sezonstvo in obrtništvo, ki je bilo najbolj razvito v letih okrog 1930, ko je vas štela 21 obrtnikov, zdaj pa jih je le še 10.

V naslednjih dveh kratkih poglavjih so podane spremembe v polklicni strukturi in na tabeli vidimo, da se je s kmetijstvom leta 1960 ukvarjalo še 1047 ljudi, leta 1980 pa že samo 377. Poglavje Demografske spremembe kaže v zadnjih sto letih najprej nagel porast prebivalstva, nato pa močan padec. Leta 1869 je bilo na Gorenjem Seniku 1169 prebivalcev, 1941 pa 1612, to je najvišja številka, potem je v desetih letih padlo skoraj za 300 in leta 1986 jih je bilo samo še 864. Avtorica pravi, da je število prebivalcev v zadnjih 116 letih — (da katastrofa ne bila tako očitna?) — padlo za 20 odstotkov. To je res. Toda v zadnjih petinštiridesetih letih je padlo za 46,4 %, se pravi, da je po drugi vojni ostalo na Seniku komaj nekaj več kot polovica prebivalcev. »V prvi vrsti iz gospodarskih in političnih razlogov«, pravi Kozarjeva, vendar bi bilo zelo zanimivo zvedeti, koliko je bilo enih in koliko drugih. Morda za odgovor

na taka vprašanja še ni pravi čas. Dejstvo je, da je število prebivalcev leta 1949 bilo 1603, leta 1960 pa že samo 1319. Ta razlika v tako kratkem času vpije.

Poglavje pod naslovom Življenje na kmetiji ima podnaslove: Hiša, Kuhinja, Noša, Soba in v ta razdelek vstavi Svatbo in Smrt. Pod podnaslovom Gospodarstvo obravnava kmečki koledar in poleg raznih opravil navaja še šege in navade v zimskem času, ki sega od 30. novembra do pepelnice, razna vedeževanja, praznoverja itd., prav tako pa govori tudi o praznovanjih in verskih navadah. Pomlad je od velike noči do sv. Ivana, poletje od sv. Ivana do sv. Lovrenca, 10. avgusta, nato nastopi jesen do sv. Andreja.

Zadnje poglavje ima za naslov izrek Cirila Zlobca: Lepo je biti Slovenec, ni pa lahko! To poglavje ne obeta nič dobrega za naše Porabje, toda kaj bi pomagalo, če bi tiščali glavo v pesek. »Ko bo v Porabju stari slovenski rod izumrl, se bodo njihovi potomci — ki več ne govorijo slovensko — popolnoma pomadžarili,« pravi Vendel Mukič, zaveden Slovenec, ki dobro ve, kaj se v Porabju dogaja.

Na koncu knjige so Opombe. Viri in literatura, naštetih so Informatorji, domačini od Djagarske Nanec, do Kolárinoga Djaužina. Sledi še 48 prilog raznih skic, seznam ledinskih imen, hišne skupine, hišna imena, tabelske pogostnosti priimkov in osebnih imen ter vzdevkov, sledijo še fotografije krajev in dogodkov.

Na koncu je še dodan slovarček narečnih izrazov, ki bo pomagal pri branju in razumevanju porabskega narečja, zapisanega fonetično, ki pa v resnici še daleč ni tako oddaljeno od drugih slovenskih narečij, kakor se v fonetičnem zapisu zdi.

Marija Kozar je s to knjigo izvršila veliko delo, ki bi ga morali poznati vsi, ki jim je naše Porabje zares pri srcu.

Lojze Kozar

Jakob Šešerko: ABELOV DAR, Maribor 1988

V samozaložbi je izšla druga zbirka pesmi Jakoba Šešerka, pesnika, ki s svojimi pesmimi že vrsto let polni in bogati naše Stopinje. Spremno besedo je napisal dr. Jože Smej, ki nam priporoča: Vzemi in beri! Iz tega Abelovega daru se usiplje v tvoje srce zrno, ki bo tam vzkliko, se izlije kaplja, ki bo mehčala tudi »kamen«.

Zares, nekatere Šešerkove pesmi v tej zbirki so po svoji obliki sveto-pisemsko preproste, ko pa jih pazljivo in s premislekom preberemo, so polne vsebine in globine. Vse pa so usmerjene v presežnost, vse merijo v onstranost, ali kakor bi s pesnikom rekli: v navpičnost; »Nekoč se povzpnem najvišje... in se ne vrnem.« Kajti nekoč pač pride in »človek /učuhne/ kot spomladi /krompirjev/ reženj v zemlji — /da znova vzbrsti«.

Pesniku je ves čas navzoče minevanje, odhajanje, vendar ga to ne vznemirja, čeprav »Gibi hrepenenja /grabijo v prazno./ V steni skale ni prostora /za stopinje«, saj ve, da »ko bosta umrla čas in prostor/, Snovavec ne bo ostal/ praznih rok...«, bolj ga skrbi in boli, da sodobni človek beži od resnične notranje lepote in hlasta za zunanjo lupino ter pri tem nenasitno uničuje božje stvarstvo.

Kako lepo so molili некоč: »Lučko bomo v hramu prižgali, /kruh na mizo črvivo dali,/ V naši leseni koči /bo toplo ponoči./ Postlati Ti bomo na slami... /Ostani pri nas, Gospod!« Danes pa bi hladno rekli: »Pre-nočiš lahko pri nas, Gospod! /Na kavču./ Si za kavico?/ Televizijo gle-damo do enajstih./ Jutri Te sinek s fičkom potegne./ O. K.?«

Pesnik je uporabil samo nekaj besed, razgalil pa je vso našo sodob-no revščino, ko ne zmoremo nobene domačnosti več. Seveda pesnik vča-sih tudi v sebi čuti brezvetrije, toda ne ostane pri tem:

S trni divje slive
bom pripel svojo hrapavo dušo
na luknjo scefranega jadra
moje jadrnice:
Božji dih se bo uprl v jadro
in jadrnica bo zaplula.

Pesniku Šešerku želimo, naj mu božji dih še dolgo napenja njegova pesniška jadra, dokler ne pripluje v nebeški pristan, kjer ga »Božajoče božje dlani /po gnetenju pretepeene duše/ zamesijo v novo testo /in na razpokanem ognjišču/ znova zažari žerjavica; svež kruh zadiši /večno/ kakor Abelov dar...«

Lojze Kozar

Vilko Novak

SLOVAR STARE KNJIŽNE PREKMURŠČINE (POSKUSNI SNOPIČ)

Izšel je poskusni snopič Slovarja stare knjižne prekmurščine; le-tega pripravlja v okviru Komisije za historične slovarje pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti prof. dr. Vilko Novak.

Gre za doslej najboljše in prvi znanstveno obdelani slovar prek-murskega knjižnega jezika, kakršen je zapisan v literarnih delih naše po-krajinske književnosti 18. in 19. stoletja. Obsežno slovarsko delo je avtor pripravljal ob sodelovanju redakcijskega odbora (F. Jakopin, F. Novak in S. Suhadolnik) dobrih deset let (1977—1987). V tem času je bilo izpisano gradivo iz 25 najpomembnejših del in zatem redakcijsko obdelano. Tako je nastala kartoteka s 160.000 izpisi ter izdelan seznam gesel z 21.000 gesli.

Za poskusni snopič, ki je izšel konec 1988, je bilo izbranih 124 gesel in sicer glede na pomensko, oblikoslovno in skladenjsko-stilno tehtnost besed in njihovih medsebojnih zvez; to so najznačilnejše prekmurske be-sede, popestrene tu in tam z narodopisnimi izrazi in od drugod prevzetimi besedami. Gesla so obdelana po sodobnih leksikografskih načelih, oprem-ljena z razlago in ponazarjalnim gradivom, z natančno označbo, kje vse so v knjigah zapisana. Opremljena so z naglasi, slovničnimi navedki in pomenskimi različicami.

Poskusni snopič že v malem kaže, da bo pripravljajoči se Slovar stare knjižne prekmurščine eno najpomembnejših del našega rojaka, ki celovito zaokroža eno njegovih temeljnih interesnih področij — skrb in ljubezen do rodnega narečja. S pregledno natančnostjo obdelave in bogato sporo-čilnostjo bo hvaležen pripomoček za znanstveno preučevanje prekmurske-ga knjižnega jezika.

J. Ftičar

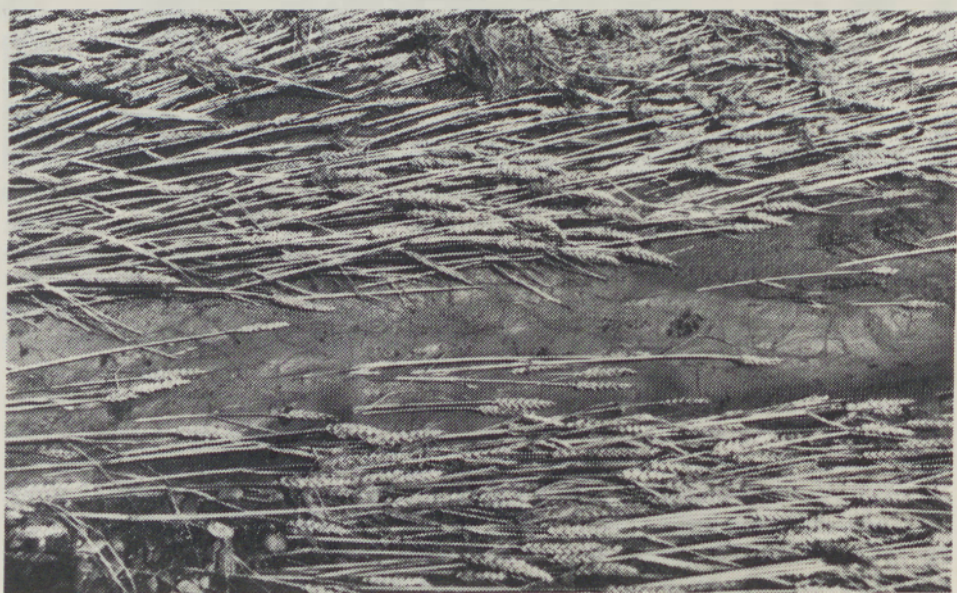
FOTOKRONIKA

Svetogorski jubilej — 450. obletnico romarskega svetišča na Sveti gori pri Novi Gorici — je počastila tudi mariborska škofija, v soboto, 22. julija. Romanja se je udeležilo okrog 4500 ljudi, na čelu s škofom Francem Krambergerjem ter 80 duhovniki. Nad 40 župnij mariborske škofije je romalo na Sveto goro že pred skupnim romanjem vse škofije. Mariborska škofija je hkrati prišla tudi na grob svojega rojaka Jakoba Missie.

Večja skupina naših prekmurskih rojakov se je v nedeljo, 2. julija, udeležila tradicionalnega srečanja izseljencev v Dolenjskih toplicah. Že več desetletij je znano to srečanje kot »Srečanje v moji deželi«. Prvič v povojnem času se je zgodilo, da so prireditelji vključili v spored prireditev tudi orgelski koncert, festival cerkvenih pevskih zborov ter nedeljsko mašo, ki jo je v župnijski cerkvi sv. Ane v Toplicah imel ljubljanski nadškof Alojzij Šuštar. Prekmurci so nadškofu darovali umetniški izdelek »prekmursko štokljo«; na Gozdno jaso, kjer je bila glavna nedeljska prireditev so prišli v prekmurskih narodnih nošah — skupaj s pozvačinom, ki je slovesno pozdravil ter ponudil iz svoje steklenice dobrega vina najvišjim predstavnikom družbeno političnih in cerkvenih oblasti.

Slika na naslednji strani

Nekateri kraji ob Muri, predvsem pa slovenske Haloze, so letos zaradi razbesnele ujme spet utrpeli veliko škode v prvih julijskih dnevih. Stotine hektarov njiv s pšenico, koruzo, krompirjem, vinsko trto je bilo uničenih v slovenskih Halozah. Razdejane so bile ceste, ponekod porušeni mostovi, prizadeta so bila gospodarska poslopja, hlevi, stanovanjske hiše, mnogo družin je bilo vsaj prvi teden ob kruh, pitno vodo, oblačila in obutve

Cerkev v Sloveniji je v letu 1989 prejela 34 novomašnikov, med temi mariborska škofija enajst. Pred obredom mašniškega posvečenja, 29. junija, je škof Kramberger posvetil tudi pet svojih bogoslovcev — ter enega iz minoritske redovne skupnosti — v diakone.

Slika na prednji strani:

Vseslovensko srečanje bolnih, invalidov, ostarelih, v soboto 24. junija, v brezjanski baziliki Marije Pomagaj, je tudi letos privabilo množico romarjev. Prekmurci so tudi letos bili zvesti tej tradicionalni poti v narodno svetišče. Evharistično slavje je vodil ljubljanski pomožni škof msgr. Jožef Kvas, z njim pa je somaševalo 65 duhovnikov.

V torek, 27. junija se je na Ljubljanskih Žalah ob Lipi sprave zbralo okrog 2500 ljudi k spominskemu slavju na vetrinjske žrtve. Žalno slovesnost so oblikovali naši znani pesniki in kulturni delavci s svojimi pesemskimi in proznimi prispevki. Nastopili so pesniki Stanislav Klep, Veno Taufer, Dane Zajc, Tone Pavček in drugi. Dvatisočglava množica — med njimi veliko število naših rojakov iz zamejstva — je na koncu v čudovitem sozvočju glasov zapela pesem Lipa zelenela je, zatem pa so se spontano porodile tudi Marijine in druge cerkvene pesmi. Vse se je izlivalo v prošnjo: Bog daj vsem žrtvam naših zmot, vsem, ki počivajo v nezaznamovanih grobovih in grobiščih po slovenski zemlji, tisočem naših sonarodnjakov, domobrancem, njihovim svojcem, somišljenikom, vsem, ki so v maju konec zadnje vojne v Vetrinju na Koroškem bili izročeni našim oblastem ter na svoji — naši in njihovi — zemlji mučeni in pobiti — Bog daj vsem večni mir in pokoj.

Med ljubljansko-mariborsko teološko fakulteto in Univerzo Edvarda Kardelja v Ljubljani je bil v ponedeljek, 19. junija, podpisan protokol o medsebojnem sodelovanju. Teološka fakulteta — najstarejša znanstvena celica slovenske univerze — je bila izločena iz sklopa Univerze v letu 1951, sedanji protokol pa pomeni prvi korak k ponovni vključitvi teološke fakultete v univerzo.

V Prištini, srcu Kosova, že nekaj let dušnopastirsko deluje tudi naš

rojak iz Melinec, salezijanski duhovnik Anton Maroša, pomaga albanskemu duhovniku Zefu Gashiju. Delo v tem vznemirljivem košču jugoslovanske zemlje, kajpada, ni lahko, kljub dobri volji in duhovniški vnemi. Prištinsko katoliško cerkev sv. Antona Padovanskega je zgradil naš rojak iz Bratonec, Jože Bakan. V Prištini in okolici živi okrog 300 katoliških družin, vseh katoličanov skopsko-prizrenske škofije pa je 66.300.

V Hočah pri Mariboru je na prvo junijsko nedeljo škof Franc Kramberger blagoslovil orglarsko delavnico. Vodi jo mojster mag. Ludvik Bračko ob pomoči drugih strokovnjakov za restavriranje starih in kvalitetni razvoj novih mehanskih orgel. Na dan blagoslovitve je bil v mariborski stolnici tudi uspešen koncert — dveurna orkestralna glasba, v katero so se občasno vključevali veličastni zvoki orgel, zborovski glasovi iz 250 grl. Ta nedelja je bila namreč hkrati zahvala Bogu za vsa gradbena dela v škofiji.

Na praznik prvakov apostolov Petra in Pavla, 29. junija, se je v Ptuj, starosti slovenskih mest, začelo praznovanje 750. obletnice minoritskega samostana. Obdan z očetmi minoriti, duhovniki, bogoslovci in semeniščniki ter množico vernikov, je mariborski škof Franc Kramberger posvetil prenovljen bogoslužni prostor, gotski prezbitერიj nekdanje cerkve sv. Petra in Pavla.

Slika na naslednji strani.

Dekan in nadžupnik v Laškem pri Rimskih Toplicah, Jože Horvat, doma iz Velike Polane je začetek Slomškovega triletja na edinstven način zaznamoval: v majskih in junjskih sobotnih večerih ter nedeljskih popoldnevih je družno s 65 mladih pripravil Pasijonske igre — ali »igre o Kristusovem trpljenju«. Predstava je bila v naravnem okolju zaprtega župnijskega dvorišča v Laškem. Pred slovenskim občinstvom se je laška mladina uspešno predstavila s pasijonom pod vodstvom Ljudmile Treven.

Več skupin prekmurske mladine se je v soboto, 20. maja, udeležilo srečanja mladih v cerkvi Kristusovega učlovečenja Ljubljana-Dravljje. Vezilo srečanja je bilo »Za svobodo«. V cerkvi je nastopilo 30 skupin pevcev in instrumentalistov, v stari cerkvi so se ves dan vrstile molitvene skupine, v župnijskem domu so bila predavanja in pogovori, v veroučnem prostoru pa filmi Ben Hur, Misijon, Mojzes, Starec in morje.

Nova župnijska cerkev v Mariboru

Župnik pri Sv. križu v Mariboru Anton Majc, doma v Kuzmi na Goričkem, končuje novo župnijsko cerkev na Ertlovi ulici v Mariboru. Nova cerkev je postala okras in znamenje verujočega občestva na področju, kjer živi okrog 10 000 ljudi, od katerih se vsaj 500 redno udeležuje maše ob nedeljah in praznikih, k verouku pa prihaja okrog 360 otrok.

V ponedeljek, 8. maja, se je na Trgu osvoboditve, pred uršuhinsko cerkvijo v Ljubljani, zbralo 15 000 ljudi k »protestnemu zborovanju« — shod so imenovali tudi »razširjena seja slovenske mladine«. Vrstilo se je veliko govornikov, ki so pred javnostjo razgrnili, kar žuli današnjega slovenskega človeka. Spregovorila sta tudi zastopnika gibanja, ki se je oklicalo za »krščansko socialno gibanje«, Franc Miklavčič in Viktor Blažič. Prvi je v svoj temeljiti pretres naše družbene stvarnosti v preteklosti in sedanjosti vključil tudi dejstvo prvih povojnih političnih zapornikov, med katerimi je bilo tudi veliko duhovnikov in redovnikov — »bili so v ječah za prazen nič«.

Petdnevno ekumensko romanje po sledih zibelke maloazijskega krščanstva, ki se ga je udeležilo 167 naših rojakov iz matične in zamejske Slovenije, na čelu z 12 duhovniki in slovenskim metropolitom, je doseglo svoj vrh v četrtek opoldan, 27. aprila, ob srečanju s carigrajskim patriarhom Dimitrijem I. Srečanje je bilo znamenje hotenja po edinosti vseh kristjanov, kakor ga v našem času čuti in oznanja vesoljna Cerkev — Vzhodna in Zahodna.

Zbor mariborske škofije, v soboto, 22. aprila, je zbral v slavnostni škofijski dvorani 223 zborovalcev — duhovnikov, redovnikov, pastoralnih delavcev ter izvedencev za zakonska in družinska vprašanja. Delo zbora so spremljali tudi zastopniki drugih škofij in pastoralnih služb — nad 20 gostov. V svojem pozdravnem nagovoru je škof Kramberger med drugim dejal: »Po vas je v dvorani navzoča vsa naša krajevna Cerkev, po

vas se bodo oglasile vse župnije, vsi stanovi, na neki način vse družine! Naš zbor bo razpravljal o zakonu in družini. Če je družina Cerkev v malem, domače svetišče Cerkve — in to tudi je — potem mora o njej spregovoriti naša krajevna Cerkev, v kateri so vprašanja o zakonskem in družinskem življenju zelo pereča — bolj kot v drugih dveh slovenskih škofijah. Če je družina korenina, iz katere raste narod, družba — in to tudi je —, potem bi se izneverili svojemu poslanstvu, če ji ne bi posvetili s čutom odgovornosti največjo pozornost in ji pomagali, da bo postala to, kar mora biti. Prav to želimo storiti z našim škofijskim zborom, ki ga skupaj z vami odpiram v božjem imenu.«

Prekmurski kulturni večer v srednji verski šoli v Želimljem pri Ljubljani je bil v petek, 7. aprila, ob svetovnem dnevu zdravja. Večer, posvečen prekmurski besedi in slikovni govorici, je privabil nad 200 mladih in odraslih iz Ljubljane in okolice. Osrednja pozornost je veljala razstavi umetniških fotografij prof. Mirka Anželja, doma iz Tropovec pri Tišini. V sporedu kulturnega večera je sodeloval tudi oktet »Avtoradgone«. V vezno besedilo je študent Bernard Goršak, doma iz Beltinec, vpletal poučne in humoristične odlomke iz prekmurskega ljudskega izročila. V uvodni besedi je dijak Matej Križanič, doma iz Beltinec, med drugim poudaril: »Naši predniki so na svoj način častili Boga ter izpovedovali skrivnost svoje vere. Prekmursko versko ali cerkveno pesem so peli predvsem v cerkvi. Toda Prekmurci smo radi peli tudi ljudske ali psvetne pesmi. Tudi danes moramo vzljubiti pesem svojih dedov in pradedov, kar pa nas ne odvezuje od dolžnosti, da ustvarimo tudi kaj svojega in novega. Toda, za božjo voljo, ne uničujmo svoje pevne duše s popovkami, uvoženimi z vseh koncev sveta.«

Spomladi, od 6. do 10. marca, so se v Solskem centru v Ergenzin-genu pri Rottenburgu v ZRN zbrali k 64. sestanku duhovniki in pasto-ralni sodelavci, ki dušnopastirsko delujejo med našimi rojaki na Sved-skem, Nizozemskem, v Belgiji, Angliji, Avstriji, Franciji in Nemčiji. Med njimi je tudi naš prekmurski rojak Martin Horvat, doma iz Hotize, ki de-luje med našimi rojaki v zahodnem Berlinu. Osrednje predavanje je imel jezuitski pater Tomaž Podobnik iz Ljubljane. Govoril je o pojavih »nove duhovnosti« ali »nove dobe«.

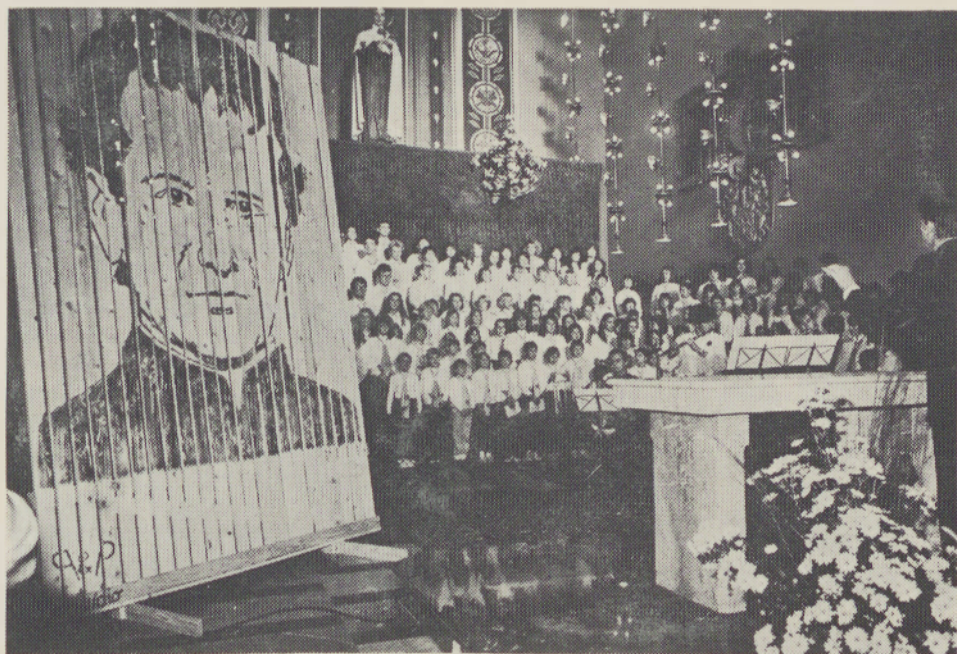

Svetovnega romanja miru in sprave v Parizu se je za novoletne

praznike udeležilo 33 000 mladih iz vse Evrope, med njimi skoraj 3000 mladih iz Slovenije ter 2000 iz Hrvaške in drugih delov Jugoslavije. Med njimi je bilo tudi veliko prekmurske mladine. Najštevilnejši so bili Italijani, veliko je bilo tudi Nemcev in Špancev, na četrtem mestu po številu so bili Slovenci.

Kdaj bo ideja ODPRTE MEJE postala resničnost tudi na tromeji Avstrija-Madžarska-Slovenija? Na Primorskem — slovensko-italijanski meji — je ta ideja že vrsto let nekaj povsem samoumevnega — vsaj za EN DAN! Nad dolino Glinščice, v Marijini cerkvi na Pečah, se je dan odprte meje začel z mašo za italijanske in slovenske vernike; mašo sta vodila koprski škof msgr. Metod Pirih in tržaški škof msgr. Lorenzo Belomi. Zbralo se je veliko število ljudi, ki so predvsem molili za MIR. Oba škofa sta potem pozdravila številno ljudstvo obeh sosednjih narodov v Boljuncu. Dan »odprte meje« je ob navzočnosti škofov obeh krajevnih Cerkva bila popolnejša »tradicionalna zdravica mirnemu sožitju« ter vsem oblikam aktivnega prijateljstva. Ob vsem tem je toliko grenkejša naša izkušnja, da do danes niso odprli mejnega prehoda med našim Martinjem in Gorenjim Senikom, kjer bi se lahko vsaj svojci z ene in druge strani kdaj obiskali ter med seboj utrjevali prijateljske in sorodstvene vezi.

Konec januarja je salezijanska družba sklenila **DON BOSKOVO LETO** — stoletnica smrti sv. Janeza Boska, ustanovitelja salezijanske družbe ter Hčera Marije Pomočnice. V Ljubljani je bilo sklepno slavlje v cerkvi Marije Pomočnice na Rakovniku, v nedeljo, 29. januarja. Z zborom 35 duhovnikov je vodil mašo beograjski metropolit in nadškof dr. Franc Perko, Slovenski salezijanci so to jubilejno leto zaznamovali s posebnim simpozijem ter drugimi prireditvami.

Leto za letom se vrste ekumenska srečanja in pogovori v našem Prekmurju. Letos so bili ti pogovori v Bodoncih na Goričkem, v soboto in nedeljo, to je 15. in 16. julija. Letošnja osrednja tema je bila: Cerkev in bolniki. Osrednje predavanje je imel v nedeljo popoldan dr. Vinko Škafar, kapucinski pater iz Ptuja, sicer pa doma iz Beltinec. S pesmijo in glasbo so popestrili srečanje mladi Ptujčani.

Slika na naslednji strani

Važnejši dogodki župnij pomurskega pastoralnega področja

POMURSKO PASTORALNO PODROČJE — Pastoralni tečaj leta 1968 je dal prvo močno spodbudo za medžupnijsko in meddekanijsko sodelovanje. Posamezni duhovniki so začeli v smislu koncilskih naročil (D 7,8) iskati nove poti za sodelovanje. Nastajala so nova pastoralna področja po vsej Sloveniji. V mariborski škofiji se je izoblikovalo šest področij: mariborsko, ptujsko, pomursko, koroško, savinjsko in zasavsko. Ne bi mogel trditi, da so se vsa navedena pastoralna področja ohranila do danes, še danes pa obstaja Pomursko pastoralno področje in obsega dekanije Ljutomer, Mursko Soboto in Lendavo.

Med skupne naloge v našem področju moremo šteti: tečaje za pripravo na zakon; srečanja in duhovne vaje za ministrante ter mladino; študijske tečaje in molitvena srečanja za župnijske svete; molitvena srečanja za duhovne poklice; romanja; področni tisk (Stopinje); zadnje leto še duhovne vaje za duhovnike.

V začetku veroučnega leta imamo že mnoga leta pastoralni tečaj za duhovnike in pastoralne delavke in sicer v beltinskem župnijskem domu. Lanski pastoralni tečaj je obsegal dvoje predavanj. P. Miha Žužek je imel referat o poteh in ciljih organske pastore, p. Maks Klanjšek

pa je v svojem predavanju naglasil, da more le skupinsko delo postati uspešna pot v pastoralni.

Od adventa do postnega časa 1988/89 so bili v več župnijah področja tečaji za pripravo na zakon. Predavali so duhovniki in dipl. teologinja iz domačega področja. Dolgoletnemu voditelju teh tečajev, Antonu Fakinu, izrekamo priznanje in zahvalo! Stalni predzakonski tečaj v Župnijskem domu v Murski Soboti je namenjen tistim pripravnikom na zakon, ki niso mogli doma obiskovati rednega tečaja.

Vsakihi nekaj let imamo področni plenum. Letos je bil v Župnijskem domu v Beltincih 1. februarja. Plenuma se je udeležil tudi škof-ordinarij dr. Franc Kramberger, ki je ob uvodnem besednem bogoslužju podal duhovno misel. Glavni predavatelj je bil p. Stefan Bažac. Njegovo predavanje je imelo naslov: »Evangeljske vrednote v družini«. O dejanskem stanju vernosti v naših družinah je spregovoril msgr. Lojze Kozar. Obe predavanji, nekoliko skrajšani, sta objavljeni v tem letniku Stopinj. Razgovor je tekel seveda tudi o pastoralnem delu v področju. Referenti so poročali o dosedanjem delu. Večina dosedanjih referentov je bila znova potrjena, na izpraznjena mesta so bili izvoljeni novi. Na plenumu je bilo tudi dokončno odločeno, da bo Duhovni center za Pomurje v Kančevcih.

Po veliki noči je bil v soboškem Župnijskem domu že ustaljeni teološki tečaj s sledečimi predavanji: Sodobni človek in odpoved (dr. Vinko Potočnik); Od pogreba stare do krsta nove kulture (dr. Ivan Štuhec); Kristjani pred jutrišnjim dnem (dr. Drago Ocvirk); Konec filozofije — začetek modrosti (dr. Edi Kovač); Kriza in upanje slovenske družine (skupina zakoncev) in Človek, gora in transcedenca (p. Miha Žužek). Na ta predavanja so vabljeni vsi, ki jih zanimajo verska vprašanja. Običajno je velika predavalnica polna udeležencev.

Področje priredi vsako leto, navadno prvo sredo v juniju, skupno romanje vseh duhovnikov, da se v bližini obletnice duhovniškega posvečenja Bogu zahvalimo za dar duhovništva. Sedmega junija smo to leto romali na Gorenji Senik v Slovenskem Porabju. Romanje je vodil pom. škof dr. Jože Smej. Spotoma nam je pripravil lepo premissljevanje in v gorenjeseniški župnijski cerkvi je vodil somaševanje. Po maši smo obiskali grob pokojnega zlatomašnika in dolgoletnega tamkajšnjega župnika Janoša Kúharja. Pokojnik je vse do svoje smrti, pa naj je bilo prilično ali neprilično, opravljal bogoslužje v slovenskem jeziku. Kdo bo zapolnil vrzel, ki je nastala s Kúharjevo smrtjo? Sedaj imamo na Gorenjem Seniku bogoslužje in verouk samo v madžarščini! V razgovoru z domačini smo začutili njihovo bolečino. Mnogi so izrazili srčno prošnjo: »Dajte nam slovenskega duhovnika!« Vprašanje glede slovenskega bogoslužja na Gorenjem Seniku je bilo postavljeno sombotelskemu škofu-ordinariju ob priliki birme v Lendavi. Škof Konkoly je pokazal mnogo razumevanja za gorenjeseniške župljane. Měni pa, da ne vidi druge rešitve, kot da pošlje tja mariborski škof svojega duhovnika. Izrazil je prepričanje, da bi dala dovoljenje tudi civilna oblast.

Študijski tečaj za župnijske pastoralne svete imamo sicer ločeno po dekanijah, vendar je v vseh treh dekanijah isti predavatelj, ki povsod predava isto snov. Bogoslužje pred predavanjem oblikujejo člani vseh župnijskih svetov. Po maši je predavanje, nato razgovor v skupinah in

končno je še skupni razgovor. Srečanje sklenemo s prijateljskim pogovorom ob malici. Naslov letošnjega predavanja je bil: »Nedelja v moji družini in praznovanje Gospodovega dne«. V vseh treh dekanijah je predaval p. Štefan Balazič. Študijski tečaj za lendavsko dekanijo je bil v nedeljo, 2. julija, v črensovski župnijski cerkvi. Soboška dekanija je imela to srečanje sredi avgusta na Cankovi, ljutomerska pa meseca oktobra v Apačah.

V Murski Soboti je že nekaj let katehetsko-pastoralni tečaj. Namen tega tečaja ni samo šolanje katehistov oziroma katehistinj. Obiskuje ga lahko vsakdo, ki si želi pridobiti temeljitejše versko znanje. Vodstvo tečaja je prevzela dipl. teologinja Marija Sraka. Tečaj je ob petkih in sobotah v soboškem župnijskem domu.

Od 12. do 14. julija 1989 so bile na ravni področja duhovne vaje za duhovnike. V župnijskem domu v Beltincih jih je vodil župnik Stanko Zver. Duhovnih vaj se je udeležilo 9 duhovnikov.

*Duhovniki — udeleženci
duhovnih vaj 1989*

Naše področje sme biti ponosno na številne jubilate — zlatomašnike. Dosedanjim sta se letos pridružila gg. Jožef Gjuran, nekdanji bogojanski župnik, sedaj v pokoju v Gomilicah in bivši salezijanski župnik v Verzeju Martin Maroša SDB. V Bogojini je ponovil svojo zlato mašo še Jože Gutman, bogojanski rojak in dolgoletni župnik pri Sv. Lovrencu na Dravskem polju. Cestitkam in dobrim željam se pridružuje tudi Pomursko pastoralno področje! Letošnji jubilanti so povečali častitljivi zbor zlatomašnikov na našem področju. (Čeprav zadnja leta niso vsi na PPP, jih vendar imamo za svoje!) Prejšnja leto so obhajali zlatomašni jubilej še: Ivan Camplin, Ludvik Duh, Alojz Gabor, Janez Gregor, Rado Junež, Martin Jurčak,

msgr Lojze Kozar, Janko Škraban, Štefan Tratnjek in Štefan Zver. Naj veljajo vsem čestitke prosto po Gregorčiču: »Cvetič prepoln je svet, a ni na njem krasnejše, ni meni je milejše, ko ZLATI MAŠNIK TI...«

Vsem, ki se kakorkoli trudijo na področni ravni, bodi izrečena zahvala tudi prek Stopinj. Upravičeno bi smeli naštetih vrsto imen duhovnikov in tudi laikov, ki imajo znatne zasluge, da je naše področje zaživelo in da še živi. Toda vsi ti niso delali in tudi danes ne delajo za priznanje in čast, ampak za božjo čast in dobro našega vernega obmurskega človeka. Zato naj velja njim in ustanovi Pomurskega pastoralnega področja srčna želja: VIVANT, CRESCANT, FLOREANT — NAJ ŽIVIJO, RASTEJO IN CVETEJO še mnogo let!

Franc Tement

Ob osemdesetletnici življenja Vilka Novaka so v študijski knjižnici v Soboti pripravili razstavo, ki je prikazovala njegovo življenje in delo. Razstavljenih je bilo čez 140 izvodov knjig, revij, listov, ki so nam predstavili življenjsko delo tega neutrudnega raziskovalca in znanstvenika. Obiskovalci razstave so najprej spoznavali Novaka kot urednika, pesnika in pisatelja. Sledil je osrednji del: Novak kot etnolog in etnograf. Vrstili so se razstavni panoji z naslovi: Polemik, Kritik, Ocenjevalec; Literarni zgodovinar; Jezikoslovec; Bibliograf; Prevajalec. Razstavo je bogatilo 50 fotografij, ki so prikazovale Novaka kot mladega fanta v Bogojini, doma, pa kot zrelega moža med njegovim raziskovalnim in znanstvenim delom.

Res je, kar so zapisali soboški dijaki: »Razstava bogati naš odnos do prekmurskega naroda«. Premalo poznamo svoje korenine, premalo poznamo sebe. Razstava del Vilka Novaka pa nam je želela odgrniti okno v svet iz katerega rastemo, da bi tudi sami znali lepše in bolj polno živeti.

BAKOVCI — Kristus je dejal: »Ogenj sem prinesel na svet in kako želim, da se razplamti«. Ta Jezusova beseda mi prihaja na misel, ko se oziram nazaj na osem let dolgo prehojeno pot mlade bakovske župnije. Takrat na začetku je bilo veliko tega božjega ognja in navdušenja, tako pri otrocih, mladini in odraslih. Vedno pa obstaja nevarnost, da se prvo navdušenje poleže in plamen gori počasneje. Tega se dobro zaveda tudi dušni pastir, pa tudi osveščeni verniki. Zato je treba iskati vedno novih idej in pastoralnih zamisli, ki bodo pojemajoči ogenj na novo razplamtevale.

V preteklem letu je bilo nekaj takih poizkusov, ki naj bi poživili pastoralno delo v naši župniji in mu dali nov zagon. Priprava na Skofjski zbor je precej zainteresirala zlasti člane ŽS, ki so se aktivno vključili v to delo in spoznali pomembnost poslanstva družine v današnjem času.

Drugi tak poživljajoči plamen je bila priprava na drugo birmo v župniji. Birma je bila 21. 5. 1989. Priprava nanjo pa se je začela že jeseni 1988. Na prvo srečanje s kandidati za birmo in njihovimi starši je bil povabljen g. škof birmovalec dr. Jože Smej. Birmanska skupina se je g. škofu predstavila, staršem pa je g. škof povedal, kako naj v tej

Množica ob sv. birmi v Bakovcih

Otroški pevski zbor: Bakovci, Martjanci, Tišina, Turnišče na izletu pri Sv. Trojici

pripravi sodelujejo in skupaj z botri ustvarijo ugodne pogoje, da bo sveta birma res poglobitev vere in odločitev za zrelo krščansko življenje, ne samo za birmance, ampak za vso župnijo. Delo s starši in botri se je potem nadaljevalo ob vsakomesečnih srečanjih. Tudi na srečanju z gospodom škofom pred birmo, je bila navzoča razen birmancev tudi večina staršev in botrov. Birska slovesnost je bila zunaj pred cerkvijo. Za bakovsko župnijo je bilo posebno doživetje, ker je sveto birmo opravil škof Smej, nekdanji dušni pastir te župnije.

Nekaj olja k požitviti tega božjega plamena je brez dvoma prispevala tudi ustanovitev otroško-mladinskega pevskega zbora v naši župniji. Pater Paskal Prša je znal z njemu lastno dobroto in ljubeznivostjo zbrati okoli sebe mlade, jih navdušiti za lepo pesem in nekaterim tudi pomagati h glasbeni izobrazbi in igranju. Nekaj uspešnih nastopov so verniki navdušeno pozdravili. **GOSPOD ŠE NAPREJ POZIVLJAJ OGENJ BOŽJEGA DELOVANJA V NAŠI ŽUPNIJI!**

BELTINCI — Takoj na začetku pastoralnega leta nas je dobro zaposlil verouk. Poučujemo ga trije kateheti po vseh šestih vaseh naše župnije. V različne veroučne skupine je vključeno okrog 1200 otrok in mladine. Že v prvem tednu smo povsod imeli tudi srečanja s starši veroučencev. Verouk povezujemo z bogoslužjem v cerkvi. Ta povezava se poleg nedeljske maše kaže pri otroški maši, ki jo imamo enkrat na mesec, in sicer v soboto popoldne pred otroško nedeljo. Otroško mašo namreč pripravljajo otroci in pri njej tudi sodelujejo. Prav tako pošolska mladina oblikuje enkrat na mesec nedeljske maše, in sicer v nedeljo, ko imamo skupno srečanje vseh šestih veroučnih skupin v župnijskem domu.

Kip sv. Teodorja pred namestitvijo na steber

Doma na obisku smo imeli hkrati štiri naše misijonarje: salezijanca Jožka Mlinariča in Gustija Horvata, ki po pregnanstvu iz Burundija sedaj delujeta v Ruandi v Afriki, jezuita Janeza Mujdrica, ki deluje v Zambiji in Micko Sreš, ki deluje v revnih predelih Indije. V domači župniji so si načrpali novih moči za svoje misijonsko delovanje. Med nami pa so s svojo navzočnostjo in pridigami poživali misijonsko zavest. Domača župnija jih je po svojih močeh tudi gmotno podpirala. Sicer pa so bili misijonarji tudi gostje radia Murska Sobota in Pomurskega vestnika, kar se je na veliko veselje vernih prvič zgodilo v našem okolju.

13. novembra je pomožni škof Jože Smej pri nedeljski maši blagoslovil kip sv. Teodorja. Nov kip z zmajem, ki stoji na stebru na cerkvenem trgu, so nam naredili v škofijski delavnici v Mariboru. Stari kip, ki so ga dali narediti grofje Zichyji leta 1890 v Benetkah, je dotrajal. Sui hrastov les je daroval tesarski mojster Ivan Mertük, ki je kip tudi namestil na steber. Pri namestitvi mu je pomagal in daroval veliko ploščo belega marmorja mojster Marjan Erjavec s svojimi delavci.

Za božično praznovanje so nas pred polnočnico duhovno uglasili naši mladinci, ki so pod vodstvom kaplana pripravili igrico z naslovom Spreobrnjenje v družini.

Pri novoletni statistiki je vidno naraščalo število krstov otrok iz izvenzakonskih skupnosti in iz samo civilno poročenih zakonov. Vzrok številnih pogrebov (98) je bila na prvem mestu kap (49), na drugem pa rak (14).

V mesecu januarju smo imeli po vaseh srečanje s člani rož živega rožnega venca. Imamo 96 rož. Po duhovni misli smo se seznanili tudi

Novomašnik Franc Maršič s starši

s pravili za člane. Rože živega rožnega venca so v naši župniji pravi duhovni zaklad, saj se posebno v teh družinah ohranja tudi družinska molitev. Prav tako je tudi marsikateri duhovni poklic zrasel iz molitev članov živega rožnega venca.

V polletnih počitnicah je mladina imela duhovne vaje na Rdečem bregu, imeli pa smo tudi redni tečaj o pripravi na zakon, ki ga je obiskovalo 95 fantov in deklet.

Na veliko noč, na škofijski zbor, ki je govoril o zakonu in družini, na veliko spoved smo se v postnem času pred peto postno nedeljo pripravljali s tridnevnicco, ki jo je vodil salezijanec Mirko Simončič. Tema razmišljanja je bila družina.

16. julija smo imeli novomašno slovesnost salezijanca Franceka Maršiča iz Melinc. Ker so nove maše postale redkost, smo se nanjo pripravljali z daljno pripravo. Vsak mesec so se vrstili salezijanci in v pridigah, pri srečanjih z mladino, z zakonci in otroki govorili o veri in duhovnih poklicih. Neposredna priprava je potekala na Melincih. Imeli smo tridnevnicco, sestre Hčera Marije Pomočnice pa so imele tri dni tudi pester program za otroke. Nova maša je bila zunaj. Vse mašne uvode in prošnje je zelo dobro pripravil salezijanski bogoslovec Peter Štumpf — ceremonier. Zbralo se je nekaj tisoč ljudi. Tudi cerkev je bila polna predvsem starejših ljudi, ki so lahko sedeli in spremljali novo mašo preko videa na televiziji. Ozvočenje smo si sposodili na Rakovniku, zato se je glas slišal daleč naokrog. Pridigal je salezijanski inšpektor Stanislav Hočevnar. Poudarjal je misel, da morajo duhovniki in prav tako zakonski moške zopet prevzeti dejavno vlogo očeta po vzoru Boga Očeta. Pogovor o novi maši, slovo od doma in odlomki nove maše so bili tudi v oddaji radia Murska Sobota.

V začetku avgusta je bil v župnišču na obisku štiri dni nadškof Giovanni Moretti — vatikanski nuncij. Po materi je Slovenec, saj je bila mati doma v župniji Brestanica. Do sedaj je kot nuncij služboval v Kairu, sedaj pa odhaja za nuncija v Belgijo in Luksemburg. Nadškof je posebljena dobrota in preprostost. Spoznali smo se preko naše gosposdinje Rezike, ki je dolga leta gosposdinjala na župnišču v Brestanici. Na obisk je prišel tudi iz pastoralnih razlogov, da spozna Prekmurje in bolj celostno vso Slovenijo.

6. avgusta smo imeli na Melincih proščenje in slovesnost zlate maše salezijanca Martina Maroša. Slovesnost je izzvenela v prošnjo za nove duhovne poklice, saj vas Melinci nimajo več nobenega semeniščnika ali bogoslovca. Ob tej priložnosti smo postavili v kapelo tudi dve veliki sliki na platnu, in sicer sv. Cirila in Metoda, ter sv. Janeza Boska. Narisal ju je domačin salezijanski brat pomočnik in slikar Ciril Jerič.

V počitnicah smo začeli tudi s prenovno notranjostjo župnišča. Dotrajala je elektrika, odvodi in vodovod. Prostori v pritličju so bili zelo vlažni in plesnivi. Po dobrih treh mesecih trdega dela smo glavna dela že končali. Naredili smo zidno izolacijo (prežagali vse zidove) in talno izolacijo, novo električno napeljavo, nov vodovod in delno novo centralno kurjavo. Prav tako smo posodobili tudi bivalne prostore s sanitarijami. Vsa dela smo opravljali po načrtih dipl. ing. Aleksandra Smidlehnerja.

BOGOJINA — »...Njegovi so vsi časi...«; in s čim »dobrim« smo posodo časa zadnjih nekaj mesecev napolnili v naši župniji?

Novo pastoralno leto smo začeli z župnijskim romanjem na Svete gore. Kar s štirimi avtobusi smo poromali. Na katehetsko nedeljo smo, kot že običajno, slovesno sprejeli v krog ministrantov nove. Zelo lepo je bilo letos število prvoobhajancev (27); kar 32 osmošolcev pa je pred župnijskim občestvom obljubilo, da se bo trudilo živeti po veri. »Obiskovalce« mladinskih veroučnih srečanj smo zaradi povečanega števila morali razdeliti v tri skupine. Precej mladih in ministrantov je bilo tudi na duhovnih vajah. Mladina se je udeležila tudi svojega srečanja v Stični; romali so na Ptujsko goro in se v lepem številu udeleževali mesečnih molitvenih srečanj v Beltincih. Pevci so romali k Mariji Bistrici.

Oktober prejšnje leto smo imeli lepo slovesnost ob 200-letnici rojstva duhovnika in prvega posvetnega prekmurskega pisatelja Jožefa Košiča. Slovesnost: recital na temo: »Hvaliti hočem vrle može...«, obogačen s pesmimi domačega zbora in s predavanjem pom. škofa dr. Jožefa Smeja, je oplemenitila tudi razstava Košičevih literarnih del, krstne knjige in literature o Košiču. Razstavo sta pripravila prof. Jože Vugrinec in prof. F. Kuzmič.

Večkrat nas je obiskal rojak pom. škof. Vsakega njegovega obiska smo veseli, saj na vsako njegovo besedo klije vera in molitev. Posebej pa smo bili veseli, ko je v svetišču narave, na obronkih »bogojanskih goric« blagoslovil znamenje odrešenja — križ —, umetniško delo kiparja Stanka Jarma. Križ je dal postaviti s svojimi domačimi g. škof. Bog

Blagoslovitev novega križa

plačaj! S tem je področje župnije bogatejše še za eno znamenje božje ljubezni do nas.

Z veliko mero hvaležnosti je 27. 7. veliko število vernikov pospremlilo bivšega župnika kot zlatomašnika k oltarju Marije pod Logom v Tur-nišču. Hvaležni smo Bogu zanj, saj je našo župnijo vodil 40 let in veseli, da rad prihaja pogosto med nas. Samo teden dni pozneje si je plašč zlatomašništva ogrnil rojak Jožef Gutman, žpk. pri Lovrencu na Drav-skem polju. Polna cerkev vernikov je tudi v sedanji čas odmevala s sporočilom, da slovensko ljudstvo še ceni duhovne poklice, ki pa se je tudi spreminjalo v prošnjo: Gospod, duhovnikov nam daj... Obema du-hovnikoma želimo, da se jima zlati sijaj spremeni vsaj v bisernega.

Lepi in duhovno koristni so bili »misijonski« večeri in srečanja z rojakom Janezom Puhanom, misijonarjem na Madagaskarju, ki je bil doma na dopustu in misijonarko Marijo Sreš.

Kot pripravo na misijon, ki bo v župniji marca prihodnje leto, potujejo od hiše do hiše po vaseh župnije, kot znamenja sprave, spodbude k molitvi, ter življenja po veri, misijonski križ in sv. pisma. V namen priprave na misijon se končuje tudi obnova verskih znamenj po župniji.

Kapele Marije pomočnice v Filovcih je letos obhajala 50-letnico. Slo-vesnost ob obletnici je vodil škofijski ekonom Mirko Krašovec.

Oktober lansko leto pa je tudi obnovljeno župnišče začelo služiti svojemu namenu. Le plašč fasade mu bomo še morali nadeti. Za skoraj vsako opravljeno slovesnost oziroma delo v župniji gre tudi iskrena zahvala novoizvoljenemu župnijskemu svetu. V preteklih mesecih se je v večnost

Petdeset let kapele v Filovcih

preselilo tudi precej zaslužnih članov župnijskega občestva. Takorekoč samo nekaj tednov po odhodu misijonarja Janeza nazaj na Madagaskar. sta v kratkem časovnem presledku odhitela k Stvarniku oba njegova starša: Ana in Janez Puhan. Po večno plačilo je odšel tudi Izidor Casar, dolgoletni pritrkovalec v župniji. Sledila jim je dobra žena in mati Ana Varga iz Strehovec, življenjska sopotnica bivšega zidarskega mojstra Ivana Omenjeni, kot tudi vsi ostali, rajni iz župnije nam naj bodo priprošnjiki.

CANKOVA — Delo v župniji (sv. maša, verouk, mladinski verski razgovori, delitev zakramentov, pastoralni obiski, obiski bolnikov, študij, oznanjevanje, delo v pisarni, skrb za cerkvene stavbe in drugo) popestrijo posebni dogodki v župniji, škofiji in celotni sveti Cerkvi. Ti dogodki poživljajo versko življenje župnije. Skozi vse veroučno leto je na župnišče prihajal učiti igranja na harmonij p. Pashal Prša iz Martjanec 6 veroukarjev; štirje so vztrajali do konca in upam, da bodo študij harmonija nadaljevali v drugem letniku. Verjetno jim bo še kdo sledil!

Izvolili smo novi župnijski pastoralni svet. Nekaj članov je iz prejšnjega, nekaj pa jih je popolnoma novih; tako smo ga precej pomladili, saj je v njem veliko mladih, kot zastopnikov mladine iz posameznih vasi. Sedaj šteje Župnijski pastoralni svet naše župnije 24 članov. Kaj bi župnija brez ŽPS? Bila bi taka reva, kot je človek brez desne roke.

25. 10. 1988 je bila molba oltarnega Svestva, župnijski praznik, ki zbira ves dan v cerkvi starejše in mlajše vernike. Na ta dan je oznanjal božjo besedo Andrej Zrim, takrat še kaplan na Tišini. Polnočnica je gotovo posebno doživetje za vernike iz Zenkovec, ki pridejo peš k polnočni sveti maši. Sicer pa imajo verniki iz tistih krajev sveto mašo in šolarji verouk vsako nedeljo popoldne, razen v veliki zimi in nekaj poletnih nedelj.

Postni čas so poživili poleg križevega pota tudi postni govori. Premišljevali smo sedem Kristusovih besed na križu. Farno prošenje je bilo na cvetno soboto, 18. 3. 1989. Slovesnost je vodil p. Stefan Balazič iz Martjanec.

Slovesnost prvega svetega obhajila, izpoved vere osmošolcev, vizitacija in skušnja otrok pa so dogodki, ki se globoko vtisnejo v dušo mladega človeka in govorijo, da je v resnici lepo biti kristjan. Mladi so romali v Stično, skupaj s pertočkimi fanti in dekleti; romali smo tudi na Sveto goro pri Gorici in Kostanjevico ter bili lepo sprejeti in postreženi v kmečkem turizmu, ki ga ima Stojan Remec, Vitoļje 68 pri Šempasu. Duhovno smo se obogatili tudi na romanju na Ptujsko goro in Puščavo.

16. 7. 1989 smo imeli za god svete Marjete skupno bogoslužje v Puževcih. Udeležili so se ga duhovnik iz Puconec s svojimi pevci ter duhovnik iz Cankove s pevci in verniki iz obeh župnij. Tudi v letu 1989 so imeli v župnijski cerkvi na Cankovi operni pevci iz Ljubljane orgelski koncert. Dela klasičnih mojstrov so izvajali Zlata Ognjanovič, Marcel Ostaševski in basist Dragiša Ognjanovič; na orgle pa je igral profesor Hubert Bergant. 27. 8. 1989 pa je bila naša župnija gostiteljica župnijskih pastoralnih svetov naše dekanije.

Kot del škofije pa je tudi naša župnija spremljala škofijske prireditve in slovesnosti (Slomškova nedelja in drugo). Posebej pa je miselno in

pogovorno razgibala župnijo priprava na Škofijski zbor naše škofije. Pri sveti maši in po družinah smo molili za njegov uspeh; po razgovorih z različnimi skupinami vernikov in posameznikov pa smo poslali pripravljalnemu odboru škofijskega zbora pismena poročila in predloge. Razume se, da smo spremljali tudi dogodke v celotni Cerkvi, kot papeževa potovanja, mladinsko srečanje v Parizu (eden iz naše župnije se ga je tudi udeležil) ter drugo.

Tudi družinska slavja ali preizkušnje in žalosti vplivajo na duhovnost celotne župnije. 26. 10. 1988 smo na Cankovskem pokopališču položili v družinsko grobnico žaro z ostanki pokojnega Hanza Voglerja, ki je dolga leta živel na Dunaju; tam je tudi umrl, tam so ga upepelili in od tam so z velikim spremstvom pripeljali žaro z njegovim pepelom v rodno Cankovo, kjer je hotel biti pokopan. Zato je dal tudi elektrificirati zvonove Cankovske župnijske cerkve z željo, da bi mu lepo zvonili ob njegovem pogrebu.

Zlato poroko smo imeli samo eno. Zlatoporočencema je mariborski škof poslal posebno plaketo z naslednjo vsebino: Mariborsko-lavantinski škof dr. Franc Kramberger izreka zahvalo in priznanje ter čestita ob zlati poroki Janezu in Jožefi Sinko iz župnije Cankova za dolgoletno, zvesto in nesebično sodelovanje v domači župniji in podeljuje svoj blagoslov. V Mariboru, dne 18. 2. 1989 in podpis.

O gradnji in blagoslovitvi nove kapele v čast Svetemu Duhu so poročali že naš pomurski Vestnik, Družina in radio Murska Sobota. Zato naj na tem mestu izrazimo samo zahvalo vsem, ki so sodelovali. Zahvala gre najprej Bogu, od katerega prihaja vsaka dobra misel in

Po blagoslovitvi kapele

vsako dobro delo. Vso pohvalo in zahvalo si zaslužijo vsi vaščani Korovec, ki so žrtvovali največ, da imajo sedaj novo, lepo kapelo. Želeli so jo imeti že pred prvo svetovno vojno. Vendar obe vojni sta gradnjo preprečili. Načrte za kapelo je izdelal diplomirani arhitekt Aleksander Šmidlehner iz Murske Sobote; pristréna mu hvala. Nekateri »modernisti« so izrazili zaúdenje, zakaj ni kapela grajena bolj v sodobnem stilu. Vendar moramo poudariti, da so vaščani hoteli imeti kapelo v tem stilu, kakor je sedaj in predvsem z zvonikom, kamor so lahko obesili 167 kg težak zvon, delo Ferralita iz Žalca. Zahvala gre gradbenemu odboru s predsednikom Dragom Gederjem in delovodjem Ferdinandom Pintaričem na čelu. Vsi so iz Korovec. Gradbena dela je izvajal »Temelj« iz Cankove, kleparska dela pa delavci mojstra Ludvika Šinka iz Skakovec; pleskali pa so Branspergerjevi iz Murske Sobote.

Velika zahvala tudi Viktorju Voršiču, predsedniku Krajevne skupnosti in Betki Osojnik ter vsem drugim iz Krajevne skupnosti Cankova; enako velja tudi za predstavnike oblasti v občini Murska Sobota, ki so posredovali potrebna dovoljenja in se udeležili tudi blagoslovitve nove kapele. Kapelo je ob veliki udeležbi vernikov in drugih krajanov blagoslovil mariboski škof dr. Franc Kramberger v soboto, 29. 4. 1989. Prisotni so bili verniki iz vseh 13 vasi, kjer smo z občinskim dovoljenjem pobirali prispevke za gradnjo kapele; za katero so darovali tudi evangeličanski verniki. Vsem naj bo Bog bogat plačnik. Ob priliki posvetitve so se predstavili tudi otroci, ki bi naj v letu 1990 sprejeli zakrament svete birme.

V jeseni 1988. je naše župnišče dobilo novo fasado; bilo je v letih 1985—1988 temeljito obnovljeno; lahko bi rekli iz starega novo. Zidano

Množica pri blagoslovitvi kapele v Korovcih

je bilo leta 1754. Načrte za prenovu je izdelal arhitekt Jože Požauko iz Maribora. Bog mu povrni. Spomladi 1989 pa je zelenjadni vrt dobil novo ograjo iz betonskih stebrov in žične ograje, delo mojstra Rudija Kereca iz Korovec. Lepo je biti v župniji, kjer si ljudje med seboj pomagajo tako v duhovnem, kakor tudi v materialnem oziru.

Obnovljeno župnišče

CEZANJEVCI — Slovesnost prvega svetega obhajila smo imeli v nedeljo, 30. aprila 1989. Bilo je 23 prvoobhajancev. 1. maja 1989 je bila v naši župniji sveta birma. Birmoval je pom. škof, dr. Jožef Smej. Imeli smo slabo vreme. Birmanih je bilo 121 otrok.

Rokovo nedeljo — dan farnega zavetnika — smo obhajali v nedeljo, 20. avgusta 1989. Imeli smo lepo sončno vreme. Rano sv. mašo in govor je imel župnik od Male Nedelje, Branko Ogrizek, pozno sv. mašo in govor pa je imel letošnji novomašnik in kaplan pri Sv. Juriju, Janez Görgner.

Letos smo končali dela pri obnovi župnišča. Zidarska dela je opravil Jože Vrbnjak, zidarski mojster iz Logarovec, kleparska dela pa kleparski mojster Milan Kodba iz Veščice. Ostala dela so opravili domačini. Vsem dobrotnikom se iskreno zahvaljujemo.

Župnijska cerkev je dobila novo — sodobno — spovednico.

Vaščani Vogričevce so lepo, znotraj in zunaj, obnovili vaško kapelo, posvečeno Brezmadežni Devici Mariji. Vsem, ki so pri obnovi sodelovali, iskren Bog plačaj.

Birma v Cezanjevcih

Prvoobhajanci v Cezanjevcih

ČRENSOVCI — Dva dogodka sta letos razgibala našo župnijo in njeno versko življenje: LJUDSKI MISIJON in NOVA MAŠA.

NAŠ MISIJON. Med 3. in 12. marcem je imela naša župnija misijon, ki sta ga požrtvovalno in uspešno vodila škofijska duhovnika Martin Panič, župnik in dekan pri Sv. Petru pod Svetimi gorami ter Janez Nanut, župnik v Senovem.

Misijon smo vernikom razglasili že dobro leto pred njegovim začetkom in tudi priporočili molitev za njegov uspeh. V pridigah in katehezah smo pojasnjevali pomen te verske prireditve in tudi skupno z verniki molili za uspeh. Družinam smo razdelili tiskani program misijona. Vse smo nagovorili in povabili na misijon, tudi tiste, ki so se od Cerkve oddaljili. Vabilo smo podkrepili z nekaj besedami svetega očeta. Na koncu brošure smo dodali nekaj pesmi, ki so se med misijonom pogosteje prepevale. Uvodna pobožnost je bila v petek popoldne — 3. marca, sklepna slovesnost pa 12. marca pozno popoldne.

Sporedno z misijonom v župnijski cerkvi je potekal še nekak mali misijon v cerkvi na Gornji Bistrici. V župnijski cerkvi so bile vse dni misijona po tri maše z govori in vsaj še po en stanovski govor. Na Gornji Bistrici je bila po ena maša z govorom, na dan celodnevnega češčenja dve maši in dva govora. Misijonarja sta imela nad 50 govorov. K stanovskim govorom v župnijski cerkvi so prihajali tudi verniki iz Gornje Bistrice. Fantom in dekletom sta misijonarja govorila 4-krat, posebej očetom in možem vseh starosti, ženam in materam (bile številčno najbolj zastopane!), vdovcem in vdovam, mlajšim zakoncem, starejšim zakoncem, šolarjem (nad 400 prisotnih!), ministrantom in raznim ožjim sodelavcem v župniji (članom ŽPS, pevcem, bravcem, organistu, zvočnarju itd.)

Župnija šteje okrog 4.300 vernikov, od katerih je opravilo misijonsko spoved nad 2.500 faranov. Med misijonom je bilo razdeljenih nekako 11.500 obhajil. Misijonarja sta obiskala vse bolnike v župniji in ni znano, da katera hiša z bolnikom misijonarjev ne bi povabila.

Spravni dan proti koncu misijona je bil posebno doživetje. Upamo, da se je v tem času poravnal marsikateri nesporazum med ljudmi. Tudi marijanski dan predzadnji dan misijona, nam ostaja v nepozabnem spominu. Sklenili smo ga z lurško procesijo okoli cerkve in s petjem litanij ter številnih Marijinih pesmi. Goreče sveče v dvignjenih rokah navzočih so dale pobožnosti poseben čar.

Misijonarja sta zopet in zopet priporočala poživitev molitve v družinah, poživitev in pomladitev molitvene bratovščine živega rožnega venca (ta je na naše veselje in po zaslugi pokojnega č. kanonika Jožefa Klekla še vedno številna!) Toplo sta priporočala pogosto prejemanje zakramentov, spoštovanje nedelje ter še in še.

Med uspehe misijona bi smeli šteti tudi veselo dejstvo, da se je eden letošnjih osmošolcev odločil za semenišče.

Po naših opažanjih in številnih odmevih vernikov je misijon lepo uspel. Pokazala bo bodočnost. Za lep misijon smo v prvi vrsti hvaležni Bogu, ki nam ga je dal doživeti, misijonarjema, ki sta se trudila do izčrpanosti in vsem, ki so kakorkoli pomagali, da je šlo vse gladko. Vse številne žrtve in žrtvice naj dobri Bog poplača!

*Misijon v Črensovcih —
blagoslov otrok*

Omenjeno naj bo še, da nam je ves čas misijona vreme bilo izredno naklonjeno. Če je ta ali oni zamudil prelepo priložnost božjega obiskanja, potem prav gotovo ne na račun vremena!

NOVA MAŠA. Misijon smo načrtovali že za kako leto prej, odločili pa smo se za letošnje leto, da smo se tako duhovno pripravili na novo mašo, na katero smo čakali celih 10 let.

Naš letošnji novomašnik Ivan Kranjec, doma iz Žižkov, se je 29. junija pridružil 15 še živečim duhovnikom, rojakom te župnije. Številčno stanje glede na vasl je sedaj takole: Črensovci — 3, Žižki — 5, Trnje — 2, Gornja Bistrica — 4 (franciškan Prša, o katerem smo bili prepričani, da je že v večnosti, se je lani javil iz Južne Amerike!), Srednja Bistrica — 1 in Dolnja Bistrica — 1. Letošnji novomašnik je po vrsti šestnajsti.

Mašniško posvečenje je prejel 29. 6. v Mariboru iz rok škofa dr. Franca Krambergerja skupaj s še 12 diakoni. Mama se žal sinovega posvečenja ni mogla udeležiti. Zaradi hujše poškodbe pri delovni nezgodi je bila te dni v bolnici. Zdravstveno stanje se ji je v naslednjih dneh toliko izboljšalo, da je mogla doživeti srečo matere ob sinovi novi maši, čeprav na vozičku.

Nova maša, v nedeljo 9. julija, je bila veličastni dogodek, ne samo za našo župnijo, ampak tudi za sosede. V zadnjih nekaj letih se prav gotovo ob nobeni priložnosti ni zbralo toliko vernega ljudstva v cerkvi in okoli nje, kot tokrat. Po slovesu na domu, se je novomašna procesija odpravila v cerkev. Že k sami slovesnosti nove maše je prihitelo lepo število duhovnikov, še več se jim jih je pridružilo popoldne na novomašnikovem domu. Novomašniku je pridigal rojak Matija Hajdinjak, župnik pri Sv. Bolfenku v Slov. goricah. Slavnostni pridigar je imel novo mašo na dan pristanka ameriške vesoljske ladje na Luni!

Procesija od novomašnikovega doma v cerkev

Po slovesnosti v cerkvi se je novomašniško slavlje nadaljevalo na novomašnikovem domu. Proti večeru so bile slovesne večernice pri obnovljenem križu med Črensovci in Žizki. Obnoviti so ga dali vaščani Žizkov. Blagoslovil ga je ob tej priložnosti novomašnik.

Za letošnja tradicionalna novomašna slavlja sta naša škofa napisala posebno pismo. Med drugim opominjata domače in njihove dušne pastirje: »Poskrbite, da se novomašno slavlje ne bi zavleklo pozno v noč ali celo do naslednjega jutra. Nikakor naj ne traja prek polnoči.«

Novomašnik Ivan Kranjec je s 1. avgustom nastopil kaplansko službo v Gornji Radgoni obenem z novim župnikom Andrejem Zrimom. Božji blagoslov naj spremlja novomašnika na njegovi duhovniški poti, ki naj ga pomagajo izprositi naše skupne molitve.

V nedeljo popoldne, 25. junija, je na Rakovniku prejel diaconat salezijanski bogoslovec Štefan Krampač, doma na Gornji Bistrici št. 168.

Takoj po našem misijonu je eden od naših osmošolcev izrazil željo, da bi postal duhovnik. Odločil se je za semenišče v minoritskem redu. Obiskoval bo redovno srednjo šolo v Želimljem (tam se šolajo tudi minoritski gojenci).

Pomožni škof dr. Smej je 31. maja sklenil pri nas majniško pobožnost. Po končani maši je bila skušnja verouka in še naddekanova vizi-tacija. Škofovega obiska se vsako leto veselijo mladi in starejši.

Cerkev na Gornji Bistrici je dokupila zemljišče, ki je tik ob dosedanji njeni meji. Za nizko ceno je parcelo odstopila cerkvi Marija Meglič, roj. Tibaut, doma v Tržiču.

Somaševanje z novomašnikom Ivanom Kranjcem

Novomašnik blagoslavlja obnovljeni križ

Gornjebistriški stolp je postal bogatejši za novo uro. Izdelal jo je znani strokovnjak za stolpne ure mojster Ivan Marič iz Beltincev.

Ob pokopališču na Gornji Bistrici so pričeli graditi novo mrliško vežo. Manjšo tako vežico je dobila pred tremi leti Srednja Bistrica, letos pa še Dolnja Bistrica. Tam so uredili še lep dostop in ploščad za pogrebe s parkirnimi prostori. Tudi v Črensovcih stoji že nekaj časa večja, okusno urejena mrliška veža.

Ob proščenju na Dolnji Bistrici, dne 4. junija 1989, je bil blagoslovljen križ, ki ga je dal obnoviti Franc Horvat. Križ stoji na njegovem dvorišču, Dolnja Bistrica št. 39. Lastnika je treba pohvaliti, ker je v obnovo križa vložil lastna sredstva. Pomoči ni iskal pri vaščanih.

Sedaj, ko je na voljo orglarska delavnica v Hočah, smo se odločili, da damo obnoviti črensovske orgle, ki že 30 let niso uporabne. Leta 1968 smo nabavili pri nemški tvrdki Ahlborn v Heimerdingenu elektronske orgle, ki sicer dobro služijo svojemu namenu. Vendar čutimo potrebo, da dobi izredno prostorna črensovka cerkev močnejši glasbeni instrument. Upamo, da se nam ta naša skupna želja v doglednem času izpolni.

Spomnimo se še dveh jubilejev naših cerkva. Po treh letih gradnje je leta 1860 posvetil črensovsko cerkev sombotelski škof Szenczy Ferenc. Naša župnijska cerkev obhaja torej leta 1990 130-letnico posvetitve. Skromnejši jubilej obhaja letos cerkev na Gornji Bistrici: v leto 1969 sega začetek njene gradnje. Leta 1972 jo je posvetil pokojni škof dr. Maksimilijan Držečnik.

Od rojakov, ki prihajajo na dopust v domovino in od domačih vernikov, ki obiskujejo svojce v tujini smo izvedeli najprej iz Toronta, da je nevarno zbolel Jože Žoldoš. Njegova dobra družina je nudila v svojem domu gostoljubje številnim obiskovalcem Kanade, tudi duhovnikom. Hvala Bogu, njegovo zdravje se je po težki operaciji znatno izboljšalo. — Okoli novega leta 1989 je ponovno resno zbolela naša rojakinja Gizella Hozian, nosilka številnih odlikovanj, tudi odlikovanja »Za zvesto služenje« naših škofov. Dva dni pred Marijinim praznikom, 6. septembra 1989, je po težki bolezni umrla. Bog ji je naklonil 78 let zemeljskega potovanja. Zadnjih nekaj let je prebivala v udobnem stanovanju v chikaškem predmestju Des Plaines. Pred dobrimi 61 leti je odšla z Gornje Bistrice v Chicago. Med slovenskimi izseljenci je postala izredno prizadevna in uspešna narodna, kulturna in socialna delavka. Imela je izostren čut za očloveka in njegove stiske. Sorojakom je bila simbol skupne matere.

O njenem delu glej Stopinje 1989, 93.

Pokojni Gizeli ni bilo dano, da bi dočkala tisti veliki dan, ko bi zavezniku gornjebistriške cerkve sv. Antonu smeli dodati še ime Martin, tisti dan, ko bo Slomšek dosegel čast oltarja. Naj počiva v miru in se s Slomškom večno veseli v nebesih!

DOBROVNIK v Prekmurju — Za vsako župnijo, še bolj pa za župnika, je nekaj zelo veselega poročati o dosežkih in napredovanjih, tako v duhovnem kot v materialnem pomenu besede. To bi naj bil nagib še za nekaj večjega v nadaljnjem življenju župnije.

Čeprav manj kot lansko leto, se je tudi letos nekaj dogajalo. Na prvo adventno nedeljo smo imeli sprejem ministrantov v ministrantsko

Sprejem novih ministrantov

Dobrovniški osmošolci

službo. 24 jih je pristopilo k oltarju in obljubilo zvestobo v poklicu (na sliki vidite samo nekatere). Gotovo je ta podmladek tako za župnika kot za vernike vesel dogodek.

Februarja letos smo zopet hvaležni Bogu pozdravljali kar pet zlatih parov v župnijski cerkvi: 1. Jožef Sekereš in Helena Bot, 2. Julij Vegi in Irena Somi, Štefan Kovač in Terezija Kovač, 4. Janez Kovač in Ana Trajber ter 5. Janez Völgyi in Rozalija Somi. Žal, nekateri med njimi niso začutili potrebe, da bi se zahvalili Bogu tudi v cerkvi. Naj Bog vse ohrani še naprej zdrave in čile!

Ne morem pa izraziti dovolj veselja ob dejstvu, da je letos naša župljanka iz Radmožanec končala triletni teološki tečaj s katehetsko specializacijo. Gotovo se Žuzana Nyakaš niti ne zaveda, kako veliko uslugo dela župniji, pa tudi župniku, saj biti v pomoč pri katehizaciji otrok ni majhna naloga. Iskrena ji hvala za ta korak, mi pa bomo prosili Vsemogočega, naj ji podeli moč, da bo svoje pastoralno delo zvesto opravljala.

Kar devetnajst osmošolcev smo pospremili, in se od njih poslovili, na novo pot življenja z lepo slovesnostjo v cerkvi, kjer smo vsi skupaj izpovedali vero in prosili nadaljnjega božjega varstva in pomoči v življenju. Tudi tokrat se jim zahvaljujem za reden obisk pri verouku, kjer so gotovo nekaj pridobili!

GORNJA RADGONA — Naše malo mesto ob Muri ima vedno več prebivalcev. V tovarne naše industrijske cone prihajajo uslužbenci tudi iz okoliških krajev, mnogi pa se naseljujejo v tukajšnjih blokih ali pa si gradijo svoje domove. V pastorali je vedno bolj žgoč problem, kako množice teh priseljencev pritegniti v življenje župnije.

V septembru 1988 smo ob veliki zagnanosti kaplana Karlija lepo in temeljito obnovili fasado na župnijskem domu. Tisti župljani, ki so nam vsa leta pri obnovitvenih deli radi pomagali, so se tudi ob tej priliki izkazali za odlične župljane v vsakem oziru.

Žalostni smo bili in sočustvovali s starši, ko sta se 21. septembra 1988 z »birmskim« mopedom smrtno ponesrečila učenca Denis Mulec in Marko Recek.

Pod prenovljeno streho kapele na pokopališču smo tudi v tem letu obhajali bogoslužje Vseh svetih ob množičnem sodelovanju vernih.

Na naše veliko veselje in zadovoljstvo je naš veliki rojak dr. Trstenjak to leto prejel AVNOJ-ovo nagrado in priznanje.

Profesor graške univerze dr. Wolfgang Gombocz je v dneh 11. do 13. novembra 1988 organiziral že drugi mednarodni kolokvij o našem rojaku filozofu dr. Francetu Vebru v Radkersburgu in Gornji Radgoni.

Nabavili smo nove tepihe za zimski pod v cerkvi.

Duhovniki pomurskih občin smo imeli takozvani novoletni sprejem to leto v Gornji Radgoni. Ob neprisiljenem prijetnem vzdušju smo si z zanimanjem ogledali tovarno Elrad-Gorenje in tovarno šampanjca, združeno s poskušnjo vin.

Za Škofijski zbor je naš župnijski svet poslal vrsto vprašanj in predlogov.

Stoletni Alojz Adanič, rojen 13. 6. 1988 je umrl 19. 2. 1989.

Na eno nedeljo 26. 2. smo krstili osem dojenčkov.

Za sveto tridnevje so zagoreli reflektorji, ki od tedaj vsako noč osvetljujejo našo cerkev.

Na Sveto goro smo ob njenem jubileju romali z avtobusom 28. 4. Biskali smo tudi novo cerkev v Novi Gorici in Kostanjevico.

Ob praznovanju 25-letnice katehetskega tečaja v Mariboru 20. maja je prejela naša pastoralna delavka in katehistinja Marija Cimerman priznanje in zahvalo za 24-letno službo.

Lucijevi v Orehovskem vrhu, Kocbekovci v Rodmošcih in Gederjevi v Podgradju so lepo prenovili svoje versko znamenje — križ.

V nedeljo 30. julija so se župljani poslovili od priljubljenega kaplana Karlija Pavliča, ki odhaja na novo službeno mesto v Turnišče, pa od župnika Franca Puncerja, ki po 43 letih župnikovanja in 44 letih pastoralnega dela v tej župniji odhaja v pokoj in še od katehistinje Marije Cimerman, ki po 24 letih službovanja prav tako odhaja v pokoj. V nedeljo 6. avgusta pa smo v isti župnijski cerkvi pozdravili nova dušna pastirja župnika Andreja Zrima in kaplana Ivana Kranjca.

GRAD — Teško je govoriti o kakih uspehih na duhovnem, kakor tudi na materialnem področju, ker je leto hitro naokrog. S tem pa ni rečeno. da se v župniji ni nič dogajalo.

Na 29. navadno nedeljo (16. 10. 1988) je opravil pri »grački Mariji« svojo zahvalno daritev ob srebrni maši, t.j. 25-letnici duhovništva nekdanji kaplan pri Gradu Feliks Strniša. Ob češčenju Sv. Rešnjega Telesa je nutil

Izpoved vere osmošolcev

duhovno pomoč p. Štefan Balažic OFM Cap., župnik pri Sv. Benediktu in soupravitelj v Martjancih.

Božičnico so tokrat pripravili naši ministranti. Kratek prizor »Luč je prišla na svet« je za to priložnost priredila s. Mirjam. Tečaja priprave na zakon se je redno udeleževalo 36 fantov in deklet iz cele župnije.

Na binkošno nedeljo, 14. maja 1989, je 35 otrok pristopilo k prvemu svetemu obhajilu. 18. junija pa se je okrog oltarja zbralo 25 osmošolcev, ki so izpovedali svojo vero.

Za »velko mešo« 1989 je prišel med nas p. Lavrencij Anžel, OFM, župnik pri sv. Mariji v Mariboru in nam nudil duhovno pomoč. V spovednici je bil ves čas na pomoč Alojz Gabor, župnik v pokoju pri Sv. Juriju.

Po srečno dokončanih obnovitvenih delih pri cerkvi se nadaljujejo še druga dela. Ko so pred 31 leti obnavljali župnijsko cerkev, stropa cerkvene ladje niso izolirali. Zato smo pred zimo na strop v cerkvi položili na PVC folijo dvakrat po 5 cm debelo stekleno volno — Novoterm — to je 423 m². V kurilnici v župnišču smo pred zimo morali zamenjati dotrajano peč za centralno kurjavo. Nabavili smo dve manjši peči — trajnožareči kotel STF 50 —, ki sta medsebojno povezani, da ob hudem mrazu lahko obe grejeta.

Prav tako smo v tem letu uredili vhode v cerkev. Stopnišče pred glavnim vhodom in stopnišče pred lurško kapelo je obloženo z rezanimi granitnimi ploščami (Jablaniški granit, 3 cm debele plošče). Na novo je narejen tudi podest pri vratih na južni strani cerkve. Delo je opravil domači kamnosek Štefan Bunderla, Grad 64, s svojimi delavci. Istočasno smo zamenjali tudi dotrajana zunanja vrata vhodov v cerkev: glavna vrata na zvoniku, ženska vrata na južni strani cerkve in vhodna vrata v lurško kapelo. Načrte je naredil ing. arh. Jože Kregar iz Ljubljane. Vsa vrata je izdelal domači mizar Anton Fujs, Motovilci 53. Vrata na južni strani cerkve so iz mehkega lesa, prevlečena s patinirano bakreno pločevino. Pasarska dela so bila opravljena v škofijski pasarski delavnici v Mariboru, ostala vrata pa so masivna, iz hrastovine ter naravno polakirana.

Pri prenovitvenih delih se je izkazala darežljivost mnogih faranov. Njihova pripravljenost in skrb za lepoto božje hiše naj dobi s tem tudi priznanje in zahvalo. Druge pa naj opomni, da tudi oni po svojih močeh darujejo za vzdrževanje svoje župnijske cerkve. Ohranjanje kulturne in verske dediščine naših prednikov ni skrb le nekaterih, ampak vseh župljanov.

V redovni hiši Usmiljenih sester sv. Vincencija Pavelskega v Istanbulu v Turčiji, je 8. avgusta 1987 umrla SESTRA HONESTA, MARIJA BUKOVEC. Rojena je bila 6. avgusta 1904 v Motovilcih, župnija Grad. Sledila je božjemu klicu in vstopila leta 1927 v samostan v Gradcu. Po redovnih zaobljubah je bila nastavljena v državni bolnici v Gradcu. Na željo svojih predstojnic je leta 1931 odšla v misijone v Turčijo. Njeno novo delovno mesto je bilo v šoli Sv. Gregorija v Istanbulu, kjer je poučevala mlada dekleta. Med drugo svetovno vojno so bile v Turčiji ukinjene vse šole. Sedaj je bila s. Honesta, tako kot mnogo drugih, postavljena pred odločitev: vrniti se v domovino ali iti v taborišče. Ostala je zvesta svojemu misijonskemu poklicu, zato je raje šla v taborišče. Z mnogimi drugimi

taboriščniki se je znašla v taborišču v Corumu. Tu je ostala 18 mesecev. Ni bila brez dela, saj so jo klicali k bolnikom po vsej okolici Coruma. Rada je šla pomagat in potrpežljivo stregla in negovala bolnike, zato so jo imenovali »angel iz Coruma«. Ljudje so ji bili hvaležni za njeno pomoč, zato so jo tudi mnogokrat obdarovali. S. Honesta je velikokrat s polnimi torbami hrane prihajala s takih obiskov pri bolnikih. Z darovi dobrih ljudi je lahko vsaj nekoliko izboljšala borno taboriško hrano. V teh težkih časih je vedno čutila dobrotno božjo roko, ki je ni nikoli zapustila.

Sestra Honesta, Marija Makovec

V januarju 1946 je prišla v bolnico Sv. Gregorija v Istanbulu. Tu je z veliko potrpežljivostjo opravljala svoje delo pri bolnikih in se zanje žrtvovala vse do svoje bolezní leta 1985. Ko ni več mogla delati v bolnici, je bilo njeno glavno poslanstvo molitev. Rada je molila za svojo skupnost, za bolnike in za vso Cerkev. Dolge ure je prebila v tihi molitvi pred tabernakljem. Nato je večkrat prišla in vprašala: »Ali je moja molitev že pomagala? Lahko sedaj molim za druge namene in potrebe?«

Tudi mi upamo, da bo s. Honesta še naprej naša velika priprošnja pri Bogu. Posebej naj prosi za nove duhovne poklice iz naše župnije.

HOTIZA — Zgodovina je učiteljica življenja. Preteklost je zaklad, ki bogati sedanost in usmerja v prihodnost. Življenje župnijskega občestva je vedno razgibano: je včasih v rasti, včasih v zastajanju, ali celo v umiranju. Vedno se nekaj dogaja.

Naše župnijsko občestvo je v zadnjih dveh letih pokazalo smisel za skupnost, župljani so se vedno odzvali in zavihali rokave.

Župnišče je bilo potrebno temeljite obnove. Zamenjati je bilo treba okna in prenoviti zunanost. Vse je šlo gladko, brez zapletov. Zbirali smo denarna sredstva, kar po hišnih številkah. Odzvalo se je 175 hiš, vas pa ima okoli 200 hiš. Po današnjih cenah so vsa dela veljala okrog dvesto milijonov dinarjev. Pri obnovi župnišča je potrebno posebej omeniti dva naša župljana. Zidarski mojster Franc Šumenjak je velikodušno žrtvoval čas in material, da je bila obnova cenejša. Mizar Štefan Kolarič je z minimalnimi stroški izdelal okna in druge lesene predmete tako v župnišču, kakor v cerkvi. Tako smo lahko s skupnimi močmi v nekaj dneh končali obnovo in preureditev župnišča.

Precej naših faranov dobiva zadnja leta pokojnino iz Francije ali od drugod. Tako jim je lažje v jeseni življenja. Tako je Terezija Hozjan, Hotiza 90, darovala v letu 1988 za izdelavo paramenta — neba 1.500.000 din. Sestre v Mali Loki so izdelale prečudovit parament, ki smo ga blagoslovili na veliko noč. Agata Balažic, Hotiza 7, pa je prav tako darovala v letu 1988 500.000 din, da so sestre v Mali Loki izdelale novo bandero, zastavo. Seveda je bilo še veliko darovalcev, ki so prihajali domov iz Kanade ali iz Francije in so darovali za potrebe cerkve.

V tem letu smo obnovili vaško križno znamenje. Bilo je že dotrajano in križ se je že nagibal. Matija Horvat, Hotiza 9, je podaril hrastovino, ki jo je obdelal mizar Kolarič. Sam korpus in Marijin kipec je obnovila restavratorska delavnica v Mariboru. Vsi župljani so prispevali denarna sredstva za obnovo križnega znamenja. Posebej naj omenim Terezijo Hozjan, ki je darovala 500.000 din in Ivana Ritlopa, ki je daroval 300.000 din. Znamenja smo blagoslovili na veliko noč, ko je šla vstajenska procesija po vsej vasi. Na veliko noč je bila zbrana takorekoč vsa župnija pri vstajenski maši in procesiji.

V avgustu smo tudi prepleskali župnišče. Pleskarji so bili iz Gornjih Slaveč in so celo župnišče prebelili v dveh dneh.

V septembru se je začelo birmansko leto. Učenci 5., 6., 7. in 8. razreda bodo letos prejeli zakrament svete birmе. Birmanci se pripravljajo, da bodo zavestno, z željo in hrepenenjem sprejeli dar Svetega Duha. Tudi župnijsko občestvo se bo na to slovestnost vsestransko pripravilo. Temeljite obnove je potrebna cerkvena streha.

Kljub težavnemu gospodarskemu položaju in velikim odrekanjem naših župljanov upamo, da bomo to veliko delo izpeljali, kakor vse doslej.

Ob vsem zunanjem življenju se pravitako obnavlja in krepi naša duhovnost. Človek ni samo zemeljsko bitje, ampak predvsem nebeško, božje. Zato je vse usmerjeno v to, da se oznanja Kristus in se delijo zakramenti in božje milosti. Temu pa se župljani velikodušno odzovejo in sodelujejo pri oblikovanju bogoslužja in drugih liturgičnih opravilih. Predvsem otroci in mladi.

KANČEVCI — Naša župnija je številčno majhna, po obsegu pa ena največjih v Prekmurju in zajema 21 vasi. Majhna smo torej čreda, vendar želimo postati živo občestvo.

Z namenom, da bi kot župnija postajali živo občestvo, smo uvedli v župniji dve nedeljski maši. Obe sta povezani z veroukom. Nekateri otroci so hodili redno k veroučnim srečanjem, drugi so se pokazali bolj redko, nekateri pa se še niso vključili v veroučne skupine in župnijsko občestvo. Se bodo prihodnje šolsko leto? To bo najbrž odvisno od vsega župnijskega občestva.

3. septembra je kolesarila po naših krajih ljubljanska prekmurska študentska skupina in si ogledovala njihove znamenitosti. Med temi so si ogledali znano rotundo v Selu.

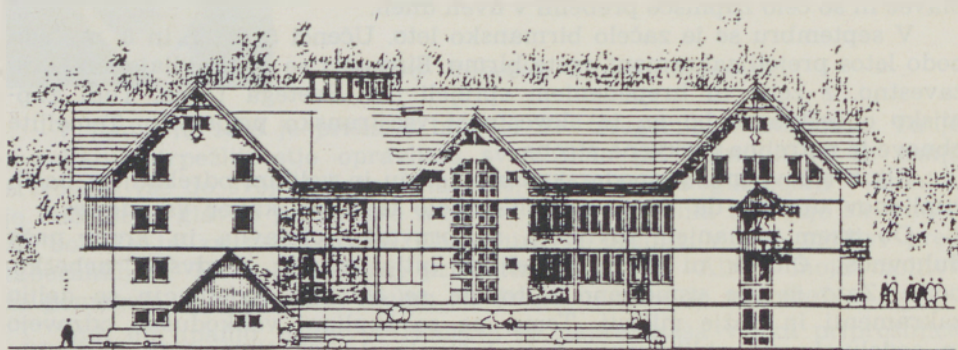
11. septembra nas je obiskal misijonar v centralnoafriški republiki kapucin Placid Prša. V Selu je maševal in nam govoril o Afriki in njeni kulturi, misijonih in misijonskem delu. S tem nam je pomagal razširjati misijonskost našega krščanstva.

Oktobrsko pobožnost smo vključili v nedeljsko bogoslužje in sicer tako, da smo po maši molili rožni venec in na ta način častili ter se priporočali nebeški in naši materi Mariji.

V postnem času smo poskušali gojiti duha spokojnosti in k rednemu bogoslužju ob nedeljah dodali še pobožnost križevega pota. Višek postne spokojnosti je bila velikonočna spoved. Velikonočno veselje pa se je zlilo v velikonočno pesem ob vstajenjski procesiji.

Letos praznuje Marijino božjepotno svetišče na Sveti gori 450-letnico obstoja. Zato smo poromali v ta Marijin kraj tudi mi in Mariji izročili svoje zahvale in prošnje. To je bilo 29. aprila. Spotoma smo si ogledali še cerkev Kristusa Odrešenika v Novi Gorici ter samostan Janeza Svetokriškega v Vipavskem križu.

Na seji ŽPS dne 28. maja, je zaradi starosti, dal odpoved mežnarske in zvonarske službe dosedanji zvonar Cifer Janez iz Ivanovec. To službo je opravljal pri šestih župnikih. Člani ŽPS so njegovo odpoved sprejeli. Za njegovo delo in skrb smo se mu zahvalili, kar storimo še enkrat tukaj v pisni obliki. Sedaj opravlja to službo družina Čahuk.

Kančevci — duhovno središče

Novo župnišče z duhovnim centrom za Pomurje. Za novo stavbo so pridobljena vsa dovoljenja v zelo kratkem času. V lastni režiji smo opravili rušenje dosedanjih stavb in izkop gradbene jame. Zbrane so ponudbe možnih izvajalcev . . .

Do zdaj je vse na najboljši poti, da bi pomursko pastoralno področje lahko dobilo duhovni center, t.j. prostore za versko poglobljanje, duhovne vaje, predavanja, srečanja, itd., kar smo do sedaj močno pogrešali, če . . . Ja, če bomo zmogli zbrati za to potrebna sredstva. Ker je ta hiša namenjena v prvi vrsti našemu pomurskemu pastoralnemu področju, je prav, da to postane skupna skrb nas vseh.

Zato naj vsak na svoj način in po svojih zmožnostih prispeva tisto, kar more. Sredstva lahko oddate svojemu župniku ali na župnijskem uradu Martjanci, kjer je sedanje bivanje duhovnika za Kančevce.

KAPELA — Lepo poje pesnik o Kapeli in njeni cerkvi:

Kapela, ti prekrasni dom si moj,
venček zal spleta hribčkov ti roj,
mošt sladak ti gorice dajejo,
a tvoj čar je hrib z belo cerkvijo.

Kapela, mati dobrih si ljudi,
radostna, kadar trta nam rodi,
žalostna, kadar grom stresa nebo,
prosi »Bog, naj nas varje milostno.

Kapela, gledaš doli na ravan,
blag čuvaj, vabiš vse ljudi v svoj hram,
kot nekdej dom odpiraš na stežaj,
da še zdaj najdejo pri tebi raj.

Kot drugod, so tudi kapelski župljani podvrženi tegobam in problemom našega časa. Mnogi so dobri, požrtvovalni, globoko in praktično verni, drugi pa mlačni, povprečni, ali celo neverni. Eno pa jih vse združuje: ljubezen do kapelskega vrha in do cerkve, ki se ogleduje kot nevesta nad okoli stoječimi hribčki, posejanimi z vinogradi in ljubkimi hišicami, ter nad pomursko ravnino. Obnovljeno župnišče, gospodarska poslopja, cerkev in okolje lepo urejeno, vabijo in navdušujejo domače in tuje turiste in romarje, ki občudujejo lepoto tega majhnega slovenskega raja.

Zlatomašnik Martin Maroša, Franc Petek z Ognjene zemlje in njegov brat

Župljani se radi zbirajo v svoji cerkvi in župnišču, ki je vedno odprto za vse ljudi dobrega srca in to ne samo ob nedeljah in praznikih, ampak vsakikrat, ko je potrebna njihova pomoč ali pa sami potrebujejo pomoči in nasvetov. Tu se res čutijo doma.

Župnijsko življenje je bilo tudi letos razgibano. Slovesno smo praznovali trojno žegnanje, božič in veliko noč. Izredno lep je bil dan prvih obhajil, romali smo na Sveto goro pri Gorici, na Ptujsko goro in na Brezje, mladina, ministranti, bravci in pevci so pridno sodelovali pri bogoslužju, cerkev pa so pridne roke neutrudne Kristine, s pomočjo sodelavk, artistično krasile za nedelje in praznike. Dobri Bog naj bogato poplača vsem, ki so kakorkoli sodelovali.

Izredni dogodek za župnijo je bila zlata maša dolgoletnega misijonarja Martina Maroša, ki je od lani duhovni pomočnik pri Kapeli. V Čilu je misijonaril celih 45 let, od teh 25 na Ognjeni zemlji in 20 let v glavnem mestu Čila Santiagu, kjer je ustanovil veliko župnijo v revnem predmestju za 50.000 ljudi, z osnovno šolo za blizu 2.000 otrok. Na Ognjeni zemlji se je srečal z zadnjimi ostanki indijancev Onas, Alakaluf in Yagan, jo prepotoval večkrat, kakor tudi otok Dawson, večinoma na konju. Ta dva otoka sta večja od Slovenije. Vzgojitelj in mladinski voditelj, profesor in glasbenik, organizator krožkov K. A. in župnik, se je ves daroval vsem, posebno duhovno in materialno najrevnejšim. V Punta Arenasu je poleg vsega drugega dela skrbel za številne dalmatinske priseljence in poučeval v tamkajšnji jugoslovanski šoli, v Santiagu pa je skupaj s slovenskimi usmiljenkami bil soustanovitelj slovenskega doma, skrbel za slovenske priseljence in zanje izdajal glasilo Slovenija. Vrnivši se v domovino je

Srebrna maša Feliksa Strniše pri Kapeli

župnikoval v Sevnici in Veržeju, pridigal duhovne vaje in tridnevnice. zdaj pa že eno leto pomaga, kot duhovni pomočnik dinamičnemu kapel-skemu župniku Cirilu Koštricu. Njegovi domači Melinci so mu priredili veliko slovesnost 6. avgusta, Veržej 1. oktobra, Kapela pa 26. novembra. obletnica njegovega mašniškega posvečenja in praznik Kristusa Kralja.

Konec lanskega leta je tudi pri nas daroval svojo srebrno mašo Feliks Strniša, domačin iz Hrastje Mota. V cerkvi, kjer je postal božji otrok in je pred 25 leti imel svojo prvo mašo, se je skupaj s sorodniki in farani zahvalil Bogu za dar duhovnega poklica in prosil za nove duhovne poklice. Že dolga leta z veliko pastoralno vnemo župnikuje v Šentvidu pri Planini.

Obema slavlencema so župljani zaželeli veliko božjega blagoslova in milosti, posebno, da bi se uresničila njuna vroča prošnja, da bi namreč Bog obudil v naši župniji več novih duhovnih poklicev.

KOBILJE — Čeprav v sorazmerno hladnem začetku meseca janurja, je prišel iz Bistrice ob Dravi v Avstriji Günter Novak s svojo družino, da je že 2. I. začel z obnovitvenimi deli na glavnem oltarju naše cerkve. Obnovil in pred nadaljnjim razpadanjem je zaščitil tudi vse druge lesene kipe v cerkvi. Ves glavni oltar je tudi pozlatil na način kakor je bil pred obnovo. Na pomoč so mu priskočili tudi nekateri župljani. S tem velikim delom smo zaključili urejevanje naše cerkve.

Letos smo se v naši župniji 6. VIII. spomnili tudi 600-letnice navedbe imena duhovnika Benedikta s Kobilja. To ime je zapisano v listini, ki govori o delitvi zemljišč takratnih lendavskih grofov 3. III. 1389. Ob tej priliki smo po nekaj letih imeli mašo na griču Svetega Martina, na mestu, kjer je nekoč stala stara kobiljanska cerkev. Mašo in pridigo je opravil domačin, sedanjí lendavski kaplan Janez Ferencek. Zbralo se je okrog 1200 ljudi od blizu in daleč. Ljudje so bili nadvse zadovoljni in so izrazili željo, da bi naj na tem mestu bila maša vsako leto enkrat.

Na predvečer maše pri svetem Martinu smo imeli v cerkvi lep nastop naših pevcev ob sodelovanju dveh trobentačev ansambla Finese in soboškega organista Frančka Zvera. Truda je bilo veliko, pa se je izplačal.

Letos je preteklo tudi 50 let, odkar je prvi kobiljanski duhovnik po obnovi župnije, Ivan Koren, začel z gradnjo sedanjega župnišča.

Vrsto let so si naši ljudje želeli poromati k Mariji v Vasvár na Madžarskem. Letos se nam je to posrečilo in sicer prav na visoko obletnico v zgodovini naše župnije, ki je povezana s tem krajem, kajti omenjeno delitev zemlje v Lendavi je zastopal dekan iz Vasvára. Med romanjem smo se ustavili tudi v Bucsuszentlászlu, božji poti, ki so jo nekateri naši ljudje spoznali v času okupacije. Naša zadnja točka romanja je bila ob obali Blatnega jezera, v Keszthelyu.

V tem letu smo imeli tudi dve zlati poroki, 14. I. Lovrenc in Marija Vugrinec in 28. I. Dezider in Irena Vugrinec.

Komaj smo končali z deli, ki sem jih na kratko opisal, se že po tistem pripravljamo na birmo prihodnje leto in 20-letnico našega pev-skega zbora.

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU — Z vsem, s čimer smo začeli lansko leto in obstali marsikje še na začetku, smo nadaljevali letos. Prostore gospodarskega poslopja, ki jih namenjamo poučevanju verouka, smo znotraj že uredili in novo veroučno leto smo že začeli v njih. Zunanja podoba je še nespremenjena, vendar upamo, da naslednje leto ob birni ne bo več kazila okolice cerkve.

Tri februarske vikende smo po nekajletnem premoru obogatili s predavanji za mlade, ki nameravajo skleniti zakon. Udeležilo se jih je 125 fantov in deklet, predvsem iz naše župnije. Vsa predavanja so bila v cerkvi zaradi prostorske stiske, kar pa ni pokvarilo prijateljskega vzdušja in neposrednega stika s predavateljem.

Pobude, naj bi se lotili obnove vaških znamenj, so letos naletele na rodovitna tla. Tako je domači župnik Štefan Vinkovič blagoslovil v poletnih mesecih kar pet obnovljenih križev in eno kapelo. Franc Stajnko se je obnove domačega križa lotil kar sam. V Dobravi je blagoslovitev Bohančevega znamenja bila združena s ponovitvijo nove maše Janka Górgnerja od Lenarta. Heričev križ v Kokoričih je bil deležen blagoslova nekaj dni pred smrtjo njegovega gospodarja Stanislava.

Dva križa v Lukavcih sta prav tako bila temeljito obnovljena, eden zaradi dotrajanosti, drugi pa zaradi roparjev.

20. avgusta smo se namesto običajnega srečanja v župnijski cerkvi ob deveti uri, zbrali nekaj sto metrov stran v Borecih ob obnovljeni kapeli. Dolgoletno prizadevanje krajanov je bilo kronano z uspehom. Lepo prenovljena, pred vlago zaščitena in mimoidočim v očeh, bo odslej vsem

Blagoslovitev obnovljene kapele v Borecih

v ponos. Priznanje za ves trud so vaščanom izrekli vsi, ki so se v velikem številu zbrali pri tej slovesnosti.

V juliju, mesecu novih maš, smo tudi mi bili deležni koščka teh dobrin. Novomašnik od Lenarta nam je orisal svoje videnje duhovništva in vlogo nas vseh v prihodnosti. Žal v bližnji prihodnosti z novo mašo v naši župniji ne moremo računati, morda pa je Božja volja vendarle drugačna. Tega bi bili vsi veseli. Vsa naša prizadevanja pa tudi odslej gredo v to smer.

KUZMA — Kakor je domači dom za vsakega človeka nekaj svetega, je cerkev za vsakega kristjana sveti kraj, kjer se počuti doma in ima zavest, da je to naš skupni duhovni dom, kjer smo si vsi bratje in sestre.

1. To se je pokazalo 30. 11. 1988 na dekanijski konferenci soboške dekanije. Ob tej priliki so verniki čestitali častnemu kanoniku Janezu Gregorju, župniku na Tišini, Martinu Poredošu, dekanu soboške dekanije ob imenovanju za častnega konzistorialnega svetovalca in ne nazadnje našemu duhovniku Andreju Zrimu za god.

2. Dvojni praznik sv. Kozma in Damijana, župnijskega zavetnika in posvetitev cerkve, je opravil kanonik Vilijem Pangerl iz Maribora. Naša župnijska cerkev je bila prebeljena in les zaščiten.

3. V letu 1989 so bile tele glavne slovesnosti: 28. maja 1989 je bilo prvo sv. obhajilo, ko se je pet prvoobhajancev prvič v polnosti udeležilo evharističnega slavlja. Eden od teh je bil iz gračke župnije. Druga slovesnost je bila sv. birma 25. junija. Vseh birmancev je bilo 71, od tega šest iz drugih župnij in iz tujine. Slovesnost sv. birme je opravil pomožni

Obnovljena kapela sv. Cirila in Metoda v Trdkovi

škof Jože Smej. V soboto pred birmo je gospod škof imel srečanje s starši, birmanci in botri. Škof je prišel med nas s prevozom Ernesta Horvata, ki mu je bil šofer in »tajnik« v Markovcih in Kuzmi, ter ga srečno odpeljal nazaj v Maribor.

4. V soboto, 24. junija je bilo izredno neurje! Škof Jože Smej je želel videti obnovitvena dela pri kapeli v Trdkovi. Žal je neurje preprečilo prevoz skozi Matjaševce, zato smo obiskali Trdkovo po robu čez Martinje. Naš duhovnik Andrej Zrim nas je vozil s svojim avtom. Obiskali smo na pokopališču v Doliču grob njegove matere, potem pa na pokopališču v Martinju grob matere župnika Štefana Kuharja in si potem ogledali obnovitvena dela v trdkovski kapeli.

Obnovljeni križ v Matjaševcih

5. Neurje ni prizaneslo tudi naši župniji. 18. 5. 1989 je strela uničila križno znamenje v Matjaševcih. Kristus na križu je bil razklan na treske, podoba matere Božje je ležala nekaj metrov vstran na cesti. — »Totov križ« so domačini obnovili, kar se vidi na posnetku.

6. V juniju 1989 je bilo glavno obnovitveno delo kapele sv. Cirila in Metoda v Trdkovi. Priložena slika priča o skrbi vernikov kuzmijske župnije za kapelo.

7. V žalosti se spomnimo dobre in plemenite žene Terezije Žohar, ki se je poslovila od nas 29. avgusta 1988. Zadnje ure svojega življenja je preživela pri svojih dragih v Doliču, kjer jo je Gospod življenja odpoklical na isti dan kot Štefana Bunderla. Pokojna Terezija, »Zrimova Treza«, je bila v naši cerkvi kot kakšna prerokinja iz stare zaveze. Bog ji bodi plačnik za vse dobro!

LENDAVA — V lanskem poletju nas je obiskal naš rojak Molnár István, ki živi v Calgaryju. Pomagal nam je predvsem ob proščenjih, ko je pridigal in vodil sveto mašo. Na polju pri vasi Kot je blagoslovil novi križ.

V minulem letu nam je na pomoč priskočil tudi bivši lendavski župnik Štefan Zver. Več kot en mesec je prihajal iz Maribora in pomagal v dušnem pastirstvu.

Kapela svete Trojice v goricah je že lepša. V minulem letu smo obnovili fasado in prekrili zvonik z bakreno pločevino. Pri tem delu so veliko pomagali: zidarski mojster Laci Gerencser, pleskar Jože Küplen ter ing. Roman Pibernik in Slavko Krajačič, ki sta obnovila križ na vrhu zvonika.

Pet mladih iz naše župnije se je udeležilo srečanja evropske mladine v Pečuhu na Madžarskem. Ta srečanja pripravljajo in vodijo bratje iz Taizeja.

11. junija je bila v naši župniji birma. Birmovalca sta bila: mariborski pomožni škof Jožef Smej in sombotelski škof Konkoly István. Maša je potekala v slovenskem in madžarskem jeziku. Zakrament svete birme je prejelo 192 birmancev, ki so se vse leto pripravljali na ta slovesni trenutek. Mnogi od teh so tudi po birmi ostali zvesti Bogu, še prihajajo k verouku in k sveti maši.

Blagoslovitev križa

Sveta birma v Lendavi

LJUTOMER — Lani smo zapisali, da delamo in živimo v upanju, da se bomo letos veselili našega uspeha in božjega blagoslova, ki naj rosi na to, kar smo delali. Štiri leta smo se trudili, ko smo obnavljali stari, razpadajoči skedenj, pa ne zato, da bi imeli še naprej skedenj za slamo in krmo živini, ampak da bi iz njega naredili veroučne učilnice. To je dogodek leta in veselje nad uspehom, ko vidimo kaj se da napraviti, če ljudje stopimo skupaj.

Načrte za preureditev je napravil arhitekt Joško Motoh iz Ljubljane s svojimi kolegi, ki jih je zbral Andrej Kopač, župnikov sošolec iz gimnazijskih let. Naše delo so z veseljem spremljali. Vse delo smo napravili farani — domači mojstri — in pridne roke dobrih ljudi. V ta dom smo vgradili nad 5.500 prostovoljnih delovnih ur. Župnik je prepričan, da nihče ni bil prisiljen pomagati niti ene ure in da nihče ni bil primoran niti dinarja darovati. Zato smo temu domu dali ime MOJ DOM. Vsak, ki prihaja k tej hiši, naj bi bral ti dve besedi in v sebi gradil razpoloženje, da prihaja v hišo, ki je del njegovega doma, da tu najde svojo srečo, svojega Boga, svojega duhovnika in svojega brata in sestro. V tem domu bo imel vsak priliko posredovati svojemu bližnjemu, kar nosi v svojem srcu, naj bo star ali mlad. Zato je ta dom namenjen otrokom za srečanja pri verouku, mladim, katerim smo namenili posebno sobo, za njihova srečanja, da bi gradili plemenitost, vedrino in svojo trdno vero. Vsej župniji pa je namenjena dvorana, kjer bi se naj zbirali starši za svoja srečanja, da bi poglobljali svoje

starševsko poslanstvo. V to dvorano bomo vabili otroke, da bi zopet doživljali srečo Miklavževega večera. Povabili bomo starejše, da se ne bi počutili tako zelo osamljene in jim bomo podarili trenutke veselja. Povabili bomo predavatelje od drugod, da nam bodo pomagali rasti v zdrave osebnosti. Sem bomo povabili zakonce, ki obhajajo okrogle jubileje, da bodo poživljali milost zakramenta sv. zakona in gradili trdnost družine, ko se rahljajo temelji mnogim družinam. V tej dvorani bomo imeli priliko si ogledati filme z versko vsebino, ki nam jih žal ni mogoče videti v kinematografih. Marsikaj pa nam bo še prišlo na misel, ko bomo pridobivali nove izkušnje. Tu bomo uživali tudi ob glasbenih večerih lepe pesmi ali ob koncertih naših glasbenih delavcev in otrok, ki obiskujejo glasbeno šolo.

MOJ DOM smo potrebovali, zato smo ga tudi gradili. Nihče nam ga ni podaril, ampak le pomagal nam ga je graditi. Zato se tudi ob tej priliki pristrčno zahvaljujemo vsem dobrotnikom, ki so darovali svoj dar, ali pa s svojim delom pomagali. Vsem tistim, ki so svoje trpljenje darovali v blagoslov, da nam je bolj gladko šlo delo od rok, ali pa so v ta namen molili. Hvala Krajevni skupnosti za posluh, ki ga je imela do našega dela, kajti če ima človek posluh, lahko poje dvoglasno in pesem je bogatejša in lepša. Hvala Mladinski organizaciji, ki nas je s svojim darom presenetila in s tem pokazala, da smo dobro delali, ko smo MOJ DOM gradili. Prav zato pa ta DOM ni namenjen izključno naši verski skupnosti, ampak ga bomo radi »posodili«, če ga bo kdo želel uporabiti v dobro človeka in medčloveških odnosov. Zato smo bili veseli, da so se

«Moj dom» — nove veroučne učilnice

Notranjost »MOJEGA DOMA«

z nami veselili ob blagoslovitvi in skupnemu kosilu tudi predstavniki družbenega življenja.

Posebna zahvala naj velja članom Župnijskega sveta in ključarjem za plemenito zavzetost, da smo tako srečno in uspešno to veliko delo opravili. Ko pa mislimo naprej, je pred nami tristoletnica naše župnijske cerkve. Radi bi obnovili notranjost cerkve, kolikor bo mogoče, da bo prihodnje leto cerkev očiščena in naše duše prenovljene, zato bomo imeli pred božičnimi prazniki misijon. Iskrena hvala skupini mladih, ki so pomagali oblikovati program in so pripravljeni pomagati še naprej, da bo naše versko in kulturno življenje bolj bogato in pestro.

Med drugim je cerkveni ključar Ivo ob blagoslovitvi MOJEGA DOMA povedal: »Generacije so skozi stoletja izpolnjevale svoje obveznosti, za kar smo jim danes hvaležni. Kakor veriga so se vrstili člani, ki niso smeli izostati. Kaj bi bilo, če bi po požaru 4. maja 1688 vrgli puško v koruzo? Ali bi to danes lahko nadoknadili? Člani verige povezujejo zgodovino naše cerkve in naša generacija pridno kuje svoj člen verige, zgodovino naše cerkve.«

MARTJANCI — V pastoralnem letu 1988-89 je martjanski zvonik, ki je po mnenju prof. Marjana Zadnikarja eden najlepših gotskih zvonikov pri nas, dobil novo bakreno obleko. Delo sta opravila brata Babnik iz Ljubljane in to v pičlih štirinajstih dneh. Ljudje skoraj niso mogli verjeti, da je bilo prekrivanje zvonika in strešne kritine na

cerkvi končano v tako kratkem času. Mnogi so občudovali pridno »Babnikovo ekipo«, drugi so z veseljem priskočili na pomoč, ko je to bilo potrebno, tretji so spraševali, če se bo petelin na vrhu cerkvenega zvonika zopet vrtel in nakazoval smer vetra. Ob koncu del, smo ljudem delili spominske razglednice.

Uredili smo prostor pod zvonikom z novimi talnimi ploščicami ter lepšim dostopom v cerkev. Pred božičem smo nabavili za cerkev nove kokosove tepihe in bogoslužni prostor začeli ogrevati s termoakumulacijsko pečjo.

Ko so ljudje prihajali v cerkev na nedeljo župnijskega zavetnika sv. Martina, so pod zvonikom s presenečenjem ugotavljali, da ni vrvi za zvonjenje, čeprav so zvonovi peli svojo pozdravno melodijo. In riti, od martinove nedelje so naši zvonovi elektrificirani in ni potrebno niti pritisniti na gumba, saj vse to opravi ura. Zvonove je elektrificiral mojster Mirko Majcen iz Hajdine pri Ptuju.

Tla cerkve so bila prekrita s plastiko. Ker tak material ne sodi v častljivo starost in slog martjanske cerkve, smo plastiko odstranili. Lepilo so pridne roke postrgale z veliko potrpežljivostjo centimeter za centimetrom. Sedaj so zopet vidne lepe talne kamnite plošče.

Še več pozornosti, kot zidovom in stavbam, smo posvetili duhovni podobi živega občestva.

Župnijsko romanje nas je popeljalo na Gorenjsko, kjer smo v čudoviti cerkvi v Crngrobu pri Škofji Loki imeli sveto mašo. V Škofji Loki smo si ogledali knjižnico v kapucinskem samostanu, v Ljubljani novo cerkev na Žalah in Štepanjo vas. V Marijini božjepotni cerkvi v Pet-

Božični koncert

rovčah smo z litanijami pozdravili Marijo in se pod njenim varstvom vračali proti domu.

Vsak mesec smo imeli roditeljske sestanke za vse starše. Vsak drugi mesec se je zbiral na svoje redne seje ŽPS. V tešanovski kapeli smo imeli vsak prvi četrtek sv. mašo z molitvijo za duhovne poklice.

Zimske mesece smo izkoristili za predavanja in versko izobraževanje odraslih. Vsako tretjo nedeljo smo se zbirali v veroučni sobi in se s predavanji in pogovori pripravljali na škofijski zbor s problematiko o družini.

K najmlajšim v župniji je prišel na obisk »ta pravi« Miklavž in otroke obdaroval s sladkarijami in slikanico Babuška.

Tudi božična devetdnevnica je bila tematsko ubrana na škofijski zbor. V njej smo obravnavali tematiko družinskega življenja. Vsak večer je bila cerkev skoraj tako polna, kot navadno ob nedeljah.

Otroci so ves adventni čas zbirali denar za misijone in lačne otroke. Svoje darove in prihranke so prinesli s seboj in jih oddali pri darovanju na praznik Gospodovega razglasenja.

15. januarja smo imeli v župnijski cerkvi božični koncert. Nastopili so martjanski moški, tišinski in martjanski otroški zbor ter domačin citraš Miško Baranja. Pred koncertom so mladinci iz Tišine pokazali igrico Oslek in volem v priredbi pisatelja msgr. Lojzeta Kozarja.

Postno spokornost s premišljevanjem križevega pota in velikonočno spovedjo smo zaključili z velikonočno procesijo po vasi in ob spremeljavi godbe.

Krst treh otrok iste družine

Odranski romarji na Brezjah

Množica med misijonsko pridigo

pesmi: O sv. Barbari in Edna ptička priletejla. Žal smo letos izgubili dobrega pevca basista Jožeta Kocipra, ki je nenadoma umrl od srčne kapi. Naj sedaj veselo prepeva v nebesih!

Izgubili smo tudi očeta dveh duhovnikov Franca Antolina. Naj mu sveti večna luč!

Najvažnejši dogodek preteklega leta pa je bil misijon v naši župniji. Nanj smo se pripravljali eno leto z molitvijo, premagovanjem in dobrimi deli. Otroci so svoje molitve in dobra dela domiselno in z veliko domišljije predstavili na risbah v obliki krogov in drugih geometrijskih likov, stopnic, razvejanih dreves; kolikor otrok, na toliko različnih načinov. Ob misijonu so bili njihovi lepi izdelki razstavljeni v cerkvi.

Misijon sta vodila p. Lojze Markelj DJ in p. Tomaž Potočnik DJ. Ob misijonu sta imela 22 govorov za vse, 5 govorov posebej za mladino, 4 za mlajše zakonce, 3 za starejše zakonce, 1 za ovdovele, 1 za rože ŽRV, 4 za otroke, 1 za male skupine in 1 za bolne in ostarele.

*Misijonarja p. Tomaž Potočnik DJ
in p. Lojze Markelj DJ*

Obisk je bil zelo dober in je bila cerkev dvakrat na dan polna, zlasti zvečer, ko so bili navzoči tudi otroci in delavci. Velika večina ljudi je bila vseh devet dni vsak dan pri maši, nekateri dvakrat. K temu je pripomoglo tudi izredno ugodno vreme, saj ni bilo ne snega ne mraza.

Mladina se je udeleževala svojih srečanj skoraj stalno v istem številu: 132, prav tako mladi zakonci zvečer okrog 130 in naslednjega dne kakih 20 tistih, ki so bili prejšnji večer na popoldanski izmeni. Razdeljenih je bilo 7.300 obhajil.

Veter nam je podrl križ ob cesti proti Lipi. Novega je dala postaviti družina Štefana Kavaša, temelje zanj pa je na svoje stroške postavil zidarski mojster Martin Kociper. Obema in vsem, ki so pri tem sodelovali, Bog povrni!

V avgustu je bila doma naša misijonarka s. Agata Kociper, ki deluje v Braziliji. O svojem delu nam je govorila v cerkvi, na soboškem in vatikanskem radiu. Pričakujemo še obisk naše drage misijonarke s. Milene Zadravec, ki deluje na vročih tleh Libanona.

PEČAROVCI — Na koncu poročila za našo župnijo v lanskih Stopinjah je bilo med drugim zapisano tudi to: Bog daj, da bi ostali zvesti svoji obljubi, le tako bomo lahko v prihodnje uresničili še mnogo pastoralnih načrtov. Letos se vprašajmo, kaj smo od tega uresničili, kar smo načrtovali? Za vsako župnijsko skupnost in dušnega pastirja je poročilo o važnejših dogodkih v župniji kot neke vrste izziv; daj odgovor o svojem skrbništvu, kaj si naredil, da ne boš odstavljen od skrbništva. Namerno sem se polastil svetopisemskih besed, ker so te vedno najbolj resnične in prepričljive.

Tudi v tem preteklem letu nismo lenarili v naši krajevni skupnosti in naši župniji. Če bi kdo hotel brezbrizno »zaspati«, bi ga iz spanja

Osmošolci in prvoobhajanci v Pečarovcih

ali dremavosti zbudila preglasna župnikova beseda. Župnijskega romanja sicer res nismo imeli, ali smo zaradi tega manj pobožni? Za sebe vem, da ne, drugi bodo sami presodili. Bilo je premalo zanimanja.

Pri cerkvi in župnišču smo opravili nekaj prenovitvenih del, ki so bila potrebna. Sicer ne delamo nič tistega, kar ne bi bilo potrebno. Če bi preveč mirovali bi res »zaspali«. Toda, če bi prenavljali samo stavbe, ne pa tudi svoje duhovne podobe, bi bilo tako ravnanje lahko tudi zgrešeno. Že z novim pastoralnim letom smo začeli opravljati molitev za uspeh misijona, ki ga bomo imeli od 21. do 29. aprila. Torej sklenemo ga na našo »toplo proško«. Če bo takrat misijon uspel, potem bo to znamenje, da smo največ naredili po načrtih največjega »arhitekta«, to je Boga, odličnega »tehnika« patra misijonarja in tudi »delovodja« samega dušnega pastirja. Misijonski zvon bo moral biti glasnejši, da ga bodo slišali vsi župljani vseh 11 vasi naše sebeščanske župnije. Kaj si lahko bolj želimo, kot to, da bi ta pomladna setev dobro vzknila in obrodila bogate sadove ter za več let napolnila naše »kašče«, v katerih je morda že veliko pomanjkanje duhovnih »pridelkov«.

Prvo obhajilo in izpoved vere osmošolcev v naši župniji, ki ni ravno velika, lepo združimo na isto nedeljo, kar prikazuje pričujoča slika. Druga pa naše prvoobhajance v veroučni učilnici pri bratski mizi, ko ponovno doživljajo srečo in veselje, ki so ga doživeli ob prvem srečanju z Jezusom v svetem obhajilu.

Prvoobhajanci pri bratski mizi

PERTOČA — Pred petindvajsetimi leti je Pertoča dobila novo cerkev. Dotedanja majhna hribovska cerkvice se je takorekoč umaknila bogoslužnemu prostoru. Od stare je ostal le prednji del (prezbiterij) z oltarjem in zvonik. Za svoj srebrni jubilej je nova cerkev dobila svojevrstno darilo. To je obnovljena notranjost. Stene, prej ometane na grobo in razpoke ob stičišču starega dela (zvonik) in novega dela (glavna ladja), so sanirane, popravljene in prekrite s finim ometom. Delo je izvajal zidarski mojster A. Madjar s Pertoče. Veliko prostovoljnega dela so prispevali tudi ostali verniki. Stene so prebarvane v rjavih odtenkih. Barvanje pa je prevzel mojster Kuzmič z Gornjih Slaveč. Star križev pot se je umaknil novemu. Pleterski menih p. Wolfgang Kogler je v žgani glini upodobil štirinajst postaj Jezusovega trpljenja. V petnajsti pa vstalega Kristusa srečamo kot zmagovalca trpljenja. Križev pot ob priliki župnijskega proščanja, buče, je blagoslovil rojak kapucin Gabrijel Recek.

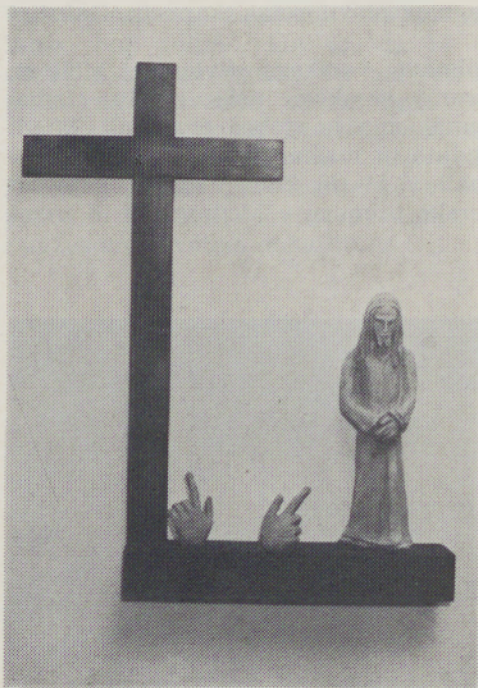
Važnejša od obnove cerkve je obnova verskega življenja. Molitev, maša, zakramenti, verski pogovor, branje verskega tiska in Sv. pisma, romanja... so stebri vere. Vsaj na zunanje smo te stebre ohranjali. Mladi so se udeleževali duhovnih vaj za mladino in mašne sodelavce, sodelovali pri srečanju mladine v Stični, poromali v Maria Zell. Več kot petdeset vernikov se je udeležilo romanja in verske prenovе v Medjugorju. S tremi avtobusi smo poromali na Sveto goro.

Nov križev pot na Pertoči

Med številkami iz statistike verskega življenja pa izstopa podatek o šestih zlatih porokah. Med njimi sta tudi zakonca Madjar iz Večeslavca. »Zlata« nevesta Irma je v cerkvenem zboru še vedno vodilna pevka.

Statistika ne more mimo smrti. 22. septembra 1989 smo se pertoški verniki poslovili od dolgoletnega župnika Štefana Tratnjeka. Pogreb ob sodelovanju mnogih duhovnikov je vodil škof Kramberger. Naš dolg pokojnemu župniku pa bo težko poravnati. Od leta 1941 do 1988 je vodil župnijo. Gradnja nove cerkve, župnišča, gradnja župnijskega občestva, ob tem pa še molitev, pesništvo in skromno osebno življenje so spomeniki, ki bodo imeli več povedati kot kamniti nagrobni spomenik. Zadnje leto je sicer živel v Mariboru, v domu za ostarele duhovnike. Toda duhovno, v molitvi je bil povezan s svojo Pertočo. Bog mu povrni v večnosti!

Prva postaja križevega pota

PETROVCI—NEDELA — Tudi naše vernike je razžalostila nenadna smrt biseromašnika Franca Horvata v Ameriki, saj je bil naš dober sosed župnik v Dolencih. V sredo 5. septembra 1988 je tudi naš župnik z mnogimi duhovniki iz naše škofije somaševal v Št. Andražu v Avstriji.

Za novi svetek 27. oktobra 1988 je imel slovesno sveto mašo pri Nedeli p. Štefan Balažič, žal zelo slabo obiskano.

Na praznik vseh svetih sva skupaj z evangeličanskim pastorjem blagoslovila nagrobnik Ivanu Hozjanu.

Božična polnočnica pri Nedeli je bila izredno dobro obiskana: 85 navzočih.

V zadoščenje za film »Zadnja Kristusova skušnjava« smo po naročilu naših škofov v nedeljo 22. 1. 1989 v Martinju molili litanije Imena Jezusovega, pri Ani litanije predragocene Krvi, pri Nedei litanije presv. Srca Jezusovega.

V nedeljo 29. januarja 1989 pri Nedei po maši ob 10.30 so naši veroučenci odigrali prizorček o Don Bosku iz Mavrice »Znaš žvižgati?« Pri majniški pobožnosti smo vsak dan čitali iz knjige p. Krajnik, Marijina hiša.

Tudi naš župnik je v sredo 7. junija z drugimi prekmurskimi duhovniki pod vodstvom škofa Smeja poromal na G. Senik na Madžarskem, da bi tam utrdili naše brate v zvestobi do Boga in naroda.

Slovesnost 1. sv. obhajila je bila pri Nedei v nedeljo 11. junija. V nedeljo 18. junija je naš župnik v kapeli sv. Vida ob Bukovniškem jezeru vodil ob 9. uri madžarsko, ob 10. uri pa slovensko mašo.

Na Anino nedeljo 23. julija je imel v Boreči odlično pridigo župnikov sošolec Janko Škraban.

Na praznik Marijinega slavnega vnebovzetja je v Turnišču naš župnik ob 8. uri vodil madžarsko mašo.

Od 21.-30. avgusta sva z gračkim župnikom obiskala Francijo.

Prvo sveto obhajilo pri Nedei

SV. JURIJ V PREKMURJU — Letos obhaja župnijska cerkev 60-letnico posvetitve. Od stare cerkve je leta 1925, ko je bila prizidana nova cerkev, ostal le prezbitერიj in zvonik. Ta naj bi bila stara 600, po nekaterih virih pa celo 700 let. Zato so se farani že več let pripravljali

na prenovo cerkve. Žlebovi so dotrajali, tudi fasada je bila večinoma poškodovana. Bil je skrajni čas, da se ta cerkveni biser Goričke obnovi. ŽPS je lani sklenil, naj se takoj začne z delom. Prosili smo in dobili dovoljenje za nabiranje prostovoljnih prispevkov po župniji. Z zbranim denarjem smo lani nabavili eternit za kritje cele cerkve in baker za žlebove. Zaradi raznih težav smo z delom začeli letos maja. Zidarsko delo je prevzel Matija Horvat iz Rankovec, kleparsko pa Ludvik Šinko iz Skakovec. Nadzornik vsega dela pa je arh. inž. Aleksander Šmidlechner iz Sobote. Dela napredujejo. Verniki pomagajo z delom in denarjem. Ta teden bo fasada na cerkvi narejena, manjka še pleskarsko delo. Tudi stolp je potreben prenove in je zdaj na vrsti. Upajmo, da do takrat, ko boste Stopinje čitali, bo že vse prenovljeno. Dobri ljudje, odprite srca in roke, ter pomagajte, da se to delo srečno konča.

Novi župnik pri Sv. Juriju. Na lastno željo je bil upokojen dosedanji župnik Alojzij Gabor. Ta je deloval tu že 47 let. Obenem je bil s 1. 8. t.l. imenovan župnik Martin Vereš, doma iz Bratonec. Dne 6. 8. pred mašo so se farani poslovili od bivšega župnika in sprejeli novega. Najprej je dosedanji župnik pozdravil novega in mu zaželel dosti božjega blagoslova in uspeha pri njegovem delu. Izročil mu je križ, štolo, evangelijsko knjigo in ključ od tabernaklja in na to navezal svoj govor. Nato so se zahvalili bivšemu župniku in pozdravili novega. Član ŽPS Karel Mihalič, šolarica Marija Buček in Zoran Zorkovič, nato še mladinci: Melita Recek, Suzana Bokan in Ivan Recek. Nato je sledilo somaševanje obeh župnikov. Tudi v Fikšincih, kjer je bilo isti dan prošenje Marije Snežne, je pred mašo bila podobna zahvala in pozdrav kakor v župnijski cerkvi.

Obnova cerkve sv. Jurija v Prekmurju

SV. JURIJ OB ŠČAVNICI — Blagoslovitev obnovljene cerkve sv. Jurija ob Ščavnici in župnišča. Na praznik Posvetitve cerkva je škof Franc Kramberger ob asistenci duhovnikov blagoslovil obnovljeni zgradbi. Obe stavbi sta iz daljne preteklosti, zgodovinsko pomembni. S pomočjo župljanov in dobrotnikov so delo opravili domači mojstri.

G. škof je pri pridigi navezal misli na napis pred cerkvijo: Cerkev je zares hiša božja, vrata nebeška in naš skupen dom. Obred je spremljalo pritrkovanje zvonov, pri sv. maši pa je slovesnost povzdignil naš mladinski zbor.

Pri župnijski cerkvi in pri podružnici so bila montirana nova stolpna okna.

Šola na Stari gori se je ukinila, zato so vsi prvoobhajanci iz šole na Vidmu.

V župnijski cerkvi se pripravlja v prezbiteriju prostor za postavitvev oltarja, tabernaklja, ambona in krstilnika.

Prvo obhajilo pri Sv. Juriju ob Ščavnici

Obnovljena cerkev sv. Jurija ob Ščavnici

TIŠINA — Antonija Jug, sestra Cirenija, misijonarka, rojena 5. maja 1909 v Gederovcih, je umrla 29. novembra 1988 v Parizu. Leta 1935 je odšla v misijone na Japonsko v mesto Osaka, kjer je ostala 3 leta. Od tod je šla v Šanghaj na Kitajsko in tu misijonarila 12 let. Potem zopet na Japonsko do leta 1957. Tam je zbolela in se vrnila v materino hišo v Pariz, kjer je stregla starim in bolehnim sestram. Na obisk v domači kraj je prišla večkrat. Tudi v zadnjem letu življenja je nameravala priti, pa zaradi težke bolezni ni mogla.

Iz Gederovec je tudi sestra usmiljenka Ivana Edšid (Ema), rojena 13. aprila 1912, sedaj v Raki. Tudi Lidija Vučina (Ema), rojena 14. 5. 1936 v Gederovcih, je po končani kuharski šoli vstopila v red Notredamk (to so Uboge šolske sestre naše ljube Gospe). Naredila je tudi izpite za hatehistinjo. Sedaj je v Novem mestu na kapitlju (župnijska cerkev). Iz Edšidove družine v Gederovcih je bil tudi brat Herman pri lazaristih v Celju. Žal pa iz vasi Gederovec že dolgo ni bilo nobenega duhovniškega poklica. Radi molimo ob četrtkih pred prvim petkom v župniji — tudi v Gederovcih, da bi Bog poklical katerega dečka v duhovniško, redovniško ali misijonarsko službo. Pred leti smo imeli 12 živih duhovnikov iz naše župnije, sedaj so še samo 4 in eden bogoslovec, ki bo za 2 leti novomašnik.

Ob povišanju naročnine za Družino smo se bali, da bo število naročnikov v župniji znatno padlo. Pa ni. Večina jih je ostalo zvestih. Tako imamo v letu 1989 — 435 naročnikov. Samo 11 jih je manj kot v letu 1988. Naročnikov Ognjišča je pa več kot leta 1988. Letos jih je 432.

Romi pri prvem sv. obhajilu

Pevski nastop na Tišini

Naročnikov Misijonskih obzorij je 82. Stopinj smo prodali 270. Mohorjanov je 102. Tudi v bodoče jih bo toliko.

Slovesnost prvega obhajila smo imeli 11. junija. Letos je bilo tudi 36 Romov pri prvem sv. obhajilu. Osemnajst od teh jih je bilo tudi pri birni v M. Soboti. K verouku so radi prihajali in se pridno učili, prav tako tudi k maši ob nedeljah in praznikih. Vabili smo jih, naj tudi po obhajilu in birni vztrajajo.

Slovesna izpoved vere je bila 18. junija. Vseh osmošolcev je bilo 52. Vsako leto imamo tečaj o pripravi na zakon. V letu 1989 smo ga tudi imeli tri tedne zaporedoma. Vseh udeležencev je bilo 16. — Romali smo 15. junija na Sveto goro v treh avtobusih.

V nedeljo 25. junija popoldne ob 17. uri je bilo v naši cerkvi srečanje mladinskih pevskih zborov: Bakovci, Martjanci, Tišina in Turnišče. Pod vodstvom p. Pashala so lepo in navdušeno prepevali in tako pokazali, da so se med letom pridno udeleževali pevskih vaj. Prav je, da se tudi mladi znajo žrtvovati.

Namestili smo tudi nova vhodna vrata v zakristijo in v »baračko« hišo.

Letos 8. januarja je umrla Alojzija Skalič, dolgoletna zvonarica v kapeli Jezusovega Srca v Gederovcih. Na Petanjcih smo 13. februarja pokopali Marijo Gabor, rojeno na Petanjcih. Dolga leta je gospodinjala bratu župniku Alojzu pri Sv. Juriju v Prekmurju. Tri mesece po smrti Marije je umrl njen brat Franc Gabor na Petanjcih, star 80 let. Bil je zgleden krščanski mož. V Vanča vasi smo 23. decembra 1988 spremili na zadnji poti Alojza Seršena, člana župnijskega sveta. Dolga leta je bil težko bolan, več časa je potrpežljivo trpel v postelji in prejemal obhajilo na prve petke. Četrtega septembra smo se na Petanjcih poslovili od Jožefa Ribaša, dobrega očeta in zgledega kristjana. Njegov brat Janez Ribaš je bil jezuitski brat misijonar, ki je umrl 10. oktobra 1944 v Hazaribagu v Indiji. Njegov predstojnik je ob njegovi smrti povedal, da je izgubil najboljšega brata v misijonu.

Naš kaplan Andrej Zrim je bil s prvim avgustom imenovan za župnika v Gornji Radgoni. Za kaplana na Tišino je prišel Marijan Fesel.

Br. Janez Ribaš DJ

TURNIŠČE — Novo katehetsko leto smo začeli drugo nedeljo v septembru. Srečanja za starše šolarjev so se zvrstila po kapelah. Blizu 400 staršev je prišlo na srečanja po vaseh v šestih skupinah. Nato smo se srečavali vsako nedeljo ena skupina, en razred. Glavna misel, ki smo je vse leto poglobljali, je bila priprava župnije in družin na škofijski zbor: Družina varuh življenja in vere. Kako so potekala srečanja?

Po kratkem uvodu, molitvi, največkrat psalmov iz nedeljskih hvalnic, so udeleženi starši pismeno razmišljali o molitvi, o maši, o zaupanju, o problemu, kako imeti čas drug za drugega in za otroke, o vrednotah družine nekoč in danes o glavni stiski, ki tare njihov zakon in družino, o pogovoru med zakoncema. Večina si je odvezala dušo in s prepričljivo izpovedjo napisala lep sestavek o »soncu in sencah« zakona in družine danes. Tako so napisali več kot 400 pismenih sestavkov. Največkrat je bila ena ura prekratka, da bi se lahko še kaj več pogovarjali. Ugotovitve: Stare vrednote skoraj izumirajo, nove se težko porajajo. Zakon in družina je tudi v naših razmerah v krizi, človeški in verski. Mnogi mlajši zakonci si ob vseh stiskah veliko prizadevajo za poglobitev zakonskega življenja. Mnogi so v svojih družinah na novo odkrili moč skupne molitve. Te velike človeške in verske vrednote niso imeli niti v svojem otroštvu, v družini svojih staršev, na novo jim jo je uspelo utrditi v svojih družinah.

Glavno vprašanje današnjih zakonov je, kako v vsem delu, preza-polenosti, hitenju najti čas za sozakonca, otroke, molitev, mašo.

Vprašanje časa je končno vprašanje ljubezni. Ljudje imamo čas za tisto, kar imamo radi. Ali more reči mož, da ima ženo rad, če nima nikoli za njo časa, da bi jo poslušal in obratno?

Pogostitev prvoobhajancev v Turnišču

V mesecu septembru in oktobru smo bili tudi romarska cerkev. Poln avtobus mladine se je udeležil tradicionalnega srečanja mladih v Stični, na kvatarno nedeljo smo z dvema avtobusoma poromali k Sveti Trojici, oktobra pa smo poromali še na Svete Višarje.

Tudi nekaj manjših del smo opravili na cerkvi. Namestitev strelovoda na staro in novo cerkev.

Na Miklavževo nedeljo je 200 predšolskih in malih otrok obiskal Miklavž. Sploh je to najbolj množično zbiranje mladih družin pri maši in pritegne tudi tiste, ki so »daleč«.

Z novim letom smo se odločili za večja obnovitvena dela v prezbitteriju: obnovitev in novo pozlatitev glavnega oltarja, pleskanje prezbitterija in položitev marmorja. Dela so potekala od marca do septembra. Tlak so položili mojstri Komunalnega podjetja »Sobota«. Prezbitterij sta pleskala naša mojstra Flisar in Ružič. Odre je postavil domači mojster Koznicov, zahtevna restavratorska dela je zavzeto opravila škofijska restavratorska delavnica pod vodstvom mojstra Polnerja. Tako se Marija obdana z angeli in svetniki vsa sveti v zlatu. Tudi plačilo in stroški so »zlati«, to je cca 30.000 DEM, ki smo jih v glavnem poravnali z darovi domačih vernikov.

Ob skrbi za lepoto božje hiše in oltarja pa nismo pozabili za skrb in obnovo živih svetišč.

V zimskih počitnicah je bilo 50 šolarjev iz višjih razredov na duhovnih vajah: Želimlje, Ljubljana, Bled in Brezje.

Tečaj priprave na zakon je opravilo 55 fantov in deklet, 84 prvobohajancev se je prvič srečalo z evharističnim Kristusom. Pri sloves-

Otroški zbor v Turnišču

nosti je pel 50-članski nov otroški zbor, ki ga z veliko ljubeznijo vodi p. Prša. Dva fanta in ena deklica so uspešno končali prvo leto orglarske pripravljalne šole. Tako je upanje, da petje pri bogoslužju ne bo umrlo. Zadnjo nedeljo v maju je 70 osmošolcev sveto obljubilo zvestobo Bogu in Cerkvi.

Škofijskega romanja na Sveto goro se nas je udeležilo 100 romarjev.

Priprave na romarske in župnijske slovesnosti za Veliko mašo smo začeli z doživeto duhovno obnovo, ki jo je vodil p. Karel Gržan, kapucin iz Ptuja. Posebej velja omeniti lepo pripravljeno srečanje mladine. Dveurno razmišljanje, molitev in pesem. Mladi so prišli skupaj s svojimi duhovniki, srečanje za zakonce, množično bedenje vso noč, molitev in pesem, ki ni utihnila niti za trenutek. Glavno slovesnost je vodil škof ordinarij dr. Franc Kramberger. Na začetku maše je blagoslovil obnovljeni oltar in nam vsem zaželel, naj tako sveti naša vera kot se sveti oltar.

Še prej smo v mesecu juliju opravili veliko slovesnost zlate maše Jožefa Gjurana, upokojenega bogojanskega župnika, ki je po 40 letih župnikovanja v Bogojini priromal v domačo župnijo, kjer nam že nekaj let vsem služi v službi sprave. Želja nas vseh je, da bi naš zlatomašnik mogel to službo sprave še vrsto let opravljati med nami.

Zlatomašni pridigar je bil škof Jožef Smej. Več kot 3.000 zbranega božjega ljudstva domačih in Bogojančarov se je z daritvijo in pesmijo Bogu zahvaljevalo za vse dobrote, ki jih je Bog delil po zlatomašniku.

»Stopil bom k božjemu oltarju«

Množica pri zlati maši

S 1. avgustom je župnija dobila novega kaplana Karla Pavliča. Naj ga spremlja božji blagoslov. Tretjo nedeljo v juliju pa se je po 4 letih vnetega služenja in oznanjevanja poslovil kaplan Marijan Fesel. Od Marije Vnebovzete je odšel k Marijinemu rojstvu. Naj ga še naprej spremlja nebeška Mati.

VELIKA POLANA — Veseli in manj veseli dogodki se vrstijo v našem vsakdanjem življenju. Nekateri so trajnega pomena. Tako je tudi v župnijskem občestvu. Naj bodo vsaj nekateri tu omenjeni, ki smo jih doživljali v polanski župniji v pastoralnem letu 1988/89 — Mladina je bodočnost naroda in Cerkve. Zavedajoč se tega, se tudi v polanski župniji trudimo, da bi mladi rod čimbolj vzgojili v ljubezni do Boga in bližnjega. Mladi se radi udeležujejo raznih srečanj. Doma lepo prihajajo k sv. maši in zakramentom, 28 pa se je skupaj z drugimi iz sosednjih župnij udeležilo Srečanja slovenske verne mladine v Stični. Za božič pa so pripravili skupaj s šolarji lep Božični večer. Takoj po novem letu jih je 47 doma opravila predzakonski tečaj. —

— V januarju smo imeli v gosteh tercet ansambla »Slovenija«. Dva-krat so nastopili z lepimi božičnimi pesmimi, tudi nekaj narodnih so zapeli, vse ob spremljavi starih slovenskih glasbil. Najbolj je vse navdušila komaj 7-letna pevka Katarina.

V zimskih počitnicah se je lepo število fantov, v glavnem ministrantov, udeležilo tridnevni duhovni vaj pri kapucinih v Ljubljani.

V nedeljo 30. aprila sta obhajala v cerkvi in na svojem domu zlato poroko Anton Sep in Ana roj. Antolin iz Male Polane št. 121. Pred 50. leti sta se poročila v Nemčiji kot sezonska delavca. V zakonu se jima je rodilo 9 otrok, 7 jih še živi. Vsi imajo družine. Vsi so prišli na zlato slavje, razen hčerke, ki živi v daljni Kanadi.

Takoj po veliki noči je bila narejena fasada na prizidku, kjer so: zakristija, veroučna učilnica, župnijska dvorana in sanitarije. Delo je prevzel in vestno opravil, mladi in podjetni zidarski mojste Jože Padar iz sosednjih Žižkov. Njemu in vsem, ki so v ta namen prispevali: iskren Bog plačaj!

Polanski prvoobhajanci 1989

Že kar 7. maja smo imeli slovesnost prvega sv. obhajila. Prvoobhajancev je bilo 17. Slovesnost je bila zelo lepa.

V maju je bil odsoten naš g. organist Ciril Žerdin. Bil je na obisku pri svojem bratu-dvojčku Metodu v Ameriki. Doma ga je ta čas pridno nadomeščal Miro Prša iz Male Polane, ki je sičér še v 8. razredu, voditelj ministrantov, obenem pa učenec orglarske šole p. Pashala. Gospod organist je v Ameriki nabral lepo vsoto za popravilo orgel. Njemu in vsem darovalcem, posebno še našim dragim izseljencem: Bog plačaj!

Proščenja so letos v župniji vodili pp. kapucini: Srca Jezusovega p. Karel Gržan iz Ptuja, malopolansko p. Placid Prša, rojak in dolgoletni misijonar v Afriki, sedaj je nastavljen v Celju. Donatovo pa je vodil p. Angel Kralj iz Vipavskega Križa.

Zaključek veroučnega leta z izpovedjo vere osmošolcev smo imeli v nedeljo 18. junija pri prvi sv. maši ob 8. uri. Kar 28 osmošolcev se je Bogu, staršem, katehetom in župniji zahvalilo za pomoč pri rasti v veri, ter obljubilo, da bodo vztrajni in zvesti.

22. julija je bila krščena Danijela Hozjan iz Velike Polane 142a. Krščenka je osmi otrok zakoncev Alojza in Marije roj. Matjašec. Trinajst let sta poročena. Tri leta na začetku zakona nista imela otrok, v naslednjih 10. letih se jima je rodilo 8. Vsi so zdravi in veseli. So delavska družina, v službi je samo oče.

Na Krištofovo nedeljo, 23. julija, smo imeli pri obeh mašah blagoslov vozil. Odziv je bil lep.

5. avgusta sta se v Veliki Polani poročila: Štefan Balazic in Marija Žalik, oba iz Male Polane. Oba pa imata v sorodstvu tudi duhovnike, ki so bili tudi navzoči. Ženin ima v sorodstvu strica p. Štefana. Nevesta pa kar dva strica — duhovnika: p. Placida in p. Pashala. Novoporočenca izhajata iz dobrih in številnih krščanskih družin. Bog daj, da bi tudi njun zakon bil trden in rodovit.

Tudi romali smo: na začetku julija s pevci preko Radenc na Kapelo. Župnijsko romanje pa smo imeli skupaj z verniki iz Hotize na Svete gore ob Sotli. Ustavili smo se še v Olimju, Rogaški Slatini in na Ptujski gori.

Med veselimi trenutki pa so tudi manj veseli, nekateri kar žalostni, posebno še, ker božja dekla — smrt letos ima v polanski župniji obilno žetev.

V januarju je umrla najstarejša župljanka Katarina Vuk iz Male Polane stara 92 let. Zelo rada je hodila vse do preteklega božiča redno v cerkev. Tako je zapustila lep zgled vsem. Bila je tudi dolga leta članica živega rožnega venca.

† Verona Vuk

V marcu, na začetku pomladi, na praznik Gospodovega oznanenja je od srčne kapi umrl József Rezonja iz Male Polane. Posebno rad je častil Marijo. Več kot 40-krat je v svojem življenju poromal k Mariji Lovreti — Sv. Juraj na Bregu pri Čakovcu. Bog naj mu bo na Marijino priprošnjo za vsa romanja, ki jih je organiziral in vodil, bogat plačnik!

V maju se je poslovila Marija Žalik iz Velike Polane 129. Dolga leta je bila priklenjena na bolniško posteljo in odvisna od domačih, ki so lepo in potrpežljivo skrbeli za njo.

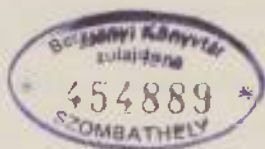
V juniju se je nenadoma poslovila Verona Vuk, roj. Ritlop, po domače Merkanjova iz Velike Polane. Z možem Jožefom sta v februarju dočakala 50 let zakonskega življenja. S sv. mašo sta se Bogu zahvalila za ta lep jubilej. Zunanjo slovesnost pa sta preložila na julij, ko bosta prišli hčerki iz Kanade. Leta in leta sta prihajala skupaj tudi ob delavnikih k sv. maši. Toda Bog je obrnil drugače. Hčerki sta prišli, a dobra mama je bila že na polanskih »Ogradih«, kjer čaka dan vstajenja.

Še bolj boleče pa je odjeknila smrt še komaj 55 let stare Ane Matjašec, po domače Žaligove Ančke iz Velike Polane, ki je umrla v soboto po veliki maši, ko se je vračala iz vinograda v Lendavskih gorica. Bila je zvesta žena, dobra mati in odlična dolgoletna cerkvena pevka. Povsod jo bomo pogrešali, doma in v cerkvi. Pogreb je pokazal, kako je bila priljubljena v domači župniji in okolici. Za vsa dobra dela, posebno še za lepo petje, naj jo Bog nagradi z večno slavo.

† Ana Matjašec

Iz Avstrije je prišlo sporočilo, da je na praznik sv. Rešnjega Telesa umrla v samostanu šolskih sester v Gradcu s. Kazimira Žalig v starosti 77 let, rojena v Mali Polani. S. Kazimira je večino svojega 54 let dolgega redovnega življenja preživela v tujini, vendar je rada prihajala domov. Pokopana je v Gradcu. Naj počiva v miru! Sedaj ima polanska župnija enako število živih duhovnikov in redovnic. Vsakih je 7. Bog daj, da bi se to število povečalo!

Kazalo

Dr. Franc Kramberger: Uvodna beseda	3
Koledarski del	5
Jože Smej: Slomškovo triletje	19
P. Štefan Balažic: Evangeljske vrednote v družini	22
P. Štefan Balažic: Praznovanje Gospodovega dne	27
Zadravec — Novak: Obtoži krivca, ne njegove žrtve	30
Lojze Kozar: Anketa o družinski molitvi v Pomurskem pastoralnem področju	35
Jože Zadravec: Eno s spominom v prelesti dežele	37
Mirko Ružič: Naše bogastvo	48
Tone Ciglar: Rekviem na bregovih Mure	52
Slavka Nerad: Odkrivajmo sebe in Boga	56
Irena Šavel: Poselitev pokrajine ob Muri v kovinskih obdobjih	58
Metka Fujs: Madžarska in nemška revizionistična dejavnost v Prek- murju med vojnama	61
G. S.: Slovenci v Porabju umirajo in — živijo!	65
Ivan Camplin: Od tromejnika do Atlantika	69
Bogánjčar: Trije v Parizu	73
Vilko Novak: Aleksander Mikola, fizik in matematik	76
M. K.: Brezimnost v izseljenstvu	80
Inž. Feri — Miki Mikola: Pristanek stratosferskega balona v ženavlju	82
Jože Zadravec: Nobenega spomenika kmetu!	88
Jože Smej: Krona Missievega leta	91
Štefan Vinkovič: Dr. Jakob Missia	93
Stanko Zver: Ko se korenin zavemo	95
Štefan Vinkovič: Župnija Sv. Križa na Murskem polju — Križevci pri Ljutomeru	97
Jože Smej: Meditacija ob treh zlatih mašah	105
Jože Smej: Zlatomašni soneti — 1989	109
Beltinčar: Kartuzija	110

Miroslav Stana — Miros: V zvoniku otroštva	113
Jakob Šešerko: Pesmi: Božična noč, Igra narave, Hodil sem po sebi, Iskanje, Petdesetletnica, Kaj bo botra rekla, Bomo preživeli?....	114
Stanislav Koštric: Pesmi — Cvetoče akacije, Nasilna umirjenost, Na prvi pogled, Pomladni dan, Potem	115
Ivan Camplin: Pesem Slovenske krajine	117
Av gust Pavel: Poletij dvajset mi brez pesmi, Z zvestobo obremenjeni soljudje	117
Terezija Luk: Smreka	120
Janez Maroša: Dve pesmi — V poletni dan, V polju	120
IPI :Moj dom	121
Franc Puncer: Iz nenapisanega dnevnika	121
Lojze Kozar ml.: Čeljusti in krila	127
Stanislav Koštric: Senca široke reke	130
Lojze Kozar: Oslek in volec	132
Valter Dermota: Klopotci	137
Lojze Kozar: Porabski steber	139
J. Ftičar: Žalostinke za izgubljeno domovino	142
Štrkov Jožek: S črvivoga prečnjega edne stare škrinje	147
Marko: Matjaš pa Miška sta gnala telico f Čakovec	153
Lojze Kozar: Jožetu Zadravcu ob njegovi petdesetletnici življenja	156
Lojze Kozar: Slikarka Marija Zrim	157
Franc Tement: Mura, drag spomin, vse blagoslove tebi	158
Vilko Novak: Naša pokrajina v delih Lojzeta Kozarja	160
Vilko Novak: V spomin dr. Ivanu Pintariču	163
V. N.: V spomin Miroslavu Kokolju	164
Joško Vinkovič: Štefan Tratnjek, dolgoletni pertoški župnik	165
Knjige naših ljudi in o nas	168
Jože Zdravec: Fotokronika — Moja in tvoja Cerkev	175
Važnejši dogodki župnij Pomurskega pastoralnega področja	190

POŠTNE IN TELEFONSKE ŠTEVILKE ŽUPNIJSKIH URADOV POMURJA

Župnija	Poštna. štev.	Tel. štev.
Apače	69253	069 79-063
Bakovci — Murska Sobota	69000	069 76-157
Beltinci	69231	069 71-239
Bogojina	69222	069 76-250
Cankova	69261	069 76-615
Cezanjevci — Ljutomer	69240	069 81-018
Crensovci	69232	069 70-073
Dobrovnik	69223	069 79-018
Dokležovje — Beltinci	69231	069 71-180
Dolenci — Šalovci	69204	069 78-413
Gornja Radgona	69250	069 74-236
Grad	69264	069 77-610
Hotiza — Lendava	69220	
Kančevci — Križevci	69206	
Kapela — Radenci	69252	069 73-305
Kobilje — Dobrovnik	69223	
Križevci pri Ljutomeru	69242	069 82-508
Kuzma	69263	069 78-223
Lendava	69220	069 75-096
Ljutomer	69240	069 81-085
Mala Nedelja — Bučkovci	69243	069 82-020
Markovci — Šalovci	69204	
Martjanci	69221	069 48-394
Murska Sobota	69000	069 21-245
Odranci — Črensovci	69232	069 70-181
Pečarovci — Mačkovci	69202	069 77-057
Pertoča — Rogašovci	69262	069 78-628
Petrovci (Martinje)	69203	069 78-036
Radenci	69252	069 73-207
Rogašovci	69262	069 78-617
Tišina	69251	069 46-110
Turnišče	69224	069 72-015
Velika Polana	69225	069 70-083
Veržej	69241	069 87-556
Videm ob Ščavnici	69244	069 79-221
Evangeličanske župnije		
Bodonci	69265	069 76-806
Domanjševci — Križevci	69206	
Gornji Slaveči — Kuzma	69263	069 78-237
Hodoš	69205	
Križevci v Prekmurju	69206	069 77-803
Murska Sobota	69000	069 22-304
Moravci — Martjanci	69221	069 71-234
Petrovci	69203	069 78-039
Puconci	69201	069 72-532

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA

KNJIŽNICA

MURSKA SOBOTA

oddelek za odrasle

D 26

STOPINJE

/1990

262.2(497.12-18)(059)

19025941

COBISS •

